

TOMISLAV JONJIĆ

SATELITI, LAKAJI & JANJIČARI

**naklada
trpimir**

Ova knjiga političkih eseja i bilježaka o hrvatskome političkom životu, objavljivanih u raznim novinama i časopisima tijekom posljednja tri desetljeća, i u tehničkome, a ne samo u intelektualnom i političkom smislu čini cjelinu s autorovom lani objelodanjenom knjigom *Hrvatska kronika. Minijature o hrvatskoj politici 1996.-2020.* te zbirkom članaka *Dnevnik čitanja* koja bi, u podjednaku opsegu, uskoro trebala izići iz tiska.

Nemajući, kako sâm kaže, čast ubrajati se u poštovatelje ljudi koji posljednjih desetljeća, nakon oslobođenja od otvorene jugoslavenske okupacije, upravljaju Hrvatskom; jednako tako ni u poštovatelje onih naših sunarodnjaka koji uvijek čeznu za totemima i idolima (sve da su ta priručna i prigodna božanstva pred kojima bismo, tobože, trebali klečati, i bolja i vrjednija od onih koja su nam *na raspolaganju*), pisac je tri desetljeća nudio, pa i sad nudi svoj pogled na neke od ključnih priloga za povijest naše nacionalne patologije – dakle, bez ambicije da sam taj osvrt bude povijest, ali s ambicijom da za povijest zabilježi neke *naše ljude i krajeve*, češće naše sramote, tuge i nevolje, nego naša slavlja i ponose.

Samo na prvi pogled pesimistične, ove su bilješke bile i ostale poziv na izvršenje dužnosti, ujedno manifestacija svijesti o odgovornosti svakoga od nas, a sve tri spomenute knjige – baš kao i knjiga osvrta i prikaza *Sto knjiga i jedan film* (2020.) te knjiga polemika *Trgovci hrvatskim kožama. Polemike o nacionalnoj povijesti XX. stoljeća* (2021.) – daju jednu izgrađenu, posve jasnu i zapravo nadideološku predodžbu – u neskromnijim bi se inačicama ona nazivala vizijom – o tome kakav bi možda mogao i trebao biti ovaj dio naše domovine koji se danas naziva hrvatskom državom (pa onda i ono što je izvan nje, a smatramo ga jednako svojim).

Tomislav Jonjić

SATELITI, LAKAJI & JANJIČARI

BIBLIOTEKA
HRVATSKA POLITIČKA BIBLIOTEKA
Knjiga 8.

Tomislav Jonjić
SATELITI, LAKAJI & JANJIČARI

Urednik
Zvonimir Ujević

Nakladnik
Naklada Trpimir Zagreb

Za nakladnika
Mariana Jonjić

Priprema
Stjepan Bekavac

Tisak
GRAFOMARK d.o.o.

© Tomislav Jonjić, Zagreb, 2021.

CIP – Katalogizacija u publikaciji. CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice pod brojem 001095725.

ISBN 978-953-8220-06-7

Tomislav Jonjić

SATELITI, LAKAJI & JANJIČARI

Zagreb, 2021.

*MOJIM SINOVIMA
TRPIMIRU, ZVONIMIRU I MISLAVU*

SADRŽAJ

<i>Proslov</i>	15
<i>Hercegovački krug kredom</i>	19
<i>Ban Khuen i mit o „antifašizmu“</i>	23
<i>Od Vardara do Mure, od Đerdapa do Učke</i>	25
<i>U svjetlu dviju zadušnica</i>	29
<i>Bolest hrvatske demokracije?</i>	31
<i>Slovo o hrvatskim kvislinzima</i>	33
<i>Koliko puta Bleiburg? (ili: vladaj, Britanijo!)</i>	36
<i>Hrvatska i Izrael</i>	39
<i>„Ili Jugoslavija ili – ništa!“</i>	42
<i>Haaški dragovoljac i konfederacija</i>	46
<i>Tko je proizveo SDP?</i>	49
<i>Šušvarova zloporaba dr. Ante Starčevića</i>	52
<i>„Rimski pozdrav“ – ures provokatora i budala</i>	55
<i>Marginalije uz „slučaj Šakić“</i>	58
<i>Zatvaranje riječkoga sjemeništa 1955.</i>	62
<i>Smiju li se očekivati promjene u vanjskoj politici?</i>	64
<i>Bogu božje, a caru carevo!</i>	68
<i>Haaški kajak jednoklek</i>	69
<i>Tko je kriv što neki hvale popa Đujića?</i>	70
<i>Novosadski dogovor i Stipan bez zemlje</i>	72
<i>Satyr illiti divji csovik (I.)</i>	79
<i>Jad „javne televizije“</i>	81
<i>Ratni zločin i politički interesi</i>	82
<i>Strategija rastakanja Hrvatske</i>	86
<i>O rimskome pozdravu (nažalost) opet</i>	91
<i>Predsjednici prema povijesti</i>	93
<i>„Slučaj Bobetko” ili: igrokaz „Kako je Račan ostao u sedlu”</i>	95
<i>Poučak o sudskoj neovisnosti</i>	103

<i>Živio Dan Republike!</i>	105
<i>Ptičica KOS još pjeva u Hrvatskoj</i>	106
<i>Konjički Dayton</i>	107
<i>Talijanska unija financirala IDS</i>	109
<i>Kmetški mentalitet</i>	111
<i>Zašto se pokušava kompromitirati uspjehe hrvatskih športaša</i>	112
<i>Sean Connery ili škotski poučak o rodoljublju</i>	116
<i>Koliko nas je koštala Jugoslavija?</i>	118
<i>Predsjednikova istina</i>	120
<i>Granić i Mesić – duboka grla</i>	125
<i>Provokacija iz Republike Srpske</i>	127
<i>Punih 26 mjeseci vlast nije ništa poduzela protiv partizanskih koljača!</i>	129
<i>Titovo ime mostu kopno – Pelješac!</i>	131
<i>Promaknuća udbaša u suverenoj Hrvatskoj</i>	132
<i>Novi prilozi za povijest Sanaderova kapitulantstva</i>	133
<i>Nostalgičarsko tepanje Josipu Brozu</i>	135
<i>U Hrvatskoj zabranjen hrvatski grb!</i>	138
<i>U Hrvatskoj zabranjen hrvatski grb! (2.)</i>	139
<i>Dokidanje suvereniteta</i>	140
<i>Ode Tito preko Romanije...</i>	142
<i>U Hrvatskoj zabranjen hrvatski grb (3.)</i>	144
<i>Hrvati u BiH u svjetlu pristupa Hrvatske Europskoj uniji</i>	150
<i>Manipulacija Ministarstva znanosti</i>	156
<i>Mržnjom opsjednuti</i>	158
<i>Evanđelje po Nikoli Viskoviću</i>	159
<i>Jesmo li na pragu odgovora na mnoga pitanja?</i>	161
<i>Raćanove laži o Auto-cesti kralja Tomislava</i>	164
<i>Krleža sa željeznom štangom</i>	166
<i>Saga o Josipu Perkoviću</i>	168
<i>Crveni i crni protiv Hrvatske</i>	170
<i>Lice i naličje suprotstavljenih strana u slučaju Josipa Jovića</i>	171
<i>Zašto Hrvatsku treba učiniti nepopularnom?</i>	177

<i>Peđa priznaje samo sud Partije!</i>	180
<i>Slamanje nacije</i>	183
<i>Gradi se Titov most!</i>	187
<i>Onemogućena udžbenička kontrabanda</i>	189
<i>Zar ništa u posljednjih šesnaest godina nije vrijedilo?</i>	195
<i>Branimir Glavaš u Haagu?</i>	199
<i>„Amicus curiae“ – tko koga za nos vuče?</i>	202
<i>Imaju li Hrvati u Bosni i Hercegovini alternativu?</i>	204
<i>„Joj, što volim pokoran narod...!“</i>	213
<i>Nagradno pitanje: Milan Bandić na grobu Mate Bobana</i>	214
<i>Lustracija nikad nije posve zakašnjela</i>	215
<i>Svjedočenje o tobožnjem sporazumu iz Karađorđeva</i>	217
<i>Hrvatska u Haagu: slučaj dr. Gorana Granića</i>	220
<i>Milorad Dodik kao predstavnik Hrvata?!?</i>	237
<i>Zagrebački nadbiskup napokon u Bleiburgu!</i>	239
<i>Što zapravo znači orkestrirana naricaljka nad odrom druga Ivice Račana?</i>	240
<i>Zašto šuti visoki predstavnik, dr. Ivo Sanader?</i>	244
<i>„A đe je Milorad Dodik – Miša?“</i>	245
<i>Pokusna upotreba bosansko-hrvatsko-srpsko-crnogorskoga jezika</i>	246
<i>Sanader u Oxfordu: i mi čestitamo!</i>	248
<i>Bičem protiv Crkve!</i>	250
<i>Figurae veneris: ljubavni položaji u sto slika (1.)</i>	253
<i>A tu smo, dakle!?!</i>	254
<i>In vino veritas!</i>	256
<i>Figurae veneris: ljubavni položaji u sto slika (2.)</i>	257
<i>Kriza pravaštva ili kriza Hrvatske stranke prava?</i>	258
<i>Hoće li ih u ministarstvu opet ismijati?</i>	262
<i>Figurae veneris: ljubavni položaji u sto slika (3.)</i>	263
<i>Komparativna prednost ministra obrane (ili: poučak o vrijednostima koje su u Hrvatskoj na cijeni)</i>	264
<i>Figurae veneris: ljubavni položaji u sto slika (4.)</i>	267
<i>Haaški tužitelj – junak godine?!?</i>	268

<i>Znakovita šutnja službene Hrvatske</i>	270
<i>Figurae veneris: ljubavni položaji u sto slika (5.)</i>	272
<i>Neprijatelj opet diže glavu</i>	273
<i>Europeizam – dominantna ideologija suvremene Europe</i>	276
<i>Crnokošuljaške provokacije: provokatori, budale i neznalice</i>	280
<i>„Glas Koncila“ negativno o akciji „Krug za trg“</i>	282
<i>Prates pravomoćno osuđen, Josip Perković u vicu predsjednika Mesića</i>	285
<i>U Hrvatskoj nema lustracije, jer njome i dalje vladaju komunisti</i>	287
<i>Dimitrović: Račan se je protivio višestranačkim izborima 1990. godine!</i>	290
<i>Neznanje i mržnja</i>	291
<i>Predsjednika ocjenjivati po njegovim savjetnicima</i>	293
<i>Protiv povlačenja tužbe za genocid!</i>	294
<i>Pupovac, Pusić i Milanović za obnovu crkve u Buniću!</i>	302
<i>Hrvatsko-srpska koalicija gluha na prosvjede!</i>	303
<i>Što se je htjelo kazati glasnom šutnjom o deložaciji nadbiskupa vrhbosanskoga?</i>	304
<i>Zašto je Dodikovo žaljenje proglašeno isprikom?</i>	306
<i>Položaj hrvatskih Bunjevaca – prava slika hrvatsko-srpskih odnosa?</i>	308
<i>Krist tjera trgovce iz hrama</i>	311
<i>Za Ujedinjenu hrvatsku stranku prava (UHSP)!</i>	313
<i>Hrvatska demokratska zajednica: zbilja ideološkog bespuća</i>	322
<i>Milanovićeve priloge za „povijest ljudske gluposti“</i>	327
<i>Trijumf koji poučava i opominje</i>	329
<i>Ministar kulture ili ministar sramote?</i>	332
<i>Presude kao sastavni dio politike</i>	334
<i>Opet: predsjednikova poruka</i>	340
<i>„Most“ – stotinu mana i jedna možda ključna vrлина</i>	342
<i>Presuda koju se želi zaboraviti...</i>	348
<i>Povjerenstvo za prikrivanje političkoga kukavičluka, ili nešto još gore?</i>	350
<i>Povjerenstvo za ulare i okove</i>	354
<i>Opet ćemo o hrvatskom grbu (!)</i>	358
<i>Progon hrvatskoga grba (zar opet)?!</i>	359
<i>Igrokaz za budale</i>	362

<i>Sluganski mentalitet</i>	364
<i>Još mrtvih svjedoka...</i>	366
<i>Umivanje Jugoslavije</i>	368
<i>Postoji li hrvatska elita?</i>	371
<i>KAZALO OSOBA</i>	373
<i>BILJEŠKA O PISCU</i>	383

Uz samostalnost i neodvisnost naroda, u rešavanju domaćih i izvanjskih pitanjah, može biti razliĉnih mnenjah, stranakah; nu kad se radi o souverenstvu naroda, tu nemože biti nego braniteljah i izdajicah naroda. A bez souverenstva, kao pokrajina ili krunovina, graditi zakone, rešavati makar samo domaća pitanja, znamenuje ludovat ili prostotu obsenjivat.

Ante STARČEVIĆ (1868.)*

Isključivo se bavimo načeli; ova razjasnjujući u znanosti ili u politici, s osobami niti možemo imati posla, nego sa stvarju; glede ove pako smo nemiloserdni, izpovjedamo; jer ne može našem poduzetju ništa biti tako odurnoga, nego kada tko ruši načela poštenja i istine, pa će još nezalice ili lakomišljene sliepati, da je on pravedan, da dobro misli. Bog te vidio, kako možeš dobro misliti, kad opako radiš? Pitanje može još biti samo to: radiš li nehotice ili hotice zlo? Ako nehotice, čemu dakle nepriznaješ istinu dokazanu ti, kad ovu stotine i stotine čitajućih priznavaju, zašto dakle da ti sam uztraješ u zlu? Ako uztraješ, zar time nedokazuješ, da hotice varaš sviet, te se izjidaš samo zato, što već nećeš moći ni neznanostju se izgovarati?

Eugen KVATERNIK (1869.)**

---

* A. STARČEVIĆ, Stranke u Hrvatskoj, Djela III. – Znanstveno-politiĉke razprave, Zagreb, 1894., 129.-130.

** Kvaternikovo pismo don Mihovilu Pavlinoviću od 23. II. 1869., v. Ante PALAVRŠIĆ – Benedikta ZELIĆ, Korespondencija Mihovila Pavlinovića, Split, 1962., 104.

PROSLOV

Nadati se, dolikuje ludjaku, sdvojiti, dolikuje prevarenu ludjaku. Uspeh nestoji od mene, ni od nas, ni od našega naroda sama, i zato ja niti mu se nadam ni nenadam. Bez obzira na uspeh, ja ću, koliko budem mogao, izpuniti moje deržanstvo. O tom se radi.

Ante STARČEVIĆ, *Pisma Magjarolacah*

Baveći se – kako se to kaže glagolom koji može značiti svašta i ne mora značiti ništa – politikom tijekom cijeloga svog života (nikad kao karijerom, i nikad kao takozvani *politički analitičar*, dakle – nikad kao nezainteresiran, ravnodušan i emocionalno neangažiran promatrač, nego uvijek i neizostavno kao onaj kojega pitanje opstanka, sudbine, položaja i zrelosti hrvatskoga naroda zanima kao ključno, najvažnije pitanje vlastite sudbine i vlastitog identiteta!), svoje *opazke* i misli o hrvatskome političkom životu, kao izraz osjećaja osobne odgovornosti, u obliku političkih eseja, minijatura i krokija, prikaza, prosudaba i osvrta, javnih izlaganja, govora, raščlamba, polemika i studija, sad već više od trideset godina izlažem na našem javnom poprištu, bojištu i razbojištu.

Iz opazaka i razmatranja uvrštenih u ovu knjigu, u prvom je redu lako vidjeti kako nemam čast ubrajati se u poštovatelje ljudi koji posljednjih desetljeća, nakon oslobođenja od otvorene jugoslavenske okupacije, upravljaju Hrvatskom; jednako tako ni u poštovatelje onih naših sunarodnjaka koji uvijek čeznu za totemima i idolima (sve da su ta priručna i prigodna božanstva pred kojima bismo, tobože, trebali klečati, i bolja i vrjednija od onih koja su nam *na raspolaganju*). S druge pak strane, i ovdje skupljene bilješke žele dati (a ja se nadam da i daju) jednu izgrađenu, posve jasnu i zapravo nadideološku predodžbu – u neskromnijim bi se inačicama ta predodžba nazivala vizijom – o tome kakav bi možda mogao i trebao biti ovaj dio naše domovine koji se danas naziva hrvatskom državom (pa onda i ono što je izvan nje, a smatramo ga jednako svojim).

Kad i u ovo naše doba danomice svjedočimo o istim pojavama koje su prije desetljeće, dva ili tri zabilježene u ovim redcima kao svojevrsni prilozi za povijest naše nacionalne patologije – dakle, bez ambicije da budu povijest, ali s ambicijom da za povijest zabilježe neke *naše ljude i krajeve*, i naše dojmove o njima, češće naše sramote, tuge i nevolje, nego naša slavlja i ponose – ove se bilješke mogu činiti suvišnim i uzaludnim. Bilo bi, ipak, vrlo površno i sasvim krivo, kad bi ih se na brzu ruku proglasilo nekakvim knjigovodstvom očaja ili izvatkom iz poslovnih knjiga hrvatskog pesimizma. Jer, ako se je, u mjesecima i godinama njihova nastanka, i moj idealizam znao puno puta bolno sudariti sa stvarnošću, to se nipošto nije odnosilo na ideale. Oni su ostali netaknuti. Ideali, i svijest o tome da oni umiru onda kad umre zadnji koji je spreman umrijeti za njih. Takvih, hvala Bogu, još imade.

A da o vlastitoj povijesti znademo više nego što znademo, ne bi nam se neobičnom činila ona Starčevićeva, iz njegove dopune „Naputka za pristaše stranke prava“, da, „ako u vreme vaših praukukah u ovom narodu bude petdeset muževah osvedočenih o svetosti slobode i zauzetih za svoj narod – mi učinismo više nego li su agitatori ikada učinili.“ Te je teške riječi 1871. napisalo jedno snažno i duhovito pero, u trenutcima kad su osjećaj za pravdu i optimizam bili jedino oružje u hrvatskim rukama. Makar se površnim i činile takve, one nisu bile pesimistične, nego su bile poziv na izvršenje dužnosti; svijest, pak, o odgovornosti koja obvezuje svakoga od nas, jednako kao i čvrstina uvjerenja, ne ovise o ispraznim odobravanjima i javnim aplauzima, nego postoje neovisno o njima, pa ako treba – i nasuprot njima.

Jasno je da bi danas samo malobrojni – u strahu da stvarnost opovrgne njihove nade – prisegnuli da u naše doba, skoro trinaest desetljeća nakon Starčevićeve smrti, u hrvatskome javnom životu ima tih njegovih sanjanih „petdeset muževa osvedočenih o svetosti slobode“. A ima, jer i ovakvi, slabi i nejakvi kakvi jesmo, mi smo izdanci naroda koji se je u XX. stoljeću dva puta osovio na noge nasuprot praktično cijeloj Europi, baš po onoj Šenoinoj:

*Taj puk, sad smrvljen i poražen,
Rugavet strancu, prezren, gažen,
Razmrviti će grobu vrata,
Dogrmiti će svijetu: „Čuj!
Gle, još nas ima, još Hrvata,
Slobodu našu, svijete, štuj!“*

Oba smo puta krvavo platili taj svoj neslomljivi osjećaj dostojanstva i želje da budemo subjektom, a ne objektom; drugi put, srećom, tako da smo subjektom postali i ostali, pa se, usprkos svemu, možemo nazvati konačnim pobjednicima.

Htio bih da se to jasno vidi i iz ovih članaka, nerijetko nastalih u žurbi, na ograničenu prostoru, pred izmak roka i pred samo zaključenje tribina u kojima su osvanuli, i koji bi, da nije specifičnih *političko-pandemijskih* okolnosti, i dalje ostali razasuti po raznim novinama i časopisima – one na društvenim mrežama i mrežnim portalima, po starinskoj navadi, ni ne računam – a ponajviše u mjesječniku Hrvatskoga društva političkih zatvorenika, čije sam stranice, zahvaljujući povjerenju i potpori (dakako i *duševnoj srodnosti!*) niza ljudi koji su od druge polovice 1990-ih do danas bili na čelu te udruge, kao glavni urednik mogao ponekad i nekažnjeno zloupotrijebiti (i neka mi se oprostiti što im tek ovdje, sa zakašnjenjem, izražavam zahvalnost!).

Ovako, dakle, u posve neprirodnim okolnostima jedne *velepošasti* – premda puno drastičnije, ali po mnogočemu ipak nalične onoj koju je Camus naslutio u svojoj *Kugi* – kad čovjek traži način da sačuva svoje dostojanstvo i svoje mentalno zdravlje, u kratkome su roku neki od tih mojih članaka našli zakrilje u tri knjige koje sam objavio posljednjih mjeseci (ne računajući znanstvene monografije o Antunu Gustavu Matošu i Ivi Pilaru, objavljene pretprošle odnosno prošle godine): *Hrvatska kronika: Minijature o hrvatskoj politici 1996.-2020.* (Zagreb, 2020.), *Sto knjiga i jedan film* (Zagreb, 2020.) te *Trgovci hrvatskim kožama: Polemike o nacionalnoj povijesti XX. stoljeća* (Zagreb, 2021.). Tako je dobar dio tih triju desetljeća zbijen u ovih nepunih šest mjeseci, a meni se čini kako ne bi valjalo kad bi im bilo tješnje, premda dopuštam da čitatelj o tome ima i drugačije predodžbe.

Ova knjiga, četvrta u toj naizgled nepotrebnoj žurbi, s njima čini jedinstvenu cjelinu – ne samo u misaonome i političkom, nego i u tehničkom smislu – baš kao što će toj cjelini pripadati i *Dnevnik čitanja* i knjiga (također već ranije objavljenih) eseja pod naslovom *Hrvatskom uzvodno*, jednako kao i dvije dodatne knjige polemika, od kojih je ona prva, *Uz dlaku: Protuustavna zabadanja jednog autsajdera*, već pripremljena za tisak, pa bi i njih dvije, *Dnevnik čitanja* i *Uz dlaku* trebale izići tijekom ove godine. Tekstovi u njima nisu mijenjani – usklađen je samo pravopis – a i onda kad pokazuju da sam ponekad možda griješio (i koliko sam griješio), oni bez ikakve sumnje svjedoče o stalnosti cilja i nepromjenljivosti mjerila. Ne mislim da je to malo.

A onaj tko te knjige bar prolista, lako će vidjeti da popustljivost jugoslavenstvu i razumijevanje za njegove zagovornike jamačno ne spadaju u inače brojne mane mojih razmatranja; s druge mi je strane i sad drago primijetiti da u ta tri moja i naša desetljeća nije bilo baš nijednoga vlastodršca kojemu bi se u njima kadilo – premda se je Tuđmana tek kritiziralo, dok se je, recimo, Mesića, Račana, Sanadera, Jadranku Kosor, Milanovića, Josipovića i slične likove iz našega

političkog bestijarija otvoreno preziralo, u isto ono vrijeme kad su ih, sluganski i zborni, do neukusa servilno, veličali njihovi paževi i lakaji, puzavci i preživaci, uključujući one iz takozvanih neovisnih medija – i da je za tu *povlasticu slobode* s vremena na vrijeme, zapravo u kontinuitetu i trajno, plaćana cijena čiju – uvelike dokumentiranu – visinu znaju samo najbliži, ali bi ju mogli naslutiti i oni malko dalji, samo ako to požele.

Dakako, ništa je to prema onima koji su stoljećima, a osobito u onome prošlom, za slobodnu, neovisnu i doista hrvatsku Hrvatsku dali svoje živote ili zdravlje, ali je i ovako mala – jer se smisao i vrijednost života procjenjuje po onome što je od života i vrjednije i trajnije – ta cijena zapravo neprocjenjiv dar, za koji Svevišnjemu iz dana u dan neizmjereno zahvaljujem.

Tomislav JONJIĆ

U Zagrebu, 20. ožujka 2021.

HERCEGOVAČKI KRUG KREDOM*

Svakomu tko išta znade o hrvatskoj povijesti, na početku procesa osamostaljenja Hrvatske moralo je biti jasno da će ključnom točkom hrvatsko-srpskog rata ostati ono što je već stoljeće i pol bilo ključnom točkom hrvatsko-srpskog prijepora: Bosna i Hercegovina.

Ako nekima drugima rat na području današnje Hrvatske možda nije bio njihov rat, rat na tlu BiH nije mogao ne biti i hrvatskim ratom, ratom koji odlučuje o sudbini hrvatskoga naroda i države. Usprkos tomu, nisu svi Hrvati jednako gledali na taj rat, prijetnje koje on nosi i perspektive koje možda otvara.

Sukladno geopolitičkoj logici i starčevićanskoj tradiciji, hrvatski su nacionalisti listom smatrali kako je BiH hrvatska zemlja, a tamošnji Muslimani podrijetlom Hrvati koji su osmanlijskim osvajanjima, islamizacijom i kasnijim „sofizmom Beča, pohotom Budima, labirintom mračnim katakompskog Rima“ (Matoš) umjetno i nasilno odvojeni od matice, pa je hrvatska zadaća popuštanjem i žrtvama pokazati im put dragovoljnog povratka nacionalnim (dakako: ne i vjerskim) korijenima.

Realniji su promatrači bili svjesni složenosti i dugotrajnosti tog procesa, kao i toga da je izgrađena vjersko-kulturna posebnost nepovratna činjenica, pa su zagovarali oblikovanje demokratske savezne države Hrvatske, koja bi se sastojala od dviju jedinica, današnje Hrvatske i današnje BiH. Ostalo bi bilo prepušteno vremenu, političkoj pameti, gospodarskom i prometnom povezivanju, a položaj bosansko-hercegovačkih Hrvata zaštićen geopolitičkim smještajem BiH i njezinom gospodarsko-prometnom ovisnošću o Republici Hrvatskoj.

S obzirom na povijesne pouke, svaki nagovještaj mogućnosti podjele BiH između Hrvatske i Srbije u trenucima raspada Jugoslavije, hrvatski su nacionalisti morali promatrati kao prijetnju ostvarenju nacionalnog ideala. Zato su mnogi napeto i sa zebnjom promatrali organiziranje Hrvatske zajednice Herceg-Bosne (HZ HB). Ohrabrivano je vojničko pripremanje i organiziranje u obliku Hrvatskoga vijeća obrane i istodobno se vjerovalo kako je moguće vojnički se organizirati i obraniti bez upravno-političkog, kvazidržavnog organiziranja.

---

* Tekst je, s manjim uredničkim intervencijama, objavljen pod (također uredničkim) naslovom „Hercegovački krug: što vide, a što ne ‘europejci’ i ‘sinekurci’?“

Potku takvog razmišljanja činio je strah da će HZ HB – osobito s obzirom na strukturu koja joj je izbila na čelo, i u kojoj nije bilo baš nijednoga od ne tako malo dotad u javnosti poznatih boraca za hrvatska prava u Bosni i Hercegovini (ali je – pored niza dotad nepoznatih ljudi – napretek bilo bivših pripadnika jugoslavenske komunističke nomenklature) – iskopati jaz između Hrvata i Muslimana, dati izgovor svijetu da Hrvate izjednačuje sa Srbima i ujedno legitimira srpski zahtjev za promjenom tzv. avnojskih granica kao *administrativnih međa*.

Činilo se kao da nema razloga da službeno Sarajevo negoduje zbog toga što se Hrvati spremaju na obranu, jer oni ne brane samo Republiku Hrvatsku, nego i Bosnu i Hercegovinu, ostavljajući Muslimanima i vremena i prostora da još jednom preispitaju, nije li – čak i u razdoblju koje bi imalo okruniti proces njihove nacionalne emancipacije i konstituiranja kao moderne nacije – čvrsti savez s Hrvatima i za njih ipak najbolje, ako ne i jedino rješenje.

Hrvati, pak, priželjkivalo se, danas ne će počinuti pogrješku iz Mačekova doba, kad su, dopustivši podjelu BiH, pristali na svojevrsnu legalizaciju srpskog posjeda zapadno od Drine – što je bilo bez presedana u višestoljetnoj povijesti – te ujedno stvorili situaciju u kojoj su se Muslimani našli rascijepljeni na dva dijela, pa slijedom toga oslabljeni i s razlogom nezadovoljni.

Jer, povijest je i tu nudila pouke: budući da su te 1939., provizorijem koji je bio primarno u funkciji očuvanja Jugoslavije, većinom bili ostavljeni u „srpskoj jedinici“, muslimanski intelektualci, predvođeni tada već zaprisegnutim ustašom Džafer-begom Kulenovićem, kasnijim potpredsjednikom vlade Nezavisne Države Hrvatske i hrvatskim nacionalistom do posljednjeg daha, utemeljili su Pokret za autonomiju BiH. Svetosavsku su Srbiju apsolutno otklanjali, ali su istodobno smatrali kako samo kao cjelina mogu u budućoj hrvatskoj državi osigurati svoja vjerska i kulturna prava.

Povijest je, dakako, jedno, a stvarnost nešto drugo: povijest ne služi kao formula koja se može ponovno primijeniti, ali je u pravilu putokaz koji nas upozorava na stranputice kojima ne treba ići.

Tako ni kod nacionalističkog dijela hrvatske oporbe 1991./92. nije nedostajala svijest o realnostima, odnosno o tome da su Muslimani u međuvremenu stasali u entitet različit od hrvatskoga, ali se je općenito ipak razmišljalo na sljedeći način: voditi politiku samo na temelju ideala i idealnih predodžaba nedvojbeno je naivno. Međutim, isto tako, takozvani politički realizam koji se ne obazire na ideale, koji ih ignorira i koji ne teži njihovu postignuću, prijeti da postane izdajom.

Nasuprot tomu stajala je i stoji „avnojska oporba“. Njezina se je politika u bitnome svodila na odustanak od hrvatskih ciljeva u Bosni i Hercegovini, i u

konačnici bi – nakon prijelaznog razdoblja u kojem bi Hrvati ostali nominalno ravnopravni – naši sunarodnjaci bili svedeni na položaj nacionalne manjine, kojoj preostaje iseliti ili se utopiti u većini, zapravo u nekoj modernoj inačici nadkonfesionalnoga ili interkonfesionalnog bošnjaštva. Bi li Bosna i Hercegovina nakon toga bila podijeljena ili „podijeljena“ između Muslimana i Srba, Hrvatima bi moglo biti uglavnom svejedno.

Kao što su različite njihove političke vizije i predodžbe o hrvatskim nacionalnim interesima, nacionalističke su kritike hrvatske politike prema Sarajevu, i po korijenima i po ciljevima, bitno različite od kritika koje je upućivala „avnojska oporba“; samo ponekad su naizgled nalični bili njihova taktika i njihov rječnik.

I kad su (kao u vrijeme hrvatsko-muslimanskog sukoba) bili najgorčeniiji, hrvatski nacionalisti – možda propuštajući povijesnu priliku da odigraju ulogu „drugog željeza u vatri“, kako je Maček nazivao Pavelića – nisu vjerovali da će se problem BiH svesti na problem Hercegovine, na problem (Hrvata) Hercegovaca.

U pravilu nije previše ozbiljno razmišljati u kategorijama urote i spletke, ali ostaje činjenica da „avnojska oporba“ (koja je na demokratskim izborima među bosansko-hercegovačkim Hrvatima dobila beznačajan broj glasova, razmjerno čak i manje nego što ih je dobila u Hrvatskoj) svu složenost bosansko-hercegovačkoga čvora sustavno svodi na „problem Hercegovaca“ – ne pokazuje samo neshvaćanje cjeline problema, nego svojom politikom proizvodi i druge, dalekosežne posljedice.

Objašnjavanje tragedije u BiH „hercegovačkim sindromom“ neizbježno dovodi u oprjeku hercegovačke i bosanske Hrvate, i između njih stvara jaz koji se neizbježno odražava na čitav nacionalni korpus. Kako ta ista „avnojska oporba“ desetljećima nije ništa učinila da Hrvati uopće, u bilo kojoj od svojih zemalja, žive dostojno čovjeka (naprotiv!), valja se zapitati, čemu i komu služi to poticanje regionalnih i zavičajnih razlika, pa makar ono bilo prikryeno „skrbnju za nacionalnu stvar“ i „europskim pristupom“.

Bilo bi naivno misliti kako su posrijedi samo pokušaji da se stekne potpora u onom segmentu biračkoga tijela koji tvore bosanski Hrvati, te iskoristi njihova tragedija i činjenica da je svijet, kako kaže kardinal Puljić, i s hrvatske strane ne jednom uvjeren da oni zapravo i ne postoje.

No, s obzirom na to da je notorno kako se hrvatska politika u Hercegovini nije vodila izolirano od opće hrvatske politike, bojim se da je stigmatiziranje Hercegovaca dio nečega drugoga. Hrvati, naime, znaju komu je služilo Kalláyevo bošnjaštvo, komu služi istrijanstvo, komu dalmatinstvo i dalmatinsko autonomaštvo. Znaju što je značilo ono zlokobno „Slaveni i sutra, Hrvati nikada!“, znaju zašto je u Vojvodini uvijek smjelo biti Bunjevaca i Šokaca, a redovito nije smjelo biti Hrvata.

I baš zato što to znaju, krajnje je neobično što upadaju u klopku koja hercegovačke Hrvate u cjelini prikazuje kao nadute primitivce i gotovo genetske kriminalce.

Ta „europska“ odnosno „velegradska“ klopka nema nikakve veze s uljudenošću; ona je jednako provincijalna i jednako kampanilistička. I, što je najgore, ona je jasno protuhrvatska. Jer, ona nije osuđivala „provincijalce“ i „dotepence“ u vrijeme kad je Zagreb (Split, Rijeka, Osijek) koloniziran „solunašima“, kninskim i bosanskim četnicima ili partizanima u opancima.

Isti „europski“ mentalitet koji će u Splitu za sve okrivljivati „vlaja“ (pa će u lovačkoj priči kliknuti: „Pusti zeca, ubij vlaja!“), u gornjoj će Hrvatskoj (i ne samo u njoj) optuživati Hercegovca.

Snobovski provincijalizam, koji nikad nije podigao glasa protiv Vase Čubrilovića, Maksimovića Kundaka, Aleksandra Rankovića, Jurjevića Baje, Jakova Blaževića, Stanka Stojčevića i njihovih demografsko-političkih odnosno kadrovskih poteza i pothvata, taj protuhrvatski duh koji se nikad nije brinuo za stotine tisuća hercegovačkih i drugih Hrvata na inozemnim gradilištima, u tuđim kanalima i tuđim rakama, danas odjednom, pod krinkom skrbi za Hrvatsku, optužuje ne samo šaku kriminalaca, nego cijelu jednu granu hrvatskog naroda, time izravno prijeteći čitavu tom narodu.

Zbog toga se hercegovačke Hrvate proglašava primitivcima (čak i kad je broj fakultetski izobraženih kod njih iznad hrvatskog prosjeka), zbog toga se nitko ne pita zašto su ti diljem svijeta rasuti ljudi cijenjeni u novim domovinama (dok ih se stara odriče), zbog toga se ne želi uočiti da su oni jednako (ne)skloni kriminalu kao i svi drugi te da porezni i carinski sustav koji tamo stvara svojevrsnu oazu, nije posljedica hercegovačke zločinačke domišljatosti, nego nečega drugoga, puno složenijega. A to što se je time okoristio tanak sloj mešetara (nipošto samo Hercegovaca), ne smije dovesti do poistovjećenja tog sloja i desetaka tisuća težaka koji i dalje u znoju zarađuju svakodnevnu koranicu kruha, razmišljajući o tome, ne će li sutra ipak morati seliti s praga koji su branili i obranili i pred Osmanlijama i pred Austrijom i pred Mađarima i pred Jugoslavenima.

Zato ne valja vjerovati „europejcima“ koji će ustvrditi da sve zlo na ovim prostorima „potječe od ustaše iz Ljubuškoga“. To što u Ljubuškom i nema obitelji koja u ovome ili u prethodnom ratu nije oplakivala poginulog za Hrvatsku, a u miru strepila za sudbinu političkog uznika ili emigranta, tim „europejcima“ nije važno. Bili izvan vlasti ili na vlasti, ti „europejci“ (Joja bi ih Ricov nazvao „sinekurcima“) svoje srebrnjake ionako će zaraditi: ako treba, privremeno će se profesionalizirati čak i kao Hrvati.

BAN KHUEN I MIT O „ANTIFAŠIZMU“

Kad se drznuo kradom prenijeti u Peštu komorske spise iz Hrvatskog arhiva, ban Khuen Héderváry doživio je „saborski nogomet“. Nakon što je 5. listopada 1885., hoteći odbiti optužbu koju je protiv njega dva dana ranije izrekao pravaški zastupnik Grga Tuškan, Khuen izrazio dvojbu o tome da bi Hrvatska bila u poštenu posjedu spomenutih spisa, David Starčević je bana nazvao tatom, otimačem i buntovnikom. Pravaški zastupnici, među kojima najhitriji bijahu David Starčević i Josip Gržanić, prema svjedočenju očevidaca i prema pisanju *Obzora*, pograbiše bana za prsa, izguraše ga, „dok ga netko silne porine rukom i turne nogom iz sabornice“.

Izvođač ove *nogometne kazne*, Josip Gržanić, i njegovi kolege Starčević i Kamenar, „primiše na ugodno znanje“ isključenje s više desetaka saborskih sjednica.

Makar je za Khuenove vladavine lukavom oportunistu Isi Kršnjavomu („bolje prst vlasti, nego šaka prava“) pošlo za rukom izgraditi mnoštvo donjogradskih palača i kulturno-povijesnih zdanja te Zagreb u tom pogledu donekle izjednačiti s modernim srednjoeuropskim gradovima, tadašnji je ban kao pljačkaš pismohrana u hrvatskoj kolektivnoj svijesti ostao zabilježen (kako i spada!) mračnim bojama: ban crnog obraza i modrog tura nikad nije slavljjen kao graditelj i osloboditelj.

Za razliku od Khuena, neki kasniji pljačkaši hrvatskih pismohrana i zatiratelji nacionalnog pamćenja, i danas se kite zvučnim naslovima spasitelja i osloboditelja. Do jučer su nas podsjećali na Kajmakčalan i Mačkov Kamen, a danas svoju tobožnju legitimaciju grade na tzv. antifašizmu, onomu istom koji je mukom mućao dok su se Ribbentrop i Molotov „spominali“ u Moskvi, dok su planirali i proveli ponovnu diobu Poljske, dok su Finci krvavo branili svoju neovisnost, dok su baltičke države brisane s europskog zemljovida...

U siromašnome fondu Ministarstva vanjskih poslova Nezavisne Države Hrvatske, tim ostacima ostataka nekad prilično bogate hrvatske diplomatske riznice smještenima u Hrvatskome državnom arhivu, u kutiji br. 1, fasc. Tajni spisi, i danas se nalazi primjerak dopisa koji svjedoči o načinu na koji su tzv. hrvatski antifašisti skrbili o nacionalnoj baštini.

Dopisom br. 949 od 29. svibnja (maja!) 1946. godine, tadašnji „I. Otsek Uprave državne bezbednosti Ministarstva unutrašnjih poslova FNRJ“, s potpisom stanovitoga „pukovnika Milića“ u svojstvu „šefa“, javlja „II. Otseku UDB-e za Jugo-

slaviju“ sljedeće: „Šaljemo Vam jedan deo arhive Ministarstva inostranih poslova NDH koju nam je poslalo Odeljenje za Hrvatsku, a koju bi vi mogli koristiti. Smrt fašizmu – sloboda narodu!“

Tako je niz Savu do Beograda otplovila glavina historiografski, pa i politički najvažnije hrvatske arhivske građe iz razdoblja Drugoga svjetskog rata, uključujući i onu koju je – u naivnoj nadi da će se hrvatska vojska uskoro vratiti u osloboditeljski „križarski“ pohod protiv boljševizma u sklopu i sastavu tzv. demokratskih snaga – u osam zabavljenih škrinja hrvatskomu metropolitu, zagrebačkom nadbiskupu dr. Alojziju Stepincu 6. svibnja 1945. predao posljednji ministar vanjskih poslova onodobne hrvatske države, dr. Mehmed Alajbegović.

Možda tek iz današnje perspektive možemo shvatiti dramatski naboj i tragičnu simboliku čina u kojem jedan aristokrat duha, staloženi hrvatski diplomat muslimanske vjeroispovijesti predaje svojevrstu „škrinju privilegija“ tadašnjemu prvom čovjeku hrvatskoga katolištva, koji će i kao *locum tenens* hrvatskog vrhovništva svojom sudbinom svjedočiti o sudbini svog naroda i o sudbini jedne kulture.

Arhivska građa koju je u Beograd pomoglo otpraviti „Odeljenje UDB-e za Hrvatsku“ predstavlja, doduše, samo jedan dio onoga što su „antifašisti“ u svome osloboditeljskom zanosu počinili u Hrvatskoj, a posljedice tog čina trpjeli smo desetljećima. I danas nam zubi trnu zbog toga što je dragocjena građa sakrivena od očiju hrvatskih istraživača, a istodobno stalno na posluži srpsko-jugoslavenskim krojačima „crnih legendi“ o Hrvatima.

Ruku na srce, nisu samo Hrvati u takvom položaju. Imalo učeniji školnik znat će da su ratni pobjednici diljem Europe (i ne samo Europe) već 1945. poduzeli značajne cenzorske pothvate, uništavajući gradivo koje bi ih moglo kompromitirati ili prepravljajući izvorne dokumente, pa čak i dnevničke zapise odnosno bilješke većine istaknutih pripadnika poražene strane.

Samo tako su mogli stvoriti mit o besprijekornoj moralnosti vlastite pobjede, samo na tom su temelju mogli opravdati instrumentarij za očuvanje tog mita: moralnom, profesionalnom i političkom diskreditacijom svakoga koji se usudi pomisliti da su ljudske spoznaje podložne preispitivanju i kritici, kao jedinome putu prema napretku.

Od nas se, međutim, traži da se naviknemo na te nametnute predodžbe, da se podvrgnemo mitu, svemu što on znači i svim posljedicama koje sobom donosi.

U tom je svjetlu usporedba Khuena i tzv. antifašista, koji svoj barjak razviše tek u interesu Josifa Visarionoviča, zapravo bogohulna, makar se nametala i makar u njoj Khuen prolazio više nego dobro.

(HKR Marulić, 29/1996., br. 5, Zagreb, rujan-listopad 1996.)

OD VARDARA DO MURE, OD ĐERDAPA DO UČKE

Puno je onih koji na temelju raščlambi politike koju tzv. međunarodna zajednica godinama vodi prema Hrvatskoj i ovom dijelu Europe (uza sve razlike između Sjedinjenih Država i Europske unije, a potom i između članica Europske unije, koje valja imati na umu), prosuđuju kako se na području europskog jugoistoka teži promicanju integracijskih procesa i postignuću specifične višenacionalne zajednice, koja bi, najvjerojatnije (bar u ovoj fazi), trpjela postojanje nominalno neovisnih i suverenih država. No, njihova bi suverenost stvarno bila ograničena nametnutim vezama odnosno nužnim poštivanjem slobodna i jedinstvena tržišta.

Drugim riječima, ide se za okupljanjem malih južноеuropskih država između kojih bi granice postojale samo na papiru, a osiguranjem niskih ili beznačajnih carinskih stopa, ujednačivanjem zakonodavstva (ne samo na gospodarskom području, nego i u pogledu državljanjskog statusa) i financiranjem tzv. multikulturnih projekata, kani se postupno izbrisati nacionalni identitet ili umanjiti njegovo značenje u životu pojedinca i skupina, kako bi se tamošnji narodi u perspektivi lakše uklopili u *novi svjetski poredak*.

Što bi taj poredak trebao značiti, malo tko zna. Kako bi on izgledao, uglavnom se nazire. Tek, nasuprot danas popularnim planovima ujedinjenja Europe, ponekad se čuje da Katolička crkva također teži tom cilju, samo: drugim putovima i s drugačijim nakanama.

Bilo kako bilo, nedavnim potpisivanjem makedonsko-jugoslavenskoga carinskog sporazuma napravljen je prvi korak u rekonstrukciji jedne višenacionalne tvorevine. Makedonija je sa SR Jugoslavijom potpisala ugovor kojim se predviđa carinska stopa od 1 % za promet roba. Između SR Jugoslavije i „Republike Srpske“ postoji isti mehanizam, baš kao i između Republike Hrvatske i Federacije BiH. Između dva entiteta Bosne i Hercegovine, pak, nema carina. Već time je bar formalno postignuto usklađeno i skoro jedinstveno carinsko područje od Vardara do Mure, od Đerdapa do Učke. Nije nevažno uočiti da su ključnu ulogu u tome odigrala dva entiteta koja se općenito smatraju temeljnim američkim interesom na Balkanu: Makedonija i Federacija BiH.

Kako će na to reagirati Hrvatska?

Posljednjih tjedana hrvatski i svjetski tisak razmatra situaciju u kojoj bi se Hrvatska i Bosna i Hercegovina (a time i jugoistočna Europa) našle, u slučaju da predsjednik Tuđman bude prisiljen zbog bolesti napustiti mjesto poglavara hrvatske države.

Dio naših priopćivala, uglavnom pod nadzorom kadrova koji su i Tita, tog „najvećeg sina naših naroda i narodnosti“, smatrali besmrtnim, i predsjednika Tuđmana servilno svrstava u besmrtnike i u fizičkom smislu. Iako uvijek i svagdje ima ljudi koji i ne znaju nego slušati i puzati, ovdje se uglavnom radi o nečemu drugome. Ovdje se ne shvaća (ili se možda shvaća?), da se time Tuđmanu – o čijoj je smrti, eto, nepoćudno i razmišljati – i Hrvatskoj i hrvatskom narodu, čini medvjeda usluga.

Tuđmanu, zato što ta *pasmina* po ustaljenoj metodi, servilnim i u biti podmuljim glorificiranjem, stvara kult osobe, čime izaziva averziju prema političaru koji će – neovisno o njegovoj daljnjoj životnoj i političkoj karijeri – ostati zabilježen kao onaj koji je oćutio bilo hrvatskog naroda i kao prvi demokratski izabrani državni poglavar zgrabio prvu (možda i zadnju?) prigodu za uspostavu neovisne države, udarivši joj pečat do mjere koja ga čini ne više samo političarom, nego državljenikom.

Hrvatskoj, pak, zato što tom servilnošću sugeriraju kako nije potrebno izgraditi sustav koji ne će ovisiti o egzistenciji jednog čovjeka i koji će oblikovati te se njime služiti svi hrvatski staleži, a ne samo politički i intelektualni *biciklisti*.

Hrvatskom narodu, na koncu, zbog toga što ga i dalje svrstavaju u čopor, u politički nedoraslu i nacionalno nezrelu skupinu ljudi koja uvijek i bezuvjetno potrebuje sakrosaktni autoritet, nepogrješivi *pater familias* bez kojega bi to stado ovaca zalutalo u bespuće.

S druge strane, oni kojima je postanak i opstanak hrvatske države najteža kazna kojom su mogli biti kažnjeni, strvinarski najavljuju Tuđmanov odlazak s političke pozornice i, pod krinkom tzv. demokratičnosti, prizivaju što brutalnije obračune u vladajućoj stranci, jer da je to jedini način na koji bi se Hrvatska mogla demokratizirati.

Pitanje daljnje demokratizacije doista je jedna od strateških zadaća hrvatske državne politike, ali ne valja smetnuti s uma da su mnogi od današnjih grlatih zagovornika demokracije ne tako davno bili zagovornicima zanimljive i na kratke staze neobično djelotvorne metode dijaloga s političkim protunošćima. Tu je metodu najjezgrovitije oslikao „praksisovski filozof“ Milan Kangrga, rekavši nakon Hrvatskog proljeća, da neki proljećari ipak nisu (kao što su zaslužili) dobili „željeznom štangom po glavi“.

Zato je itekako demokratski ne vjerovati baš svakom *demokratu*.

Poglavito će hrvatski nacionalist imati na umu da uz demokratizaciju, borbu protiv metastaziranja kriminala i reintegraciju još uvijek okupiranoga hrvatskog Podunavlja, postoji i bosansko-hercegovačko pitanje, pitanje na koje se svaka, pa i najmanja amplituda hrvatske državne politike izravno odrazuje. Moguća previranja u vladajućoj stranci – u svakom slučaju.

Na samu obljetnicu pada Vukovara *The New York Times* procjenjuje kako će odlazak hrvatskog predsjednika ojačati tvrdokorne nacionaliste (tako se, naime, iz američke i uopće zapadnjačke perspektive nazivaju pobornici diobe BiH i pripajanja nekoliko zapadnohercegovačkih općina Republici Hrvatskoj!). S obzirom na to da je ta skupina „tvrdokornih nacionalista“ u pravilu nesklona demokratskim rješenjima i da je politički i gospodarski moćna (jer je „zgrnula veliko bogatstvo u posljednjih nekoliko godina, prisvajajući nadzor nad državnim poslovima“), i s obzirom na neprijateljstvo kojim ona gleda na hrvatsko-muslimansku federaciju, odlazak hrvatskoga državnog poglavara, koji je dosad jedva sprječavao takav razvitak, piše taj list, neminovno će potkopati Dayton i odraziti se na prilike u BiH. Oni će eliminirati „popularnog ministra“ Matu Granića, za kojega se općenito drži da je nepatvoreni kooperativni „europejac“. Stoga bi, zaključuje *The New York Times*, za Tuđmanom lako mogli žaliti i oni koji su znali biti nezadovoljni njegovim postupcima.

Činjenica je da predsjednik Tuđman u ovom trenutku predstavlja jedini autoritet koji bosansko-hercegovačke Hrvate može mobilizirati za određeno političko rješenje. Jednako je tako činjenica, da to rješenje ne određuje samo Hrvatska, odnosno Zagreb (pa ni Sarajevo ili Beograd), nego da postoje i krupniji čimbenici i krupniji interesi.

Hrvatska, međutim, u tom okviru mora težiti zadovoljenju vlastitih interesa, a oni se nedvojbeno određuju potrebom jačanja Federacije BiH, ali ne na način koji bi pridonio povezivanju sa Srbijom i Crnom Gorom. Ti se interesi mogu osigurati samo onda ako između službenog Zagreba i bosansko-hercegovačkih Hrvata postoji sloga i jedinstvo o minimalnome, suglasnost glede temeljnih pitanja.

Tvrditi, pak, da je bilo tko nezamjenljiv, odaje podložnički duh i, općenito govoreći, pogoduje autoritarnim tendencijama. Nema nezamjenljivih, jer nema apsolutno savršenih. Jedino o čemu valja razmišljati jest sljedeće: jesu li oni koji ovdje i sada imaju makar donekle realne izgleda da postanu zamjenom, valjana zamjena? Mogu li se oni suočiti s izazovima koji stoje pred Hrvatskom, i mogu li se nametnuti autoritetom koji bi ozbiljno jamčio, da će se Hrvatska odhrvati izazovima koji stoje pred njom?

Može se stvar, dakako, postaviti i drugačije. Može se pitati, je li od početka moglo ići drugačije, jesu li se mnoge zamke mogle izbjeći i, napokon, je li moglo biti stvoreno političko i psihološko okruženje, koje bi pogodovalo onima kojima su nacionalni interesi najprječi, onima koji bi nacionalnim interesima žrtvovali vlastite probitke i primamljive lijepke nadnacionalnih krilatica, onima kojima je učvršćenje hrvatske države važnije od dirljivih hvalospjeva tzv. velikoga europskog tiska.

A temeljnu odgovornost za tu negativnu selekciju snosi nedvojbeno – vlast. Jednom će se, međutim, morati priznati da odgovornost dijele i oni koji su svojedobno iz isključivo sebičnih pobuda pridonijeli disperziji nacionalnih snaga. No, to je stvar o kojoj će raspravljati povjesničari. Oni će se baviti uzrocima, a mi se moramo baviti posljedicama. Ili će se one baviti nama.

(Imotska krajina, br. 534, 26. XI. 1996.)

U SVJETLU DVIJU ZADUŠNICA

Da se u budućnost ne može ići bez osvrtnja u prošlost, zorno nam pokazaše dva naizgled beznačajna događaja iz prosinca prošle godine. U jednoj maloj zagrebačkoj crkvi odslužena je misa zadušnica za nekadašnjeg poglavara Nezavisne Države Hrvatske dr. Antu Pavelića, a svega par dana ranije saznalo se da je jednaka misa služena i za Jakova Blaževića, jednog od prvaka jugoslavenske komunističke diktature nad Hrvatskom i zastupnika optužbe u političkom procesu protiv zagrebačkog nadbiskupa i hrvatskog metropolita dr. Alojzija Stepinca.

Nitko s truncom religijskog odgoja i elementarnom političkom pismošću ne će dići glasa na vijest o zadušnicama za Blaževića, niti će se zgroziti nad fotografijom Blaževićeva groba s uklesanim križem. No, da slijepim pobornicima „pomiriteljskih“ fraza ni svi mrtvi ipak nisu isti, pokazuje činjenica da su se na vijest o misi za Antu Pavelića jednako upropanj digli umni komentatori i tzv. režimskog i tzv. oporbenog tiska.

Divno je bilo slušati njihovo jednoglasje. S dubokim smo ganućem gledali kako, tobože ozbiljno zabrinuti za sudbinu hrvatske države, nazočnike na misi za Antu Pavelića proglašavaju ne samo političkim slijepcima, nego i neprijateljima Hrvatske.

Ni navodna „režimska“ glasila, koja odnedavno opet pokazuju sklonosti za jednom otkrivene, a potom naprečac iznova zapretane teme iz novije naše prošlosti, ne pokazaše ni dnevopolitičkog interesa za navodno ukazanje dr. Zdravka Tomca, lidera reformiranih komunista, na Blaževićevu sprovodu.

Ma koliko rječita bila, Tomčeva je slika uz Blaževićev lijes za Hrvatsku objektivno beznačajna, beznačajnija čak i od „slučajnosti“ po kojoj se nekadašnji Mačkov tajnik dr. Branko Pešelj svojedobno *slučajno zatekao* u jednoj američkoj pravoslavnoj crkvi baš u vrijeme kad se tamo održavao obred za Dražu Mihailovića.

Niti je Pešelj bio, niti će Tomac biti onaj koji će odrediti sudbinu Hrvatske. Zato se na njihovo klanjanje političkim uzorima, prijateljima ili partnerima doista ne treba obazirati.

Treba se, međutim, obazirati na hrvatski tisak koji ne uočava da se mitu o tzv. antifašizmu upravo kùpi svečani sprovod. Treba se obazirati na petparačke kome-

tatore, koji diverzijom protiv hrvatske države proglašavaju običnu misu koju su upriličile danas prilično nejake političke skupine, a svjesno ili nesvjesno propuštaju upozoriti hrvatsku javnost na ne tako slabašne pokušaje da se u hrvatskoj nacionalnoj svijesti rehabilitiraju osobe i pokreti koji su *in capite et in membris*, po počelu, po životu i po posljedicama predstavljali i predstavljaju apoteozu jugoslavenstva i boljševizma, dvaju najvećih zala koja su pogodila hrvatski narod.

Nije li to diverzija protiv hrvatske države ili – ako ne volimo preteške riječi – nije li to napadaj na našu rasudnu moć?

(*Politički zatvorenik*, br. 58, siječanj 1997.)

BOLEST HRVATSKE DEMOKRACIJE?

Mnogi će Hrvat iz inozemstva, ali i znatan broj onih iz domovine, brojku od sedamdesetak političkih stranaka u Hrvatskoj ocijeniti simptomom ozbiljnije bolesti hrvatske demokracije. S obzirom na to da se općenito pretpostavlja kako je korijen tomu u bezgraničnu egoizmu i nezdravu liderstvu istaknutih pojedinaca, nerijetko se sudi da su mnogi vodeći politički ljudi neozbiljni i nedovoljno zreli.

Dok neki iz nepregledna mnoštva pokreta, stranaka i strančica iščitavaju i klasično hrvatsko oporbenjaštvo, drugi, čak i uvjereni demokrati, tu pojavu dijagnosticiraju kao (pod)svjesnu sklonost anarhiji, koja je, možda, dijelom uvjetovana i otporom protiv snažne i karizmatične osobnosti aktualnoga državnog poglavara dr. Franje Tuđmana. I oni koji ga iz dna duše mrže, time zapravo priznaju kako su na određen način fascinirani njegovom političkom vještinom.

Premda ni te, naznačene uzroke i raščlambe ne treba posvema odbaciti, ipak bi se reklo kako će prije biti da se Hrvatska još uvijek nalazi u predpolitičkom stanju, odnosno na takvome stupnju društvovnog razvitka, koji još ne pruža pretpostavke za normalno političko organiziranje. Nesređeni društveni odnosi te neprepoznatljivost skupnih i staleških interesa rezultiraju i političkom kakofonijom.

Nema dvojbe, da je velikosrpska navala na Hrvatsku među glavnim uzrocima takvog stanja. Stoga danas, kad smo – nadajmo se – na pragu mira, valja očekivati svojevršno pročišćavanje političke pozornice. Izbori pred nama zasigurno će umnogome odrediti put kojim Hrvatska kroči. Prosječan, pak, birač vjerojatno nije svjestan vlastite odgovornosti, nije svjestan kako je u nacionalnom interesu da se honoriranjem ozbiljnih i djelatnih političkih stranaka pomogne utruću onih koje samo vegetiraju i stvaraju nepotrebnu zabunu.

Nigdje se to ne vidi jasno kao na primjeru hrpe pravaških stranaka (točnije: stranaka koje se stalno pozivaju na baštinu i politički nauk dr. Ante Starčevića, premda se to nasljedovanje zapravo i ne odnosi na starčevićansku političku filozofiju, kojoj itekako ima mjesta i u hrvatskoj budućnosti, nego se vrlo često svodi samo na besadržajno ponavljanje pregršti toliko eksploatiranih krilatica). Malo je onih koji bi, bez posebne pripreme, bili u stanju ma i nabrojati te stranke, a ozbiljno postoje jedva dvije, možda tri.

A za ocjenu, postoji li stranka i u životu, a ne samo na papiru, nije toliko presudan broj njezinih članova, koliko sustavnost i predanost kojima stranačko vodstvo sudjeluje u nacionalnom životu. Svodi li se sve na odašiljanje „priopćenja“, koje uglavnom nitko ne čita, a ni oni koji ih pročitaju ne uzimaju ih ozbiljnije od onih koji ih pišu, stranka ne postoji.

Zahvaljujući i sustavnu radu onih, koji se imaju razloga bojati osuvremenjenog pravaštva, većina „pravaških“ stranaka ili ne postoji, ili se pojavljuje na političkoj pozornici samo onda kad je to u interesu drugih snaga.

Kako prvaci tih skupina (čini se, zapravo, da ih je pretenciozno i nazvati skupinama!) ne pokazuju sklonost pokoriti se činjenicama i povući konzekvence iz vlastite nedosljednosti i površnosti, te iz beznačajna broja pristaša, onda je domoljubna dužnost birača koji naginje pravaškim političkim koncepcijama, pomoći da se te fantomske stranke i tuđe prirepine ugase. Makar se činilo bolno, izgleda da je to jedini način da organizirano pravaštvo preživi.

U protivnom će se drugi njime služiti, kao psom na uzici, zbog vlastitih parlamentarnih kalkulacija i naizgled ideološkog taktiziranja pred tzv. međunarodnom javnosti. Pravaštvo, nema sumnje, nije zaslužilo takvu sudbinu.

(Imotska krajina, br. 538, 27. III. 1997.)

SLOVO O HRVATSKIM KVISLINZIMA

U hrvatskim se je medijima nedavno digla buka oko klevetničkoga, protuhrvatskog filma, prikazanog na jednoj zapadnoeuropskoj televiziji. Dobro nam poznatim tendencioznim izmišljotinama o Nezavisnoj Državi Hrvatskoj i nadbiskupu dr. Alojziju Stepincu, u tom se filmu Hrvati ponovno proglašavaju zločincima, fašistima, izmetom među narodima.

Sve se to događa i nakon uspostave hrvatske države, i nakon što je posljednjih godina razotkriven bar djelić laži, koje su o hrvatskom narodu desetljećima sustavno taložene u svjetskim knjižnicama, pismohranama, muzejima i filmotekama.

I baš kad se činilo da se prašina nakratko slegla, neokomunistička *Hrvatska ljevica*, časopis koji na svijet izdaju tobožnji ljevičari, koji su sve samo ne hrvatski (većinom su *Jugoslovjeni*, a neki bogme i Portugalci), poslužila se je apokrifnim „pismom Prvislava Grisogona nadbiskupu Stepincu“ iz 1942. godine.

Dio tzv. državotvornog tiska nije propustio zamijetiti, kako je još jugoslavenski akademik Ljubo Boban dokazao, da je riječ o izmišljotini, pamfletu upravljenom protiv nadbiskupa Stepinca, Crkve u Hrvata, pa i hrvatskog naroda. I, reklo bi se, priča je time završena.

No, nije tako. Postoji jedan drugi, drugačiji i važniji vid istog problema, koji se u *velikome* hrvatskom tisku ne primjećuje ili se ne želi primijetiti.

Kod zdravih nam se očiju, naime, istiha (i iz „državotvornih“ odnosno „pomirateljskih“ krugova) stalno preporučuje, da u biti trebamo prihvatiti argumentaciju „hrvatskih ljevičara“, „antifašista“ i kako li se sve umilno ne nazivaju protagonisti toga opakog podmetanja. Preporučuje nam se, da i ne pokušavamo spoznati istinu o tome teškom i tragičnom razdoblju hrvatske povijesti, nego da skrušeno prihvatimo jugoslavensko-partizansku panaceju, jer da je sve drugo napadaj na hrvatsku državu.

Svemu je „antifašist“ vješt. I škarama i ljepilu, i „antifašizmu“ i „demokraciji“. I ne usteže se, kad mu to odgovara, u pomoć pozvati i tobožnju vlastitu skrb za hrvatski narod i državu.

Zaboravlja on, kako su iz njegovih redova potekli oni, koji su o svomu narodu iskovali crne legende.

Zaboravlja on, kako je i sâm sudjelovao u pokolju Hrvata i 1941. i 1945. godine.

Zaboravlja on, kako je njegov srpski sudrug u svoje redove primio krvlju poprskana četnika i omogućio mu nova klanja, a on je svoju odanost jugoslavenskoj zavjetnoj misli svjedočio pomorom i progonom vlastitih sunarodnjaka.

Dok nas uči kako Hrvatska u „Europu“ može samo na „antifašističkim“ (dakle, partizanskim, dakle, jugoslavenskim) tradicijama, zaboravlja on, kako su najogavnije retke i kupusare o svojem narodu i o Crkvi u tom narodu, napisali njegovi vlastiti izrodi.

Zaboravlja on, da je baš on sve učinio, kako bi se zločin pojedinaca i skupina pretvorio u zločin naroda, i kako bi se kazna, koju su zaslužili pojedinci i skupine, protegla na čitav narod.

Zaboravlja on, kako su Viktor Novak i Ive Mihovilović, u svomu zapjenjenu jugointegralizmu i vulgarnoj slobodnozidarskoj mržnji na Katoličku crkvu, izmišljali *magnum crimen* i širili pamflete protiv Crkve i naroda iz koga su potekli.

Zaboravlja on, kako su partizanski komesari i zlodusi hrvatske pisane riječi, Joža Horvat i Zdenko Štambuk, pripremali zbirke dokumenata o „protunarodnom radu i zločinima jednog dijela katoličkoga klera“.

Zaboravlja on, da je njegov srpski sudrug u isto vrijeme, brižno kao zmija noge, krio dokumente o monstruoznim zločinima četništva, o srpskoj kolaboraciji s nacional-socijalistima i fašistima, o sustavnom zločinu srpskih antisemita.

Dok slavi Jakova Blaževića kao personifikaciju te svoje „ljevičarske“, „antifašističke“ Hrvatske, zaboravlja on, kako je Jakov Blažević instrument i današnjeg ocrnjivanja Stepinca i Hrvatske.

Zaboravlja on, kako su otrovne protuhrvatske spore u svijet sijane iz srca Hrvatske, iz poniženog Zagreba, u kojem se ne tako davne, i po mnogočemu odsudne 1986. godine, zakriveno farsičnim „antifašističkim“ suđenjem Andriji Artukoviću, sudilo hrvatskoj volji za slobodom i državnom neovisnošću.

Zaboravlja naš apologet jugoslavenskog partizanstva, da su Dedijer i Bulajić, Miljuš i Živojinović, Petrović, Laban i stotine drugih, svoje pamflete gradili na temelju „građe“ koju im pružiše hrvatski kvislinzi.

Kao i drugdje, i tu su hrvatski kvislinzi bili argument protiv Hrvatske.

I kad se današnje „državotvorno“ novinstvo poziva na „federaliste“ u hrvatskim partizanskim redovima, kad – svjesno kako nismo dovoljno glupi, da bismo prihvatili Vladimira Bakarića – poteže Ljubu Bobana i Miroslava Krležu, onda zaboravlja, da je *čika Ljuba*, glavom i bez brade, autor enciklopedijske natuknice o

Jasenovcu i jasenovačkim žrtvama, prema kojoj je u jasenovačkom logoru pobijeno „oko 500-600 tisuća Srba, Hrvata i Jevreja“.

Ta je tvrdnja objelodanjena pod egidom Miroslava Krleže, u enciklopediji, zbirci nepobitnih znanja i onomu što bi trebalo biti spomenikom jedne kulture. I kad zbornu tvrdimo, kako je Krleža najveći hrvatski književnik i najveći hrvatski um ovoga stoljeća, onda i bolje upućena stranca ne možemo uvjeriti, da su današnje (i današnje, dragi čitatelju!) srpske tvrdnje o Jasenovcu podmukla laž.

Zbog svega toga nije dovoljno govoriti o hrvatskim „korisnim budalama“, smušnjacima koji su zbog kratke pameti i mlaka rodoljublja pomogli instalaciju jugoslavenske monarhofašističke, a potom i komunističke tiranije. Nije dovoljno sažalno se sjetiti Drinkovića i Tomljenovića, Anđelinovića i Smodlake, Šubašića i Šuteja. Nije dovoljno žaliti budale. Treba osuditi zločince.

Jer, ako „jednom otkrivena domovina ne pruža više nikakve izgovore za izdaju“ (V. Gotovac), onda na umu treba imati i one koji su svjesno i voljno prihvatili izdaju domovine, one koji su besramno izabrali kvislinšku poziciju, drsko se usuđujući i danas nam držati perfidne prodike.

Protiv njih se ne bori šutnjom i trpljenjem, nego istinom koju napokon – svim neverama usprkos – treba kriknuti s krovova!

(Politički zatvorenik, br. 61, travanj 1997.)

KOLIKO PUTA BLEIBURG? (ILI: VLADAJ, BRITANIJO!)

Iako mu je nametnuta uloga gubitnika (već time što je odlučio potražiti pravdu i za poražene), grofu Nikolaiu Tolstoyu Hrvati će ostati vječnim dužnicima. Makar nitko ne uzeo ozbiljno njegov prijedlog, izrečen u razgovoru za *Vjesnik*, br. 17802/LVIII od 11. svibnja 1997., da Hrvatska od nove laburističke vlade zatraži britansku ispriku zbog zločina kod Bleiburga, Tolstoy pripada uskumu krugu onih, koji imaju dovoljno hrabrosti velikim, „demokratskim“ silama u lice kazati da su odgovorne za stravične ratne zločine.

Zločin, počinjen na Bleiburgu, predstavljao je zapravo normalni plod jedne imperijalističke i do cinizma sebične politike. U tomu ga se je svjetlu moglo očekivati, a što je možda i gore, on nije okončan izručenjem hrvatske vojske i građanstva na milost i nemilost obijesnim jugoslavenskim partizanima 1945. godine. On se je nastavio još desetljećima, a u nekim aspektima traje i danas.

U Cviićevu *Tjedniku*, br. 12/I od 16. svibnja 1997. Ahmed Burić pripovijeda o međunarodnome znanstvenom skupu o Bosni i Bošnjacima, koji je održan nekoliko dana ranije u Sarajevu, pod pokroviteljstvom Alije Izetbegovića (kojega, uzgred budi rečeno, *Tjednik*, eto, ne titulira predsjedničkim naslovom). Na tom je skupu poznati oksfordski povjesnik i pisac na više jezika prevedene i svakako kontroverzne *Povijesti Bosne*, Noel Malcolm, izvijestio o postojanju vrlo tendenciozno pripremljena priručnika, koji je svaki britanski vojnik dobio prije polaska u BiH.

Dok Malcolm raspravlja o Bosni i kaže kako se u tomu priručniku Bosna naziva podijeljenom zemljom već od XV. stoljeća, a Bošnjaci se kao narod spominju tek u XX. stoljeću, i to kao saveznici ustaša, u tjedniku *Hrvatski obzor* (br. 110-111 od 17. svibnja 1997.), londonski se je dopisnik tog lista, Željko Toth, pod naslovom: „Srbi su saveznici, svi ostali divljaci“, također pozabavio istim priručnikom, baveći se više Hrvatskom i Hrvatima.

Riječ je o tekstu, piše Toth, koji obrađuje dragocjeni i strogo tajni dokument u obliku knjižice s oznakom *DGD&D/18/34/59*, koju je sastavio Glavni stožer britanske vojske. U knjižici su navedeni naputci britanskim vojnicima, koji sudjeluju u „Operaciji odlučnost“ u Bosni i Hercegovini.

Uz niz krajnje neobičnih političkih, zemljopisnih i narodnosnih ocjena, prema kojima područje „bivše Jugoslavije“ nastavaju „Jugoslaveni“, a „Dinara se proteže

prema jugu sve do Srbije“, dok je slovenski vrh Triglav „najviši vrh Jugoslavije“, valja uočiti konstataciju da Srbi žive većinom u Srbiji, „ali u velikom broju također u Bosni i Hercegovini“, dok su Hrvati puno malobrojniji, žive u Hrvatskoj, „a neki i u Bosni i Hercegovini.“

Osim u Republici Hrvatskoj i „nekih“ u BiH, Hrvata drugdje nema. Ni u Bačkoj, ni u Srijemu, ni u Boki, ni na Kosovu. No, možda su najzanimljivija, piše Toth, rasistička tumačenja povijesti. Britanski stručnjaci pišu:

„Karakter i shvaćanja bivših Jugoslavena oblikovani su njihovom nasilnom poviješću. Njihovo se ponašanje vrlo razlikuje od zapadnih društava u ostalom dijelu Europe. Konceptija kao što je – prije smrt nego beščasće, i sveta dužnost osvete nad onima koji nekoga uvrijede, njegovu obitelj ili domovinu, snažno utječe na zlobu i mržnju iz davne prošlosti, koji se stalno potiču...“

Hrvati su, kaže se u svega dva i pol redka, „katolici koji su gotovo dva stoljeća bili pod turskom vlašću da bi zatim postali dijelom austrijskog imperija“.

Dok se mahom protestantskoj publici ističe katoličanstvo kao ključna odrednica hrvatskoga nacionalnog identiteta, u pet puta duljem tekstu o Srbima kaže se kako su Srbi stalno ratovali protiv Turaka i kako su, unatoč okupaciji zemlje u Prvome svjetskom ratu, „Srbi pokazali veliko vojno junaštvo i još impresivniju sposobnost da podnesu žrtve.“

U knjižici se nastavlja:

„Sadašnja gorčina između Srba, Hrvata i Slovenaca većinom proizlazi iz toga što su Hrvati i Slovenci podržavali invaziju Sila Osovine i Hitlerov novi poredak. Povrh partizanskog rata protiv Sila Osovine, istodobno se odigrao i građanski rat između Hrvata – ustaša i Muslimana – pomagača Osovine na jednoj strani, protiv Titovih komunističkih partizana s druge strane i srpskih monarhističkih nacionalista, četnika, u sredini.“

„U partizanskom i u građanskom ratu poginulo je 1,800.000 Jugoslavena, uključujući 400.000 Srba, masakriranih u etničkim čišćenjima u Hrvatskoj...“

Onaj, koji pročita ove naputke, nužno će, je li, zaključiti sljedeće:

Prvo, treba prihvatiti ove srpsko-britanske tvrdnje i posuti se pepelom.

Drugo, sve hrvatske (makedonske, crnogorske i druge) žrtve borbe protiv velikosrpske tiranije, počevši od 1. prosinca 1918. godine, treba proglasiti izrodima, fantastima i neprijateljima ideologije *bratstva i jedinstva naših naroda i narodnosti*.

Treće, smaknuće Stjepana Radića i drugova, Marka Hranilovića i drugova, smrti Milana Šufflaya i Stjepana Javora, treba proglasiti vršenjem pravde u ime

Njegova Jugoslavenskoga Božanstva, kako bi postalo jasno da je hrvatska retor-zija nakon 1941. nemotivirana, pa predstavlja izravni posljedak urođene hrvatske genocidnosti.

Četvrto, znameniti članak Bruna Bušića o žrtvama Drugoga svjetskog rata treba proglasiti diverzijom protiv Republike Hrvatske.

Peto, Franju Tuđmana treba proglasiti zločinačkim revizionistom i izvesti pred sud, jer se drznuo ustvrditi kako službeni jugoslavenski podatci o žrtvama rata nisu pouzdani, te se – na način svojstven samo petokolonašima i sljedbenicima fašizma – usudio dometnuti kako Nezavisna Država Hrvatska nije bila samo zločin, nego i izraz povijesne težnje hrvatskog naroda da ostvari vlastitu neovisnu državu.

Nakon toga preostaje nam samo posljednje, šesto: zamoliti da nas vrate u Jugoslaviju.

(Politički zatvorenik, br. 63, lipanj 1997.)

HRVATSKA I IZRAEL

U Budimpešti su 21. kolovoza 1997. šefovi hrvatskoga i izraelskog izaslanstva potpisali načelnu izjavu o uspostavi diplomatskih odnosa između Hrvatske i Izraela.

Hrvatska isprika za zločine počinjene nad Židovima na području Nezavisne Države Hrvatske, te označavanje Nezavisne Države Hrvatske kvislinškom tvorevinom time što se njezin tvorac u organizacijsko-tehničkome i vojnopolitičkom smislu, ustaški pokret, bezrezervno naziva kvislinškim, očito su bili uvjeti za izraelski pristanak na uspostavu diplomatskih odnosa.

U hrvatskim medijima izjava nije u cijelosti objelodanjena. O razlozima takvoga postupka može se nagađati, ali je objašnjenje „antifašističkih“ promatrača, kako se želi izbjeći dodatno negodovanje tzv. hrvatske desnice, tobožnjih „ustaških nostalgičara“ itd. očigledno prilično pojednostavljeno. Upozorenja nekih istaknutih hrvatskih Židova (i Hrvata u Izraelu), kako se u Hrvatskoj općenito precjenjuje težina izraelske države, pa čak i svjetskoga židovstva – što ne znači da ih treba podcjenjivati! – ovdje su bez utjecaja.

Predsjedniku Tuđmanu, koji se je zbog uvrštenja nekih navoda u hrvatsko izdanje svoje knjige *Bespuća hrvatske zbiljnosti* vjerojatno osjećao i osobno odgovornim za neuspostavljene diplomatske odnose između Hrvatske i Izraela, nesumnjivo je bilo veoma stalo da do toga konačno dođe. Uostalom, o tome svjedoče i anegdote o (ne)spretnostima jednoga hrvatskog veleposlanika (neki kažu, da nije usamljen), koji je bio opsjednut željom za posredovanjem između Zagreba i Tel Aviva, uglavnom zbog toga da se dodvori predsjedniku, a tek uzgredno radi poboljšanja hrvatskoga položaja u dijelu javnosti, na koji svjetsko židovstvo ima snažan utjecaj.

Moguće je i da je Tuđman, uoči konačne reintegracije Podunavlja, odlučio demonstrirati i vlastitu i hrvatsku snagu, te na sebe preuzeti još jedan korak, koji bi inače čekao budućega hrvatskoga državnog poglavara. Stoga budimpeštanskoj izjavi, bez obzira na njezinu važnost, ipak ne treba pridavati toliko pozornosti, koliko joj posljednjih tjedana daju hrvatski mediji. Čini se, da ključni njezin dio valja raščlaniti na ispriku židovskom narodu, te na ocjenu Nezavisne Države Hrvatske.

Protiv isprike zbog zločina nad Židovima, nitko razuman ne može imati ništa, ni s nacionalnoga, ni s kršćanskoga, pa ni s historiografskoga gledišta. Može se, doduše, raspravljati o tome, jesu li protužidovski propisi doneseni i provedeni pod

nacional-socijalističkim pritiskom ili uslijed krive procjene vanjskopolitičkih prilika, uvjetovane talijanskim teritorijalnim i gospodarsko-političkim presizanjima. Može se pitati, jesu li ih donijeli legitimni predstavnici hrvatskoga naroda ili skupina, koja je predstavljala manjinu, je li ih hrvatski narod doživio kao sramotu, kao zlo koje se počinja u interesu opstanka države, ili se je solidarizirao s njima. Međutim, nepobitna je činjenica da su oni postojali i da su – u jednome sustavu, koji se ne može nazvati pravnim i sređenim – predstavljali pravnu podlogu stradanja većine Židova na području Nezavisne Države Hrvatske.

Premda se je toliko Hrvata, od nadbiskupa Stepinca do bezimernih težaka, zazuzimalo za spas Židova, u svjetskoj i židovskoj javnosti Hrvati su do danas obilježeni kao zlotvori i zločinci, za razliku od pripadnika nekih drugih naroda, koji su, najblaže rečeno, činili iste ili gore stvari. Unatoč tomu, u Hrvatskoj je malo poricatelja židovske tragedije. U svijetu su oni relativno brojni: jedni se protive stalnomu podsjećanju na holokaust, tvrdeći da (neki) Židovi umjetno povećavaju i instrumentaliziraju vlastitu narodnu tragediju (kako bi zadržali vodeće položaje i, ne na posljednjem mjestu, stekli oruđe za obranu opstanka izraelske države), drugi, pak, tvrde kako se protive političkoj uporabi holokausta baš zbog toga što ona izaziva negodovanje nežidovskoga dijela pučanstva, odnosno antijudaizam.

No, bez obzira na razlike u rječniku, metodologiji i ciljevima ovih skupina, obje se drže nepočudnima: nepačanje u općeprihvaćene predodžbe sastavni je dio tzv. političke korektnosti. Hrvatski intelektualci doista nemaju nikakva razloga svrstavati se u tu kategoriju: u Hrvatskoj je antijudaizam uvijek bio marginalan, a Hrvati i danas nemaju baš nikakva razloga za nekakvu „konfrontaciju“ sa židovstvom. Stoga se, očito ne bez razloga, općenito drže provokatorima malobrojnici, koji se kite vulgarnim protužidovskim frazama, kao i oni koji nerazumno, bezrazložno i apsolutno protupovijesno pozivaju na „obnovu ustaškoga pokreta“.

Drugi je, pak, dio budimpeštanske izjave mnogima podigao obrve. Ta, ako se je sadašnja hrvatska vlast i ustavnom preambulom i na druge načine upinjala dokazati da nije sljednicom Nezavisne Države Hrvatske ni u političkome, ni u pravnome smislu, tko je taj, koji ju je mogao prisiliti da se takvom ipak prizna? Koji sve daljnji zahtjevi iz tog priznanja mogu slijediti? S druge strane, proglašenje Nezavisne Države Hrvatske bezrezervno kvislinškom tvorevinom, doživljava kao osobnu uvredu većina onih, koji su tu državu branili, nikad iz kvislinških pobuda, niti s kvislinškim ciljevima.

Kao da se nitko ne obazire na to, da se Hrvate ne može poistovjetiti s Norvežanima (Quisling), Francuzima (Pétain) ili Rumunjima (Antonescu), već i zbog toga što su svi ti narodi i prije Hitlera i neovisno o njemu imali svoju, vlastitu nacionalnu državu. Hrvati su živjeli u tuđoj, neprijateljskoj Jugoslaviji.

Samo se vlastitu domovinu može izdati; u odnosu prema Jugoslaviji, Hrvat ne može biti kvisling.

Ne može biti kvisling čak ni u slučaju da je neprijateljsku Jugoslaviju drago-
voljno rušio u savezu s Hitlerom, a kamoli u slučaju, kad su tzv. demokratske sile
protudemokratski i nemoralno odbijale sve pravedne hrvatske zahtjeve.

U hrvatskome slučaju nije bilo izbora, kao što su ga imali Quisling, Pétain,
Antonescu, Horthy. Hrvati su se odlučili na savez s Hitlerovom Njemačkom, jer je
alternativa tom savezu bila Jugoslavija, Jugoslavija sa svojim vidovdanskim kul-
tom, s militantnim svetosavljem, s krvlju u beogradskoj Skupštini, s vješalima za
Marka Hranilovića i Matiju Soldina, sa željeznim šipkama za Milu Budaka i Mi-
lana Šufflaya, Jugoslavija sa svojim batinama, zabranama, žandarima, volovskim
žilama i glavnjačama...

Stoga budimpeštanska izjava predstavlja političku deklaraciju, ne i utvrđenu
povijesnu istinu.

Ona će, doduše, osokoliti tzv. „antifašiste“ (do jučer sve od reda poznate protiv-
nike hrvatske državne samostalnosti), koji su već bučno priopćili kako sama izjava
pokajanja nije dostatna.

Tobožnji borci za slobodu govora i misli neodstupno zahtijevaju: u Hrvatskoj
treba zabraniti „svaki pokušaj rehabilitacije ustaštva“. Gdje je, pak, granica između
utvrđivanja povijesne istine i tzv. „rehabilitacije“, određivali bi – a tko drugi!? –
oni sami.

Jer samo tako, drastičnim ograničavanjem tuđe slobode, ti „borci za slobodu“
ponovno mogu vladati.

No, Hrvatska je odoljela i većim iskušenjima...

(*Politički zatvorenik*, br. 66, rujan 1997.)

„ILI JUGOSLAVIJA ILI – NIŠTA!“
(ZABLUDE FRANA SUPILA)*

Predodžbe koje vladaju o javnim, političkim ljudima, nerijetko više govore o vremenu u kojem nastaju i postoje, negoli o tim osobama. To vrijedi i za dan-danas prevladavajuću predodžbu o jednome od poznatih i utjecajnih hrvatskih novinara i političara, Franu Supilu.

Godinama nepravedno napadan kao plaćenik Kraljevine Srbije i desetljećima hvaljen kao jedan od tvoraca jugoslavenske države, Supilo, koji je 25. rujna 1917. pomračena uma umro u Londonu, i danas je možda najjasniji primjer hrvatskih političkih zabluda. Zato se čini da je danas, u povodu obljetnice njegove smrti, korisnije i poučnije promotriti kako u ovo vrijeme mislimo o Supilu, negoli nanizati činjenice iz njegova životopisa, protkane frazama i klišeima koji se u svakoj zgodi ponavljaju.

* Članak nije zamišljen kao esej o Supilu, nego je zapravo dopuna mog pisma jednomu poznatom hrvatskom književniku koji je „nacionalističkim sektaštvom“ nazvao moje uredničko otklanjanje nekritičnoga, apologetskog teksta o tom političaru kao čovjeku koji je – kako se je autor izrazio – „poludio u želji da Hrvatskoj osigura ravnopravan položaj u budućoj jugoslavenskoj državi“. Kad sam, mimo uobičajenih uredničkih navada, običaja i obveza, pismom javio autoru kako ga o tome obavješćujem samo zato što poštujem njegovu literaturu, ali – ako se je prije mene i moglo dogoditi drugačije – da, za moga uredničkoga mandata, u časopisu Hrvatskoga društva političkih zatvorenika tekst koji umiva jugoslavensku ideju može biti objavljen samo kao proračunata provokacija, dakle – samo ako se njime hoće zametnuti polemika, on mi je spomenutom ocjenom replicirao posredovanjem političkog uznika i književnika Andrije Vučemila, inače mog predšasnika na uredničkom položaju, a tada člana uredničkog odbora *Političkog zatvorenika*. Kao ljubitelj književnosti, odričući se povlastice da ignoriram takvu ignoranciju, uzvratilo sam kratko, upućujući toga moga neželjenog protivnika, da svoje, očito svjesno i voljko opravdanje jugoslovenstva – sadržano i u samoj svojoj, inače ne sasvim dokazivoj, tezi o Supilovoj bezuvjetnoj borbi za hrvatsku ravnopravnost u Jugoslaviji – upravi tamo gdje će ono zasigurno naići na topao prijam, to jest u tzv. „pomirbeno“ novinstvo, pod skute vladajuće stranke (gdje se je svih tih godina iz dana u dan banila svaka budalaština o nevinašcima u obličju tzv. hrvatskih jugoromantičara i jugoidealista te o srodnim himerama iste pasmine u obliku tzv. pozitivnih tekovina hrvatske ljevice). A onda sam, neveseo što to treba objašnjavati i ozbiljnim ljudima (odnosno ljudima koje se obično smatra ozbiljnima), na prostoru koji mi je u idućem broju časopisa preostao, naveo ovih nekoliko osnovnih, tužnih činjenica iz Supilova političkog životopisa.

Supila i danas zapravo gledamo Krležinim (ili krležijanskim) očima.

U školskim udžbenicima i prigodnim novinskim člancima, pa čak i u naizgled znanstvenim prikazima, prikazan je dinamičnim, dubokoumnim i dalekovidnim političarom, koji je – nesvjestan velikosrpske opasnosti i opsjednut germanskim *Drangom nach Osten* – krenuo u obračun s frankovačko-radićevskim trijalističkim koncepcijama, koje da su bile u službi politike velikoaustrijskoga kruga oko nadvojvode Franje Ferdinanda. Time je Supilo položio temelje „politici novoga kursa“, koja je pridonijela slomu Austro-Ugarske, te se i danas drži „naprednom“, jer da je u velikoj mjeri pomogla tzv. oslobođenje Hrvatske.

Po tom se krležijanskom receptu i danas tvrdi da je Supilo, postavši tijekom Prvoga svjetskog rata, u jeku borbe protiv tajnoga Londonskog ugovora, svjesnim velikosrpskih pretenzija i himbene politike srpske vlade, doživio slom svojih ideala. Potom da je okrenuo leđa Jugoslavenskom odboru, i priželjkujući „samohrvatsko“ rješenje, sišao s uma.

U svemu tome ima dosta patetike, malo politike, malo literature, a ponajmanje istine.

Nije Supilo bio nesvjestan velikosrpskih pretenzija. Naprotiv. Ta, već u prvome broju svoje *Crvene Hrvatske* (1891.) on, odgojen na pravaštvu, upozorava da su baš Srbi najveći protivnici ujedinjenju Hrvatske: „Braća Srbi i u Banovini i u Dalmaciji, i u Bosni i Hercegovini, gone svoju politiku ekskluzivizma, družu se svuda gdje mogu s tuđinom na zator imena, razvoja i državnog ujedinjenja Hrvatske. ‘Posrbite se svi – dovikuju oni Hrvatima – pa je sloga gotova!’“

U trećem broju tog lista, on upire prstom u protuhrvatsko djelovanje Srba u Hrvatskoj: njima je združenje s Hrvatskom jednako samoubojstvu. Početkom 1895. Supilo diže svoj glas i protiv jugoslavenstva: „slovinstvo, srpstvo-hrvatstvo, jugoslavenstvo itd., ne samo da nam nikakve koristi donijeli nijesu, nego, dapače, dok su naši stariji najbolje sile u to trošili, širile su se tuđe čisto plemenske (tj. srpske, op. T. J.) misli, koje našem napretku mnogo štete naniješe“, a napredak i dobrobit hrvatskog naroda sastoji se u ujedinjenju i neovisnosti Hrvatske.

A ipak, Supilo, jedan od tvoraca Hrvatsko-srpske koalicije, postat će možda najžešćim pobornikom jugoslavenstva. Bilo je onih, koji su tvrde od njega vjerovali u tu iluziju, ali su samo on i, možda, Ante Trumbić bili dovoljno karizmatični i osobno čestiti, da bi mogli postati predvodnicima. U tome je zapravo njihova povijesna odgovornost: ljudi koji žele voditi, moraju biti svjesni posljedica svoga vodstva.

Osim rušenja Austro-Ugarske i stvaranja Jugoslavije, Supilo nije poznavao dogme. On se nije ustezao od suradnje s *Khuenovim Srbima* i velikomađarskim imperijalistima. U razgovorima s Ferencom Kossuthom on je preskakao pitanje

Međimurja i „riječke krpice“. Nije želio uopće razmišljati o tome, kako bi se Hrvati u budućnosti mogli osigurati od velikomađarskih pretenzija.

Guglielma Ferrera će 1903. uvjeravati kako Hrvati vole Italiju, jer je hrvatska kultura nastala u doticaju s talijanskom. Posebna hrvatska kultura, pisao je tada, zapravo i ne postoji. Time će se Supilo i nehotice suglasiti s tezom talijanskih imperijalista, da su Hrvati (i Slaveni uopće) barbari, pa Italija na temelju svoje povijesne civilizatorske i kulturne uloge ima pravo na vlast nad istočnom obalom Jadrana.

U raspravi o mogućoj aneksiji Bosne i Hercegovine, Supilo 25. veljače 1907. izražava uvjerenje kako ne bi bilo loše da BiH pripadne Srbiji, a 1913. u Beču, obraćajući se hrvatskoj i srpskoj mladeži, zalaže se za tzv. narodno jedinstvo i državno ujedinjenje sa Srbijom, naglašavajući da Hrvatska ne ispunjava pretpostavke za stvaranje neovisne države.

Pripremajući se, sa skupinom izbjeglih političara bez ikakva legitimiteta, za ustrojenje Jugoslavenskog odbora, Supilo 1914. u Veneciji kliče: „Ili Jugoslavija, ili ništa!“ Buduću državu zamišlja kao „centralističku federaciju“. Početkom 1915. u Nišu izjavljuje Stojanu Protiću kako on sâm „ne bi imao ništa protiv toga, da se zove Velika Srbija, ali jer ima u nas ljudi, koji bi u tom vidjeli agitaciono sredstvo, ne bi to bilo zgodno.“

U kolovozu 1915. piše Nikoli Pašiću da, u slučaju stvaranja posebne hrvatske države, Srbija mora poduzeti unutarnje reforme, koje će onemogućiti (!) razvoj druge južnoslavenske odnosno hrvatske države, kako bi Srbija ostala jedinim „stjegonošom jedinstva Jugoslavena“.

Pripravan žrtvovati dio za cjelinu, Supilo u veljači 1916., piše Trumbić, kani predložiti Talijanima da odustanu od Dalmacije, a neka im pripadnu glavina Istre, Trst, Gorica i neki dalmatinski otoci. Zauzvrat bi hrvatski vojnici na Soči bili pozvani baciti oružje i pomoći Talijanima. Sve ovo događa se u jeku borbe protiv Londonskog ugovora.

Dok Pašić izjavljuje kako je Srbija uvijek voljna priznati talijansku hegemoniju nad Jadranom, Supilo na sve strane kumi i moli, da se stvori zajednička država sa Srbima. Bijesan je zbog velikosrpske politike Pašićeve vlade, jer ona ugrožava ideju jugoslavenstva. Napušta Jugoslavenski odbor, jer se taj odbor tomu glasno ne suprotstavlja. Napominje, međutim, da se s Odborom ne razilazi „u ideji, nego u proceduri za oživotvorenje njeno“.

Pokušava djelovati samostalno i u lipnju 1917. hoće Italiji ponuditi sporazum, ističući kako će nova jugoslavenska država, ako Italija pomogne Jugoslavenima da se oslobode i ujedine, nagraditi Italiju po uzoru na Cavoura koji je ujedinjenju Italije žrtvovao Nizzu i Savoju.

Na životu ga održava samo želja da vidi Jugoslaviju. Stoga će, nekoliko tjedana prije smrti, s oduševljenjem pozdraviti Krfsku deklaraciju, jedan od kamena temeljaca jugoslavenske države...

Bilo bi nerazumno i pogrešno tvrditi da je Supilo htio zlo svom narodu, da je počinio izdaju Hrvatske. Ne. Sav je njegov život zapravo protkan borbom za dobrobit hrvatskog naroda. Međutim, kao što je dobrim nakanama popločan put u pakao, tako se supilovska politika pokazala katastrofalnom. Katastrofalna je ne samo iz današnje perspektive, nego i iz ondašnje: i tad je Hrvatska dobro znala što znači srpski „pijemontizam“, talijanska „latinska kultura“ i košutovski zemljopis.

Svaki narod očito osjeća potrebu za mitovima, ali u mit o žrtvi za Hrvatsku pretvarati političara čiji su se plodovi pokazali otrovnima, mogu samo oni koji su se tim plodovima desetljećima hranili. Supilu, dakle, nije mjesto u hrvatskome Pantheonu, nego u, na žalost bogatoj, riznici hrvatske političke gluposti.

(Politički zatvorenik, br. 67, listopad 1997.)

HAAŠKI DRAGOVOLJAC I KONFEDERACIJA

U hrvatskoj javnosti vlada nesumnjivo nategnuta predodžba o stalno napetim odnosima između dvojice hrvatskih ministara, ministra obrane i ministra vanjskih poslova, za koje se kaže da predstavljaju dvije ne samo različite, nego i sučeljene struje u hrvatskoj politici ili, u najmanju ruku, u vladajućoj stranci.

Tko makar zagrebe ispod površine i ne povjeruje naslijepo tzv. neovisnim medijima, koji iz takve konstrukcije prave temelje za podizanje naklade uz pomoć jeftinih tračeva, lako će uočiti da je ta različitost, pače sučeljenost ministara Šuška i Granića, najobičnija natega. Njih dvojica razlikuju se tek po osobnom šarmu i odgoju, retorici i publici kojoj su okrenuti, pa se stoga nevičnu oku može učiniti da zastupaju različita taktička, pa i strateška rješenja.

No, oni su izvršitelji, a ne kreatori politike, i kao takvi su u stalnome savezu, što potvrđuje i njihovo zajedničko, skoro istodobno reaktualiziranje Washingtonskih sporazuma iz 1994., i to baš u pogledu konfederalnog povezivanja Republike Hrvatske i Federacije BiH.

A nije slučajno da se to pitanje poteže svega nekoliko dana nakon što je, kako se cinično ruga zluradi *Feral Tribune*, deset Hrvata pojačalo „Haaški dragovoljac“ koji, ne želeći u Europi „plesati samo jedno ljeto“, očekuje još hrvatskih prinova, a Amerikanci se svim silama upinju istrgnuti luku Ploče ispod hrvatskoga suvereniteta.

Na konfederaciju zapravo nitko ne misli ozbiljno.

Nepravaška je hrvatska oporba općenito protiv nje, pri čemu se poziva na nacionalne interese i pokušava u kvazinacionalističkoj retorici doskočiti Hrvatskoj demokratskoj zajednici. Pravaške i „pravaške“ stranke uglavnom pozdravljaju pokušaj ponovnog oživljavanja tog mrtvorodenčeta, jer se s jedne strane žele pokazati posve odanima taktici službenog Zagreba, a s druge strane u tome gledaju kakvu-takvu kompenzaciju za svoje prešutno solidariziranje s višegodišnjim prevladavanjem protustarčevićanskih koncepcija u hrvatskoj politici prema BiH.

Sarajevski su mediji, baš kao i najžustriji tamošnji političari, graknuli protiv plana o konfederaciji, tvrdeći da se njime zapravo potiče „politika podjele Bosne“. Protiv toga plana su i oni muslimanski čimbenici, koji su uoči rata, kako

im u beogradskom *NIN*-u predbacuje Adil Zulfikarpašić, bili jasno i otvoreno prohrvatski orijentirani, kao i oni, koji su 1992. pozdravljali splitske predsjedničke razgovore o suradnji i povezivanju Republike Hrvatske i (čitave, ali ne unitarne) BiH.

Nije toliko riječ o stečenoj mržnji prema Hrvatima (iako ni to, nažalost, nije čimbenik koji se danas smije zanemariti!). Čini se, da prevladava uvjerenje kako najnovije hrvatsko podsjećanje na konfederaciju Republike Hrvatske i Federacije BiH zapravo ima posve drugačiji cilj: njime da se hoće osokoliti i utješiti one hrvatske krugove u BiH, koji se trenutno, nakon „prijelaznog roka“ u kojem je „Haaški dragovoljac“ neobično ojačan, osjećaju prevarenima i izdanima.

Pokušamo li se staviti u njihovu kožu, zacijelo ćemo ih shvatiti.

Ta, danas ih se sili na suradnju i suživot s onima, koji su do jučer proglašavani „mudžahedinima“, „balijama“ i slično. Većina obećanja koja su im dana, pokazala su se mrtvim slovom na papiru. Njihov opstanak u Bosni i Hercegovini objektivno postaje sve teži, ali da i nije toga, subjektivno, psihološki, osjećali bi se potpunim gubitnicima, jer u Sarajevu nisu gledali svoj glavni grad čak ni u onim vremenima, kad im se je to moglo isplatiti. Bili su Hrvatska i htjeli su to zauvijek ostati, dajući za taj cilj desetke, zapravo stotine tisuća žrtava.

A danas ih u toj istoj Hrvatskoj generalno odbacuju, držeći ih i rasno, a kamoli kulturno manje vrijednima.

No, u tome je samo dio istine. Potezanje konfederacije između hrvatske države i bosansko-hercegovačkoga torza ne služi samo kao analgetik za bosansko-hercegovačke Hrvate. Jer, time se ujedno hoće pozornost nas, „hrvatskih Hrvata“, odvratiti od suočavanja s poniženjem, koje donosi ograničeni hrvatski suverenitet.

Brežnjevljeva doktrina cvate, Srbi pašuju u Podunavlju, Hrvati se ne vraćaju, niti se žele vratiti.

Tzv. međunarodna zajednica žbiri nad svakim pokušajem podsjećanja na ono što su velikosrpski zločinci počinili posljednjih godina, a hrvatske vlasti žurno (makar vjerojatno nevoljko) ispunjavaju svaki hir svakoga trećerazrednoga zapadnog političara.

Hrvati putuju u Haag (a i oni, koji se s Darijem Kordićem nikad nisu politički slagali, moraju priznati da se tamo ne sudi samo Dariju Kordiću, nego i hrvatskoj politici, kroz koju se prepoznaje čitava Hrvatska!), na HTV-u uživamo s Goranom Milićem, hrvatske pute na diplomatskome polju utire Silvija Luks, a vlada nam propisuje „izričaje“.

Suočeni s konfederativnim mrtvorodenčetom, ipak se moramo upitati, nije li Republika Hrvatska, s nepunih milijun Hrvata u BiH, s pločanskom lukom i geopolitičkim okovom Bosne i Hercegovine, mogla spasiti ognjišta onih (zasad!) 400.000, koji su, po svemu sudeći nepovratno, napustili zemlju koju su stoljećima branili? Za se i za Hrvatsku?

Ili se danas treba pomiriti s tim stravičnim činjenicama i na njima graditi svaku buduću politiku?

(Imotska krajina, br. 545, 27. X. 1997.)

TKO JE PROIZVEO SDP?

Nakon pobjede hrvatskih nacionalnih snaga u proljeće 1990., nesumnjivo je većina promatrača, osluškujući bilo naroda, držala kako su komunisti, bez obzira na njihovo presvlačenje u „socijaldemokrate“ i „stranku demokratskih promjena“, doživjeli neopoziv povijesni slom. Štoviše, u hrvatskoj javnosti nisu bili rijetki ispadi animoziteta prema pripadnicima bivše nomenklature koji su prelazili granicu dobra ukusa, pa čak i vrlo ekstenzivno tumačeno demokratsko pravo slobode govora i tiska.

Bivši su komunisti javno sotonizirani, ali je podalje od očiju javnosti tekao upravo obrnut proces njihove rehabilitacije i aktiviranja u najosjetljivijim strukturama nove države. Ima zlobnika, koji tvrde kako je posrijedi samo ispunjenje duga, u skladu sa stanovitom pogodbom, kojom su se bivši komunistički prvaci obvezali na susretljivost prema novim snagama, po načelu *do ut des*, jer su znali da bi ih pobjeda velikosrpskoga plana ionako razvlastila.

Prema tom tumačenju, komunističke strukture u Hrvatskoj krajem osamdesetih godina nisu imale što ponuditi Miloševiću, pa su se okrenule trgovini s narastajućim oporbenim snagama u Hrvatskoj, koje su, doduše, imale potporu naroda, ali ne i stvarnu vlast, koju je trebalo što brže i što bezbolnije preuzeti, te su držale kako je pragmatično pristati na tu pogodbu, tim prije što se ona može tumačiti u duhu proklamirane politike nacionalnog pomirenja.

Kako je bilo jasno da pozivanje na „oprost“ i demokraciju ne će biti dovoljno uvjerljivo, taj je proces javnosti objašnjavao potrebom za „stručnim“, „obučanim“ i „profesionalnim“ kadrovima. Kao da je samo po sebi bilo razumljivo, da među hrvatskim nacionalistima nema sposobnih, da su svi ograničeni, frustrirani i stoga nepodobni za obnašanje državnih dužnosti, da ne znaju strane jezike i slično.

Nitko se nije trudio provjeriti ispravnost takvih nametnutih preduvjerenja, koja su sugerirala da je biti Hrvat isto što i biti primitivan, iako je i pučkoškolcu moralo biti jasno da je lakše od svjesnoga Hrvata napraviti stručnjaka, negoli od izdajice rodoljuba. I pučkoškolcu je moralo biti jasno, da je nemjerljiva i neusporediva motivacija, kojom hrvatski nacionalist sudjeluje u stvaranju slobode, s onom, koja pokreće izdajicu, pa makar ga nazvali „profesionalcem“.

Moglo bi se reći da je „izdajica“ preteška riječ. Na, ako „jednom otkrivena domovina više ne pruža nikakve izgovore za izdaju“ (Gotovac), onda je neprimjereni eufemizam svaka blaža riječ, kojom bismo mogli okarakterizirati ponašanje onih, koji su uživali u blagodatima vlasti, dok je ta ista vlast od 1918., a navlastito od 1945. haračila Hrvatskom, ubijala, pljačkala i palila.

Početak Domovinskoga rata dodatno je potakao i ubrzao trend tzv. praštanja. Potreba nacionalnoga jedinstva i sloge svih „redova i staleža“ ekskulpirala je one, koji su – ponekad i bez posebne vlastite krivice – sve do jučer *en bloc* proglašavani zločincima. Dakako, da su ovi – i inače spretni u takvim prizemnim političkim akrobacijama – objeručke prihvatili ponudu. Postali su Hrvati u trenutcima kad se isplatilo biti Hrvatom.

To je, nesumnjivo, jedan od elemenata hrvatske pobjede, i jedan od potpornih stupova hrvatske države. No, tzv. nacionalno pomirenje najobičnija je fraza, koja se je rodila u hrvatskoj emigraciji i koja je bila izrazom ne snage (kako to neki vole prikazati), nego slabosti hrvatskoga položaja. Hrvati su bili preslabi, da bi se smjeli odreći makar posljednje slamčice, posljednjeg trunka nade da će se izdajice ipak prometnuti u branitelje.

Ipak, ta fraza funkcionira jer se jednima i dalje podilazi, a drugi – smatrajući da je to u interesu države – šutke trpe to podilaženje.

Po svršetku sabora Hrvatskoga društva političkih zatvorenika, jedan je istaknuti bivši hrvatski politički uznik, čvrst značaj i nesumnjivo ugledni intelektualac, u četiri oka pitao, nisu li neki od oštrijih, prema vlastima kritičnijih istupa na Saboru, zapravo voda na mlin – komunistima i jugoslavenskim nostalgicarima. To pitanje dobro ilustrira upravo opisanu svijest hrvatskog nacionalista, koji će stoički otprijeti sve propuste državnih vlasti, pa i poniženja, koja su njemu osobno pokušali nanijeti, samo zato što je uvjeren kako „još nije vrijeme“ za oštru kritiku.

Može se o tome raspravljati. Mogu se izložiti argumenti i *pro* i *contra*, ali sam uvjeren da kritika propusta vlasti nije voda na mlin neokomunističkim i kriptojugoslavenskim snagama. Vodu na njihov mlin tjeraju oni, koji čine sve da se hrvatska država i hrvatska vlast diskreditiraju.

Je li posrijedi niz slučajnih propusta, ili se radi o jasno smišljenu planu?

Pogledajmo činjenice. Dok su povijesnim hrvatskim strankama, Stranci prava i Hrvatskoj seljačkoj stranci, još od 1989. i 1990. na sve strane podmetani klipovi pod noge, poticani unutarnji razdori i sukobi, s druge se je strane sve činilo da komunisti („socijaldemokrati“) prežive. Veličalo se je njihovo sudjelovanje u „vladi nacionalnog jedinstva“ (u kojoj pravaške stranke nisu mogle sudjelovati, ne imajući predstavnika u Saboru, a vladajuća im stranka nije honorirala sudjelovanje u

Hrvatskome državotvornom bloku na izborima 1990.!), podsjećalo na njihov doprinos demokratizaciji života u Jugoslaviji i raspisivanje izbora (kao da je izbore u Ukrajini ili Čeho-Slovačkoj također raspisao dvojac Račan-Tomac) itd. I onda, kad su bili u najtežem položaju, u ljeto 1992., kad se činilo da će ispasti iz Sabora, koji je u ratno doba bio jedino spomena vrijedno unutarnjo-političko poprište, izborni je prag snižen (prvi i posljednji put) na tri posto.

Tako su komunisti („socijaldemokrati“) opet ušli u Sabor i, zdušno i vješto prihvativši demokratsku frazeologiju, u idućih nekoliko godina dogurali do jedine ozbiljne oporbe vladajućoj stranci. Ako je točno da se u politici ništa ne događa slučajno, onda svakako nije slučajno da je SDP proizveden u alternativu. Vjerojatno se je računalo na to, da će u bipolarnome političkom sustavu, s obzirom na hipoteke koje komunisti nose iz višedesetljetnoga mračnog razdoblja, kao i s obzirom na važnu ulogu Crkve u društvenome i nacionalnom životu, HDZ i u buduće moći računati na većinu.

Usljed takve su kalkulacije rastočeni pravaši i haesesovci, a paralizirani demokršćani. Čak su i liberali, čini se, nepovratno potkopani. Usluge SDP-u i dalje se čine. Utemeljenje karikaturnoga Šuvarova SRP-a popraćeno je silnim publicitetom, kako bi se – skretanjem reflektora na toga anakronog marginalca – esdepeovce prikazalo uljuđenima, modernima i, *last but not least*, nedvojbena nacionalno orijentiranima.

Na žalost, proizvesti SDP u alternativu, ne znači samo Hrvatskoj zaprijetiti sudbinom Poljske ili Bugarske, nego dovesti u pitanje sve što se u posljednjih desetak godina polučilo na nacionalnome, gospodarskom i kulturnom polju. No, o tome malo tko vodi brigu: jasle su preče. A veliko je pitanje, je li ovaj narod zaslužio, da se njegovo stradanje u doba dviju Jugoslavija, poglavito ono pod komunističkim režimom, pretvori u ulog u – goloj borbi za vlast.

(*Politički zatvorenik*, br. 69, prosinac 1997.)

ŠUVAROVA ZLOPORABA DR. ANTE STARČEVIĆA

U br. 7-8/IV listića, koji se (malo samodopadno, a malo „lukavo“) naziva *Hrvatskom ljevicom*, nekadašnji *portugalac* dr. Stipe Šušvar odvažio se javnosti podastrijeti nekoliko izabranih fragmenata „iz rukopisa knjige *Svi hrvatski veliki*“, u kojoj je inače, kaže, riječ i o Križaniću, Ritteru-Vitezoviću, Gaju, Jelačiću, Kvaterniku, Strossmayeru, Supilu, Radiću, Mačeku...

Nije slučajno da su ti prvi „izabrani fragmenti“, upravljani hrvatskoj javnosti u sklopu priprema za osnivanje stranke SRP (i čekić!), zapravo Šušvarove misli o dr. Anti Starčeviću.

Kako se čitatelji ne bi domišljali o razlozima, autor napominje, da se na to odlučio „u sadašnjoj klimi nesamokritičnog a toliko raspojasanog hrvatstva i hrvatovanja, jednostavno u duhu latinske izreke *audiatur et altera pars*“. Naime, nastavlja Šušvar, „uz još živog ‘poglavara svih Hrvata’, kojega skutoonoše proglašavaju i ‘hrvatskim Washingtonom’, ‘hrvatskim Bismarckom’ itd., te uz ‘blagopočivšeg kardinala’ Alojzija Štepinca, Antu Starčevića se u aktualnoj [!] duhovnoj i političkoj klimi uzdiže na najviši pijedestal, obnovljen je njegov kult ‘oca domovine’, pripisuje mu se uloga najznačajnije ličnosti novije hrvatske historije, dakako do pojave samog Franje Tuđmana.“

„Na žalost, to na što su se Starčević i starčevićanstvo svodili 1919. godine – nastavlja Šušvar – bilo je više nego bezazleno u odnosu na sve ono što se pozivom i na ‘oca domovine’ činilo 1941-1945. u tzv. NDH, a u svakom je slučaju bezazlenije u odnosu i na sve ono što se, i opet pozivom na njega i u znaku njegova veličanja, evo događalo i događa od 1991. godine naovamo.“

Sve se to, po Šušvarovu sudu, uglavnom događa stoga što Starčevića „drže začetnikom velikohrvatstva i antisrpstva“, pa se njegova uloga tumači izvan vremenškoga i povijesnoga konteksta, te se ta nedvojbeno velika osoba mitologizira. Ovaj je esej, kaže njegov autor, pokušaj da se upozori na potrebu prestanka manipulacije Starčevićem i njegovim naukom, te da ga se stavi u pravi prostorni i vremenski kontekst.

Šušvar ne bi bio Šušvar, kad ne bi u samome uvodu pokazao svoju nekompetentnost. Naime, ocjenjujući da Starčevićevi hvalitelji i sljedbenici svoje divljenje pre-

ma Ocu Domovine temelje na „velikohrvatstvu i antisrpstvu“, on odmah domeće kako je tu „divovsku figuru“, „siromašnog Ličanina“, odnijehala „majka Srпкиnja“.

Veliki povjesnik Stipe Šuvar, koji hoće osobe i pojave staviti u prostor i vrijeme, odmah na početku čini grubu pogriješku, nazivajući Starčeviću majku, koja bijaše pravoslavne vjeroispovijesti, Srпкиnjom, iako u naše doba već i pismeniji osmoškolicac znade da ni danas svi pravoslavni u Hrvatskoj nisu Srbi, a da su pravoslavni, koji se na prijelazu iz XVIII. u XIX. stoljeće ili u prvoj polovici prošloga stoljeća u hrvatskim zemljama nazivahu Srbima, vrlo rijetke ptice.

Posrblijevanje pravoslavnih, djelatnošću srpskih popova i uz prešutnu, a ponekad i djelatnu pomoć habsburških odnosno austro-ugarskih vlasti, spada u nešto kasnije vrijeme, a da taj proces – iako su ga zdušno potpomagale posebno staro-jugoslavenske vlasti – nije u cijelosti okončan ni do iza Drugoga svjetskog rata, pokazuju brojni pravoslavni Hrvati.

Šuvarovo je izlaganje o Starčeviću suhoparno i dosadno. On prepisuje neke od pisaca, koji su se bavili Starčevićem ili upozorava na njihove tekstove (M. Gross, V. Bogdanov, M. Krleža, J. Škerlić), „marksistički“ pravovjerno upirući prstom u neke Starčevićeve ocjene, koje su primjenljive u „klasnoj borbi“, dok se pri raščlanjivanju tzv. Starčevićeva velikohrvatstva i antisrpstva oslanja (dakako, ne spominjući ju!) na raspravu dr. Mile Starčevića (*Starčević i Srbi*, Zagreb, 1936.).

Ipak, zapravo najviše vjeruje Krleži. Jer Krleža je kušao istrgnuti Starčevića, njegov nauk i njegovo djelo iz ruku „ultramontane desnice, crnožute mafije, najperfidnije i najgluplje od svih u našoj novijoj historiji“. Krleža je, jauče Šuvar, upozoravao na Starčeviću sveslavensku (sic!) dimenziju, ali i na to da je pogrešno i naivno Starčevića uzimati kao panaceju i idealističku konstantu kojom se rješava hrvatsko pitanje, budući da je Starčević „sâm po sebi, jedna mrtva formula na političkom groblju“.

Dok je Hrvatska trpjela, od 1945. na dalje, pa onda opet 1972., Krleža je sjedio u kožnim naslonjačima, pušio skupocjene cigare i ispijao pića nedostupna smrtnicima s ovu stranu željezne zavjese. Uprežući se u boljševička i protuhrvatska kola, rugao se hrvatskomu nacionalizmu i karikirao „debele popove“, iako je iz dana u dan, brižno skupljajući kilograme i gojeći podvoljke, sve više sličio tim svojim karikaturama. Otporniji napastima tijela, Šuvar je u toj borbi protiv Hrvatske bio puno uporniji i puno siroviji.

Krleža je, prisjetimo se Bonifačićeve misli, ponovno otisnute i na ovim stranicama, rušenjem hrvatskih veličina (pa i hrvatskih mitova), u velikoj mjeri pridonio prodoru Balkana (pa i balkanskih mitova) u Hrvatsku i hrvatsku nacionalnu svijest. Šuvar mu je i u tome sličan. No, još su po nečemu Krleža i Šuvar slični.

Prvi je sredinom tridesetih godina, kad se Komunistička partija Jugoslavije, po Kominterninu napatku, okrenula čuvanju te „nakaze od države“ uvažavanjem nacionalnih proturječnosti i utemeljenjem, između ostaloga, i Komunističke stranke Hrvatske, kao borbenu sablju isukao Antu Starčevića, ne bi li neukim Hrvatima, manirom velikoga književnika i, s glasom simpatična buntovnika, koji ga je bio, zamaglio oči i prikrio pravu, jugounitarističku koncepciju komunističke stranke.

Drugi, pak, sada, kad pokreće vlastitu političku stranku, također lukavo poseže za Starčevićem, grizući one koji Staroga veličaju, i veličajući ga napadajima na mistifikatore. Obojica svojataju izvornoga Starčevića, iako su obojica, po svome protuhrvatstvu, podrepništvu, farizejštini i slavosrpstvu zapravo utjelovljenje svega onoga, čemu se Starčević rugao i što je prezirao. I jednomu i drugomu Stari je zapravo sredstvo manipulacije, igračka „za obsjeniti prostotu“ i izdati vlastiti narod.

Uostalom, u doba kad je Krleža carevao, baš kao u vrijeme u koje je Šuvar vedrio i oblačio, Starčević bijaše faktično zabranjen. Bilo je zabranjeno ne samo tiskati njegova djela, nego ga i čitati. To je, međutim, jedva spomena vrijedna ilustracija njihove veleizdaje...

(Politički zatvorenik, br. 69, prosinac 1997.)

„RIMSKI POZDRAV“ – URES PROVOKATORA I BUDALA

Tabuiziranje i iskrivljavanje novije hrvatske povijesti dovelo je do otpora, koji se ponekad reflektira čak i tako da se ono što je bilo zabranjeno ili nepoćudno, već samim time danas smatra dopuštenima, pače i poželjnim, a da se ono što su jugoslavenske vlasti držale neprijateljskim, danas automatski uzima kao hrvatsko.

Nešto slično događa se i s nekim pojavama vezanima uz ustaški pokret i Nezavisnu Državu Hrvatsku.

Iako zbog tehničkih, pa i subjektivnih razloga to nije mogla učiniti na historiografskome planu, poratna je hrvatska politička emigracija, dijelom zbog prilika u kojima je živjela, ali uglavnom zbog mogućnosti slobodnoga raspravljanja i razvijanja, na političkoj razini podavno raščistila dobar dio šikare neistina, podmetanja, legendi i mitova skupčanih uz Nezavisnu Državu Hrvatsku.

Uglavnom bez pretjerivanja bi se moglo kazati kako su politička ocjena Dese-tog travnja i neka ikonografsko-simbolička pitanja prve stvari, s kojima je emigracija morala raščistiti, pa je to i učinila.

Tako je njezin najveći dio, bio on osobno i sentimentalno vezan uz ustaški pokret, ili se nalazio na drugoj strani, veoma brzo prihvatio ocjenu kako je Deseti travnja, kao izraz trajne hrvatske težnje za nacionalnim životom u neovisnoj hrvatskoj državi, svijetli trenutak nacionalne povijesti i ujedno poticaj, da se iz toga nadnevka i događaja izvuku pouke i energija za buduće pothvate.

Jednako tako, najveći je dio emigracije brzo shvatio da ustaški pokret, čije zametke valja tražiti u previranjima prije, a osobito nakon skupštinskoga atentata na Radića i drugove, dok njegovo formalno utemeljenje seže najkasnije u 1929. godinu, predstavlja tadašnji izraz hrvatske nacionalne borbe, uvjetovan ondašnjim međunarodnim i unutarnjim političkim, gospodarskim i svjetonazorsko-kulturnim silnicama, pa je, u skladu s time, propašću svoje tvorevine, Nezavisne Države Hrvatske, doživio svoj poraz i silazak s povijesne pozornice.

Slijedom činjenice da svako vrijeme postavlja nova pitanja i traži nove odgovore i nova rješenja, on je i neponovljiv, pa samo politički i povijesni nepismenjaci, odnosno ulični provokatori mogu pozivati na njegovu obnovu, oživljavanje i slično.

Ipak se vjerojatno najbrže prekinulo s onim, što se je na području ikonografije i simbolike vezalo uz ustaštvo. S tim je, dakako, bilo i najlakše prekinuti, jednostavno zato što većinom nije imalo nikakva uporišta u našoj narodnoj predaji, što zapravo i nije bilo hrvatsko. Riječ je o pozdravu uzdignutom desnicom, „rimskom pozdravu“.

Taj su pozdrav, naime, oživjeli talijanski fašisti, hoteći svom imperijalizmu dati povijesnu podlogu u ideji obnove Rimskoga carstva.

Hrvatski emigranti, smješteni između 1929. i 1941. u Italiji, taj pozdrav nisu koristili. Naprotiv, oni su pokazivali otvoren otpor fašističkoj ideologiji, o čemu svjedoče talijanski redarstveni izvori, koji u Hrvatskoj još nisu objavljeni (jer tzv. službena hrvatska historiografija ima „pametnijeg“ posla od prikupljanja i objavljivanja izvorne građe). Čak i onda kad su bili internirani (zapravo zatočeni) na Liparima, i kad su im fašističke vlasti nudile ustupke za pokazivanje simpatija prema fašizmu, oni su to s indignacijom odbijali. U Njemačkoj su, pak, hitlerovci odmah po dolasku na vlast zabranili djelovanje hrvatske političke emigracije i tiskanje njezinih publikacija, a takvo je stanje ostalo sve do travnja 1941., uz povremene i jedva spomena vrijedne izuzetke, koje je izazivalo političko organiziranje njemačke manjine u Jugoslaviji, uslijed čega je dolazilo do manjih napetosti u njemačko-jugoslavenskim odnosima, a samim time i do stanovitoga, uglavnom obavještajnoga i propagandnog interesa za hrvatsku djelatnost.

Otkud onda „rimski pozdrav“ u Hrvata?

Ima o tome svjedočenja i onih koji su s Pavelićem raskrstili (što ne znači da njihove tvrdnje treba nekritički smatrati pouzdanima). Tako se je, primjerice, u jednome članku u *Drini* Vjekoslav Luburić pozvao na Pavelića, koji da se je potužio kako je taj pozdrav – uz talijansku potporu – tek nakon uspostave države nametnula skupina nadobudnih mladića, koji su se tako počeli pozdravljati na ulici. Kako se je Nijemcima, pa i Talijanima, nerijetko išlo niz dlaku i više nego što se je moralo, nitko se nije odlučivao na zabranu tog pozdrava.

Oponašateljski i sluganski mentalitet „nastaša“ pridonio je njegovu širenju. Pavelić je, pak, prenio je kasnije njegove riječi Vinko Nikolić, nakon pada Italije bio poduzeo korake za ograničenje uporabe tog pozdrava. Štoviše, bila je pripremljena i zakonska odredba, kojom bi se to zabranilo, ali je onda došlo do atentata na Hitlera. Kako se Hitler nemilosrdno obračunao s onima, koji su ga izdali, te se kao svaka ranjena zvijer osvrtao tražeći kolebljivce i moguće nove izdajice, Pavelić je odredbu povukao, držeći da ustrajati na njoj „ne bi bilo zgodno“.

Tako je inačica „rimskoga pozdrava“, u početku pomodarstvo, a kasnije faktično diktat, živjela do sloma Nezavisne Države Hrvatske. Nakon rata su ju među

emigrantima koristili uglavnom provokatori. I budale, dakako, jer je ljudska glu-post neiscrpna.

Posljednjih su, pak, godina, za tom provokacijom posezali oni, koji su kasnije Hrvatsku optuživali u kojekakvim kongresima i na kojekakvim skupovima. Ona je bila izvrsno oružje u rukama onih, koji su rušili tuđe kuće pred očima stranih promatrača. Ona je bila rekvizit onih, koji su dali postrojavati i snimati vatrene mimohode po narudžbi stranih službi.

Ta se je provokacija uvijek iznova pojavljivala baš u trenutku kad je Hrvatska izložena pritiscima.

Zar smo do te mjere ograničeni, da ne vidimo tko to, s kakvom svrhom i u kojem trenutku radi? Zar ne znamo izvući zaključke iz činjenice da Netko (u ime Hrvatske!) uvijek u teškom trenutku poseže za simbolom, koji nema nikakve veze s hrvatskom predajom, a koji stalno kompromitira hrvatski narod i njegovu državu...?

(Politički zatvorenik, br. 73, travanj 1998.)

MARGINALIJE UZ „SLUČAJ ŠAKIĆ“
(Prigoda za utvrđivanje činjenica i proširenje vidika)

Nema priopćivala u Hrvatskoj, koje se posljednjih dana i tjedana ne bavi Dinikom Šakićem, svojedobnim neobično mladim zapovjednikom jasenovačkoga logora. Nakon što je novinarskom varkom početkom travnja dospio na valove jedne argentinske televizijske postaje, oko Šakića se podigla bura.

Centar Simona Wiesenthala uzbunio je židovske organizacije diljem svijeta, Jugoslavija je najavila zahtjev za izručenje, a u trenutku dok ovaj tekst privodim kraju, Hrvatska je njegovo izručenje i službeno zatražila od Argentine. Stoga se, unatoč nepostojanju odgovarajućega međunarodnog ugovora između Hrvatske i Argentine, uskoro može očekivati njegovo izručenje, a onda i suđenje u Zagrebu.

Dinko Šakić, dakako, nije personifikacija ni Nezavisne Države Hrvatske, a ni današnje Republike Hrvatske, ali se ipak danas, na spomen njegova imena, nužno potežu misli i prosudbe kako jedne, tako i druge države.

Ima onih koji će zbog vlastitih i posve prozirnih računica, tvrditi kao aktualiziranje tog slučaja i „otkrivanje“ čovjeka koji se pola stoljeća uopće ne krije, nego javno, politički djeluje, objavljuje niz tekstova te putuje diljem svijeta, nije ni u kakvoj svezi s pritiscima na Republiku Hrvatsku. Bolje upućeni, pak, tvrde da je Hrvatska druga meta ove kampanje, a da je na prvome mjestu Argentina (pa je zbog toga predsjednik Menem najavio njegovo izručenje i prije nego što ga je netko zatražio!).

No, u svakom slučaju, što god dalje budemo od početka kampanje, ona će se sve više vezati uz današnju Hrvatsku.

Svatko tko je nesklon nekritično prihvatiti tvrdnju da svjetska povijest nije ništa doli zbirka slučajnosti, nehomičnih poteza i nepromišljenih reakcija na te poteze, ostat će tvrdo uvjeren da „slučaj Šakić“ ima jasnu *uporabnu* svrhu.

Krivo bi bilo za to kriviti „svjetsko židovstvo“, iako je jasno da ono ovdje – kao i svagdje gdje se radi o stvarima koje su u svezi sa stradanjem Židova – ima istaknutu ulogu. Židovski narod, kao najveća kolektivna žrtva Drugoga svjetskog rata, i njegova Država Izrael, posljednjih su godina nakon sloma komunističkog carstva i prestanka opasnosti od izvoza komunizma u arapski svijet, prisiljeni

na uzmicanje pred sve glasnijim, organiziranijim i politički jačim Palestincima. Obećana zemlja postaje sve ugroženijom zemljom.

Uopće ne ulazeći u srž i povijest tamošnjih problema, valja reći kako je ljudski shvatljivo da Židovi diljem svijeta taj povijesni proces doživljavaju kao još jednu u nizu nepravdi, te čine sve kako bi se svjetsku javnost podsjećalo na teško stradanje Židova na područjima koja su se u Drugome svjetskom ratu nalazila pod njemačkom okupacijom ili njemačkim utjecajem, kao i na to da je stvaranje i obrana izraelske države svojedobno predstavljeno kao obveza suvremenoga svijeta. Ako je zbog tog cilja potrebno dići prašinu sa „slučaja Šakić“, onda će se to i učiniti. Izvršno je, pak, ako se jednim udarcem mogu ubiti dvije muhe, i ako se ti interesi dadu uskladiti s interesima nekih drugih važnih čimbenika svjetske politike, tj. ako se potezanjem „slučaja Šakić“ mogu za uho povući ne samo tzv. povijesni revizionisti, nego i država Hrvatska odnosno država Argentina, kojoj se je odjednom prohtjelo ponašati se kao suverena država.

Ne tako davno, svjetskoj su javnosti kao spektakularna otkrića predstavljeni podatci o švicarskoj suradnji s nacional-socijalistima. Te stvari su inače poznate svakomu prosječnom Švicarcu, pa i površnu čitaču švicarskoga tiska. I nitko od toga danas ne bi pravio problem, da se ti nesretni Švicarci, demokratski, referendumom, čak protivno stajalištima većine svojih ministara, ne opiru članstvu ne samo u OUN-u, nego, još gore, pristupu Europskoj uniji. Štoviše, usuđuju se postavljati uvjete Bruxellesu! (Dakako, ne zbog kaprica, nego zato što su, razliku od nas, povodljivih Hrvata koji pate od kompleksa manje vrijednosti, pa na krivi način srljaju dokazati da su „Europljani“, Švicarci jednostavno – izračunali da im se pristup Europskoj uniji ne isplati.)

Slično se događa i u ovom slučaju. Hrvatsku treba pritisnuti. Razloga ima dosta. Ostatci Hrvatske Republike Herceg-Bosne tvrdoglavo se odupiru pokušajima dokidanja, Hrvate se optužuje za sabotiranje Federacije BiH, a „Hrvatski drago-voljac“ danas je daleko najbrojnija momčad na farsičnome sudsko-političkom turniru u Den Haagu. Prokazivanje ustaštva kao zločina *in capite et in membris* dotući će i posljednjeg Muslimana koji je možda čuvao očevu ili djedovu fotografiju u odori hrvatskog vojnika. No, ne samo bosansko-hercegovački Hrvati, nego je i Republika Hrvatska kriva zbog toga što se „nedovoljan broj“ Srba vraća na područja koja su donedavno bila pod srpskom okupacijom, kriva je zbog nezadovoljavajućeg stupnja medijskih sloboda, kriva je zbog otkrivanja skupnih grobnica, ekshumacije i identifikacije zvjerski ubijenih branitelja i nedužnih civila. Kriva je čak i zbog stihova pokojnog Antuna Šoljana o Vukovaru.

Pritom se uvijek i neizostavno domeće kako se ta njezina krivica utvrđuje „u interesu hrvatskog naroda“. No, tim bezbrojnim našim dušobrižnicima nikad

nije palo na pamet da bi u interesu hrvatskog naroda prije bilo revidirati pretvorbu i privatizaciju te ispraviti sustav koji je nekolicini hohštaplera omogućio da zavladaju najvećim dijelom nacionalnog bogatstva. To je ono što nikoga od njih ne zanima, i za što ti „pomagači hrvatskog naroda“ ne daju ni pišljiva boba. I baš zato je jasno da stratezima nisu na pameti „interesi hrvatskog naroda“, nego oni vode računa o svojim interesima, čije ostvarenje podrazumijeva ukidanje odnosno ograničavanje suvereniteta nacionalnih država, pa tako i hrvatske.

Razumljivo je, da su, nesumnjivo zahvaljujući dugo i brižno njegovanim vezama, u vlak uskočili i predstavnici „nebeskoga“, tj. srpskog naroda. Dok su Dodikovim imenovanjem i „kooperativnošću“ Biljane Plavšić učvrstili položaj Republike Srpske (kojoj vrata u svijet otvara i službeni Zagreb!), Srbima prijeti opasnost da terorom na Kosovu izgube potporu, koju im u borbi protiv Albanaca zdušno pruža skoro čitav svijet. Nastave li Albanci ginuti, pitanje je, dokle će velike televizijske postaje moći svijetu servirati sagu o „viteškoj borbi“ srpstva za obranu srednjovjekovnih svetišta i pradjedovskih ognjišta pred „podivljanim“ albanskim separatistima, koji su (ne slučajno) većinom muslimani (blago, dakle, i ovdje Samuelu Huntingtonu i njegovim epigonima!).

Zbog toga svjetla reflektora treba svratiti na srpska stradanja odnosno na – hrvatske zločine. I pritom se može računati na inozemnu potporu. Ne toliko zbog mržnje na Hrvate, koliko zbog potrebe da se pasivnim promatranjem zločina, *culpa in omittendo*, dade nužan privid takozvane moralnosti i povijesne pravde.

Međutim, unatoč svemu tome, unatoč činjenici da se „slučajem Šakić“ žele postići i drugi ciljevi (pri čemu su on sâm, i Hrvatska s njime, pri svemu tome vjerojatno drugorazrednog značenju), i Hrvatska mora imati svoje ciljeve. Ovo je za nju jedna od rijetkih prigoda da preispita i vrjednuje vlastitu povijest, i da se suoči s njom, kako bi se i naša javnost i naša država konačno mogli okrenuti sadašnjosti i budućnosti.

Makar i ne bila posve neutemeljena strahovanja da će se pravosuđe naći pod priličnim političkim pritiskom, Hrvatska će sada imati prigodu pokazati u kojoj mjeri demokratska država, i u kojoj je mjeri njezino sudstvo neovisno. Nema sumnje da se više ne može ponoviti slučaj sa suđenja dr. Andriji Artukoviću, kad je Služba državne sigurnosti na nezakonit način stjerala procesnu prednost te istodobno zlorabila činjenicu da je obrana, odnosno najmanje jedan njezin član, kolaborirao sa zastupnicima optužbe, kao što je nedavno u *Playboyu* priznao Anto Nobile (ne podvivši pritom rep zbog takve „pobjede“).

U isto vrijeme, ne će biti moguće temeljito rasvijetliti slučaj Dinka Šakića, a da se ne porazgovara o Jasenovcu i o Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Prigoda

je to, da se utvrde činjenice i prošire vidici. Jer, to više ne smije biti razgovor o krilaticama, ideološkim floskulama i šupljim frazama, nego doista razgovor o činjenicama. One će i u kaznenopravnom, i u moralnom, i u političkom i u historiografskom smislu predstavljati najvažniji plod ovog slučaja.

(Imotska krajina, br. 551, 28. IV. 1998.)

ZATVARANJE RIJEČKOGA SJEMENIŠTA 1955.

Jedan od osuđenika na poznatome riječkom procesu 1955., kasnije još dvaput suđeni o. Mijo Liković, u riječkome je listu *Zvona* (br. 5, 6, 7-8 i 9/1998) objavio sažetak svojih sjećanja na politički proces iz 1955. godine.

Držeći da je u vrijeme Papina posjeta i beatifikacije kardinala Stepinca ovo svjedočenje posebno zanimljivo, ukratko ga sažimamo za čitatelje *Političkog zatvorenika*.

Jugoslavenskim su komunističkim vlastima vjerske zajednice, kao moguće jezgre organiziranoga otpora, predstavljale posebnu opasnost. Dok su nekako još izlazile na kraj s pravoslavnima i muslimanima, katolici su – zbog univerzalnosti Katoličke crkve, te ugleda i utjecaja Svete Stolice – komunistima bili poseban trn u oku.

Čelično držanje zagrebačkoga nadbiskupa dr. Alojzija Stepinca i katoličke hijerarhije u pogledu prava hrvatskog naroda na slobodan život u samostalnoj državi, te u pogledu prava na slobodno ispovijedanje vjere, dovelo je do velikog broja političkih procesa. Težeći odvajanju katolika od Svete Stolice i stvaranju tobožnje „nacionalne crkve“, komunisti su osnovali tzv. svećenička udruženja, čemu su se hrvatski biskupi, na čelu sa Stepincem, Franićem i Čulom, oštro suprotstavili. Proglašenje nadbiskupa Stepinca kardinalom predstavljalo je neposredan povod za prekid diplomatskih odnosa između komunističke Jugoslavije i Vatikana.

Tada se komunisti odlučuju na novi val udara protiv Crkve, ciljajući u prvome redu na bogoslovska učilišta. Prvo je na redu bilo zagrebačko, drugo riječko, a potom su slijedili splitsko i đakovačko. Jedan od riječkih osuđenika, otac o. Mijo Liković, u svojim sjećanjima ističe kako se optužbom protiv nekoliko bogoslova zbog „širenja ustaštva“ (Vlado Pezelj, Mijo Liković, Josip Kapš) odnosno zbog „iredentističkog djelovanja“ (Gallo Irenko, Livio Lagniš i Marcel Krebel) zapravo htjelo pogoditi važniji i krupniji cilj: sjemenište odnosno svećenički podmladak uopće, a preko njega Katoličku crkvu.

Nakon istrage, koja je trajala oko godinu dana, suđenje je počelo početkom svibnja 1955., a osude su izrečene 16. svibnja te godine. U biti zanimljivije od osuda bilo je držanje vodstava biskupije i sjemeništa, koja su se, po ocjeni o. Likovića, ponašala bojažljivo. Nitko od poglavara nije bio nazočan na suđenju, da bi bar tako pokazao solidarnost s optuženicima. Ni s obranom optuženici nisu bili bolje sreće:

šest optuženika na koncu je branio samo jedan branitelj, koji se ponajprije trsio ne zamjeriti se optužbi i UDB-i, koja je posve otvoreno stajala iza svega.

Svjedoci su posebna pripovijest. Optužba je predvela šest svjedoka: dvojica bijahu dva bivša bogoslova, dvojica sjemeništarcu gimnazijalci, a dvojica građani iz Gorskoga kotara. Od tih šest, četvorica su izvorno bili među osumnjičenima, ali su se tijekom istrage prometnuli u svjedoke optužbe, za što su nagrađeni sitnim sinekurama, sveučilišnim studijem u Zagrebu i kasnijim građanskim „karijerama“.

Svi su svjedoci optužbe, ističe o. Liković, nastupali „s bjesomučnom mržnjom“, a u tome je posebno briljirao dojučerašnji kolega optuženika, Mirko Valentić. (To je, dakako, dovoljna preporuka da *drug* Valentić postane ravnateljem Hrvatskog instituta za povijest u neovisnoj i, kažu, demokratskoj Hrvatskoj, dok bi u Njemačkoj dobio nečasni otpust i s bezazlenijeg posla. Zato neka je Hrvatskoj, s takvim povjesničarima, s takvom znanošću i takvom „kadrovskom politikom“ Bog na pomoći! Op. T. J.)

Valentić – kaže Liković – nije samo priznavao sve što se moglo priznati, nego je revno „priznavao“ i ono, što se nije moglo priznati, budući da nije ni postojalo, nego se je radilo o udbaškim izmišljotinama. A da će optuženici biti osuđeni, moglo se je unaprijed očekivati. Ni oni nisu imali iluzija o tome, iako, priznaje o. Liković, u to vrijeme nisu bili posve svjesni prave svrhe toga političkog procesa.

No, vrata paklena ni narod ni Crkvu ne nadvladaše..

(*Politički zatvorenik*, br. 79, listopad 1998.)

SMIJU LI SE OČEKIVATI PROMJENE U VANJSKOJ POLITICI?

Posljednjih se nekoliko tjedana u hrvatskoj vanjskoj politici zbilo nekoliko događaja, koji dopuštaju raspravu o pitanju, smije li se očekivati da u hrvatskoj vanjskopolitičkoj orijentaciji nastupi promjena kursa. Nesumnjivo najznakovitiji događaji jesu posjeti predsjednika Republike Grčkoj i Rusiji, izjava američkoga veleposlanika Montgomeryja da je Zapad u politici prema Hrvatskoj možda izabrao pogriješan pristup, te glasovi, da će u hrvatskoj politici približavanja tzv. europskim integracijama doći do usporavanja, pa čak i preispitivanja.

Svaki od ovih koraka zaslužuje da ga se pomnije razmotri.

Čemu posjeti Grčkoj i Rusiji?

Svima nam je jasno da smo godinama izloženi kad žešćem, kad slabijem pritisku zemalja članica Europske unije i Sjedinjenih Američkih Država. Budući da taj pritisak, koji uopće u obzir ne uzima naš povijesni razvitak, nedavni rat i naše unutarnjopolitičke prilike, te nas po kratkom postupku izjednačava s nekim drugim državama (pa čak i onima, koje su izazvale rat i krvavo ga vodile) s pravom nerijetko doživljavamo nemoralnim, ne treba čuditi da je posjet predsjednika Tuđmana Grčkoj, a potom i Rusiji ponegdje doživljen s pohvalama i odobravanjem u stilu one „sad ćemo mi njima pokazati“.

Međutim, mi smo preslabi da bismo „njima“ nešto „pokazali“, tim prije što je svakom promatraču jasno kako u hrvatskoj vanjskoj politici nije nastupio diskontinuitet odnosno prekid s dosadašnjom orijentacijom. Hrvatska ni geopolitički ni kulturno ni gospodarski ne može biti tješnje povezana s Grčkom i Rusijom. Za to ne postoje ni objektivne ni subjektivne pretpostavke. Baš naprotiv. Stoga – iako nema razloga otklanjati skladnije odnose s europskim Istokom – ima još manje razloga predstavljati pothvate iz jeseni 1998. zvjezdanim vrhuncima hrvatske vanjske politike.

Kad bismo imali posve kratko pamćenje, možda bi nam se i mogla prodati magla o „nepristranu“ i „konstruktivnu“ držanju Grčke i Rusije u nedavnom ratu. Ta, svi mi dobro se sjećamo grčko-ruskog podupiranja srpstva i velikosrpske ekspan-

zije, ruskog protivljenja hrvatskim zahtjevima u Glavnoj skupštini i pred Vijećem sigurnosti UN, grčkoga kršenja sankcija protiv SRJ (pa čak i na izravnu štetu Hrvatske, kao u slučaju ukradenih i Grčkoj prodanih kanadera).

Težimo li, pak, dobrim odnosima s istočnim zemljama, onda treba birati, s kojim se to istočnim susjedima isplati njegovati odnose.

Bez obzira na sva Potemkinova sela, koja se u tisku pod nadzorom vladajuće stranke pokušavaju brižno izgraditi, nepristrani se stručnjaci slažu u tome, da će gospodarska korist od Predsjednikovih posjeta Ateni i Moskvi biti razmjerno mala. A da bi nam bile jasnije druge dimenzije tih posjeta u ovo vrijeme (jer je *timing* u politici neobično važan), možda se valja upitati kakva je poruka njima poslana ne Americi, nego Turskoj, Albaniji, kosovskim Albancima i nama najbližima, bosansko-hercegovačkim muslimanima. Ili i tu kročimo starim stazama?

Što hoće reći Montgomery?

Izjava američkog veleposlanika u Hrvatskoj, da je zapadni pristup prema Hrvatskoj dosad bio pogrješan, i da su ga mnogi Hrvati doživljavali kao pritisak, u nekim se krugovima hoće protumačiti kao pozitivan korak, koji je – između ostaloga – posljedicom spomenuta dva Tuđmanova posjeta inozemstvu. Da je riječ o sasvim krivoj prosudbi, javno je priznao i hrvatski veleposlanik u Washingtonu. Žužul je, naime, potvrdio kako u američkoj politici prema Hrvatskoj nije nastupila nikakva promjena.

Kako onda tumačiti prividno protuslovlje između agresivnoga Montgomeryjeva napadaja na Tuđmana 23. prosinca, kad ga je austrijski kolega Bogner, unatoč uključenim kamerama, upozorio na nediplomatičnost takvih izjava i kasnije njegove naizgled pomirljive izjave za *Glas Amerike*?

Tu nema nikakva protuslovlja: riječ je o istoj politici i težnji za postignućem istih ciljeva. Jedino što se – očito po ono prastaroj da valja postupati *fortitur in re, suaviter in modo* – shvatilo da agresivni i neodmjereni nastupi zapadnih diplomata omogućuju vladajućoj stranci da se manje ili više uspješno predstavi kao jedini branič hrvatskoga identiteta i dostojanstva. Zapadne kritike se u hrvatskome političkom centru i na desnici doživljavaju kao pritisak, pa uslijed toga dolazi do homogenizacije i otpora.

Montgomeryjev nagovještaj promjene stila potvrđuje da je Washington, a s njime nesumnjivo i dio Europe – izgubio nadu da bi svoje ciljeve mogao ostvariti uz pomoć ili posredovanje vladajuće stranke. Iako su njezini predstavnici, samo dijelom po logici stvari, puno češće bili u prigodi popuštati Washingtonu i Bruxellesu

(Martin Brod i slučajevi imenovanja generala HVO-a samo su kap u tome nepreglednu moru!), tzv. Zapad očito računa s oporbom. Iz bosansko-hercegovačkih je izbora naučio: otvorenim podupiranjem oporbe, odnosno otvorenim napadanjem HDZ-a (analogije postoje u sva tri naroda!) sâm sebi pravi medvjedu uslugu. Tu pogriješku u Republici Hrvatskoj ne kani počinuti.

Drugo je pitanje, hoće li oporbena šestorka ostati homogena i hoće li doista nacionalne interese žrtvovati hvalospjevima iz zapadnih prijestolnica. S jedne strane, suludo je tvrditi da oporbene stranke, samim time što su oporbene, postaju „nacionalne izdajice“, jer narod koji bi imao tolikih izdajica u vlastitoj državi, doista ne bi zasluživao opstanak. S druge strane, da će sadašnji sklad dugo potrajati, teško je vjerovati. Ali, upravo iz raznorodnosti oporbene šestorke daje se naslutiti kako će taj savez puknuti najkasnije nakon izbora, što znači da ni možebitna potpuna smjena vlasti ne će presudno ugroziti nacionalne interese.

I dalje prema europskim integracijama?

Ono u čemu će nesumnjivo biti razlika između vlade HDZ-a i moguće buduće vlade oporbene koalicije, jest odnos prema BiH i odnos prema tzv. ujedinjenoj Europi.

Ako smo u BiH „trajno zaštitili interese hrvatskog naroda“, kao što se je u tolikim prigodama svečano izjavljivalo, onda je promjena vlasti u Republici Hrvatskoj tek od uzgredna utjecaja na položaj tamošnjih Hrvata. Međutim, budući da je posljednjih nekoliko godina toliko prigoda, ispada, „slučajeva“ i afera okrutno demantiralo te izjave, jasno je da povoljan položaj Hrvata u BiH nije osiguran. Naprotiv. Hrvata tamo danas ima tristotinjak tisuća, a prevladava tendencija iseljivanja.

Bjelodano je kako je egzistencijalno ugroženo sve osim Zapadne Hercegovine, a ni ona bez Republike Hrvatske nema izgleda za demografski (kasnije i svaki drugi) oporavak i napredak. S obzirom na to da je čitava BiH pretvorena u protektorat, očito s oduljim rokom trajanja, možda je pravo pitanje, može li ijedna vlada u Republici Hrvatskoj osigurati opstanak Hrvata u BiH. Ako je to pitanje neumjesno (a zasad samo nada govori da je možda tako), onda je teško pitanje, u kakvu će se položaju oni naći kad ih znatan dio oporbe počne tretirati kao potpune strance. (Ovdje se misli na nepravašku oporbu, jer za pravašku nema razlike između Hrvata u Republici Hrvatskoj i BiH.)

Svakako se ne čini, da će pretpostavljeno zatopljivanje između tadašnjeg Zagreba i Sarajeva biti dovoljno jamstvo opstanka Hrvata u BiH. Ni time što će oporbena vlada vjerojatno održavati manje napete odnose s „Europom“, ne treba očekivati

bitne poboljšice. Možda najkрупnija bude ta, da će se legitimirati, a vjerojatno i organizirati struja koja se diljem Europe kolokvijalno naziva „euroskeptičnom“.

Da će ona imati potporu i u dijelu današnjega HDZ-a, govore glasine o potrebi korekcije tzv. strateških ciljeva hrvatske države u pogledu približavanja europskim integracijama. Takav korak svakako valja pozdraviti, bez obzira na halabuku koja će se podići iz tobože neovisnih medija. Oni će „euroskepsu“ htjeti poistovjetiti s primitivizmom i nedemokračičnošću, ali – na to kukavičje jaje ne treba nasjedati.

(Politički zatvorenik, br. 82, siječanj 1999.)

*BOGU BOŽJE, A CARU CAREVO!
(Ili kako svoj nacionalni ponos brane Slovaci)*

Otprilike u isto vrijeme dok bivši predsjednik B'nai B'ritha, Tommy Baer, brani predsjednika Tuđmana od napadaja Efraima Zuroffa, naglašavajući da je Tuđman „do dana današnjega pristao na svaki uvjet B'nai B'ritha i k tome se odrekao fašizma i svih njegovih manifestacija“ (*Nacional*, br. 174, Zagreb, 17. ožujka 1999. str. 16.-17.), nekoliko stotina kilometara sjevernije, u Slovačkoj, u nedjelju, 14. ožujka, obilježena je 60. obljetnica proglašenja samostalne slovačke države na čelu s msgr. Jozefom Tisom, predsjednikom Hlinkine Slovačke narodne stranke. Tiso je nakon rata uhićen, osuđen na smrt i 1947. smaknut.

Sada je, povodom 60. obljetnice, slovačka vlada službeno priopćila kako današnja Slovačka Republika „nije idejna i državopravna nasljednica slovačke države iz razdoblja 1939.-1945. godine“, nego se današnji slovački naraštaji ponose time što je većina Slovaka shvatila neispravnost moralnih i političkih temelja tadašnjega slovačkog režima, te je podigla antifašistički ustanak. Vlada će se, kaže se, suprotstaviti svakom izrazu nacionalizma, rasne nesnošljivosti, ksenofobije i rasizma.

Posve drugačije su tu obljetnicu obilježili ne samo pripadnici „desnih“, desnih i ekstremno desnih skupina, nego i niz slovačkih političkih stranaka. Povrh toga, svečanost obilježavanja 14. ožujka kao velikoga dana nacionalne povijesti, organizirala je Matica slovačka. Direktor Slovačkoga povijesnog instituta Matice slovačke, Jan Bobak, tom je prigodom naglasio kako se „14. ožujka 1939. rodio slovački građanin, a slovački narod postao državotvoran“. Bobak je ujedno napao sadašnju koalicijsku vladu, jer njezine stranke-članice nemaju pozitivan odnos prema činu uspostave neovisne države...

Ako hrvatska vlast postupa slično (novoj, poslijemečiarovskoj) slovačkoj, hoće li i kad će na način sličan svojim slovačkim parnjacima, *mutatis mutandis*, postupiti Matica hrvatska i Hrvatski institut za povijest?

(*Politički zatvorenik*, br. 85, travanj 1999.)

HAAŠKI KAJAK JEDNOKLEK

Malo što je u Hrvatskoj posljednjih tjedana tako popularno kao galama protiv haaškoga sudišta. Doista, Hrvati nemaju razloga biti zadovoljni mjerilima toga suda, načinom njegova postupanja i političkim konotacijama koje su s njegovim djelovanjem povezane.

Doduše, pritom nužno zaboravljamo da je naš politički vrh pristao upravo na ta i takva pravila igre, i da je Hrvatski državni sabor donio propis(e), kojima se taj sud koristi. Zar je baš za sve kriv sud u Haagu? Ili smo i mi mogli i trebali pokazati više odlučnosti u progonu zločinaca, i više dostojanstva i drskosti u obrani nacionalnog suvereniteta?

Sastavni dio toga istoga protuhaaškog orkestra jesu i strjelice odapete na našega donedavnog „partnera“.

Doista, vrijeđa nas odnos američkoga veleposlanika prema suverenoj hrvatskoj državi. Ne jednom smo se o Billa Montgomeryja, njegova predšasnika, i uopće o politiku koju oni ovdje predstavljaju, poprilično očešali. Njihovu teoriju ograničenog suvereniteta, iako provođenu rafiniranije nego u brežnjevljevska vremena, ne držimo ništa manje pogubnom. I sad se divimo bezočnosti, kojom ti tobožnji zagovornici neovisnosti sudstva, pritišću hrvatsku izvršnu i sudsku vlast, da mimo svih rokova i propisa izruče Haagu neke osumnjičenike.

A opet, po dobrome starom nojevskom običaju, šutke prelazimo preko izjave veleposlanika Montgomeryja u *Globusu* (br. 456 od 3. rujna 1997.), prema kojemu Hrvatska ne surađuje s Haagom, ali: „više je ratnih epizoda koje zanimaju glavnu tužiteljicu. Primjerice, jedna od tih epizoda jest i Vukovar. Haag je od Hrvatske tražio što više informacija, ali one nikad onamo nisu stigle. U pismu glavne tužiteljice spominje se i to da nema suradnje ni oko toga! Zašto je to tako, meni nije poznato.“

Naša vruća želja da ova zloslutna tvrdnja bude demantirana, ostala je neuslišena. Ili ipak mazohistički uživamo u kajaku jednokleku prema vani, dok se uspravljamo samo za unutarnju uporabu?

(*Politički zatvorenik*, br. 91, listopad 1999.)

TKO JE KRIV ŠTO NEKI HVALE POPA ĐUJIĆA?

Nakon smrti zloglasnoga četničkog vojvode Momčila Đujića, hrvatski se je tisak razapeo, dokazujući da pohvale tom zločincu kao borcu za slobodu, antifašistu i antikomunistu, potječu iz pera nekoga nepoznatog, neupućenog i slabo utjecajnog novinara. Međutim, David Binder spada u sâm vrh američkoga novinarstva, a njegove česte priloge skupo plaća velik broj europskih novina, osobito tjednika.

Zbog toga je posve krivo minimalizirati Binderove ocjene.

Mi, dakako, znamo da pop Đujić nije nikakav antifašist. On uzgredno jest antikomunist, ali je prije svega srpski nacionalist, zapravo velikosrpski šovinst, koji se nije ustezao genocidnih sredstava za ostvarenje srpskih nacionalnih ciljeva. Ali, time što mi znamo činjenice, ili bar najvažniji njihov dio, stvar se nije bitno popravila. Važan je dojam koji o nama postoji, uvjerenje koje prevladava. Stoga su Binderove ocjene važan pokazatelj o tome kako se na Zapadu, i ne samo u marginalnim skupinama, gleda na hrvatsko-srpske odnose. One izvrsno dokazuju da još postoje crne legende o Hrvatima i hrvatskom narodu, i da se te legende koriste zbog sasvim prozaičnih, praktičnih ciljeva.

Zbog toga, kad se boljševički „antifašisti“ kritikom Bindera & Co. hoće legitimirati kao demokrati i borci za slobodu Hrvatske, treba ih pitati: tko je dopustio, da se o Hrvatima stvore crne legende! Tko je te crne legende stvarao? Tko je u Divcima paktirao s Dražom Mihailovićem (istodobno bezuvjetno nazivajući Nezavisnu Državu Hrvatsku kvislinškom tvorevinom)? Tko je u svoje redove primio tisuće i tisuće četnika, pobivši desetke tisuća ustaša i domobrana?

Tko je spalio peti svezak Hrvatske enciklopedije? Tko je desetke i desetke hrvatskih književnika, slikara i glazbenika prognao na margine društva, nerijetko i u tamnice? Tko je ubio Milu Budaka, Zvonimira Remetu i Ivana Softu, da bi mogao slaviti tvorca rasističkoga, genocidnoga protualbanskog programa Ivu Andrića, protuhrvatstvom opsjednutog Jovana Dučića i raširenih ruku primiti Miloša Crnjanskog?

Tko je ubio Tiasa Mortigijiju, Milivoja Magdića ili Danu Uvanovića, da bi nas odgajali Steva Ostojić, Veljko Knežević ili Goran Babić (uostalom, i Nenad Ivanović, Jovica Mlivočič i Inoslav Bešker)? Tko je ubio Mehmeda Alajbegovića, da bi nas pred svijetom mogao predstavljati nadrealistički razbojnik Koča Popović?

Zar to nije onaj isti kumrovečki bravar, kojemu se i danas pjevaju hvalospjevi, od središta Zagreba, do pulske Arene, makarskih plaža i slavonskih ravnica?

Zato, nije kriv David Binder. Krivi su kvislinzi, izdajice vlastite domovine, obnovitelji Jugoslavije, komunisti i nekomunisti. Oni su krivi. Njih treba prozvati.

(Politički zatvorenik, br. 91, listopad 1999.)

NOVOSADSKI DOGOVOR I STIPAN BEZ ZEMLJE

Kad se javnosti obrati predsjednik Republike Hrvatske, puk prepozna samo – Stipu Mesića. Kao i Stipica Prvi, i ovaj je samo vrbov klin u hrvatskom kotaču. No, njemu to ionako ne smeta. Izabran predsjednikom Hrvatske, on je zapravo tek visoki predstavnik međunarodne zajednice u ovome dijelu „zapadnog Balkana“. Tako je tražio trenutak. On je tu samo zato što je uvijek pucao na veliko i što je jasnije od svih dojučerašnjih Tuđmanovih liftboja i potrkala pokazivao mržnju prema čovjeku koji ga je lansirao u političku orbitu.

Siti Tuđmanovih pobočnika koji su manipulirali svim i svačim, od nacionalnih osjećaja do banaka i javnih poduzeća, birači su izabrali onoga koji se predstavljao apsolutnom negacijom. To što iz tih usta nije dolazila nijedna suvisla politička poruka, bilo je nevažno. Jednostavno, suvišnom je postala zamorna smislenost, koju je Tuđman pridavao ili htio pridavati svemu, od sastava nogometnih momčadi preko ikonografije i rasporeda za stolom, do geopolitičkih traktata intelektualnih samozvanaca i *pikzibnera*.

Orahovički Che Guevara zaigrao je *va banque*. Nije imao izbora. U stranci, ionako autsajderskoj, nije značio ništa, u nacionalnoj politici još i manje. On koji je htio postati drugim Tuđmanom, do tog je cilja mogao doći samo raspirivanjem mržnje prema Tuđmanu. Nije oklijevao. Ni on ni njegovi mentori. I – postade predsjednikom.

Iako nakon toga može reći da nema dužnosti koju nije obnašao, nikad nije uspio postići da ga shvaćaju ozbiljno. Ni ispod namrgođenih čekinjastih obrva on ne ostavlja dojam posve ozbiljnog čovjeka. Kraj njega se prolazi s kranjčevićevski *spuštenijem trepavicama*. Mesić jednostavno ne spada u one prema kojima se treba odrediti, jer banalnosti ne traže da o njima imate jasno stajalište. O njima se ne misli; one su neizbježne, prolazne slučajnosti. Takav je i Stipica: neobično običan.

Novi novosadski dogovor: svi su svakomu krivi !!?

To, dakako, nije zaprjeka da posegne i za neobičnim postupcima. Bez obzira na posljedice. Tako je, komentirajući događaje tijekom proteklog desetljeća, prije par tjedana novosadskomu *Radiju 021* i listu *Vojvodina* izjavio da bi se „svi svima tre-

bali ispričati jer su svi svima krivi, a u stvari nitko nikome nije bio kriv“. Ako krivca ipak ima, onda ga treba tražiti među zagovornicima ideje Velike Srbije i – Velike Hrvatske. Štoviše, Velike Hrvatske na prvom mjestu. Upravo tako. Upravo onako, kako godinama tvrde David Owen i njemu slični.

Ali, dok se Owena može držati personifikacijom jedne kratkovidne, imperijalističke i nasilničke politike, zlokobne riječi u novosadskim medijima, kao što je upozorio Slaven Letica, ne potječu od bilo koga, nego od predsjednika države „koja je bila izložena agresiji i koja je agresora tužila za genocid. Nema nikakve sumnje: njegove će se novosadske riječi pojaviti na sudu kao argument o bezrazložnosti naše tužbe“.

Cinik bi dodao: nije slučajno da je Mesić ugradio važan kamen u obnovu jugoslavenske misli upravo u Novom Sadu, gradu koji će hrvatska povijest pamtit i ponajprije po zlokobnomu jezikoslovnom „dogovoru“.

Tko je zapravo Stipe Mesić?

Momčić koji 1967., u duhu vladajuće politike, napada Deklaraciju i s nepatvorenim revolucionarnim zanosom mladog boljševika koji će se dičiti, da je kao dječarac krao sitnice iz džepova ubijenih ustaša i domobrana, poziva na razapinjavanje njezinih potpisnika, a tri-četiri godine kasnije (opet, dakako, u duhu vladajuće politike) brani pokret i nastojanja koja Deklaracija simbolizira, čak po cijenu robije. Je li tamo otišao zabunom ili kao dio kvote određene za svako područje, još se ne zna. Nije se čulo, da bi mu suzatočenici spočitnuli kolaboraciju. Ali, nakon zatvora *posluje* sa svakim, pa i sa Službom državne sigurnosti, nikad ne rušeći sve mostove za sobom. Bonvivanima to i ne bi bilo svojstveno.

I zapravo je nejasno, zašto ga Tuđman kooptira u stranački *politbiro*. Jer, sve to vrijeme Stipica brižno hrani svoju njegovanu neizobraženost. Prirodno inteligentan, on zna o svačemu pomalo, a o ničemu dovoljno. On je površan do besramnosti. Čini se upotrebljivim samo tamo gdje ne treba ništa znati. Kao pravnik, iz dana u dan pokazuje da mu je strukovna terminologija posve strana. Njemu je kaznena prijava isto što i tužba, a ni pred mirovinu još ne razlikuje okrivljenika od tuženika.

Uostalom, takve se distinkcije nisu ni tražile na radnim akcijama, u *đilkoškim* terevenkama i političkim kružocima pod birtijskim tendama, a tamo je Stipica u svom elementu. On je nepatvoreno duhovit i najbolje se izražava u vicevima, a šank je idealna pozadina njegova *one man showa*. Postavši predsjednikom države, vidno se trsi, pa izbjegava provincijske, bastardne kovanice tipa „špiclov“. Naučili su ga, da postoje vicevi koji ne pristojaju političaru, kamoli državniku. Navikava se i

na složene rečenice. Nije, doduše, još svladao, da se u hrvatskom ide u posjet, a ne u „posjetu“, da u hrvatskom jeziku postoje porezne, a ne „poreske“ vlasti i autobusni kolodvor ili postaja, a ne „autobuska stanica“.

Ali, ne treba sumnjati, i dotle će Mesić jednom dogurati. Zasad mu se mislima neprekidno vrmaju „regioni“ i „resursi“. Nije baš načistu sa sadržajem tih pojmova, ali je nešto načuo, pa bi se reklo, da mu je nešto krupno na pameti. Zato, neka nam je Bog na pomoći...

Kritični mediji su „fašistoidni“!?!

Upravo takvog je *tipusa* Tuđman imenovao prvim predsjednikom hrvatske vlade. Da nije posrijedi eksces, nego briljantan izdanak katastrofalne Tuđmanove personalne politike, pokazuje činjenica da je baš Stipica poslan u Beograd za posljednjeg predsjednika Jugoslavije. Reklo bi se, da je tamo dobro obavio posao, jer zapravo i nije trebalo ništa raditi. I iz njegovih memoarskih spisa proizlazi, da su najvažnija bila podrugljiva prepucavanja s Borom Jovićem. Tu je nenadmašan. Ipak, i hrabrost mu treba priznati. Nakon beogradske epizode vratio se da bi postao formalno drugim čovjekom u državi, predsjednikom Sabora. Za sve se on držao sposobnim, ali ga je – očito – i Tuđman držao za sve sposobnim.

Bila su ratna vremena i, kad se nije bavio cementarama, Mesić je kao predsjednik Izvršnog odbora Hrvatske demokratske zajednice obilazio hrvatsko iseljeničtvo. Narod kojemu je trećina države okupirana, tražio je jasne riječi i čvrsta jamstva. S istančanim njuhom za populističko dodvoravanje masama, Stipe je u maniri ortodoksnoga hadezeovca, kao vojnik stranke, prijetio Srbima. On, koji danas podilazi nastojanjima da se Hrvatska kolonizira novim solunskim dragovoljcima, tada je govorio kako je prašina na opancima sve što će Srbi ponijeti u Srbiju. Danas se bez srama obraća hrvatskim iseljenicima kao predsjednik njihove „bivše domovine“. (Mjereći se svojim laktom, misli valjda da i drugi mijenjaju domovine poput košulja.)

Udvarajući se iseljeničtvu, ustaše je priznavao bezuvjetnim borcima za hrvatsku državu upravo isti onaj, koji je izbjegao odstajati počasnu stražu pored Tuđmanova odra, da tamo ne sretne Kaju Pereković. I isti taj Mesić, nekadašnji hvalitelj ustaštva, javno će se grliti s nekakvim Fumićem, iz tamo nekakvog Saveza tzv. antifašističkih boraca. Karikatura do karikature.

U društvu „antifašističke“ karikature, dok je predstavljao duhovni živi zid pred takvim braniteljima slobode i demokracije kakvi su Jure Bilić i Rade Bulat, Mesić je lani dobio letvu. Neki danas kažu, da mu nedostaje daska. Pritom ne shvaćaju, da

Mesića legitimiraju samo takvi ispadi, ne i kakav politički program. On je naučio parirati primitivnoj sili. S činjenicama mu je već teže.

I kad ga splitska *Slobodna Dalmacija* podsjeti na to, da je 1992. govorio jedno, a 1999. drugo, Mesić ne će moći zanijekati činjenice, jer postoje zapisnici i videozapisi. Ali, njega činjenice i ne zanimaju: on će i novinarku i novine proglasiti *fašistoidnima*. Po kratkom postupku i bez prava na priziv. On, „demokrat“, „predsjednik-građanin“. Upravo taj izljev mržnje i nekontroliranog bijesa bolje od ičega osvjetljava moralni i duhovni profil aktualnoga državnog poglavara. Da ima vlast i autoritet kakav je imao Tuđman, da vlada u prilikama u kakvima je vladao Tuđman, Mesić bi, očito, bio i autokratskiji i drskiji.

A iskre između njega i splitskog dnevnika ne mogu se usporediti, recimo, s iskrama između Helmuta Kohla i *Der Spiegel*a. Hamburški je tjednik godinama, zapravo desetljećima bez milosti i nebiranim riječima rigao vatru po kancelaru: ni Diogen ne bi na njegovim stranicama našao pozitivan tekst o Kohlu. Kancelar je proglašavan budalom i slijepcem, proždrljivcem i manipulatorom. Ali, kancelaru nikad nije palo na pamet okomiti se na Augsteina. Nije ga nazvao ni fašistom, ni boljševikom.

Mesić je svjetlosnim godinama daleko od takve uljuđenosti i takvog poimanja demokracije. On se služi medijima onako kao što se oni služe njime, za svoje prizemne i kratkoročne račune. On *dila* zapisnike i fonograme, osvećujući se protunošćima kao kakva piljarica na provincijskoj tržnici. Ne objašnjava jedino, kako je uspio biti u vrhu HDZ-a u „najmračnije“ doba vladavine te stranke.

U sadašnjim se prilikama pokušava sputati. Jedva, ali ipak. Ured mu funkcionira kao skupina ljudi zadužena demantirati šefove verbalne ekscese i uljepšavati njegove groteske. Štede ga, razumljivo, raznorazni odbori i nevladine udruge, koje tobože skrbe o ljudskim i građanskim pravima. Uostalom, pušu u isti rog. Tuđman nije znao naučiti nove trikove, a Mesić ih je svladao, naučivši mehanički ponavljati fraze o demokraciji, slobodi i liberalizmu.

Međutim, u pozivu na linč protiv splitskog dnevnika jasno se iščitavaju razlozi zbog kojih su učitelj i učenik, gazda i šegrt bili godinama najbliži. Između „stoke sitnog zuba“ i „fašistoidne“ *Slobodne Dalmacije* nema bitnih razlika. I animalizacija neprijatelja i univerzalna primjena etikete fašistoidnosti svojstveni su boljševičkomu retoričkom repertoaru.

Predsjedniku ima tko pisati

Grlati prokazivač tuđmanovskih „crnih fondova“ nikad nije položio račun o financijerima svoje predsjedničke kampanje. „Investigativnim timovima“ tzv. ne-

ovisnih medija to ionako nije zanimljivo. Svoj su posao odradili, a za drugo (još) nisu plaćeni. Predsjednik, pak, s nekim tajkunima ratuje, s drugima prijateljuje.

Ipak, nigdje nije tako vješto izbio dobar glas, kao na bosanskom loncu. On, koji se 1991. oštro suprotstavio bilo kakvoj diobi Bosne i Hercegovine, založivši se za suradnju s Bošnjacima-Muslimanima, već dogodne će izjavljivati da nema ništa protiv pripajanja nekih dijelova BiH Hrvatskoj. Tijekom dvije godine krvavih hrvatsko-muslimanskih okršaja u BiH, Mesić će – kao drugi čovjek u državi – zdušno braniti državnu politiku, istu onu koju će od 1994. naovamo optuživati.

Javnost je danas uvjerena, da je s Tuđmanom raskrstio upravo zbog Bosne. I neki kvaziintelektualci to na sva usta ponavljaju. Kao da ne postoje kalendari i novine. Ali, valja priznati, *señor presidenteu* je pošlo za rukom nešto nalik onomu što je (dakako, uz pomoć stanovitih *faktora*) pošlo za rukom austrijskoj propagandi: uvjeriti svijet da je Mozart Austrijanac, a Hitler Nijemac. Drugi čovjek u hrvatskoj državi uspio je uvjeriti svijet da je tijekom dvogodišnjega hrvatsko-muslimanskog sukoba on bio protiv toga. I da se oštro suprotstavljao. (Jedino se na jaslama to nije vidjelo.)

Ali, to, dakako, nema veze s istinom. Manolić i Mesić se osjećaju ugroženima, jer uz predsjednika države stasaju novi ljudi. Njihov utjecaj opada, do njihova se mišljenja sve manje drži. Ipak, s Tuđmanom će raskrstiti tek u doba hrvatsko-muslimanskog mirenja, u vrijeme Washingtonskog sporazuma, kad su – krivo – računali, da je Tuđman definitivno izletio iz sedla.

Računali su, da će nova politika tražiti nove ljude i da bi upravo oni mogli i trebali biti guvernerima budućeg protektorata. Račun se je izjalovio, iako su se novo-pečeni hadezeovski otpadnici hvastali, da im matematika dobro ide. Hrvatska zasad nije postala protektoratom, a samozvani su guverneri završili na ulici. Dojučerašnji moćnici svrstani u kastu nedodirljivih. Zar treba jači motiv za mržnju? I jači poticaj za povratak na vlast?

Mesiću se san ispunio. Sad može govoriti, da je za slobodu, ali da nema slobode za neprijatelje slobode. Tko su ti, on će odrediti. Sad može veličati Europu bez granica, istodobno podižući bedeme prema Hrvatima u BiH i hrvatskom iseljeništvu. (Srbima je Hrvatska uvijek domovina. Hrvatima može biti i bivša: na njih se ionako ne dobivaju bodovi.) Sad je u prigodi osvetiti se svima koji su mu stali na žulj. Sad može pokazati, da je on vlast. Zato se ne odriče ni onih simbola, koje je tobože najviše prezirao: predsjedničkih dvora, počasnih straža, vrhovničkih naslova, zrakoplova. Ni Brijuna, samo što ih on naziva Brionima. Valjda zato, što ih tako zovu Talijani. I drugi, koji bi najradije, da ih nije u Hrvatskoj.

I bit će da je baš zbog toga bjesomučno (i nepametno) navalio na Crkvu, kad mu se je s te strane napokon spočitnulo raspirivanje mržnje i netolerancije. Nije prepoznao signal u Bozanićevoj pohvali Tuđmana kao velikoga graditelja. Iako sâm taj nazivak nije uobičajen u suvremenoj kršćanskoj, napose katoličkoj terminologiji, ocjenu zagrebačkog nadbiskupa pismeniji bi političar prepoznao kao upozorenje, kao crtu preko koje se ne smije nekažnjeno prijeći. Tim više, što dolazi od crkvenog starješine, koji je spreman i na poteze krajnje nepopularne u najvećem dijelu hrvatske javnosti.

Kad ga na manjak nacionalnog osjećaja upozorava hodočasnik s Oplenca, znači da se je upalilo crveno svjetlo. Samouvjeren poput kakva daltonista, Mesić je to previdio. Štoviše, u svojoj je neukosti posegao za floskulom, da se Crkva bavi dušama, a ne politikom, upravo onom istom floskulom, kojom se Crkvu napadalo za komunizma.

Predsjednik Republike Hrvatske ne zna, da poslanje Crkve nisu samo pojedinci, nego i narodi, i da – makar često spora i preveć oprezna – Katolička crkva nikad nije ostavila hrvatski narod. Mesić je htio pokazati da je zgrabio vlast i da ju više nikomu ne kani prepustiti. Zbog toga je oštro i nesmiljeno presjekao javni istup skupine umirovljenih i djelatnih generala.

Posve je nebitno raspravljati o tome, je li *vrhovnik* za to imao ili nije imao zakonsko uporište. Nebitna su i njegova objašnjenja, kojima je mjesto u antologiji bizarnosti, poput serije vijesti pariškog *Le Moniteura* o Napoleonovu bijegu s Elbe. Prvog je dana list javljao o bijegu „čudovišta“; drugog se je dana „nakaza dovukla do Grenoblea“; sedmog dana je „Napoleon pred vratima Pariza“, a osmog je dana „Njegovo Carsko Visočanstvo trijumfalno ujahalo u Pariz. Radost puka je neopisiva.“

Tako je i Mesić prvog dana govorio o nedopustivosti javnoga političkog istupanja djelatnih vojnika. Drugog je dana rekao kako se „upravo radilo o tome“ da se spriječi državni udar. Dva dana kasnije, po povratku iz Bugarske, opasnost od državnog udara nazivao je besmislicom. Međutim, ti su *vrhovnikovi* istupi nevažni. (A što bi Ured radio, kad za predsjednikom ne bi trebalo pomesti?)

Važna je politička poruka, koja se time, pred izbore u Jugoslaviji, uoči najavljenih ustavnih promjena i sastanka predstavnika balkanskih država u Zagrebu, šalje i Hrvatskoj i svijetu.

Ne spadam u one, koji previše žale za generalima. Još manje simpatiziram s onima, koji bi ih uprezali u hadezeovska kola, jer ta kola nisu zavrijedila, da ih se vadi iz gliba. Uostalom, nisu ni svi generali isti. Ima među njima zaslužnih ratnika i domoljuba; ima onih koji su osobno hrabri vozači i kamiondžije (ali to valjda nije

dovoljno, da bi se postalo generalom?). Ima, međutim, i intelektualnih i moralnih skorojevića, koji su generalske zvjezdice stekli stranačkom podobnošću i osobnom servilnošću. Neki od njih su, baš kao i Stipica Mesić, i sâm general, jasan primjer zašto je trebalo biti protiv Tuđmanova, hadezeovskog poimanja države.

Ipak, osuđeni su oštro i nemilosrdno, upravo generalski, premda u pismu hrvatskoj javnosti ni formalno, a kamoli stvarno, nisu nastupali stranački, nego nacionalno. Na to moraju imati pravo. Egzekutori, doduše, potežu argentinski primjer. Ovo da nije Argentina i generali da nemaju što tražiti u politici. Braniteljima vojnika nije na um pala Španjolska. Bilo bi to politički nekorektno. Nije im na um pala ni kemalistička Turska, s kojom bi usporedba mogla biti politički korektna. (I u kojoj su upravo početkom listopada neki generali javno upozorili na zabrinjavajuće jačanje islamističkih tendencija u državnom vrhu. A jezik, zastava, domovina i nacija nedjeljivi su i ne smiju se dovesti u pitanje.)

Stipi Mesiću ništa od toga nije važno. Naheren pod kutom od 45 stupnjeva (ironijom sudbine, udesno), on se želi uspraviti. Želi postati Stipanom, pa makar u povijest ušao kao Stipan Bez Zemlje...

(Politički zatvorenik, br. 103, listopad 2000.)

SATYR ILLITI DIVJI CSOVIK (1.)
EKSKLUZIVNO: IDS PROSVJEDOVAO ZBOG
USKRSNUĆA BENITA MUSSOLINIJA!

Sredinom listopada hrvatski je tisak prenio vijest, da se usred Rima počeo prodavati miomiris „Nostalgija“, s likom fašističkog diktatora Benita Mussolinija s rukom podignutom u rimski pozdrav. Na bočicama je otisnut i prigodni slogan: *Povijest ne pripada kukavicama nego hrabrima*. Proizvođač i prodavatelj novog miomirisa više je nego zadovoljan prodajom, kupci su uglavnom stariji Talijani i turisti.

Silno zabrinute zbog uskrsnuća Benita Mussolinija, koji se (drugačije nego Domanovićev Kraljević Marko među Srbima) po treći put u ovom desetljeću pojavio među Talijanima (jednom u liku unučice u parlamentu, drugi put na naljepnicama toskanskih vina), hrvatske su *antifašističke* vlasti, na čelu s IDS-om, žurno i oštro prosvjedovale, jer je svako (i još k tomu: nostalgično!) veličanje Mussolinija jednako negaciji fašističkog antijudaizma, imperijalizma i antihrvatstva.

Kako bi pokazao hrvatsko razumijevanje, predsjednik Republike Stev. J. Mesić na *Brione* je pozvao Ottavija Missonija, koji se, kako podsjeća stalni dopisnik SRNA-e s Pantovčaka, predstavlja predsjednikom općine Zadar u egzilu.

Tom mu je prigodom službeno uručio zadarsku lozu i jedno dobro ušćuvanu istarsku kozu, te je novinarima SRNA-e i agencije Stefani priopćio, da Zagreb jednako razumije talijanske fašiste, kao što je pokazao razumijevanje za Koštuničin velikosrpski nacionalizam i bezuvjetni ulazak SRJ u OUN. Fotografiju Vojka Koštunice sa strojnicom duhovito je opisao kao normalnu, europsku razbibrigu srpskih političara. Istodobno je predsjednik IDS-a Ivan Jugosl. Jakovčić svojim tršćanskim prijateljima posredovanjem Damira Abel. Kajina odlučno poručio: *Slaveni i sutra, Hrvati nikada!*

Tako odlučna akcija hrvatskih *antifašističkih* vlasti umirila je hrvatsko općinstvo, a *penzionisani sudija* vojnog suda Ivan Fumić-Pušač *saopštio* je kako se sada, posebno nakon analitički obrađenih *zapažanja* građanina Stev. J. Mesića, punom parom može krenuti u obračun s ostacima *kleronacionalističkih* snaga, koji su 1. *novembra* u ranim večernjim satima, pod okriljem mraka, viđeni kako međusobno šapuću na šestinskom groblju, pored spomenika dr. Anti Starčeviću.

Taj je *mermerni* spomenik promakao budnosti čuvara revolucije. Ali, *točak* istorije ne da se zaustaviti. Ako drug Tito nije uspio zaustaviti reakciju, taj je zadatak ostavio nama u amanet. S njima ćemo na – *Mermer*.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

(*Politički zatvorenik*, br. 104, studeni 2000.)

JAD „JAVNE TELEVIZIJE”

U ime tzv. pomirbe i tobožnjega „profesionalizma”, u Tuđmanovo su doba Hrvatskom radio-televizijom nastavljali upravljati dike i perjanice iz jugoslavenskoga boljševičkog doba. Vlast kojoj se spočitavala tendencija totalitarizacije za punih deset godina nije zapravo uspjela preuzeti vodeće sredstvo javnog priopćivanja u državi, a kamoli odgojiti nacionalno svjesne i stručne ljude. Za sustav koji je dobrim dijelom počivao na laski i podilaženju, to nije ni čudo, kao što nije bilo čudo, da je posebnim izvjestiteljem iz predsjednikova ureda bio imenovan jedva pismeni novinar, koji se kao vojnik prigodom služenja kadrovske roka u JNA pojavio kao sitni denuncijant svojih kolega. Kao da je od *cinkarenja* Hrvata moglo biti bolje preporuke!

Protiv takve televizije, koja je samo povremeno na verbalnoj razini promicala nacionalne interese, a zapravo je neprekidno bila u službi mračnih, neprijateljskih sila, ustajala je oporba, najavljujući „javnu televiziju”. I kad je došla na vlast, pokazala je kako shvaća „javnu televiziju”. Oslobodili smo se pitalice „Učimo Hrvatsku”, tobože radi štednje, kako bismo dobili (jeftiniji?) ekološki kviz. Svakodnevno gledamo mudre ljude, poput Vesne Pusić ili Stipe Mesića (Igor Mandić je i prije bio inventar!) i slušamo njihove mudre izreke. Uživamo u slavosrpsini i srbohrvaštini, a k tomu, najnovije analize pokazuju, da je tijekom 2000. u „Dnevniku” predsjednik Republike imao 20,22 % ukupnog vremena, vladajuća šestorka 28,47 %, njezini dužnosnici 41,97 %, HDZ svega 5,33 %, ostale parlamentarne stranke 3,52 %, a svi ostali svega 0,51 %.

U „mračnjačko” Tuđmanovo doba oporba je bila neusporedivo povlaštenija. Čak i u predizbornoj 1999. godini, HDZ je u „Dnevniku” imao 44,8 % ukupnog vremena, oporbene stranke centra i ljevice čitavih 40,9 %, HSP i tzv. desnica 9,1 %, a ostali 3,1 %. U to je vrijeme HDZ BiH imao 0,3 % vremena. Drugim riječima, to znači da je 1999. oporba imala skoro dvije petine, a da danas oporba ima svega jednu desetinu vremena u središnjoj informativnoj emisiji, tj. emisiji koju gleda 60 % hrvatskog pučanstva. To je, eto, javna televizija u boljševičko-liberalnoj izvedbi.

(*Politički zatvorenik*, br. 107, veljača 2001.)

RATNI ZLOČIN I POLITIČKI INTERESI

Splitski prosvjed od 11. veljače, kao demonstracija hrvatske snage i volje, jasnije je od ičega posvjedočio o naravi Međunarodnoga suda za kazneni progon osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnoga humanitarnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije od 1991.

Izjava tužiteljice Carle del Ponte, da se protiv generala Mirka Norca postupak ne vodi niti bi se trebao voditi, nesumnjivo je u uzročno-posljedičnoj svezi sa Splitom, te svjedoči kako su uloga i poslanje haaškoga sudišta primarno politički. Oni koji su malo bolje upućeni u problematiku, ni presudu Dariju Kordiću i Mariju Čerkezu ne će promatrati izdvojeno od raspoloženja hrvatske javnosti, dakle, ni posve odvojeno od ogorčenja demonstriranog u Splitu.

Sud koji reagira na kritičan položaj jedne vlade nije sud koji se obazire samo na propise, što znači da je sud samo podredno. Tu njegovu političku dimenziju ne umanjuje ni to, što ju on provodi uz pomoć tehnički skoro savršena, a i u pravničkom smislu više nego ozbiljna stroja. Drugim riječima, nije ozbiljno podcjenjivati Haag u stručno-profesionalnom smislu, ali istodobno uvijek treba imati na umu, da je stručnost i ozbiljnost tog sudišta u funkciji namijenjenih mu političkih ciljeva.

Unutarnjopolitička upotreba Haaga

Održati ravnovjesje između tih dviju dimenzija nesumnjivo nije lako. Hrvatski narod općenito odluke Haaga ne drži moralno utemeljenima, jer se s pravom – bez obzira na najavljene isprike predsjednika Republike Srbima, kojom se general-bojnik Mesić hoće skandalozno poistovjetiti s Willyjem Brandtom, kako bi Hrvati mogli ispasti što više nalik nacistima – smatra žrtvom velikosrpske agresije.

Velikosrpski je imperijalizam u korijenu svih zala koja su se zbila na istočnoj obali Jadrana u posljednjih stoljeće i pol. Također znaju, da su se Hrvati u srednjoj Bosni nalazili u skoro apsolutnom okruženju, pa su se mogli samo braniti, što znači da su možebitne zločine počinili tek u prekoračenju nužne obrane. Tek u tom svjetlu moguća je pravična prosudba njihove – uvijek pojedinačne, a nikad

kolektivne i uvijek kaznenopravne, a nikad političke – odgovornosti. I laicima je jasno, da odluka o kaznenoj odgovornosti i sankcijama nije puka odmazda; ona ima svrhu posebne i opće prevencije, a da bi se ta svrha polučila, nužno je da odluka uključuje moralnu dimenziju, slijedom čega mora biti donesena na moralno besprijekoran način. U protivnom ona postaje instrumentom političkog pritiska, a takvo njezino djelovanje neminovno je djelovanje na kratke staze.

To je posebno važno, kad se sudi za ratne zločine počinjene u krvavome međunacionalnom sukobu, izazvanom velikosrpskom agresijom na BiH. U svjetlu tih činjenica odvagivanju pojedinačne odgovornosti moglo se pristupiti samo s krajnjom suptilnošću i s trajnim uvažavanjem različitosti položaja agresora i žrtve. Mogla je, dakako, i žrtva počiniti zločin. I taj zločin treba sankcionirati, ali nikad na način da se zaboravi kako je on počinjen iz pozicije žrtve, iz pozicije onoga koji se brani, koji je frustriran ne samo nemilosrdnim napadom agresora, nego i protupravnom, duboko nemoralnom pasivnošću svjetske javnosti.

Raspoloženje bosansko-hercegovačkih Hrvata, izraženo i na nedavnim izborima, pokazuje da su se tvorcima ovakvog sudišta preračunali upravo zbog toga što su sud pretvorili u sredstvo političke borbe, pa čak i više, ostavili širom otvorena vrata za njegovo upletanje u unutarnjopolitička kretanja. Pokušaj stvaranja dojma o kolektivnoj odgovornosti Hrvata, čime bi ih se trebalo disciplinirati i prisiliti na prihvaćanje političkog modela koji oni drže neprihvatljivim, nasukao se na snažnoj nacionalnoj svijesti i tvrdom uvjerenju da se identitet može sačuvati samo otporom. Brutalnost kojom se – ne samo iz inozemstva – nasrnulo na tamošnje Hrvate, djelovala je kao i uvijek u povijesti, kohezivno, anulirajući, štoviše, ili bar u znatnoj mjeri ispričavajući i mnoge krupne pogriješke hrvatske politike proteklih deset godina.

Sudbina postupka protiv Rade Bulata i družine

Te je pogriješke iskoristila aktualna vladajuća šestorka, koja se i ovih dana – uz potporu tzv. neovisnih, „proeuropskih” medija – zalaže „za pravnu državu”, naglašujući kako pravna država podrazumijeva nepostojanje izuzetaka. Međutim, i ta se tobožnja demokratska dosljednost topi pred ideološkim i političkim interesima. Jer, da je sadašnjoj vladi i „građanskim krugovima” doista do dosljednog progona ratnih zločinaca, onda bi se i oko slučaja jugoslavenskih partizanskih koljača ponašali potpuno jednako. Kako ratni zločin ne zastarijeva i kako su pred zakonom svi isti, onda bi isti morali biti i, primjerice, Rade Bulat i Marko Belinić.

A oni su bili i ostali „jednakiji” ne samo u doba komunizma, nego i u Tuđmanovo vrijeme, zahvaljujući činjenici da su bili ratni drugovi predsjednika koji

je tzv. nacionalno pomirenje, shvaćeno kao način da se aboliraju jugoslavenski partizanski ratni zločinci, postavio na oltar svog sustava vladavine. Zbog toga je kaznena prijava Hrvatskog domobrana, podnesena 8. svibnja 1998. protiv Rade Bulata, Milke Kufrin, Marka Belinića i Lutve Ahmetovića, unatoč simpatijama u jednome dijelu pravosudnih krugova, jednostavno potonula u pijesak, a umjesto suda, zločincima bi trebalo suditi samo vrijeme. Milka Kufrin je, eto, umakla ovozemaljskom sudu...

A kaznena prijava, koja je dopunjena nekoliko mjeseci kasnije ovjerovljenim izjavama svjedoka i opširnim podneskom baziranim na partizanskim dokumentima, temelji se na izvornim dokumentima, koje su sami okrivljenici sastavili, potpisali i poslali nadređenim vojnim odnosno partijskim tijelima. Iz tih dokumenata nedvoumno proizlazi da je po okončanju bitke za Krašić, na samom početku 1943., pobijeno skoro 220 ratnih zarobljenika, pretežno domobrana.

Taj slučaj, dakako, nije usamljen. Ono što ga čini jedinstvenim zapravo je okolnost, da su sami jugoslavenski komunisti objavili hrpu dokumenata, koji svjedoče o počinjenom ratnom zločinu, a da nisu reagirali ni politički forumi u Jugoslaviji i u Republici Hrvatskoj, a ni državno odvjetništvo, koje je po zakonu dužno po službenoj dužnosti započeti progon osoba za koje postoji utemeljena sumnja da su počinili kaznena djela za koja se goni po službenoj dužnosti.

Činjenica, da Titov stožer počinitelje tog zločina nije kaznio, nego ih je nagradio titulama „narodnih heroja” i različitim poratnim sinekurama, jasno govori o partizanskim nepoštivanju međunarodnoga ratnog prava. Međutim, činjenica da se prema partizanskim ratnim zločinima posve ravnodušno odnosi i onaj dio suvremene („građanske”) Hrvatske, koji s jedne strane kliče partizanskim postrojbama i tvrdi kako bez njih – koji su se borili protiv Hrvatske, a za Jugoslaviju – ne bi bilo Hrvatske, a s druge se strane zalaže za progon osumnjičenih hrvatskih generala i branitelja, bjelodano pokazuje da se ne radi o zalaganju za građansko društvo i pravnu državu, nego o pokušaju vulgarnog instrumentaliziranja pravnih pravila i moralnih zasada u borbi za diskreditiranje hrvatske države.

Teži li se pritom obnovi Jugoslavije, izgradnji „zapadnobalkanskog regiona” ili tek marksističko-lenjinističkom ukidanju države – kao što se moglo čuti i vidjeti na zagrebačkom skupu ishlapjeloga Ivana Supeka – nama je Hrvatima uglavnom svejedno. Mi dobro znamo što nam misle oni, koji bi linčovali generala Norca zbog klimave sumnje da je odgovoran za smrt ratnih zarobljenika, a istodobno se grle i ljube s Bulatom i sličnima, koji su se sami u pisanu obliku hvalili kako su poubijali stotine ratnih zarobljenika.

Jednak odnos prema svim, baš svim ratnim zločinima je jedini odnos koji Hrvatska zaslužuje i treba. U protivnome, ako se u Hrvatskoj, u kojoj se brišu ulice sa Starčevićem, a imenuju one s imenom Vuka Karadžića, dogodi da general Norac ima manje prava na zaštitu dobrog glasa od Rade Bulata, posljedice mogu biti nesagledive. One koji su spremni prihvatiti rizik takve diskriminacije, ma što govorili i ma kakvim se ljupkim frazama služili, potrebno je odmah prokazati kao sijače podjela, nemira, mržnje i neslobode.*

(*Politički zatvorenik*, br. 108, ožujak 2001.)

---

* Kasnije će se pokazati da stvari stoje i gore: ne samo da su *narodne vlasti* (posredovanjem državnog odvjetništva) postupak protiv Bulata i družine vodile tako da ga ne vode, nego se je ustanovilo da se je spis – zagubio! Toliko intenzivno se je na njemu radilo, da nitko nije znao gdje je završio! Nemajući više baš nikakvih iluzija, kopiju kaznene prijave, priloga i kasnijih podnesaka dostavio sam – dakako – ponovno. S istim uspjehom, jer: nisu Bulat i družina bili hrvatski branitelji, da bi za njihovu osudu interes pokazivali državni odvjetnici i tzv. neovisni mediji, a kamoli ministri i predsjednici vlade. Jer, imamo Hrvatsku!

STRATEGIJA RASTAKANJA HRVATSKE

Tko ima oči, bez većega će truda vidjeti krupne promjene koje su se u hrvatskome nacionalnom biću zbile posljednjih nekoliko godina. Razdoblje nacionalnog ponosa, iako je trpjelo snažne udarce kapitulantskim potezima tadašnje vlasti („Ne dajte mu olovku!”, pisalo je na jednome zagrebačkom zidu) i sve raširenijim pojavama korupcije i kriminala, u kojima je cvjetao mentalitet balkanskih skorojevića i bjelosvjetskih snobova, zamijenilo je razdoblje mazohističkoga samoponižavanja i postupnoga političkog i psihološkog mirenja s Hrvatskom koja se, bogato urešena europskim frazama i barjacima, definitivno i skoro ponosno vraća na Balkan, gdje joj je himera tzv. međunarodne zajednice namijenila ulogu omanje gubernije, čija se ovlaštenja svode na ograničeno upravljanje slatkovodnim ribnjacima i, možda, konjogojnim učilištem.

Podijeli, pa vladaj!

Ta je preobrazba, koja svoj literarni uzor ima možda tek u Kafkinoj preobrazbi u golema kukca, posljedica brižno smišljene i izvrsno provedene strategije rastakanja Hrvatske. Koliko je to novca zahtijevalo, doznat ćemo tek naknadno, kad čitav projekt bude okončan, u samodopadnim memoarima kakva drugorazrednog agenta, kao što smo svojedobno u *The Timesu* mogli pročitati da je slovačka operacija, tj. rušenje Mečiara, stajala oko 35 milijuna USD, a nedavno smo, sa stranica *The Washington Posta*, doznali da je posljednja faza uklanjanja Slobodana Miloševića američke porezne obveznike koštala 41 milijun USD.

Hrvatska je samo nastavak jedne te iste pripovijesti, u kojoj ideološka i nacionalna pitanja nemaju baš nikakva značenja, kao što nikakva značenja nemaju razlike između velikosrpskoga imperijalizma i obrambenoga, hrvatskog (i slovačkog!) nacionalizma.

Strategija discipliniranja Hrvatske izgrađena je u nekoliko jasno odredivih faza. U prvoj od njih težilo se je narušavanju nacionalnog jedinstva po klasičnom obrascu *divide et impera*. Još u jeku rata započinje sotonizacija hercegovačkih Hrvata. Tom su dijelu hrvatskog naroda pripisivani najmračniji atributi pripisivi ljudskom rodu, pa nije nikakvo čudo, da je već u drugoj polovici devedesetih godina bilo ne

samo moguće, nego i popularno Hercegovce nazivati urođenim kriminalcima, balkanskim primitivcima, podljudima, izmetom, otpadom. Praktično nitko nije ustajao u njihovu obranu, nikomu nije padalo na pamet da bi ti ljudi s punim pravom trebali prosvjedovati na ulicama glavnoga grada svih Hrvata, označeni žutom vrpcom s Davidovom zvijezdom.

A kad je proces sotonizacije uspješno okončan, i na vlast dovedena skupina koja je bučno najavljivala kako će „očistiti Zagreb” (predizborni spot Hrvatske seljačke stranke!) te se obračunati s „rođačkim mentalitetom” i „hercegovačkim kriminalcima”, taj revolucionarni komitet šestorice uspio je pritvoriti svega jednoga jedinog hercegovačkog Hrvata (Miroslava Kutlu), u odnosu na kojega je osuđujuća osuda krajnje neizvjesna. No, *slučaj Kutle* uspješno je poslužio kao instrument razbijanja hrvatskoga nacionalnog bića, pa se danas više nitko ne pita, je li svojedobna medijska halabuka u razmjeru s kasnijim pravosudnim posljedicama.

Nakon što je u ime „europskih integracija” podignut bedem između bosansko-hercegovačkih i ostalih Hrvata, trebalo je unutar obiju tih skupina oslabiti obrambeni refleks.

Nadahnut Domovinskim ratom, on je početkom desetljeća ojačao te je narodni organizam žustro i odlučno reagirao na svaki pokušaj ignoriranja tradicionalnih vrijednosti. Zbog toga se išlo na skidanje pozlate s Domovinskog rata: na njegovo prljanje ratnim zločinima. Najprije je težnja za stvaranjem nacionalne države opet proglašena primitivnim radikalizmom i izolacionističkom uskogrudnošću (pri čemu je sporedno da ta ista težnja stoljećima nadahnjuje sve narode!), a onda su pojedinačni nasilnički i zločinački ispadi podizani na razinu općeg pravila, intencije i plana.

Ofenziva na Domovinski rat

Istodobno se s hrvatske strane nude uporišta toj strategiji: tobože učeni pravnici iz kruga „stručnjaka” za koje novac nije imovina, istupaju s tezama da u obrani nije moguće napraviti zločin, čineći tako smiješnima i sebe i Hrvatsku pred svakim koji zna bar prvo slovo pravne abecede. Na taj se način, tobože naivnim primitivizmom, daje isprika svim opadačima. Umjesto da se ustanove i kazne pojedinačni krivci (kao što su novine iz doba Nezavisne Države Hrvatske pune vijesti o osudama prijekog suda i smaknućima onih koji su zloupotrijebili ovlasti i tako se „ogriješili o ustašku čast“), stvara se naizgled idealna slika u kojoj nema prijestupnika, ali – zanimljivo – ni junaka.

Svjesni da će hrvatska javnost lakše prihvatiti kriminalizaciju hrvatskih branitelja u BiH, nego u Hrvatskoj – jer su odavde pogledi na rat u BiH ionako bili raznorodni – stratezi rastakanja Hrvatske kreću u ofenzivu na pripadnike Hrvatskoga vijeća obrane. Važnu ulogu u toj ofenzivi ima ne samo izrazito politizirano haaško tužiteljstvo, nego i „obrane” nekih osumnjičenika, koje se svode na optuživanje drugih Hrvata. Na taj je način ugrožena solidarnost među njima, što ima dalekosežne odraze na tamošnje hrvatsko pučanstvo. Zahvaljujući takvom učinku haaških procesa, danas su u kategoriju zločinaca svrstani ne samo počinitelji pojedinačnih zlodjela, nego, podsvjesno, i sav hrvatski narod u Srednjoj Bosni, a onda i u Hercegovini. Pritom je posve zaboravljeno, da je političku klimu i podlogu za hrvatsko-muslimanski sukob stvorila upravo međunarodna zajednica nizom svojih planova za ustrojavanje BiH, a pogotovo Vance-Owenovim planom koji je predstavljen u Genèvi 2. siječnja 1993.

Taj je plan zapravo detonator, kojim su dotadašnje hrvatsko-muslimansko nepovjerenje i mjestimični nesporazumi pretvoreni u otvoren sukob. Iako ni na taj sukob nije moguće gledati jednostrano (jer se usporedno događaju i primjeri suradnje dvaju naroda), niti krivce tražiti samo na jednoj strani, ključni je njegov plod da je definitivno narušena predodžba o Srbima kao agresorima te o Hrvatima odnosno Bošnjacima-Muslimanima kao braniteljima. Hrvati, koji su, primjerice u Srednjoj Bosni, posve izolirani i dovedeni u podređen položaj (s omjerom snaga 1 : 8, a kasnije čak i 1 : 10), gube donekle povoljan politički i medijski status, te se – paradoksalno – pretvaraju u bestijalne agresore, čija je uloga, povrh toga, itekako upotrebljiva u stvaranju i produbljivanju političke krize u Republici Hrvatskoj. U takvoj klimi legaliziranom biva retorizacija protiv bosansko-hercegovačkih Hrvata, koji se pred brojnim masovnim zločinima odlučuju na napuštanje BiH, pa ih danas tamo ima manje od 400.000, jedva polovica onog broja koji je u BiH živio 1991.

Procese Hrvatima u Haagu prati sve „kooperativnije” ponašanje hrvatskih vlasti. Arivizmom obilježeni politički trgovci, koji su svoje položaje stekli servilnim udvaranjem slaboćama predsjednika Tuđmana, važna su poluga u projektu rušenja ugleda službenog Zagreba. Hrvatsko se novinstvo pretvara u teror političkog trača i kompromitirajućih dokumenata koje u svojevrstnome medijskom reketu plasiraju međusobno suprotstavljene struje unutar vladajuće stranke. Usporedno s tim produbljuje se kapitulantsko ponašanje samoga vrha države, koji će stranim obavještajnim službama početi na raspolaganje stavljati vojne i državne tajne. Taj skoro nevjerojatni, u analima suvremenog svijeta nezabilježeni primjer, da neporažena država svoje pismohrane stavlja na neograničenu upotrebu stranim obavještajcima, do paroksizma će dovesti nova, trećesiječanjska koalicija.

Sve što je stranim službama potrebno, uključujući i dokumentacija iz Domovinskog rata, skupa s, primjerice, kompromitirajućim (nepolitičkim, a često i kaznenopravno irelevantnim) podacima o još društveno djelatnim i poznatim osobama, danas im je na neograničenu raspolaganju. Štoviše, izdaja državnih tajni danas je mjerilo hrvatskog „eupejstva”. Odatle do klasičnih ucjena, a onda i suđenja hrvatskim vojnim zapovjednicima, samo je jedan korak. On je također učinjen. Nije njegova ključna posljedica samo to, što Domovinski rat prestaje biti nadahnućem mladim naraštajima, nego i to, da u mogućem budućem napadaju na Hrvatsku više ne će biti ljudi koji bi – znajući da ih čeka neki novi Haag – bili spremni ustati u obranu svoga doma i naroda...

Novus ordo seculorum

Kad se tomu doda razbijanje ionako krhkih veza s hrvatskim iseljeništvom, može se reći kako je skoro okončan proces amputacije Hrvatske od njezine povijesti, tradicije i interesa.

Svakako, iz perspektive tvorca novoga svjetskog poredka, taj je projekt legitiman, a pritom korišteni instrumenti također su dio uobičajenoga obavještajno-političkog arsenala. Štoviše, njihova upotreba u hrvatskome slučaju i nije bila tako suptilna, jer – suptilnost i nije previše potrebna u društvu koje tradicionalno ima nezanemariv sloj podatnih slugu svakoga gospodara.

Međutim, je li položaj u kojem se Hrvatska danas nalazi, onaj položaj o kojem je mislila i maštala većina hrvatskih birača na svibanjskom referendumu 1991.?

Danas je, naime, Hrvatska klasičan primjer primjenljivosti teorije ograničenog suvereniteta. U biti nema nikakve razlike između nekadašnje istočnonjemačke podređenosti sovjetskim komesarima ili današnje hrvatske podređenosti povjerenicima Međunarodnoga monetarnog fonda. I u jednome i u drugom slučaju suverenitet se svodi na pravo korištenja vlastitog jezika i vlastite zastave, ali samo u mjeri koja komesara ne iritira. Bitna je razlika tek u postanku suvremene tiranije: u (istočno) njemačkom je slučaju ona nametnuta sovjetskim tenkovima; u hrvatskom slučaju, po običaju, „boljari pjani s mržnje klete / u svoju zemlju zovu strance, / slobodi svojoj da se svete, / slobodi svojoj kuju lance...” (Šenoa).

No, unatoč ozbiljnosti današnje situacije, nema razloga za fatalističko mirenje s negativnim aspektima globalizacijskog procesa. Nedavno istupanje njemačkoga predsjednika Johannes Raua u Europskom parlamentu, kojega je odmah potom podupro službeni Rim, pokazuje da se probija svijest kako, unatoč svim pokušajima, nije moguća Država Europa, nego Europa država.

U takvoj Europi suverena i demokratska Hrvatska ima svoje mjesto.

Njega se može osigurati izgradnjom demokratskih institucija i pravne države, te otvorenošću prema svijetu na način koji podrazumijeva čuvanje vlastite tradicije, identiteta i suverenosti. A ni današnji novi svjetski poredak, kao ni toliki drugi slični planovi tijekom proteklih desetljeća i stoljeća, ne će nadjačati ni nadživjeti tako prirodan, čovjeku imanentan osjećaj narodnosne pripadnosti i potrebu slobode...

(Politički zatvorenik, br. 110, svibanj 2001.)

O RIMSKOME POZDRAVU (NAŽALOST) OPET

O tzv. rimskome pozdravu na ovim smo stranicama već pisali. Naslov teksta je bio „Rimski pozdrav – ures provokatora i budala“. Stvar je tako bjelodana da se čini kako nisu ni potrebni nikakvi posebni dokazi, da rimski pozdrav nije hrvatski pozdrav, nego je – baš naprotiv – pozdrav ogorčenih protivnika svega hrvatskoga.

No, ipak se svako malo dogodi da brižne kamere Hrvatske televizije i dežurna pera zabilježe pojedince koji, u prigodama kad se tobože slavi Hrvatska i njezine žrtve, podižu ruke u pozdrav koji su u XX. stoljeću oživjeli, a onda pokušali i drugima nametnuti talijanski fašisti.

Kad te brižne kamere u takvome kvazifašističkom zanosu zabilježe golobrade balavce, dobrohotniji promatrač može pomisliti kako je riječ o mladenačkom buntu protiv proglašavanja određenog ponašanja neprihvatljivim ili bar o nepoznavanju povijesnih činjenica. Jer, mladci u pravilu ne će znati ono što u školskim programima ni ne smije pisati: da su nositelji i promicatelji toga zlokobnog (rimskog) pozdrava najljućim neprijateljima na istočnoj obali Jadrana u pravilu smatrali – hrvatske nacionaliste (tada: ustaše).

Ali, kad se dogodi da uvijek budne kamere HTV-a pred kraj kolovoza u Visočanima kod Zadra zabilježe komemoraciju na kojoj odrasli (što bi trebalo značiti, zreli i dovoljno razboriti ljudi) nastupaju u ustaškim odorama i podižu ruke u rimski pozdrav, to znači da se ne radi o mladenačkom buntu i neznanju, nego o očiglednoj budalaštini ishlapjelih provokatora, koji kao da se trude dati dokaza da je hrvatski osloboditeljski pokret u prvoj polovici XX. stoljeća doista bio fašistički (što je teza koju više ne prihvaća ni jedan povjesničar koji se bavi ne parolama i politikom, nego znanošću).

No, takve su pojave moguće samo u jednome nezreleu društvu, u kojem se manjak izobrazbe nadomješta političkim krilaticama i jeftinim plakatima. Hrvat, pak, koji prema vlastitoj nacionalnoj povijesti ima trunak poštovanja, znat će da rimski pozdrav nema ništa ni s hrvatskom borbom, ni s ustaškim pokretom, i da se je u tu borbu uvukao iz oportunističkih i oponašateljskih razloga, ali nikad nije prestao biti neprijateljskim uljezom. Taj će Hrvat znati da državnopravno postignuće ustaškog pokreta predstavlja etapu borbe za narodno i državno osamostaljenje, i da ono i njegovi idealistični pobornici zaslužuju pozitivnu ocjenu kao dokaz ustrajnosti,

kontinuiteta i odlučnosti te borbe, ali to ne ispričava grijeha i zablude tog naraštaja, još manje zastranjenja pojedinaca i skupina.

I napokon, Hrvat koji prema vlastitoj nacionalnoj povijesti ima trunak poštovanja, uglavnom ne će smatrati da je previše pretjerana ocjena talijanske fašističke politike prema Hrvatima i Hrvatskoj, koju je u pismu ministru vanjskih poslova Mladenu Lorkoviću 26. studenoga 1941. izrekao tadašnji poslanik Nezavisne Države Hrvatske u Bukureštu, dr. Edo Bulat: „...što bi se Trumbić tek danas razočarao u pogledu te talijanske perfidnosti da ih vidi sada kako kao gladni vuci razdiru iznutra i izvana naše narodno tijelo. U šteti koju nam nanose teško da ih je itko ikada pre-mašio, a u pogledu perfidije sigurno nitko.“

No, unatoč tomu, ne treba dvojiti da će i ubuduće biti povremenih *rimskih provokacija*, sve dotle dok postoje protuhrvatski interesi i snage koje će budno ukazivati na „buđenje hrvatskog fašizma“. I sve dotle će na Hrvatima biti da budale nazovu budalama, a provokatore provokatorima.

(*Politički zatvorenik*, br. 126, rujan 2002.)

PREDSJEDNICI PREMA POVIJESTI

Odmah nakon posjeta Zagrebu i susreta sa Stipicom Mesićem, videći s kako zadržim borcem za interese svoje države ima posla, talijanski je predsjednik Ciampi dao objaviti kako je odlikovao fašističku upravu grada Zadra. Odličje je imao primiti Ottavio Missoni, u neku ruku zloglasni predsjednik tzv. izbjegličke općine Zadar.

Oni koji nešto znaju o kontinuitetu talijanskog imperijalizma (kojemu Talijani umiljato tepaju, nazivajući ga iredentizmom, pa ih i mi u tome slijedimo, i nehotice pristajući na taj način, da se Istra i dijelovi Dalmacije smatraju „neo-slobodenim” područjima), nisu preveć iznenađeni. Ciampijeva je odluka samo nešto rafiniraniji nastavak politike ricinusa i batine, koju su Hrvati toliko puta kroz povijest iskusili.

No, pripovijest uključuje i neke druge aspekte.

Ta odluka i njezini odjeci s ove i one strane Jadrana pokazuju, naime, kako se tko odnosi prema vlastitoj povijesti. Talijanska se javnost, dakle, nije propela na stražnje noge i osudila svoga predsjednika, otkrivajući tako, u najmanju ruku, da poštuje vlastitu povijest u koju Zadar spada po logici apeninskog imperijalizma, koji je nastao prije fašizma, i koji nije utnuo smrću fašističkih zločinaca i okupatora. Šutnja ili potihlo odobravanje otkrivaju upravo protivno, da za Zadrom čeznu ne samo ostaci talijanske manjine s istočne obale na Jadrana, nego i dobar dio talijanstva. Od mletačkih doba vrijedi, da se s Apenina ne može gospodovati Sredozemljem, ne gospoduje li se Jadranom.

Na drugoj strani, hrvatska je javnost, predvođena svojim *dičnim predsjednikom*, uglavnom odšutjela taj ne samo simbolični nasrtaj na hrvatstvo, koji bi – valjda – imao biti nagradom za servilan hrvatski odnos prema talijanskim političkim i gospodarskim prohtjevima, uslijed kojih je Hrvatska postale malne kolonijom talijanskoga kapitala. Kojekakve partizanske udruge, tobožnji ideosovski *antifašisti* i slične „napredne” snage, događaj su jednostavno odšutjeli.

Njihova je logika prepoznatljiva i ne može joj se poreći dosljednost: ništa nije opasno osim hrvatstva. Svako naglašavanje hrvatstva Istre i Dalmacije predstavlja govor mržnje i zahtijeva od državnog odvjetništva da bar podigne obrve (ako ništa drugo). No, svako tuđinsko posezanje za hrvatskom zemljom i

hrvatskim interesima legitimno je. Prekjučer u ime Danteovo, jučer u ime Jugoslavije, danas u ime Europe. Postoji majčica Srbija i majčica Italija, jedino majčice Hrvatske nema, jer – hrvatski Ustav i hrvatski zakoni na ništa ne obvezuju ni predsjednika, ni premijera, ni građane...

(Politički zatvorenik, br. 116, studeni 2001.)

„*SLUČAJ BOBETKO*” ILI: IGROKAZ
„*KAKO JE RAČAN OSTAO U SEDLU*”

Optužnica protiv stožernoga generala Janka Bobetka nesumnjivo je najteži politički napad na Hrvatsku od vremena Daytonskog sporazuma.

Homogenizacija hrvatskog naroda povodom njezina objavljivanja jasno pokazuje da Hrvati tu optužnicu, i ne znajući za njezine pojedinosti, niti se upuštajući u stručnu raščlambu njezinih inkriminacija, doživljavaju kao strahovitu nepravdu i kao pokušaj da se potkopaju temelji na kojima je stvorena i obranjena hrvatska država. U tome su skoro bez razlike složni oni koji pokušavaju racionalno suditi o događajima u hrvatskim zemljama u posljednjih petnaestak godina, i oni koji, neracionalno i pogrdno, smatraju kako onaj koji se brani ne može počiniti zločin. Ta sloga obvezuje. Obvezuje, jer – riječima nadbiskupa Stepinca – onaj koji ne zna osjetiti bilo svog naroda, nije ništa doli ništarija.

Krene li se od pretpostavke da se malo stvari u politici događa slučajno, vrijedi zagrebati ispod površine „slučaja Bobetko” i ipak postaviti klasično pitanje: *cui prodest*. Komu koristi?

Vukovi siti, ali...

Prema jednoj od hipoteza koje se daju čuti na haaškome Churchillpleinu, koji je ovih dana (krajem rujna 2002.) pun novinara, međunarodnih „promatrača” i podupiratelja Slobodana Miloševića, optužnica protiv generala Bobetka vješt je igrokaz u kojemu glavne uloge imaju haaško tužiteljstvo i Račanova vlada.

Prema tom scenariju, tužiteljstvo podiže optužnicu protiv bivšega načelnika Glavnog stožera Hrvatske vojske, dakle, najviše rangirane vojne osobe iz doba hrvatskih osloboditeljskih akcija, upravo u trenutku kad počinje „hrvatski” dio procesa protiv Miloševića. Time se Srbima neposredno uoči tamošnjih izbora hoće poslati jasna poruka, da međunarodna zajednica nije nadahnuta antisrpsvom. Tužiteljstvo, međutim, zna da zbog visoke dobi i slaboga zdravstvenog stanja generala Bobetka, zapravo ne će doći do suđenja i izricanja presude. Baš zbog toga pruža prigodu Račanovoj vladi da se održi u sedlu time što će mobilizirati javnost i privremeno homogenizirati naciju. Račan tako, kao što je točno primijetio jedan lijevo

orijentirani tjednik, odbija „udar s desnice” i dovodi nacionalno orijentiranu oporbu u situaciju u kojoj stalno mora izjavljivati da podupire vladu. Time takva oporba gubi kredibilitet u istoj onoj mjeri u kojoj ga posrnuli Račan ponovno zadobiva.

No, to je samo prvi čin igrokaza. U drugom činu, makar samo tužiteljstvo i ne će previše inzistirati na prijavljivanju Hrvatske Vijeću sigurnosti, Hrvatskoj će se priprijetiti sankcijama. Poduzet će se i neki simbolični potezi, kako bi se pripomoglo splašnjavanju nacionalnog zanosa. On ionako nikad ne može trajati predugo. Usporedno s time će se u hrvatskim („neovisnim”) medijima pokrenuti rafinirana kampanja kojoj je svrha cijepanje nacionalnih redova, prokazivanje HDZ-a kao kratkoročno najopasnijega konkurenta za svojedobni servilni odnos prema Haagu, kompromitiranje branitelja i visokih časnika HV-a, pa i samoga generala Bobetka, sa svrhom njegove političke i još više moralne izolacije. To će se neminovno odraziti na Bobetkovo ionako slabo zdravstveno stanje, pa će po okončanju tobožnjega „pravnog” postupka ispitivanja ocjene ustavnosti optužnice, nastupiti faktične zapreke njegovoj predaji Haagu.

A nakon toga, u završnome, trećem činu, slijede nove optužnice. Račan će tada, bez ikakve štete za svoj položaj i za interese krugova koje predstavlja, moći izići pred hrvatsku javnost i kazati kako je njegova vlada u slučaju generala Bobetka pokazala zube i zaštitila nacionalni ponos, ali je pritom iscrpila sva sredstva, pa joj sada ne preostaje ništa drugo nego ispuniti sve zahtjeve Haaga i predati sve optužnice. Haag tako dobiva što je htio: nastavak bezuvjetne hrvatske suradnje i kompromitaciju hrvatskoga vojnog i političkog vrha iz doba nastanka države. Istodobno, izbjegnut je rizik radikalizacije hrvatskog naroda, ali je s osloboditeljskih akcija skinuta pozlata. (A u idole, primijetio je Gustave Flaubert, ne valja dirati: njihova nam pozlata ostaje na rukama.) Srbija i „vascelo srpstvo” dobili su nemalnu zadovoljštinu, a Račan nakon prijevremenih izbora ponovno biva u stanju formirati koalicijsku vladu nasuprot koje stoji razjedinjena, sterilna i kompromitirana oporba.

Fantastično? Možda. No, u politici se danomice događaju i fantastičnije stvari. Osobito tamo gdje se „šah politički igra glavom, a ne srcem”.

Što u svemu tome znači istup Stipe Mesića na Hrvatskoj televiziji? Ništa. Samo kulisu ispred koje se opisani igrokaz odvija. Dok je, tobože, vlada „strahovala ne znajući što će predsjednik reći”, na Račanovoj je televiziji Mesić dobio prigodu ponoviti nekoliko naučenih fraza, kojima je primarna funkcija u javnosti pojačati predodžbu o supstancijalnim razlikama između servilnog Mesića i „hrabroga”, pače „državotvornog” Račana.

Kako hrvatska javnost uglavnom zna temeljne činjenice iz životopisa toga partijskog aparatčika, dobro je poznato da sintagma „državotvorni Račan” predstavlja

contradictio in adiecto. Razlike između Račana i Mesića nisu, dakle, supstancijalne i strateške, nego taktičke. Navikao na komitetske spletkе, Račan vodi računa o dojmu koji ostavlja u javnosti, pa s užitkom pušta Mesića da se javno razgoliti i opet nađe nasuprot većini hrvatskih građana. Ovaj će na to, po običaju, nasjesti. On se ionako bezuvjetno podređuje željama tzv. međunarodne zajednice (što, dakako, ne bi bila nevolja da čovjek nije predsjednik jedne države koja hoće biti suverena).

Očekivati od Mesićevih savjetnika da prozru igru, bilo bi previše. Kao što je osiguranje povjerio bivšim udbašima, Mesić je mjesto savjetnika za vanjsku politiku povjerio opskurnomu Tomislavu Jakiću. (Doista, ne manje rodoljublja, a svakako više duha bilo je u stanovitim Kaligulinim kadrovskim zamislima...) Mesićevim savjetnicima, dakle, ionako nije do Hrvatske, nego do mrvica s tuđih stolova. Da nije tako, činjenica da su savjetnici predsjednika Republike Hrvatske baš ljudi koji su čitav život utrošili na borbu protiv Hrvatske, bila bi uvreda ne samo za Hrvatsku, nego i za njih same.

Mesić je, dakle, istupio na HTV-u i izjavio, ukratko, da Hrvatska mora bezuvjetno surađivati s Haaškim tribunalom. Dakako, bezuvjetna suradnja po definiciji nije suradnja, nego kapitulacija. Suradnja pretpostavlja partnere, ravnopravnost, popuštanje, kompromise. Bezuvjetno se može samo kapitulirati. To se na Pantovčaku (gdje se predsjednik građanin još odmara od naporna rada i velika razmišljanja), dakako, ne shvaća. Iako, treba priznati, bez obzira na to što se potezalo u političkoj raspravi, Mesićev se istup pravnim argumentima dade braniti.

Šokantna hrvatska inertnost

Činjenica je, naime, da i Račanu i Mesiću položaj olakšavaju zakonski i politički okviri koje je stvorila prethodna – dakle hadezeovska – vladajuća garnitura. Kratkovidnost i tromost koju je Hrvatska pokazala u doba nastanka Međunarodnog suda za zločine na području bivše Jugoslavije skoro je šokantna.

Posve je moguće, da su *ad hoc* međunarodni kazneni sudovi za područje nekadašnje SFRJ i Ruande stvoreni u sklopu priprema za nastanak stalnoga Međunarodnoga kaznenog suda (ICC), koji je prije nekoliko mjeseci počeo raditi, unatoč američkim ogradama. No, ako ta dva *ad hoc* suda i jesu svojevrsni „pokusni kunići” na kojima će se izbrusiti organizacijsko-tehnička i raspraviti neka važna pravna pitanja, kako bi tako stvorena sudska praksa mogla poslužiti ICC-u, nema dvojbe da je Republika Hrvatska zagovarala ustanovljenje međunarodnoga kaznenog suda za zločine koji su počinjeni u doba srpske agresije na Hrvatsku.

Hrvatska je, dakle, već 1991./92. izrazila političku volju da se odrekne dijela vrhovništva u korist međunarodne zajednice ili, preciznije, u korist OUN-a. Takav postupak nije neuobičajen ni rijedak. U teoriji ustavnoga i međunarodnoga javnog prava posve je jasno da svaki međunarodni ugovor državi potpisnici nameće obveze, tj. krnji njezino vrhovništvo, ali joj istodobno daje prigodu da to vrhovništvo supstancijalno naglasi i istakne, time što nastupa kao subjekt međunarodnoga javnog prava i sama, posredovanjem svojih zakonitih predstavnika, odlučuje o svojim pravima i obvezama.

Ako se uzme u obzir tadašnji vojnopolitički položaj Hrvatske i činjenica da, unatoč silnim žrtvama i izbornu priznanju, ona nije bila nikakav miljenik međunarodne zajednice, glas Tuđmanove Hrvatske za utemeljenje *ad hoc* međunarodnoga kaznenog suda politički je i diplomatski shvatljiv. On je, doduše, nehotice i prešutno dovodio u pitanje stabilnost, snagu i pouzdanost hrvatskoga pravnog sustava, ali je ta žrtva vjerojatno poduzeta u nadi da će međunarodni kazneni sud neminovno raskrinkati brutalnost srpske agresije, te kompromitirati prosrpske i jugofilske krugove na Zapadu, a time osnažiti položaj Hrvatske. I da hrvatski angažman oko toga nije prestao (ne računajući predstavku koju su Zdravko Tomac i dr. u proljeće 1993. predali Boutrosu Boutros-Ghaliju), situacija bi danas vjerojatno bila povoljnija.

Ali, Tuđman je, kako potvrđuju njegovi savjetnici, bio duboko uvjeren da će budući međunarodni kazneni sud suditi samo Srbima. To pokazuje da je njegovo poznavanje zapadne politike i načina na koji se na Zapadu stvara javno mnijenje i donose odluke, bilo nedostatno. Zbog toga je Hrvatska potpuno pasivno promatrala kako se stvara instrument koji će bitno određivati i njezinu sudbinu.

Rezolucijama Vijeća sigurnosti 764 (1992.) od 13. srpnja 1992., 771 (1992.) od 13. kolovoza 1992. i 780 (1992.) od 6. listopada 1993. obavljene su predradnje za kazneni progon osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnoga humanitarnog prava na području bivše SFRJ. Pismu koje je glavni tajnik UN 9. veljače 1993. uputio predsjedatelju Vijeća sigurnosti, bilo je priloženo izvješće Komisije stručnjaka (tzv. Bassiounijeva komisija) na 84 stranice teksta na engleskom jeziku i priložima na više od 3.000 stranica. Bassiounijeva je komisija prikupila više od 65.000 stranica pisanog materijala i veliku količinu filmskih i video zapisao o raznim zločinima. (Sav će taj materijal u travnju 1994. biti predan tužiteljstvu Tribunala.) Na temelju tog pisma glavnog tajnika, Vijeće sigurnosti je 19. veljače 1993. donijelo rezoluciju 808 (1993.) kojom je konstatiralo da je riječ o stanju koje prijeti međunarodnome miru i sigurnosti, pa treba poduzeti odlučne i djelotvorne mjere, među kojima je i uspostava međunarodnog suda. Također je glavni tajnik UN zamoljen da Vijeću dostavi izvješće o svim aspektima tog pitanja, uzimajući u obzir prijedloge što su ih

iznijele države članice („taking into account suggestions put forward in this regard by Member states”).

U izvješću glavnog tajnika obrazlažu se pravni aspekti utemeljenja suda. On se osniva na temelju poglavlja VII. Povelje UN, koja daje pravo Vijeću sigurnosti da u određenim slučajevima poduzme „prinudne mjere” i osniva „pomoćna tijela”. No, Povelja UN nigdje ne spominje da u ta „pomoćna tijela” može spadati i sud, što je glavni prigovor legitimnosti i legalnosti utemeljenja suda. Očito svjestan toga, glavni tajnik se u svom izvješću odlučuje na evazivnu formulaciju: „Glavni tajnik vjeruje da Međunarodni sud treba biti ustanovljen odlukom Vijeća sigurnosti, na temelju poglavlja VII. Povelje Ujedinjenih naroda.” Iako će se većina stručnjaka složiti sa stajalištem glavnog tajnika, već činjenica da je o legitimnosti i legalnosti ICTY napisano more rasprava, pokazuje kako je riječ o pitanju o kojem se itekako dade raspravljati. No, za potrebe ovog teksta važno je istaknuti kako Hrvatska kao država nikad nije dovela u pitanje zakonitost uspostave Tribunala.

U istom izvješću Boutros Boutros-Ghali daje i obrazlaže nacrt Statuta Tribunala. Izrijeком se navodi kako su u obzir uzete preporuke država članica i drugih organizacija (poput Međunarodnoga komiteta Crvenog križa, Međunarodne organizacije mladih odvjetnika, Organizacije odvjetnika koji pripadaju etničkim manjinama, Odbora pravnika za ljudska prava itd. itd.). Među 29 država koje su dale svoje primjedbe na nacrt statuta nalazi se i jedna nečlanica – Švicarska. Nalaze se, naravno, Slovenija i „Jugoslavija”, ali – treba li posebno napominjati – ne i Hrvatska!

Hrvatska, dakle, nije držala potrebnim na bilo koji način intervenirati pri donošenju Statuta ICTY-ja kojim je institucionalizirana tzv. proširena zapovjedna odgovornost, temeljem koje bi danas trebao odgovarati general Bobetko, a temeljem koje su odgovarali ili su optuženi toliki drugi Hrvati!?! (Tzv. zapovjedna odgovornost sastavni je dio pravnog poredka bivše Jugoslavije, pa je tako prenesena i u hrvatsko kazneno zakonodavstvo. Međutim, način na koji tu zapovjednu odgovornost tumači i proširuje ICTY, za hrvatski je, bosansko-hercegovački ili srpski pravni poredak potpuno neprihvatljiv. S velikom se vjerojatnosti može kazati da bi bio neprihvatljiv i u čistome anglosaksonskom „porotnom” sustavu.) No, taj je Statut dopunjavan u više navrata, a Pravila o postupku i dokazima koja donose sami sudci, i koja su također nedorečena i po mnogočemu proturječna temeljnim postulatima kontinentalne, osobito srednjoeuropske kaznenopravne tradicije, mijenjana su i dopunjavana više od dvadeset puta. Treba li posebno isticati: nikad povodom hrvatskog zahtjeva ili hrvatskoga diplomatskog lobiranja odnosno pritiska hrvatske stručne javnosti!

Ustavni zakon o suradnji

Hrvatskoj se, njezinim ministrima, doministrima i podministrima, *ćatama* i kuharicama, konobarima i postolarima nije činilo ništa neobično da se institucionalizira proširena zapovjedna odgovornost; da se sudi po pravilima koja su neusporodivo bliža anglosaksonskom nego kontinentalnom pravu; da je pritvor pravilo, a ne iznimka; da se visina kazne odmjerava neovisno o pravilima nacionalnog zakonodavstva; da je dopušteno povrijediti pravilo kako se ne može suditi dvaput u istoj stvari; da je u žalbenom postupku dopuštena reformacija *in peius*; da je – čak protivno Međunarodnomu paktu o građanskim i političkim pravima – dopušteno pobijanje pravomoćne presude na štetu optuženika. Nikomu to nije smetalo. Nikomu nije smetalo ni to, da optuženik koji je pravomoćno oslobođen, nema zajamčeno pravo na naknadu štetu zbog vremena provedena u zatvoru...

Ali, to još nije vrhunac hrvatske tromosti i kratkovidnosti. Kako su neke ustavne odredbe mogle ugroziti hrvatsko podređivanje i ovlaš napisanim optužnicama, trebalo je propisom ustavnog ranga – ustavnim zakonom – ukloniti te zapreke. Jedan od pisaca zakonskog teksta, prof. dr. Ivo Josipović, izjavio je kako je radna skupina dobila nalog izraditi nacrt teksta koji će omogućiti potpunu suradnju Hrvatske s Haagom. Nitko nije opovrgnuo njegove riječi. Ustavni zakon o suradnji s Tribunalom donesen je u proljeće 1996., praktično aklamacijom. Šačica pravaških zastupnika koja je glasovala protiv, proglašena je somnambulnim politikantima. (Najgrlatiji u takvim diskvalifikacijama bili su danas najljući kritičari toga Ustavnog zakona, što rječito govori manje o zakonu, a više o njima.)

Istodobno s vlastitim institucionaliziranjem svoje kapitulacije, Hrvatska u drugoj polovici devedesetih godina nije pokazala spremnost obračunati se s vlastitim zločincima, provokatorima, ubojicama i konjokradicama. Posvemašnju „koooperativnost” pratio je isprazni trijumfalizam i nespremnost da se egzemplarno sude obični kriminalci koji su zloupotrijebili hrvatsku vojničku odoru radi ubojstava i pljački. Za takve će kasnije odgovarati drugi.

Ali, nije najslabija točka Ustavnog zakona derogiranje ustavne odredbe o nezručivanju vlastitih državljana, jer je i ona zapravo dopuštala izručenje Haagu, za razliku od, recimo, ustava Republike Srbije. Tamo je, naime, bilo predviđeno da građanin Republike Srbije „ne može biti lišen državljanstva, prognan ili ekstradiran”. Hrvatski ustav je, međutim, predviđao samo to da hrvatski državljanin ne može biti izručen „drugoj državi”. To znači da ni Ustav zapravo nije priječio da hrvatski državljanin bude izručen međunarodnoj organizaciji (OUN) ili nekome

njezinu tijelu (ICTY). Najslabija točka Ustavnog zakona je derogiranje Hrvatske kao države. Ona je svedena na poštansku i uhidbenu službu haaškog Tribunala, budući da njezini sudovi nemaju nikakvih ingerencija u pogledu prosudbe odnosno ispitivanja optužnice. Oni nemaju ovlaštenje ispitivati je li optužnica potkrijepljena kakvim dokazima i proizlazi li iz tih dokaza osnovana sumnja (tzv. *prima faciae case*), da je optuženik doista počinio djelo koje mu se stavlja na teret.

Odgovornost koalicijske vlade

Aktualna račanovsko-granićevska fraza, da će Ustavni sud ispitivati ustavnost optužnice protiv generala Bobetka, može biti podobna za instrumentalizaciju masa, ili za ušutkivanje oporbe koja i ne želi preuzeti vlast ili bar pokazuje da nema snage naciji priopćiti i nepopularne vijesti, ali nema nikakve veze ni s hrvatskim pravnim poredkom, ni s propisima koji definiraju djelovanje Međunarodnog tribunala u Haagu. Hrvatsko pravosuđe, pa ni Ustavni sud kao institucija *sui generis* (koja je svoju stručnost, dosljednost i političku neovisnost dokazala u više navrata, od Sokolovih izjava o novcu koji nije imovina, do šutnje o Zakonu o pravima bivših političkih zatvorenika) s ispitivanjem optužnice protiv generala Bobetka, nažalost, nemaju ništa.

Zbog toga bi se na prvi pogled moglo reći da je najveća odgovornost za današnje stanje na ranijim vladama i ranijemu sastavu Hrvatskoga državnog sabora. Ali, nije odgovornost Račanova kabineta manja.

Već time što se prividno ukopitio povodom optužnice protiv Bobetka, a odšutio je optužnicu protiv generala Gotovine (Ademiju su pružili bar verbalnu, pa čak – kod privremenog puštanja – i neku stvarnu potporu), Račan jasno demonstrira da svi generali nisu isti. Jer, politička, pa i kaznenopravna preambula optužnica protiv Gotovine i Ademija u biti je skoro navlas ista optužnici protiv Bobetka, ako ne i gora, budući da se u Gotovininoj optužnici državni politički i vojni vrh optužuje za planiranje etničkog čišćenja u „Oluji“. Zašto u njihovu slučaju vlada nije digla glas u obranu? Zašto tada nije makar pokušala fingirati spor o neskladu optužnica s hrvatskim ustavnopravnim poredkom? Odgovor je jednostavan: Račan se je tada osjećao dovoljno jakim (a takav je i bio), pa bi igrokaz poput današnjega bio obična danguba...

Račanovsko-mesićevska klika je širom otvorila vrata hrvatskih pismohrana ne samo haaškomu Tribunalu, nego i svim obavještajnim službama koje drže do sebe. Pritom se nije obazirala na hrvatske zakone o zaštiti tajnosti podataka i o čuvanju arhivskoga gradiva. Apsolutno ju ne zanima što je svojim servilnim postupkom dopustila ne samo da se identificiraju zločini i zločinci (za što bi se i moglo dati oprav-

danje), nego je dopustila tzv. *fishing expeditions* (kojima ni haaški Tribunal nije sklon), jer je praktično svakomu omogućeno da nasumce pregledava i preslikava i one dokumente koji su u kaznenopravnom smislu potpuno irelevantni, ali su za zaštitu nacionalnih interesa, kao i za zaštitu privatnosti pojedinaca itekako relevantni.

No, ključna odgovornost Račanova kabineta i račanovske garniture jest u sustavnome višegodišnjem demoniziranju branitelja i Domovinskog rata. Upornom medijskom kampanjom kojom se pojedini izolirani ekscesi hoće prikazati kao dio sustava, račanovska je trećesiječanjska garnitura (pod okriljem karizme hrvatskih *korisnih budala* poput Dražena Budiše) stvarno zatrovala naciju, dovela do njezine unutarnje polarizacije i pokušala, a dijelom i uspjela razviti osjećaj srama zbog uspostave hrvatske države. Vlada je u cijelosti okrenula leđa bosansko-hercegovačkim Hrvatima. Njezinu potporu izgubili su i haaški optuženici iz BiH, osim generala Blaškića koji za zločine s hrvatske strane optužuje „radikalne hrvatske nacionaliste” i službeni Zagreb. Ostalima se na svakom koraku prave prepreke, a vlada ništa ne poduzima da se, radi zaštite ne samo hrvatskih optuženika, nego i hrvatskih nacionalnih interesa, otvore pismohrane Armije BiH.

I sada, pod krinkom tobožnjeg nastojanja da se postigne nacionalno jedinstvo na „slučaju Bobetko”, nastavlja se kompromitiranje invalida Domovinskog rata (osječki slučaj objavljivanja popisa ratnih vojnih invalida!), stvara se pravni okvir za otpuštanje vojnika (uredba o ustroju Ministarstva obrane!), a provladini mediji potanko izvješćuju s brojnih suđenja, ističući kompromitantne pojedinosti, dok se u potpunosti ignoriraju oni sudski postupci u Hrvatskoj i izvan nje, u kojima se brusi predodžba o Domovinskom ratu kao onomu što je on stvarno bio: obrambeni i osloboditeljski rat, zahvaljujući kojemu – Račanu i Mesiću usprkos – postoji hrvatska država...

(*Politički zatvorenik*, br. 127, listopad 2002.)

POUČAK O SUDSKOJ NEOVISNOSTI

Prije nekoliko je desetljeća poznati teoretičar prava i države, Franz Neumann, lapidarno zapisao kako nema političkog pokreta koji u oporbi na svoj barjak ne će istaknuti slobodu i demokraciju, baš kao što nema onoga koji, kad dođe na vlast, tu istu slobodu i demokraciju ne će pokušavati ograničiti i instrumentalizirati.

Iako su tadašnju hrvatsku oporbu predvodili pioniri koji su odrasli pod Staljinovim brkovima, čvrsto se držeći Titovih skuta (i njegova naputka da na sudcima nije „držati se zakona k'o pijan plota”), ta je oporba uporno predbacivala Tuđmanovu vremenu da je unazadilo sudstvo, izigralo ideal sudačke neovisnosti i sudove pretvorilo u poluge izvršne vlasti. U tome su Račan i njegovi *pionirski* drugovi imali svesrdnu potporu tzv. međunarodne zajednice.

No, makar doista nije bio kadar naučiti nove trikove, Franjo Tuđman se ipak nije upustio u političke eskapade kakve sebi – nekažnjeno – dopušta Ivica Račan, izjavljujući nedavno kako „nije zadovoljan suđenjem o 'slučaju Lora’”. (Kao da predsjednik vlade, pa makar bio svršeni pravnik s karijerom partijskog *aparatačika*, ima pravo „biti zadovoljan” ili „biti nezadovoljan” postupanjem suda u pojedinom predmetu!)

Razumljivo, tzv. međunarodna zajednica nije primijetila da je Račan (pokazujući, poput snahe-guje iz Šume Striborove, svoj palucavi komitetlijski jezik!) napravio taj gaf, a njezini su se predstavnici još manje upuštali u otvoreno komentiranje presude splitskog sudca Slavka Lozine. Ima, naime, dovoljno hrvatskih političkih i medijskih janjičara koji će obaviti prljavi posao.

Tako je individua ženskog spola (koju nazivaju ministrom pravosuđa) na sve načine pokušala uoči izricanja presude u „slučaju Lora” suspendirati sudca Lozinu zbog istrage koja je protiv njega pokrenuta zbog navodnoga prometnog delikta. Pučkoškolcima je jasno da prekršitelji prometnih propisa nisu samim time kriminalci, ali ministrici pravosuđa koja je po struci pravnica, nije jasno što znači pretpostavka nevinosti. Ona bi, naime, sudila sudcu i prije podizanja optužnog akta, a kamoli prije pravomoćnosti osude. Na račun toga ubrat će pohvale medijskih janjičara, koji su Lozinu denuncijantski tražili na Thompsonovu koncertu i – bezuspješno – u kaznenoj evidenciji. Pohvalit će oni i državnog odvjetnika, Michelea

Squiccimara, koji je u završnoj riječi, osokoljen političkom i medijskom potporom, besprimjerno napao i izvrijeđao sud.

Kad se ozbiljno i trijezno uzme u obzir činjenica da će – zbog sile, a ne zbog prava – oslobađajuća splitska presuda biti dodatni argument Haaškom tribunalu i njegovim apologetima u ovoj zemlji, doista valja postaviti pitanje, što je „isplativije”. Međutim, sud ne sudi po načelu političkog oportuniteta, nego po zakonu, a mi, koji nismo neposredno pratili suđenje, ne možemo ni na koji način ni privatno ocjenjivati, jesu li procesne odluke zakonite i je li zakonita meritorna odluka. O tome će odlučivati mjerodavni sudovi. Ali, upravo zbog zaštite digniteta suda i digniteta države u čije se ime presude donose, neupitna je moralna dužnost zgražati se nad hajkom koja je pokrenuta protiv splitskog sudca.

Skandal je, naime, oslobađajuću presudu nazvati „jednim od najvećih skandala”. Iz nesporne činjenice da su u Lori dva ratna zarobljenika srpske nacionalnosti lišena života, televizijske i novinske prirepine zaključuju da – kao u Haagu – svaki optuženik kojega se s time može dovesti u bilo kakvu svezu, mora biti proglašen krivim. Nije, dakle, važno, je li konkretni optuženik počinio konkretno djelo, je li za nj odgovoran, nego je važno da se nešto dogodilo. Optuženik, prema tome, odgovara objektivno, bez vlastite krivice. Ili se na nj možda ipak primjenjuje ono zlokobno načelo o kolektivnoj odgovornosti...?

(Politički zatvorenik, br. 129, prosinac 2002.)

ŽIVIO DAN REPUBLIKE!

Sinekurac Petar Piskač, direktor *Narodnih novina*, u ime toga povlaštenog trgovačkog društva u cijelosti je preuzeo odgovornost nakon što se – nakon kojih desetak mjeseci – otkrilo da su *Narodne novine* za Ministarstvo vanjskih poslova i još neke naručitelje tiskali kalendare za 2002. (!), na kojima je 29. studenoga označen kao državni praznik.

Pogrješka nezgodna, ali ne treba oko toga dizati veliku galamu, zaključili su *odgovorni drugovi*. (Ta, nije se dogodilo da se blagdanom proglasi koji *negativni* nadnevak, poput, recimo, nekoga travanjskoga ili svibanjskog...)

Tako se je „29. novembar” na velika vrata vratio u hrvatske domove. Ironija je sudbine da su s tim nadnevkom tijesno povezani hrvatski politički uznici.

Njemu i njegovu simboličnom značenju (*Republici Dragoj*) panegirike je u Staroj Gradiški pjevao zatvorenik Đura Perica, objavljujući tu pjesmu i onda kad je ta republika bila tamo gdje joj je oduvijek mjesto, na smetlištu povijesti.

A toga je znamenitoga i slavnoga nadnevka 2001. račanovsko-koalicijska većina u Saboru donijela sramotnu novelu Zakona o pravima bivših političkih zatvorenika, retroaktivno ukidajući njihova prava i hoteći tako i na djelu pokazati, da ta kategorija hrvatskih državljana za nju i dalje predstavlja nositelje *kontrarevolucije* kojima treba stati na vrat.

A ovogodišnji je 29. *novembar* – u skladu sa svojom *jugoslovenskom* tradicijom – SDP-ovska većina obilježila zahtjevom da se Gvozdu vrati ime Vrginmost, i usput zatru hrvatski nazivci i simboli u tom gradu.

(*Politički zatvorenik*, br. 129, prosinac 2002.)

PTIČICA KOS JOŠ PJEVA U HRVATSKOJ

Svjedočeci u procesu protiv Slobodana Miloševića, bivši je oficir KOS-a Mustafa Čandić izjavio niz zanimljivih stvari. Potvrdio je kako je KOS izveo niz akcija kojima je bio cilj kompromitirati Hrvatsku, poput miniranja Židovskoga groblja na zagrebačkome Mirogoju ili postavljanja eksploziva pred Židovskom općinom u Zagrebu.

Povrh toga, jugoslavenskoj je Kontraobavještajnoj službi tijekom rata, tvrdi Čandić, uspjelo zavrbovati ili korupcijom odnosno ucjenama učiniti neškodljivima praktično sve važnije dužnosnike UNPROFOR-a u Hrvatskoj. Na taj je način srpska strana osigurala nemalu prednost. Drugo, ne manje važno bilo je to da je KOS imao svoje pouzdanike u vrhovima hrvatske državne vlasti, od vlade, Sabora i Ureda predsjednika, do vrha vladajućega HDZ-a. (Dakako, ni druge stranke toga nisu bile pošteđene.)

Većina njih je ostala na svojim mjestima, busajući se u svoja rodoljubna prsa i eliminirajući one koji bi mogli ugroziti planove njihovih poslodavaca. Neki su eliminirani rafalima, neki politikantskim spletkama, a neki običnim – etiketama. Etikete su, naime, izvrsno „sredstvo odstranjivanja nepoželjnih” (Noam Chomsky).

Članovi toga milozvučnog ptičjega (kosovskog) zbora i danas rade svoj posao, za račun Beograda ili za račun drugih centara moći. Uvijek protiv Hrvatske. A o tome, tj. o djelovanju stranih obavještajnih službi, među njima i KOS-a, ponešto bi mogli reći i oni koji su se ratnih godina zdušno trsili da se – pod firmom istrage o udbaškim zločinima – unište dokumenti i likvidiraju svjedoci, ponekad i sami zločinci. Iako su u tom nastojanju polučili nemale uspjehe, sve ipak nisu uspjeli uništiti, pa će bliska budućnost ozbiljnim istraživačima te problematike donijeti mnoga iznenađenja. Sačuvani tragovi sasvim su jasan putokaz.

(Politički zatvorenik, br. 130, siječanj 2003.)

KONJIČKI DAYTON

Ubojstvo troje Hrvata iz konjičke obitelji Anđelić, koje se zbilo na Badnji dan prošle godine, kao jedan od niza incidenata na štetu hrvatskog naroda, ponovno nas sili na preispitivanje položaja Hrvata u Bosni i Hercegovini.

Makar se možda radi tek o predizbornoj gesti, u tom je kontekstu nužno imati na umu i izjavu Zdravka Tomca da je Tuđman, možda, u pogledu BiH bio dalekovidniji od njega, bezuvjetnog zagovornika cjelovite i jedinstvene BiH. U svakom slučaju, u ono je doba bilo teže donositi odluke, nego što je danas suditi o njima. I možda o težini donošenja odluka ništa ne govori zornije od činjenice da mi ni danas, desetak-dvanaest godina kasnije, te odluke ne možemo valjano i temeljito procjenjivati.

Ipak, neke činjenice govore same za sebe. U ratu u BiH, započetom krvavom velikosrpskom agresijom, Hrvati su razmjerno najteže stradali. Posljedice rata najtragičnije su također za Hrvate: Srbi su u Daytonu nagrađeni za agresiju te su dobili etnički očišćenu Republiku Srpsku, a Hrvati su ostali u Federaciji s Muslimanima koji se u međuvremenu prozvaše Bošnjacima. No, hrvatsko-bošnjački odnosi su u ratu ozbiljno poremećeni, pa je tzv. suživot samo lijepa floskula: i danas tamo žive jedni pored drugih, a ne jedni s drugima. Hrvatska je, dakle, nacionalna misao u BiH pretrpjela katastrofu, a Hrvati se i danas, kako se izrazio kardinal Vinko Puljić, sustavno sotoniziraju i smatraju dežurnim krivcima.

Je li se hrvatsko-muslimanski rat mogao i morao izbjeći, ili su različite političke koncepcije dviju elita (koje su, pak, uživale plebiscitarnu potporu puka), zaoštrene silnim izbjegličkim valom, neminovno vodile u sukob koji su priželjkivali ne samo Srbi, nego i pretežan dio tzv. međunarodne zajednice, utvrdit će tek neki budući povjesničari. Na njima je ocjenjivati i odgovornost za takav razvitak.

Ali, konjički i mostarski događaji (spaljivanje jaslica!) pokazuju da Dayton jest zaustavio rat, ali nije riješio bosansko-hercegovački problem. Kao da mu to nije ni bila nakana, jer dejtonska rješenja svojom nepravičnošću zapravo produbljuju sporove i jačaju centrifugalne tendencije. Bezbrojni planovi međunarodne zajednice o preustroju i/ili podjeli BiH u znatnoj se mjeri naslanjaju na težnje naroda. A nije samo mazohistički, nego i pogriješno te težnje pripisivati samo Hrvatima (ili samo Srbima). Jer, kao što svjedoče sačuvani službeni zapisnici, muslimanski predstavnici

ci u svojedobnom Predsjedništvu BiH, Alija Izetbegović i Haris Silajdžić, u jednom su se trenutku oštro usprotivili tomu da „muslimanski mladići ginu za one dijelove BiH u kojima nema Muslimana”.

Da su, dakle, o sudbini BiH 1993. odlučivali politički predvodnici sva tri naroda, Daytonu vjerojatno ne bi bilo, kao što ne bi bilo ni predratne ni današnje BiH. Ali, kako ni međunarodna zajednica ne će moći zauvijek održavati ovakvo rješenje, revizija Daytonu je neminovnost. Ipak, ne žele li još jednom izvući kraći kraj, Hrvata u BiH najprije – mora biti...

(Politički zatvorenik, br. 130, siječanj 2003.)

TALIJANSKA UNIJA FINANCIRALA IDS

Trst, kao što je poznato, nije bio samo Meka za kupce jeftine zapadnjačke odjeće za kojom su čeznuli građani bogate, suvremene, humanističke i napredne socijalističke samoupravne Jugoslavije, koji su taj grad i njegove štandove pohodili čak i onda kad se vozilo par-nepar, kad zbog manjka deterdženta nije bilo lako održavati čistom sivu socrealističku konfekciju, ili kad je vozačima zbog nestašice kave prijetila pospanost.

Trst je uz to i jedno od središta talijanske imperijalističke propagande (koju talijanski revizionisti samodopadno nazivaju „iredentističkom“). No, još više od toga, Trst je grad u kojemu nije moguće postaviti ploče s natpisom *Matica hrvatska*, jer će ih tobožnji sljedbenici Danteove kulture – razbiti.

I baš iz toga i takvog Trsta stigla je vijest koja će zanimati sve koji se bave hrvatsko-talijanskim odnosima (i, uzgred, činjenicom da Italija i dalje svim silama nastoji odnaroditi Moliške Hrvate). Naime, odluka Narodnog sveučilišta iz Trsta da prestane izravno financirati Talijansku uniju u Hrvatskoj nesumnjivo je rastužila Ivan Jakovčića i sina mu Jugoslava. Rasprava o toj odluci dovela je do objavljivanja podatka da je dobar dio novca iz Trsta odlazio u privatne džepove, za stranačke kampanje nekih čelnika Talijanske unije, te za izborne kampanje Jakovčićeva IDS-a.

Ta je stranka, dakle, u neku ruku plaćenik Talijanske unije. U Hrvatskoj ništa neobično. Kad se prije nekoliko godina, u doba vladavine HDZ-a, raspravljalo o gradnji cesta, zastupnik vladajuće stranke Ivan Milas javno je, u Hrvatskome državnom saboru, zavapio zbog činjenice da su mnogi vodeći ljudi u hrvatskoj vlasti praktično pouzdanici stranih država, lobija i interesnih skupina. Milasova izjava nije izazvala buru: u Hrvatskoj je normalno da hrvatski političari na štetu Hrvatske brane tuđe interese.

Prilike u Istri pokazuju da je Jakovčić „pošteno“ zaradio novac koji mu je dala Talijanska unija, odradivši ono što se od njega tražilo. Objavljivanje spomenute vijesti nije izazvalo komentare predsjednika države, vlade i sličnih tijela koja bi trebala voditi računa o pravnoj državi i o stanju svijesti u društvu.

A koliko je pitanje financiranja političkih stranaka na Zapadu osjetljivo, pokazuju nedavni primjeri američkog predsjednika Clintona ili njemačkoga kancelara

Kohla. Protiv izraelskog premijera Sharona podignuta je optužnica. No, kad hrvatsko zakonodavstvo ne priječi da se političke stranke financiraju iz inozemnih ili mafijaških fondova, kad predsjednik-građanin ima pravo bez posljedica ne održati obećanje o objavljivanju podrijetla novca u svome izbornom fondu, kako onda spriječiti cvjetanje korupcije na nižim razinama?

Raspravu o tome lako je spriječiti: dovoljno je samo zametnuti učenu raspravu o temama iz Drugoga svjetskog rata ili o Thompsonu.

Neka se puk zabavlja: kad nema kruha, daj mu bar igara.

(Politički zatvorenik, br. 130, siječanj 2003.)

KMETSKI MENTALITET

Kmetski mentalitet u glavama naših državnih dužnosnika ništa ne oslikava bolje od nedavne izjave ministrice obrane, da je bila predstavljena Georgeu Bushu i da ju je on sutradan, vjerojatno, prepoznao.

Američkog predsjednika ne odlikuje prevelika bistrina, kako pokazuje izbor njegovih znamenitih izjava na istoj ovoj stranici, preuzet iz *Nacionala* (kao dokument vremena i običaja!), pa ima razloga sumnjati može li se uvijek sjetiti vlastitog imena. (Možda i može!) A Željka Antunović baš nije netko koga bi valjalo upamtiti. Ni iz hrvatske perspektive.

No, sve to nije bitno. Bitno je jedino to, da ministrica obrane jedne države smatra kako je od povijesne važnosti izvijestiti javnost da je nju, kao predstavnicu suverene države, eto, sutradan nakon upoznavanja prepoznao predsjednik jedne druge suverene države.

Željki Antunović nitko ne krati pravo ponižavati se kao privatna osoba. Ali, tko joj je dao pravo svojim sluganskim, kmetskim mentalitetom ponižavati vlastitu naciju i vlastitu državu?

Ili nacija koja takvu uvredu šutke otrpi, ipak ne zaslužuje državu?

(Politički zatvorenik, br. 130, siječanj 2003.)

ZAŠTO SE POKUŠAVA KOMPROMITIRATI USPJEHE HRVATSKIH ŠPORTAŠA

Kad se športaši okite medaljama i polijevaju šampanjcem, političari redovito nastoje srknuti iz tog pehara, nadajući se da će i na njih prijeći dio popularnosti i karizme onih čiji je uspjeh jasno i egzaktno mjerljiv zgoditcima, sekundama, metrima...

Čine to oni koji su poznati zaljubljenici u šport (poput Franje Tuđmana, koji je svoju ljubav rasipao na beogradski *Partizan*, a onda kasnije, sasvim drugačije, na zagrebački *Dinamo*, koji je dao preimenovati najprije u *HASK Građanski*, a potom – hoteći pokazati da u glavnom gradu Hrvatske ne će biti mjesta socrealističkim otpatcima – nesumnjivo on presudno odlučuje da se klub nazove *Croatia*), ali čine to i oni koji sa športom nemaju ništa zajedničko (osim kad iz pragmatičnih i svakako ne rodoljubljem nadahnutih pobuda hoće zagrebačkomu nogometnom klubu vratiti socrealističko, *trudbeničko* ime).

Tako se je, eto, i Stipe Mesić oćutio ponukanim proslaviti zlato hrvatskih rukometaša, bazajući četveronoške po skupocjenim sagovima na Pantovčaku. (Svakako je više duha svojedobno pokazao David Ben Gurion, koji je smjelim gimnasticiranjem pred kamerama odgovorio na spekulacije o svojoj ozbiljnoj bolesti.) Želeći sudjelovanjem u „pobjedničkoj gusjenici” demonstrirati kako je jednostavan, aktualni je predsjednik Hrvatske, po običaju, pokazao tek da je priprost.

Ali, ne sastoji se politička dimenzija športskih događaja samo u kratkoročnim, ponekad i prizemnim interesima ili taštinama političara. Oni kriju (ili otkrivaju) i puno dublja i slojevitija društvena kretanja.

Zabavljeni posljednjih mjeseci događanjima oko Iraka i Sjeverne Koreje, pojedini zapadnoeuropski i američki mediji upozoravaju na to kako Amerikancima ključni problem u Aziji ipak nisu te dvije neuralgične točke, nego je to porast protu-američkog raspoloženja diljem kontinenta. Najeklatantniji primjer za to daje Južna Koreja, kojoj su američka pomoć u ratu 1950.–1953., a onda i silne financijske injekcije šezdesetih godina osigurale državni opstanak i omogućile jedva zapamćeni gospodarski procvat. Kako navodi *Financial Times*, politički analitičari, politolozi i sociolozi suglasno ocjenjuju da je za svojevrsnu eksploziju južnokorejske

samosvijesti i nacionalnog zanosa najzaslužniji veliki uspjeh domaće momčadi na nedavnome nogometnom prvenstvu, koje je održano u Južnoj Koreji i Japanu.

Južnokorejska ilustracija društvene, političke i nacionalne važnosti športskih (i ne samo športskih) uspjeha, nije usamljena. Povijest ne bilježi samo rat zbog nogometne utakmice ili zloupotrebe športaša u političke svrhe, kao što je bio slučaj s gimnastikom u Ceaușescuovoj Rumunjskoj odnosno SED-ovskom istočnonjemačkom bastionu staljinizma. Ona bilježi stalna nadmetanja nacionalnih egoizama oko organizacije olimpijada i svjetskih prvenstava. Povijest pamti i politički naboj koji je pratio dvoboj za šahovskog prvaka svijeta u Reykjaviku između Borisa Spaskog i Roberta Fishera. Da pobjeda mladoga američkog velemajstora nije bila samo šahovski uspjeh, pokazala je grandiozna svečanost koju su mu pri povratku priredile američke vlasti, s predsjednikom države na čelu. Ni dok je prošlog ljeta više engleska nego britanska kraljica Elizabeta molila Boga za ozdravljenje nogometaša Davida Beckhama, računajući da je bez njega uspjeh nacionalne nogometne momčadi na svjetskom prvenstvu upitan, Englezi nisu zaboravljali kako je Argentina slavila Diega Armanda Maradonu zbog „Božje ruke”, znamenitoga zgoditka rukom, koji je južnoameričkim reprezentativcima donio pobjedu nad otočkom momčadi i tako makar simboličnu osvetu za poraz na Malvinima (koji se zbog engleskih topova još zovu Falklandima).

Kad se taj aspekt športskih nadmetanja ima na umu, onda je jasnije što se krije iza nedavnih slučajeva s Ivicom Kostelićem i hajkom zbog pojavljivanja Marka Perkovića Thompsona na dočeku pobjedničkih hrvatskih rukometaša.

Politički bilten koji tjedno izlazi u Zagrebu, iskoristio je nekoliko nespretnih i politički svakako *nekorektnih* izjava mladoga hrvatskog skijaša, da i njega i njegovu obitelj proglasi simpatizerima nacional-socijalizma. Za tu su svrhu iz naftalina izvučene nekoliko mjeseci stare rečenice koje su – istrgnute iz konteksta i neautorizirane – u javnost plasirane usred skijaških natjecanja i upravo u trenutku priprema za svjetsko prvenstvo. Zbog puke konstatacije da je komunizam čovječanstvu donio više zla od zločinačke fašističke i nacističke ideologije, što se dade lako dokazati pukim brojkama, mladi Kostelić je pribijen na križ tobožnjeg liberalizma i demokracije. Mozgove zagrebačkoga tjednog *Revolverblatta* ne buni to što su čitav Ivičin život i svi njegovi afiniteti apsolutna negacija nacističkoga kolektivismu, neslobode i nasilja.

Ne bi se reklo da su u pravu oni koji su razlog za tu političko-propagandnu diverziju našli u tome što je Ante Kostelić u jednom interviewu Mesića slikovito usporedio s dikobrazom, ljupkom životinjom čekinjastih dlaka i niska čela. Iako u zapadnim civiliziranim i demokratskim državama i nije rijetko, takvo portretiranje predsjednika vlastite države doista nije previše ukusno. Istini za volju, duhovitije

je od predsjednikova nazivanja političkih protivnika „šišmišima”, a ni izbliza se ne odlikuje morbidnom vulgarnošću kao svojedobni Mesićev petparački vic da je Miloševiću i Tuđmanu zajedničko to što „ni jedan ni drugi ne mogu iz zemlje”.

Nesumnjivo je puno važnije da Kostelići žanju uspjehe i da istodobno demonstriraju svoj hrvatski nacionalni osjećaj. Dok novinarski atentatori potežu primjer Titova pionira i obožavatelja, šakača Mate Parlova, koji je – nakon milijuna udarača primljenih u dio tijela koji očito ne smatra najvažnijim – nedavno izjavio da ne može biti nacionalist već zato što je bio svjetski prvak, Kostelići pokazuju da jedno ne isključuje drugo. U rulji onih koji hoće da se uspjeh može graditi samo na odricanju od vlastita identiteta, oni pokazuju da se može biti i Hrvat i svjetski prvak.

Istodobno, Janica i Ivica polako postaju ikonama hrvatske mladeži. Njih u inozemstvo prate tisuće, u Zagrebu ih dočekuju deseci tisuća. I uvijek i svagdje s hrvatskim zastavama. Nacija s njima dijeli pobjede, raste osjećaj optimizma, dostojanstva i samopouzdanja. A to je ono što zapravo smeta krugovima koji govore kroz tjednik koji će – kao ovlaš – i hrvatsku nogometnu reprezentaciju iz 1998. proglasiti „uporištem desnog ekstremizma”. I kasniji naraštaj nogometaša himnu prati s rukom na srcu, i njegovi strijelci golove posvećuju Hrvatskoj. Ali, oni (bar zasad) nisu uspješni, nisu idoli mladih, pa zato – nisu opasni.

A da iskrzne nova opasnost, pobrinuli su se hrvatski rukometaši, neočekivano osvojivši svjetsko prvenstvo. Ni u Lisabonu ni u Zagrebu nisu tražili Račana, Piculu i slične *komsomolce*, nego su svoju radost i svoj naglašeni nacionalni zanos prohtjeli proslaviti sa zagrebačkom mladeži i Thompsonom, znajući da to ne će moći s *Delijama*, *Grobarima*, Đorđem Balaševićem, Momčilom Bajagićem-Bajagom i uopće beogradskim pjevačima koji se zagrebačkoj publici u neosocrealističkim *tvornicama* odjednom nude kao silno otkriće i nadahnuće, iako je beogradska rock-scena i u doba Jugoslavije objektivno uvijek kaskala za zagrebačkom.

Mladež na Jelačićevu trgu je, već po običaju, s oduševljenjem dočekala Thompsonove izrazito politične i izrazito rodoljubne pjesme. Velikom Bratu ne promiče da deseci tisuća mladih sa zanosom pjevaju o Kupresu, a nemaju sluha za „zapadni Balkan”. Nije, dakle, uspjela podjela na „urbane” i „ruralne”, na „Zagrepcane” i „Hercegovce”, na „moderne Europejce” i „primitivne Hrvate”.

Tračak nade u planove velikih manipulatora baca tek nekoliko ruku podignutih u „rimskih pozdrav” nakon povika „Za dom spremni!”. Iako znaju da to nije nikakvo promišljeno i svjesno simpatiziranje s fašizmom, nego tek pubertetsko i u svakom slučaju nedoučeno izražavanje prosvjeda protiv aktualne vlasti i njezinih ribara ljudskih duša, manipulatori to ne će iskoristiti kao povod da se mladež (a i samog Thompsona) pouči kako „rimski pozdrav” nije nikakav hrvatski, nego je

pače protuhrvatski pozdrav. Ne će kazati da „rimski pozdrav” ne samo da ne mora slijediti iza poklika „Za dom spremni!”, nego je u biti negacija tog poklika.

Jer, taj domoljubni poklik, uostalom, ima tradiciju puno dulju od ustaštva. Upućeniji kažu da potječe iz hrvatske vojne povijesti i da ga je u sličnu obliku koristio i Hugo Badalić u libretu Zajčeve opere „Nikola Šubić Zrinski”. Ali, manipulatori će svjesno prešućivati činjenice i provocirati ispade, jer samo tim mutežom mogu opravdavati svoje djelovanje i samo u tome mutežu mogu polučiti svoje ciljeve. I doista se treba diviti samouvjerenosti kojom podcjenjuju Hrvatsku...

(Politički zatvorenik, br. 131, veljača 2003.)

SEAN CONNERY ILI ŠKOTSKI POUČAK O RODOLJUBLJU

Kad su ju početkom veljače, u jeku protuirračke hajke, zbog njezina protivljenja ratnom pohodu, američki mediji optužili za manjak rodoljublja, planetarno poznata pop-zvijezda Madonna odmah je reagirala, oštro odbacujući takve optužbe i ističući svoju ljubav prema Sjedinjenim Državama. Američkoj zastavi, kaže ona, priseže od pučkoškolskih dana, pod njom pjeva i s njom pjeva, pa ne dopušta da se njezino drugačije mišljenje o iračkoj krizi tumači kao odricanje od vlastite domovine. Ona joj je, kaže, na prvome mjestu i zbog toga što u Sjedinjenim Državama nema delikta mišljenja, pa ni onda kad se radi o mišljenju različitu od onoga predsjednika države.

Nije ovdje toliko važno što je općepoznato da su i svojedobni rat u Kuvajtu, i tragični napadaj od 11. rujna 2001., a i najnovija kriza, naveli američke državne vlasti i medijske mogule na visok stupanj *filtriranja informacija*, pa su tako, između ostaloga, nepoćudnima postali pacifistički ili nedovoljno američki stihovi desetaka američkih rock-bandova, koje radijske postaje odbijaju emitirati (baš kao što je svojedobno radnička klasa odbijala tiskati *Hrvatski književni list* ili *Hrvatski tjednik*).

Puno je važnije to da je američka pjevačica sumnju u svoje rodoljublje doživjela kao uvredu i kao ugrožavanje svojih temeljnih prava i, nesumnjivo, interesa.

U Hrvatskoj to ne bi bilo tako. U Hrvatskoj se manjak rodoljublja ne osjeća kao uvreda, nego kao kompliment. Nasuprot tomu, isticati svoj nacionalni osjećaj u Hrvatskoj automatski podrazumijeva svojevrsni ostracizam: na hrvatskoj nacionalnoj misli i identitetu inzistiraju samo natražnjaci, primitivci, gorštaci, *gangaši*, *ognjištari* i slični *tipusi* koji bi, eto, imali spadati u XIX. stoljeće. Hrvatska je nemoderna, hrvatstvo je napadaj na civilizaciju, na napredak i budućnost. I nemali je broj onih koji su ustuknuli pred tom medijskom najezdom.

Kako, pak, svoje rodoljublje ističu i svjedoče oni koji nemaju kompleksa manje vrijednosti, jasnije od spomenutoga Madonnina primjera, ilustrira razgovor s kanadskim premijerom Jeanom Chrétienom, koji je u broju od predposljednjega siječanjskog vikenda objavio renomirani *Financial Times*.

Komentira tu Chrétien razne stvari, od iračke krize i odnosa s SAD-om, do kanadske imigrantske politike i svojih pogleda na društvena kretanja. Pritom podsjeća da je dosljedan izdanak svoje obitelji i po tome što se, iako Kvebečanin, žestoko i

bezuvjetno protivi osamostaljenju Québeca, frankofonskog dijela Kanade. Uz to je kanadski premijer strastveni igrač golfa.

Chrétien je golferska strast donijela i neke političke probitke, između ostaloga i prijateljstvo s Billom Clintonom. No, kako u spomenutom razgovoru sâm priznaje, sa Seanom Conneryjem je bio lošije sreće, iako je i ovaj zaljubljenik u golf. Kad se zatekao na Bahamima, Chrétien je preko treće osobe htio upoznati poznatoga škotskoga glumca i najdojmljivijeg interpretatora Jamesa Bonda, kako bi s njim odigrao partiju golfa. „Mislio sam da će biti zainteresiran za poznanstvo, ta ipak sam ja kanadski premijer”, kaže Chrétien samodopadno. No, Conneryja to nije impresioniralo. Puno više ga je impresioniralo to što je doznao da je kanadski premijer protiv samostalnosti Québeca, protiv samostalnosti vlastite domovine.

Iako s Québecom nema ništa zajedničkoga, i makar Chrétien ničim nije ugrozio škotske interese, umjesto partije golfa i snobovskog poziranja pred kamerama, škotski je nacionalist kanadskomu premijeru – okrenuo leđa. Jer, tako se postupa s izdajicama svoje domovine. Ujedno je time svjetski poznati škotski glumac, idol milijuna, pokazao kako se voli vlastita domovina i kako iz načelnih razloga treba prezirati svakog izdajicu.

Onoga koji je čitao Hugoova *Čovjeka koji se smije* (*L'homme qui rit*), ova će epizoda s kanadskim premijerom i legendarnim škotskim glumcem jamačno podsjetiti na riječi koje poznati francuski pisac stavlja u usta središnjemu liku svog romana. Govoreći, naime, o nekome sporednom liku, Hugoov Urso kaže: „Bio je Irac koji se odrekao svoje domovine, dakle – loš čovjek.”

A koliko ima do dana kad će se i u Hrvatskoj shvatiti da je onaj koji se odriče svoje domovine prije svega – loš čovjek, dakle nikakav uzor i nikakvo mjerilo stvari...

(*Politički zatvorenik*, br. 131, veljača 2003.)

KOLIKO NAS JE KOŠTALA JUGOSLAVIJA?

U reviziji suvremene povijesti, kojom se hoće otupjeti oštrica hrvatskog protivljenja svakoj balkanskoj, pa i nebalkanskoj uniji, potežu se različiti argumenti. Ne bi li se Hrvate naviknulo na perspektivu gubitka identiteta, uglavnom se govori o otvorenosti, toleranciji, potrebi suradnje sa susjedima, nužnosti praštanja, pogubnosti izolacionizma i sličnomu.

Nasuprot tome, uopće se ne spominju ili se sve rjeđe spominju hitci na hrvatske domobrane 5. prosinca 1918., batine i nasilje nad hrvatskim seljacima, politički procesi protiv Milana Šufflaya i drugova, atentat na Radića i zastupnike u beogradskoj Skupštini, batinaški šestosiječanjski režim, vješala za Marka Hranilovića i Matiju Soldina, žandarski teror u Lici, leševi u Senju, Sibirju i Primoštenu...

Šuti se o Boričevcu i Krnjeuši, Kulen Vakufu i Španovici. Prešućuju se Daksa i Široki Brijeg, Jazovka i Bleiburg, masovna ubojstva hrvatskih intelektualaca i šest stotina svećenika, zabrana rada Napretka i Matice hrvatske, nametanje srpskog jezika, sustavno odnarođivanje, raseljavanje Hrvata i ubojstva hrvatskih političkih emigranata. Vlada uskraćuje pomoć pokušajima Hrvatskog društva političkih zatvorenika da se taj memoricid zaustavi.

Hoteći otvoriti vrata novojugoslavenskim i zapadnobalkanskim vjetrovima, naši *praktičnici* čak tvrde kako je hrvatski gospodarski interes otvoriti se prema Srbiji i s njom ući u stanovite institucionalne veze. Nikoga ne zanima što su različiti oblici naših veza sa Srbijom i drugim dijelovima „zapadnog Balkana” Hrvatsku skupo koštali. Bićanićeva *Ekonomska podloga hrvatskog pitanja*, objavljena 1938. u dva izdanja, i tamo nabrojani podatci o strahovitu izrabljivanju Hrvatske, nikoga ne zanimaju. Čak se ni hrvatski ekonomisti ne bave procjenama koliko su od 1945. iz Hrvatske isisali Novi Beograd, pruga Beograd-Bar, Genex i reeksporteri, nezajažljivi prohtjevi JNA i kojekakvi fondovi za nerazvijene.

A zgodan povod za razmišljanje o toj temi dala je i nedavna hladnoća, koja je Hrvatskoj elektroprivredi prouzročila teške gubitke na dalekovodima i drugim postrojenjima. Komentirajući uzroke lošeg stanja hrvatskoga elektroenergetskog sustava u emisiji „Meridijan 16“, predsjednik uprave HEP-a Ivo Čović izjavio je 13. siječnja 2003. kako je hrvatska elektroprivreda zbog rata (tj. velikosrp-

ske agresije) pretrpjela 4,0 milijarde kuna štete. Sjećamo se srušenih stupova, uništenih trafostanica, Peruće pretvorene u potencijalnu bombu, svakodnevnih višesatnih redukcija struje... Ali, dodaje Čović, Hrvatska je osamdesetih godina u izgradnju elektroenergetskih postrojenja u Tuzli, Kaknju, Gackom, Đerdapu i Obrenovcu utrošila 10 milijardi kuna. Zauzvrat otud ne dobiva jeftiniju struju.

Tzv. nerazvijenima smo, dakle, samo na tom području darovali dva i pol puta više, nego što nas je koštala petogodišnja agresija. Pa tko voli, neka (opet) izvoli...

(Politički zatvorenik, br. 131, veljača 2003.)

PREDSJEDNIKOVA ISTINA

Da predsjednik Republike ima vrlo neobičan odnos prema činjenicama, povodom slučaja sisačke željezare primijetili su brojni njegovi apologeti, prijatelji, privatni i politički istomišljenici. Služeći se nježnim eufemizmom (predsjednik „nije rekao istinu”), pozivali su ga čak i na to da se ispriča, jer bi na taj način demonstrirao svoje poštenje i dosljednost. No, svojom šutnjom i verbalnim eskapadama svojih pobočnika (koji se u povijest ustrajno nastoje upisati kao ništice), Mesić je doista pokazao da je dosljedan.

Jer, on ne bi bio Stipe Mesić, da prizna kako je – lagao i kako je, nakon laži, one koji su ga na nju upozorili nazvao – sumanutima. Nije, naime, slučaj sisačke željezare prvi put da Mesić krivotvori vlastite izjave: čitava je njegova politička karijera zapravo jedan minhauzenovski veleslalom.

Slučaj prvi: Deklaracija

Kad su u predizornoj kampanji 2000. neki mediji objavili podatke o njegovoj stvarnoj ili navodnoj suradnji s UDB-om (što se pokazalo kao autogol, zahvaljujući tomu što su jugoslavensko-udbaški krugovi od 1990. naovamo svjesno uništavali ili krivotvorili udbaške materijale, zamećući tako svoje tragove i onemogućujući temeljitu rekonstrukciju rada jugoslavenskoga ubilačkog stroja, kako bi on uz minimalne žrtve mogao doživjeti potpunu rehabilitaciju!), potegnuto je i pitanje Mesićeva grubog napadaja na Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika.

Mesić je na to izjavio da mu takvo što mogu spočitnuti samo politički šarlatani i neznalice, jer je on Deklaraciju napao samo prividno, a zapravo je njezinim potpisnicima time omogućavao taktički uzmak, koji je za posljedicu imao pobjedu njezinih zahtjeva. A što je zapravo Mesić rekao o Deklaraciji?

O hajci koja se vodila protiv Deklaracije i u kojoj je, pored ostalih, sudjelovao Mesićev politički mentor Josip Manolić, zagrebački *Vjesnik* objavio je 31. ožujka 1967. i sljedeće redke: „Stipe Mesić rekao je na početku svog izlaganja u diskusiji da ga nije toliko iznenadilo bacanje bombi na naša predstavništva u Americi i Ka-

nadi, bacanje bombi na naše konzulate u Zapadnoj Njemačkoj, jer se zna tko baca te bombe i tko stoji iza tih grupica, koliko ga je iznenadila ova deklaracija.

Kada sam pročitao tu deklaraciju, rekao je, nije mi dugo trebalo da shvatim da je to politička diverzija koja je uperena protiv socijalističkog razvoja naše zemlje i koja je uperena protiv onoga što je najsvetije, što je izvojevano u našoj narodno-oslobodilačkoj borbi, a to je bratstvo i jedinstvo, čega se mi ne možemo odreći i za što su pale velike žrtve, za što su pale milijunske žrtve.

Ovi bombaši, s koje god strane dolazili, doći će sigurno pod udar ne samo našeg hrvatskog naroda, nego svih naroda naše socijalističke domovine. Bez obzira na to na koji način se postavljaju obranaški potpisnici i sugovornici tih potpisnika, na koji način oni branili sebe, da li su to potpisali u pijanom ili kakvom drugom opojnom stanju.

Mislim da je deklaracija doživjela apsolutni krah, i da je javnost osudila sve njezine sastavljače. Pridružujem se onim drugovima zastupnicima koji traže da se objelodane imena potpisnika, da se ne samo društveno i politički osude stavovi i potpisnici deklaracije, nego da i tužilaštvo pokrene krivični postupak protiv odgovornih osoba.”

Izjava posve u stilu sadašnjeg predsjednika: kratka i nedvosmislena, začinjena duhovitom opaskom. Mesić shvaća brzo (ne treba mu dugo) i predlaže još brže, uhodano rješenje: *haps*, Višinski, Gulag.

Ruku na srce, valja priznati da se i tada, evo, zalagao za „fukcioniranje institucija sistema”: policije, UDB-e, javnog tužiteljstva, sudstva oličenog u Iliji Ivaniću i sličnim protuhama te, napokon, starogradiško-lepoglavskih odgojno-obrazovnih ustanova.

Kod čovjeka takve mentalne konstitucije nije nikakvo čudo da tri desetljeća kasnije porekne ono što je izgovorio za saborskom govornicom, što su zabilježile magnetofonske vrpce i objavile novine. Još manje je čudo da se onaj koji je predlagao kazneni progon potpisnika Deklaracije, sada nacрта kao pokrovitelj i počasni gost obilježavanja obljetnice Hrvatskog proljeća, općenarodnog pokreta kojemu je Deklaracija bila nesumnjivo jedan od najvažnijih poticaja i ujedno dokument u kojem je uobličen jedan od ključnih zahtjeva.

Slučaj drugi: Tuđman i BiH

Pojavivši se u vrhu hrvatske političke elite početkom devedesetih godina niotkuda (a zapravo iz donjih pretinaca Tuđmanove partizanske nostalgije), Mesić je odmah pokazao interes za cementare i slične blagodati hrvatskoga privatizacijskog

raja. No, kako se u to vrijeme glave nisu gubile zbog zamakanja ruku do lakata u državne novce, iz te je afere izišao relativno neokrnjen, iako poljuljana položaja. Dok se Mesić bavljao svojim teškoćama, u Tuđmanovoj su hladovini propupale spore drugih anonimusa.

Njih će krug oko Manolića i Mesića pokušati „izdiferencirati” povodom tragičnoga hrvatsko-muslimanskog sukoba. U naknadnim konfabulacijama tvrdit će se kako su se Manolić i Mesić distancirali od Tuđmana zbog tobožnje „politike podjele Bosne”, ali kad se jednom bude ozbiljno pisala povijest, slika će nesumnjivo biti bitno drugačija.

Istini za volju, Mesić je spadao u čvršće zagovornike hrvatsko-muslimanskog saveza, ali izostanak tog saveza nije bio razlog prvog raskola u HDZ-u. Uostalom, nije Manolić samo organizator susreta Bobana i Karadžića u Grazu, nego je bio jedan od prvih iz hrvatskoga državnog vrha koji je ustvrdio kako BiH ne može opstati kao država. Pragmatičan kakav već jest, ponudio je salomonsko rješenje ne samo za utvrđivanje počinitelja zločina u hrvatsko-muslimanskom sukobu, nego i za smjerove razvitka Bosne i Hercegovine.

Ali, kad je američko kumstvo dovelo do Washingtonskih sporazuma, Manolić, Mesić i skupina njihovih privrženika (mahom ljudi povrijeđenih taština, koji su Tuđmanovu smrt jedva dočekali da se mrtvom poglavaru osvete) pomislili su kako je kucnuo trenutak kad se više ne trebaju boriti za mjesto uz poglavarov stol (odakle su ih istisnuli spretniji), kad bi i sami mogli postati poglavari, jer – novi će smjer tražiti nove kormilare.

No, prevarili su se u računu. I upravo time, pokazavši svoju nesposobnost da preuzmu vlast, prokockali su potporu svojih zapadnih mentora. Ostalo im je samo kukati i tvrditi kako su se s Tuđmanom rastali zbog „politike podjele BiH”, premda je u proljeće 1994. bilo jasno da *te politike* (više) nema, i iako su se tijekom 1991.–1993. dok je nje (možda) bilo, poglavaru ulagivali na način koji nije odudarao od onoga njihovih suparnika. Jednako servilno i jednako bljutavo.

Slučaj treći: svjedočenje u Haagu

Međunarodni sud za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) u Den Haagu ozbiljno pristupa zaštiti žrtava i svjedoka, i ne usteže se posegnuti i za visokim (zasad tek novčanim) kaznama protiv onih koji otkriju identitet zaštićenih žrtava i svjedoka. Takvim se kaznama (pa čak i zatvorom) iz nekih krugova prijetilo urednicima i uredništvima nekih hrvatskih dnevnika, koji su objavljivali tekst navodnoga Mesićeva svjedoče-

nja u korist optužbe u postupku protiv generala Tihomira Blaškića. Te su prijetele podosta govorile o tome, je li objavljeni tekst apokrifan ili nije.

Sâm Mesić je rezolutno izjavio da nije bio u Haagu i da nije svjedočio kao svjedok optužbe u procesu protiv Blaškića – također više nego zanimljive, prije tipične, nego atipične figure iz šarolikoga hrvatskoga obavještajno-političkog rasadnika. U toj tvrdnji uglavnom ustraje i nakon što je postao predsjednik Republike, dodajući da se o tome ne smije javno govoriti.

Laž se sastoji u tome što sud zaštitne mjere za žrtve i svjedoke određuje ne po vlastitu nahođenju, nego tek na zahtjev tih osoba, tj. osoba čije bi dostojanstvo moglo biti povrijeđeno, ili bi mogle biti izvrnute opasnostima. Drugim riječima, nema nikakve zapreke da se svjedok odrekne zaštite i da nastavi svjedočiti javno (kao što je nedavno, usred iskaza, u procesu Miloševiću učinio Milan Babić) ili odobri objavljivanje svoga ranijeg iskaza, te na taj način samomu MKSJ-u i strankama u drugim postupcima prištedi trud i vrijeme.

Ako mu je prije nekoliko godina i prijetila kakva opasnost, danas, kad je predsjednik države, Mesić je siguran i mogao bi o tom svjedočenju kazati istinu. Ali, Mesić ne bi bio Mesić kad bi se držao načela.

Slučaj četvrti: sisačka željezara

Ne održavši obećanje o javnom imenovanju financijera svoje predsjedničke kampanje (uz obrazloženje da to nisu učinili ni drugi kandidati, kao da su obveze neuspješnoga kandidata prema javnosti istovjetne onima izabranog predsjednika!), Mesić se na čelu države upustio u pravi veleslalom s državnim interesima, nacionalnom sigurnošću i činjenicama kao takvima.

Zaljubljenici u bizarnosti pamtit će morbidne viceve i šarlatansku površnost, ali i kamere postaje *Channel Four* nad dokumentima koji predstavljaju državnu tajnu ili nad spektakularnim otkrićem tobožnjega „crnog (ili crvenog?) telefona” između Pantovčaka i Dedinja. Hrvatski mediji su se pritom natjecali u mržnji prema Franji Tuđmanu, predsjedniku kojemu su se sve donedavno klanjali do neukusa.

Uostalom, od crva i ne treba očekivati ništa osim gmizanja.

Nekompetentnost novoga gospodara Pantovčaka kulminirala je u aferi oko sisačke željezare. Kršeći zakon i pravila dobrog ponašanja favoriziranjem jedne, ruske strane (što, opet, nije slučajno), Mesić je 21. siječnja 2003., u žaru dosadnoga kokodakanja o „resursima” i „ulaganjima”, potpisao dokument od dvije stranice, kojemu na početku stoji naslov „Protokol o namjeri”. Tri od ukupno pet točaka tog dokumenta počinju rečenicom koja sadržava sintagmu o „preuzimanju obveza”, a

u petoj se čak strane obvezuju potpisati ugovor u roku od jednog mjeseca. Pravnik kao što je, navodno, Mesić, mogao bi znati da je takav dokument zapravo predugovor. A predugovor je također – ugovor.

Malo kasnije, kad se vidjelo da je stvar nešto složenija nego što je on to uspio vidjeti ispod svoga čela zakamuflirana obrvama, Mesić je izjavio: „Nisam potpisao protokol s Rusima”.

Sutradan je u novinama objavljen faksimil njegova potpisa.

Ali, Mesić ide dalje: dobro, jesam potpisao, ali sam previdio da je papir nazvan „protokolom”. (Time, dakako, ponovno posvjedočuje svoj pravni analfabetizam, jer pristojan student prve godine prava zna da *falsa nominatio excusat*, tj. da se narav i pravna uloga isprave tumači po njezinu sadržaju, a ne po nazivu.) U trećoj fazi, zagrebački tjedni *Revolverblatt* koji preživa na istim jaslama, napraviti će koncesiju: potpisan je „protokol o namjeri, a ne o prodaji”, iako u tekstu piše upravo suprotno.

U četvrtoj fazi odgovornost je prevaljena na nekakva Mesićeva savjetnika. Taj se velikodušno posuo pepelom, preuzeo odgovornost i 11. veljače „ponudio ostavku”. Neki su pomislili da će savjetnik otperjati, zbog ljepote pripovijesti. Ali, početkom ožujka Mesić je priopćio kako „ne će prihvatiti ostavku svog savjetnika za ekonomiju Dubravka Radoševića”, jer za to – „nema nikakva razloga”. Doista, čovjek nije kriv. Možda jest nekompetentan, ali, nije ni predsjednik kompetentniji, pa mogu ruku pod ruku, vojvoda i serdar. Balkanski, jer Balkanu i težimo.

I onda, shvaćajući da su ga zbog laganja u aferi o sisačkoj željezari kritizirali svi koji drže do sebe, Mesić je na nove kritike u *Novom listu* odmahnuo rukom: „Prdnula baba u mlin da pojača buku!”.

Ne će predsjednik dalje od Balkana, ali – ne da se ni Balkanu iz predsjednika, zar ne...

(*Politički zatvorenik*, br. 132, ožujak 2003.)

GRANIĆ I MESIĆ – DUBOKA GRLA

Javna tajna, da je u doba Tuđmanove vladavine njegov skrušeni i umiljati ministar dr. Mate Granić bio onaj koji je medijima krišom dostavljao kompromitirajuće dokumente, od kojih su neki imali status državne tajne, nedavno je potvrđena u novinama. Granić je dokumente „dilao” na Mirogoju, moleći tobože Očenaš i „meditirajući”. Zauzvrat je dobio visok stupanj poštode i kolumnu u zagrebačkom tjednom *Revolverblattu*. Da je slično radio i Mesić, nedavno je, 17. svibnja 2003., u *Jutarnjem listu* objavio urednik *Globusa* Davor Butković:

„Stipu Mesića upoznao sam krajem 1991., dok je još bio predsjednik Jugoslavije. Od tada sam ga intervjuirao barem dvadeset puta. *Globusov* urednik Marko Grčić i ja izredigirali [sic!] smo famoznu Mesićeve knjigu o padu SFRJ (moram se pohvaliti da sam ja smislio naslov u prvom licu, zbog kojeg je kasnije Tuđman bio bijesan na Mesića).

S Mesićem sam bio u toliko dobrim odnosima da mi je, kao što sam nedavno već bio napisao, baš on osobno, još dok je 1993. bio predsjednik Sabora, uručio dokumente o ubojstvu obitelji Zec i o zločinima što su ih učinile postrojbe pod zapovjedništvom ondašnjeg HDZ-ova zastupnika Tomislava Merćepa. I danas smatram da je tada postupio iznimno hrabro i društveno odgovorno, neovisno o motivima koje valja tražiti u zadnjoj rundi borbe za vlast u HDZ-u...

Međutim, u intervjuima i u povremenom druženju s Mesićem došle su do izražaja i njegove krajnje loše značajke, poput nelojalnosti, neozbiljnosti i površnosti.

Mesić je, primjerice, na jednoj zajedničkoj večeri u *Esplanadi* usred predsjedničke kampanje 1992., ozbiljno uživao zezajući se na Tuđmanov račun, budući da je *Globus* baš tada bio otkrio kako je pokojni predsjednik pod sumnjivim okolnostima otkupio vilu u Nazorovoj. Mesić je u to vrijeme bio najbliži Tuđmanov suradnik.

Nikada niste mogli biti sigurni je li vam Mesić dao točnu informaciju, ili je o nečemu govorio napamet te je mogao mijenjati svoje političke stavove, ne iz dana u dan, nego iz rečenice u rečenicu, pogotovo ako ih nije imao čime argumentirati.

Naposljetku, Mesić nije, kao što smo često znali komentirati u uredništvu *Globusa*, imao nikakvu stvarnu supstancu. S njim niste mogli napraviti intervju u kojem biste ozbiljno diskutirali o političkim koncepcijama, jer su njegovi ozbiljni

politički odgovori završavali, u najboljem slučaju, na trećoj rečenici. Za takve smo se, ozbiljne projekte, u prvoj polovici devedesetih služili Jožom Manolićem, koji je od svakog bitnog političkog pitanja mogao sačiniti utemeljeni esej. Uza sve ovo, Mesić, nažalost, nije birao društvo u kojem se kreće, što mu se u predsjedničkoj kampanji, kada je dopustio da ga financiraju poduzetnici s posve sumnjivim backgroundom, moglo razbiti o glavu...”

(Politički zatvorenik, br. 135, lipanj 2003.)

PROVOKACIJA IZ REPUBLIKE SRPSKE
(Je li HDPZ izazvao incident u Hrvatskoj Kostajnici?!)

Može li se biti okupator u vlastitoj domovini? Može li se u hrvatskoj državi provocirati državnim znamenjem?

Moglo je u Jugoslaviji, kad se drakonski sudilo zbog „izazivanja na nacionalnoj osnovi” i „uznemiravanja nacionalnih osjećaja građana”. A može, izgleda, i u današnjoj Hrvatskoj, kad se hrvatske državljane i hrvatske udruge, poimence Hrvatsko društvo političkih zatvorenika, proziva za isticanje hrvatskih narodnih i državnih simbola.

Napad je, doduše, došao izvan Republike Hrvatske, ali se njime ne dira samo u HDPZ, nego i u državu odnosno njezinu teritorijalnu cjelovitost. *Glas Pounja*, glasilo koje izlazi u Republici Srpskoj, tom proizvodu nasilja i genocida, optužio je, naime, Hrvatsko društvo političkih zatvorenika, ali i hrvatske vlasti, zbog organizacije Dana hrvatskih političkih uznika 30. travnja 2003. u Hrvatskoj Kostajnici.

U članku stanovitog Branislava Adamovića navodi se kako su „miting” organizirala neka udruženja iz Hrvatske, i to „žrtve komunističkog terora iz doba Drugog svjetskog rata, kao i žrtve iz političkog pokreta u tadašnjoj SRH, tkz. Maspok” Riječ je, kaže tekstopisac, o drugama „krajnje desne opcije” od kojih neke „njeguju tradicije poraženih fašističkih snaga”. Uopće, održavanje ovog skupa nadomak granice „predstavlja neuobičajen i agresivan potez, koji se može nazvati incidentom. Ne vjerujemo da nije bilo i drugih podesnih lokacija u RH, na kojim se mogao održati ovakav skup, a odabiranje ove lokacije u najmanju je ruku neukusno i necivilizacijski je čin”. U nastavku teksta se poziva hrvatske vlasti da ubuduće spriječe slične provokacije kojima je očiti cilj „zaustaviti određene procese”. Pisac poteže primjer Stipe Mesića, koji je svojom isprikom u Jasenovcu pokazao kako se ti „određeni procesi” podupiru. No, ako hrvatske vlasti ostanu pasivne, treba imati na umu, poručuje Adamović, da je „vrijeme križara i fašizma prošlo”.

Pametnomu dosta. Za Adamovića i *Glas Pounja* hrvatski politički uznici, bili oni iz doba neposredno iza Drugoga svjetskog rata ili iz Hrvatskog proljeća, obični su fašisti i s njima se tako treba ophoditi. U svakom slučaju, iz Banjaluke (i Beograda) će se odlučivati na kojem će se dijelu hrvatskoga državnog teritorija održavati skupovi i svečanosti.

A da ipak ima onih koji žele poduprijeti „određene procese”, jasno – prema njima – svjedoči primjer Stipe Mesića. Na njega, koji se je u Jasenovcu ispričao, ne tražeći da se zauzvrat netko ispriča Hrvatima, pozivaju se teoretičari ograničenog suvereniteta Republike Hrvatske.

I pravo je!

*(Politički zatvorenik, br. 136-137,
srpanj–kolovoz 2003.)*

*PUNIH 26 MJESECI VLAST NIJE NIŠTA PODUZELA PROTIV PARTIZANSKIH KOLJAČA!**

Hrvatskim su narodnim vlastima puna usta jednakosti, zakonitosti i pravne države. No, da toj tzv. pravnoj državi nisu baš svi isti, pokazuje način na koji se vlast opohodi prema partizanskim počiniteljima ratnih zločina.

Iako su ti zločini bili općepoznati svih ovih desetljeća, jer su njihovi razmjeri bili takvi da ih je bilo nemoguće previdjeti ili posve prešutjeti (pa je vrlo dirljivo slušati tipove koji su za Bleiburg i križne puteve, tobože, prvi put čuli 1990.), poraz komunizma i raspad Jugoslavije nije doveo do sankcioniranja zločinaca. Bit će da nije bez uzročne veze činjenica da su nove hrvatske vlasti (ako kakvoga formalnog sporazuma i nije bilo!), bile dobrotno protkane osobama i duhovima koji su i sami bili poprskani hrvatskom krvlju.

Posljednjih su godina ipak podnesene brojne kaznene prijave, što protiv poznatih, što protiv nepoznatih počinitelja. Neke su dokumentirane, neke manje dokumentirane. Jedne su pravnički bolje sročene, drugima nedostaje dovoljna zanatska obrada. No, po svima se je moglo postupiti. Ako nikako drugačije, onda odbacivanjem. No, vlast je, kako *predjanuarska*, tako i *januarska*, da se Vlasi ne dosjete, izabrala drugu taktiku. Ne će odbaciti kaznene prijave, jer bi to bilo nezgodno i jer bi oštećenima dalo pravo na preuzimanje progona. Ali, istodobno ne će po njima ozbiljno postupati (za razliku od recimo, prijava protiv hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata!), nego će biološkim zakonima prepustiti da te prijave učine bespredmetnima.

Vuk sit, tek koza nije cijela...

Jedan od rijetkih javnih djelatnika koji se tom problematikom doista bavi, narodna zastupnica Marija Bajt, 7. svibnja 2003. postavila je zastupničko pitanje o sudbini tih prijava. Na to je pitanje dopisom Kl. 700-01/03-01/357, Urbroj: 514-

---

* U prilogu teksta, kao njegov sastavni dio, doneseni su faksimili dvaju dokumenata: zastupničkog pitanja Marije Bajt odnosno odgovora na nj koji je 3. VI. 2003. potpisala ministrica Ingrid Antičević Marinović te Izvješće o ratnim zločinima iz Drugoga svjetskog rata, koje je 5. III. 2001. potpisao državni odvjetnik Radovan Ortyński. Na drugome mjestu u ovoj knjizi napomenuto je kako se je kaznenoj prijavi protiv Rade Bulata i družine dogodilo i to da se u državnome odvjetništvu – zagubi...

05-02/5-03-2 od 3. lipnja 2003. odgovorilo Ministarstvo pravosuđa, uprave i lokalne samouprave, dostavljajući u prilogu Izvješće Državnog odvjetništva Republike Hrvatske br. KR-I-DO-173/01 od 5. ožujka 2001. Ta dva dokumenta predsjednik je Sabora dostavio svim zastupnicima.

Smatrajući kako je riječ o vrlo važnim dokazima o svjesnomu sabotiranju zakonske obveze da se počinitelje teških kaznenih djela goni po službenoj dužnosti, na idućim stranicama objavljujemo faksimile tih dokumenata. Skrećemo pozornost na to da je u odgovoru na zastupničko pitanje od 7. svibnja 2003. dostavljen odgovor koji se temelji na 26 mjeseci starijem izvješću.

Drugim riječima, iz toga je izvješća jasno da od ožujka 2001. do svibnja 2003. narodna vlast nije poduzela ništa. Odnosno, *čika* Rada Bulat i slični tipovi uživaju blagodati tzv. pravne države...

*(Politički zatvorenik, br. 136-137,
srpanj–kolovoz 2003.)*

TITOVO IME MOSTU KOPNO – PELJEŠAC!

U par navrata na stranicama ovog lista istaknuli smo kako nema bjelodanijeg dokaza o značenju i posljedicama jugoslavenske partizanske pobune i pobjede, od činjenice da je Hrvatska kod Neuma rasječena na dva dijela.

U tom smislu isticali smo kako je činjenica da nekad socijalističkoj Bosni i Hercegovini nije darovan reliktni izlaz na more u Sutorini, nego samo onaj u Neumu, kako bi se Hrvatsku rascijepilo i time ju se čvršće svezalo uz Jugoslaviju, spomenik jugoslavenskim komunistima hrvatskog podrijetla trajniji od mjedi. Predlagali smo da se upravo tamo, na najneprirodnijoj granici na svijetu, postavi spomenik jugoslavenskomu maršalu Josipu Brozu Titu, da on svakog čekača na graničnom prijelazu, osobito pod kolovoškim suncem, podsjeti na tvorca toga čudovišnog projekta.

U najnovije vrijeme aktualizira se rasprava o izgradnji mosta kojim bi se povezali kopno i poluotok Pelješac, te se na taj način izbjegla potpuno neprirodna, politički i gospodarski neodrživa situacija, prema kojoj je svojedobni ustroj Pakistana *mačji kašalj*. Izgradnja mosta i prateće infrastrukture stajat će, tvrdi se, nekoliko desetaka milijuna eura, a najava njegove izgradnje već je stvorila novi problem u odnosima između službenog Sarajeva i Zagreba.

I to je rezultanta tzv. antifašističke borbe, pa je i to dodatni razlog da opetujemo: mostu kopno-Pelješac, kao simbolu hrvatske nacionalne tragedije, valja dati Titovo ime. Da mlađi naraštaji upamte i da sramota bude – potpuna...

(Politički zatvorenik, br. 142, siječanj 2004.)

PROMAKNUĆA UDBAŠA U SUVERENOJ HRVATSKOJ

Kako se u suverenoj hrvatskoj državi tretiraju udbaško-jugoslavenski kadrovi, pokazuje imenovanje nekog Ivice Šnajdera savjetnikom novopečenoga ravnatelja Protuobavještajne agencije, Joška Podbevška.

Taj Šnajder je potkraj osamdesetih tadašnjemu Centru Službe državne sigurnosti u Karlovcu – u to doba bastionu velikosrpstva – uputio molbu za primitak na posao, navodeći:

„Trenutno sam zaposlen u RO Automehanika, kao prodavač u trgovini rezervnih dijelova. (...) U članstvo SK primljen sam u vrijeme odsluženja vojnog roka, 1987. godine kao jedan od najboljih vojnika jedinice u kojoj sam odslužio vojni rok.

Moje političke misli i uvjerenja vezana su uz jedinstvenu SFRJ i veliki sam protivnik razdvajanja nje same. Tu ljubav prema svojoj domovini usadili su mi otac i majka. Djed (po očevoj liniji) je bio učesnik NOB, a nakon rata je bio radnik OZN-e i UDB-e, pa dio interesa i tu vuče korijene“.

Bit će da su polupismenost i boljševičko-udbaška prošlost dovoljne preporuke da se Šnajder rasporedi na visoko mjesto u hrvatskim obavještajnim službama, ljeta Gospodnjega 2004., u doba doktora znanosti Ive Sanadera.

Čestitamo!

(Politički zatvorenik, br. 146, svibanj 2004.)

NOVI PRILOZI ZA POVIJEST SANADEROVA KAPITULANSTVA

Veliki je broj Hrvata pobjedu Hrvatske demokratske zajednice u studenome prošle godine dočekaao s olakšanjem koje je – ako je malomu dopušteno uspoređivati se s velikim – unekoliko podsjećalo na oduševljenje u travnju i svibnju 1990. Četverogodišnja se vladavina Račanove *bande četvorice*, sa svojim obračunima s elementarnom nacionalnom simbolikom, činila crnom rupom novije hrvatske povijesti. Nitko razuman nije mogao vjerovati da se u pljuvanju po dostojanstvu vlastite nacije može ići ispod razine jednoga Stipe Mesića.

A onda se pokazalo da je to ipak moguće.

Nova Sanaderova vlada s izvornim (Tuđmanovim) HDZ-om ima vrlo malo zajedničkoga. Štoviše, ni na jednome se koraku ne taji kako „obračun s tuđmanizmom“ smatra jednom od svojih ključnih zadaća. Pritom se pod pojmom „tuđmanizma“ ne kriju samo negativni elementi vladavine prvoga predsjednika Republike Hrvatske (poput pretvorbene Sodome i Gomore, nepotizma, objijesti i bahatosti, nespretnih odnosa s medijima i sl.), nego i ono što je tzv. tuđmanizam (ako se takav nazivak u ozbiljnoj raspravi uopće može koristiti!) baštinio od tradicionalnoga, donekle i tradicionalističkoga hrvatskog nacionalizma.

Vladavina Ive Sanadera ima solidne izgleda da u nacionalnu povijest uđe kao era temeljitog obračuna s hrvatskim nacionalizmom.

Naravno, nisu Račanove ambicije bile manje. No, njegove su hipoteke bile veće, pa se je on u obračune upuštao opreznije. I, ne na zadnjem mjestu, račanovsko-pusićevski nasrtaj na nacionalne tradicije nužno je izazivao reakciju: napadači su doživljavani kao uljezi, kao nametnici čije neprijateljstvo postoji samo po sebi.

Sanader, nasuprot tomu, dolazi pod hrvatskim barjakom, on se razmeće rodoljubnim izjavama, on prividno demonstrira skrb za branitelje i vrijednosti Domo-vinskog rata. Istodobno je prema tzv. međunarodnoj zajednici neusporedivo ser-vilniji od Račana. Svoju je vladu, s iznimkom par pojedinaca, popločao osobama bez prošlosti, misteriozne sadašnjosti i nepostojeće budućnosti. Ministar obrane je čovjek koji se bez konca ne zna vratiti u vlastiti stan. Ministar policije na konferenciji za tisak ni nakon šest mjeseci ne zna imena svojih najbližih suradnika.

Ministrica pravosuđa, ljepolika Vesna Škare Ožbolt, kao svoju ključnu prednost ističe „dobar odnos“ koji je svojedobno imala s Florence Hartmann, glasnogovornicom Carle Del Ponte, ne shvaćajući da takvom izjavom ne govori samo o vlastitoj ništavnosti, nego zadaje bolan šamar čitavoj naciji.

Suvišno je raspravljati o tome da vlast ima obveze, dok oporba ima prava. Svatko će se razuman suglasiti s time, da vladajuća stranka ne može sebi dopustiti one korake, pogotovo onakve verbalne eskapade, kakve si je mogla priuštiti u oporbi. Ali – *est modus in rebus*. A Hrvatska je izgubila mjeru.

Poniženja se nižu jedno za drugim. Vladu sastavljamo po diktatu međunarodne zajednice, a ne u skladu s rezultatima izbora. Poput Kranjčevićeva „Gospodskoga Kastora“ čekamo mrvice s europskoga stola. Politički su uznici jednako kao i u Račanovo doba, zadnja rupa na svirali. Nudimo izobrazbu iračkih policajaca kako bismo se dodvorili Amerikancima. Bechtelu priznajemo i ono što on sâm ne svojata. I sve se to naziva „realnom politikom“...

Kao da iz vlastite povijesti ne znamo koliko je u pravu bio Ante Starčević kad je grmio protiv „praktičnika“ (aktera tzv. praktične politike) i koliko su u krivu bili Vladko Maček i Jurica Krnjević kad su vlastiti kukavičluk, vlastitu spremnost na kapitulaciju uvijek zaodijevali u „razumske, realne razloge“.

I nije bez vruga pitanje saborskoga zastupnika dr. Tonća Tadića, nisu li nam možda Amerikanci podmetnuli nekoga drugog Sanadera. Ovo svakako nije onaj sa splitske Rive, ali ni onaj predstojnik Tuđmanova predsjedničkog ureda.

Koji je on, dakle?

(*Politički zatvorenik*, br. 148-149,
srpanj-kolovoz 2004.)

NOSTALGIČARSKO TEPANJE JOSIPU BROZU
(Uz ilustraciju na posljednjoj strani korica)*

Želeći zadržati svoje nasiljem i zločinom stečene položaje, jugoslavensko-komunistički nostalgičari (danas ogrnuti plaštem demokratičnosti, humanizma i anti-fašizma) svako malo proizvode afere i slučajeve. Zahvaljujući toj tužnoj činjenici Hrvatska još uvijek živi u prošlosti. Dojučerašnji partijski jurišnici i odani pripadnici Jugoslavenske (narodne) armije sustavno ističu svoju pobjedničku ulogu u Drugome svjetskom ratu, tvrdeći da je ona ujedno značila pobjedu i slobodu Hrvatske. No, da je tako, Hrvati ne bi 1991.–1995. morali ponovno proliti more krvi, da se oslobode upravo te JNA i države koju je ona imala braniti.

Kako danas ne prolaze bjesomučne, zapjenjene hajke na „narodne neprijatelje“, koje su bile svakodnevica ne samo 1945., nego i u doba Deklaracije (1967.) ili nakon Karađorđeva (1971./72.), jugoslavenski nostalgičari svoju žal za prošlim vremenima pokušavaju odjenuti frazama o interesima Hrvatske. Današnja suverena Hrvatska, tvrde oni, ne bi bila moguća bez Josipa Broza, „antifašističke borbe“ i ustava SFRJ iz 1974.

Da nije bilo „antifašističke borbe“, Hrvatska bi se ponovno našla u unitarnoj, karađorđevićevskoj Jugoslaviji, a četnici bi izvršili veće pokolje od partizanskih. Tako se na budalaštine nastavlja glupost i zloba.

Prvo, komunistički zaokret prema federalizmu dio je komunističke međuratne taktike. Da nije bilo hrvatske narodne borbe nakon 1918., Sima bi Marković još dugo personificirao komunistički stav o prvom Jugoslaviji.

Drugo, više je nego neozbiljno raspravljati o tome, bi li Hrvatska 1945. opstala da protiv nje nisu rovarili unutarnji neprijatelji. No, to ovdje nije ni važno. Važno je to, da njezine unutarnje neprijatelje nije motiviralo neprijateljstvo prema fašizmu ili nacional-socijalizmu, pa ni ideološka suprotstavljenost ustaškom pokretu, nego težnja za obnovom Jugoslavije i služenje Londonu ili Moskvi.

I treće, pitanje je, bi li se četnici upustili u zločine onakvih razmjera u kakve su se – diljem svijeta, pa i u Hrvatskoj – upuštali komunisti. No, kad bi se o tome

---

* Na posljednjoj stranici korica *Političkog zatvorenika* br. 150 (rujan 2004.) objavljen je faksimil Mišljenja br. 3. takozvane Badinterove komisije.

jednoznačan odgovor i mogao dati, znači li to da zločinca treba nagraditi, samo zato što bi netko drugi na njegovu mjestu napravio još veći zločin!?

Na kako klimavim nogama stoje majestetične izjave naših „antifašističkih političara“ ili šarlatana poput aktualnog predsjednika države, govore i tvrdnje kako su Broz i Ustav iz 1974. temeljci osamostaljenja današnje Hrvatske. Jer, hoće se da se Badinterova komisija oslanjala upravo na taj Ustav.

Ostavljajući po strani raspravu o tome kako je i zašto došlo do „avnojskih granica“, a u sklopu koje bi se mogao opetovati prijedlog s ovih stranica, da Titu i partizaniji pravi spomenik valja podići kod Neuma – tamo gdje je već osakaćena Hrvatska presječena nadvoje – ovdje recimo da ni to nema veze s istinom!

Konferencija o Jugoslaviji, koja je utemeljena 27. kolovoza 1991. na izvanrednoj sjednici ministara vanjskih poslova zemalja Europske zajednice u Bruxellesu, konstituirala je i Arbitražnu komisiju koju je tvorilo pet članova, sve predsjednika ustavnih sudova zemalja članica EZ. Komisijom je predsjedavao predsjednik Ustavnog suda Francuske Republike, dr. Robert Badinter.

Kako je ta komisija utvrdila svojom odlukom od 4. srpnja 1992., već 7. rujna 1991. na snagu su stupili uvjeti određeni Deklaracijom o Jugoslaviji (od 27. kolovoza 1991.), te se od toga dana sukobi na području SFRJ prestaju smatrati unutarnjim sukobima. Drugim riječima, svi sukobi nakon tog dana su međunarodni sukobi, sukobi među državama. Hrvatska je faktično postala suverenom državom. U međunarodnom je pravu, naime, notorno da priznanje ima tek deklaratoran značaj: država se priznaje jer već postoji; ne priznaje se država da bi tim priznanjem tek nastala.

Nakon što je predsjedatelj Konferencije o Jugoslaviji, lord Peter Carrington 20. studenoga 1991. Badinterovoj komisiji proslijedio upit Srbije i Crne Gore, mogu li se „unutarnje granice između Hrvatske i Srbije te između Bosne i Hercegovine i Srbije smatrati granicama u smislu međunarodnoga javnog prava“, Komisija je 7. prosinca objavila Mišljenje br. 1, datirano 29. studenoga, kojim se konstatira da je Jugoslavija u stanju raspadanja. Ponavljajući kako je došlo do tog mišljenja, Komisija je 11. siječnja 1992. objavila Mišljenje br. 3, u kojem se navode međunarodnopravni argumenti u prilog stajalištu da se granice republika imaju smatrati državnim granicama.

Nigdje nikakva spomena ni AVNOJ-a, ni ZAVNOH-a, ni Tita, ni Ustava iz 1974. i sličnih himera!

To mišljenje u engleskom izvorniku objavljujemo na koricama našeg mjesečnika.

Istodobno, recimo i to da je na stranicama hrvatskog tiska nedavno objavljeno podsjećanje na to da je, „prigodom uručivanja počasnog doktorata Sveučilišta u Zagrebu gospodinu Robertu Badinteru, predsjedniku Međunarodnog arbitražnog povjerenstva, gospodin Badinter dao je intervju novinarki Hrvatske televizije Silviji Luks u kojem je on na pitanje o utjecaju 'ustava bivše Jugoslavije iz 1974.' kategorički odgovorio da je njegovo arbitražno povjerenstvo djelovalo i odlučivalo: 'Na temeljnim načelima međunarodnog prava' bez ikakvog povezivanja s Ustavom iz 1974. godine. Obrazlažući tu tvrdnju, gospodin Badinter je rekao: 'Pošli smo od činjenica koje je nalagala realnost, a to je da se bivša savezna Republika Jugoslavija raspadala. To nije bila politička odluka, nego činjenično stanje. Savezna država u kojoj se događaju oružani sukobi, u kojoj više nema zastupanja same države, u kojoj se javne službe raspadaju, više nije država. Bivša se Jugoslavija raspadala. Trebalo je djelovati polazeći od toga, te se usredotočiti na budućnost svake od država...'“

Pametnomu dosta. No, da će Mesić i slični iznova kokodakati svoje naučene pjesmice, ne treba sumnjati. Ali se na njih ne treba ni obazirati: beznačajnosti će, naime, uvijek biti.

(Politički zatvorenik, br. 150, rujan 2004.)

U HRVATSKOJ ZABRANJEN HRVATSKI GRB!

Navijačima koji su 4. rujna 2004. na sjevernoj tribini maksimirskog stadiona gledali međunarodnu utakmicu Hrvatska – Mađarska, zaštitari su – navodno po natpisku Hrvatskoga nogometnog saveza – oduzimali ne samo pirotehničke naprave ili slične zabranjene navijačke rekvizite, nego i – hrvatski grb!

Starijim malodobnicima D. M. i Z. M., obojici iz Zagreba, zaštitari su na ulazu oduzeli navijački šal s natpisom „Hrvatska“ - „Za dom spremni“ - „Opet će se gusta magla spustiti“, te kapu „šiltericu“ s povijesnim hrvatskim grbom s početnim bijelim poljem, bez ikakva natpisa.

Njihov se je odvjetnik pismeno obratio Hrvatskomu nogometnom savezu, tražeći objašnjenje, na temelju kojeg propisa su ti rekviziti – a osobito onaj s hrvatskim grbom – zabranjeni.* Odgovor još čekamo i o njemu će čitatelji ovog mjesečnika biti obaviješteni. A do tada, u Sanaderovoj je Hrvatskoj očito poželjno nositi hrvatski grb sa socijalističkim obilježjima. To se ne kažnjava...

(Politički zatvorenik, br. 150, rujan 2004.)

---

* Kako se ne bi shvatilo kao *reklamiranje* – aktivnost inače zabranjena Kodeksom odvjetničke etike – nisam ovdje spomenuo ono što će se iz dokumenata vidjeti kasnije: taj odvjetnik bio sam upravo ja.

U HRVATSKOJ ZABRANJEN HRVATSKI GRB! (2.)

U prethodnom smo broju izvijestili kako je u rujnu 2004. na ulazu u maksimirski stadion zaplijenjen, između ostaloga, i navijački rekvizit s hrvatskim grbom koji počinje s prvim bijelim (srebrnim) poljem. U međuvremenu su oštećenici dobili odgovor koji im je u ime Hrvatskoga nogometnog saveza uputio glavni tajnik Zorislav Srebrić.

Srebrić je, također, bio višedesetljetni funkcioner Fudbalskog saveza Jugoslavije. I kao jugoslavenski funkcioner i kao hrvatski dužnosnik zadužen je ponajprije za inozemne veze. Ne bi bio problem da čovjek govori bilo koji strani jezik. A Srebrić bi, da parafraziramo jednoga srpskog satiričara, da ne govori hrvatski („hrvatsko-srpski“), blejao.

Kao što se vidi iz odgovora, koji objavljujemo na koricama našeg časopisa, Hrvatski nogometni savez – na usta svog tajnika – smatra kako natpis „Za dom spremni“ pripada „jednom fašističkom pokretu“, pa ga je valjalo oduzeti.

Iz navodnika uz riječ „navijački“, dade se zaključiti kako HNS osobe s takvim rekvizitima uopće ne smatra navijačima. A zaštitari su samo napravili proceduralnu pogriješku, jer su trebali pozvati policiju.

No, o razlozima otimanja kape s hrvatskim grbom, na kojem nije bilo nikakva napisa, HNS – šuti.

Pametnomu dosta.

I Sanaderu – dosta!

Pogotovo kad su u obzir uzmu još neki prilozi u ovome broju, poput ogavnog šikaniranja gospodina Ivana Rudeca u Slavanskom Brodu (za taj dokument hrvatske sramote usp. iduću stranicu!).*

(Politički zatvorenik, br. 151, listopad 2004.)

---

* Objavljeni dokument je dopis kojim Povjerenstvo za dodjelu županijskih priznanja Brodsko-posavske županije 28. IV. 2004. izvješćuje Ivana Rudeca, predsjednika slavonskobrodске podružnice Hrvatskoga društva političkih zatvorenika, da mu je dan ranije oduzeto priznanje koje mu je dodijeljeno za 2003. godinu (dakle: retroaktivno!), jer da je na internetu objavio tekst

DOKIDANJE SUVERENITETA

Nekoliko tjedana nakon što su pojedini hrvatski mediji počeli raspremati o tome kako je Sanaderova vlada dopustila britanskoj obavještajnoj službi da – pod krinkom lova na, ni manje ni više, nego generala Hrvatske vojske – krstari Hrvatskom, pojavili su se novi dokazi o tome kako posljednjih godina vlastodršci u Hrvatskoj u bescjenje prodaju ugled i suverenitet jedva izborene i obranjene države.

U jednome je zagrebačkom dnevniku objavljen opširan tekst o operaciji pod kodnim nazivom *Cash*, što je engleska riječ za gotov novac, gotovinu. Ime je, nazgled duhovito, smislilo Račanovo mezimče na mjestu ravnatelja policije, Ranko Ostojić, a operacija je zapravo bila tajni lov na generala Gotovinu.

Pokrenuta je, navodno, u veljači 2003., a u nju je bila upućena samo šačica ljudi u državi. Među njima su bili premijer Račan, njegov potčrko u ulozi nazovi-ministra vanjskih poslova, koji se povremeno odaziva na ime Tonino Picula i tzv. veleposlanik Republike Hrvatske u Londonu, Joško Paro, poznatiji po tome što je u britanskim medijima vlastitoj državi dijelio packe, nego po tome što se u Britaniji, pa i u britanskim medijima, bavio objašnjavanjem i zaštitom njezinih interesa (što je, inače, uloga diplomatskog predstavnika u normalnim državama, državama koje drže do sebe).

Sramotna servilnost

Kad je, dakle, Paro početkom 2003. izvijestio da bi Britanci promijenili svoje negativno stajalište o *avisu* hrvatskomu početku pregovora s EU, pa bi čak i premijer Tony Blair izravno pomogao Račanu na izborima, ako bi hrvatska organizirala posebnu akciju za uhićenje generala Gotovine, tadašnji su gornjogradski namjesni-

---

pod naslovom „U Slavonskom Brodu obilježen deseti travanj“. Na predposljednjoj i posljednjoj stranici korica istoga broja *Političkog zatvorenika* (br. 151, listopad 2004.) objavljen je dopis koji sam kao opunomoćenik dvojice malodobnika 7. IX. 2004. uputio Hrvatskomu nogometnom savezu te odgovor Hrvatskoga nogometnog saveza (Zorislav Srebrić) od 5. X. 2004. No, pripovijest ima i svoj znakoviti i tužni finale: roditelji malodobnika odlučili su da sudsku zaštitu svojih prava i prava svoje djece ne će tražiti, jer bi to „moglo ugroziti njihovu budućnost“. Takva je, dakle, u račanovskoj i (još više!) sanaderovskoj Hrvatskoj bila *sloboda od straha* u slučajevima u kojima je ograničavano korištenje hrvatskih nacionalnih simbola...

ci ponudu objeručke prihvatili. Odmah nakon toga u Zagreb je doputovao visoki predstavnik britanske obavještajne službe MI6. Posjet toga britanskog obavještajca se u Parovoj promemoriji iz Londona očito ne spominje, što znači da je on dogovoren usmeno i da je predstavljao bitan uvjet za promjenu britanskog stajališta o dinamici hrvatskog pristupa Europskoj uniji. A je li Britancima toliko do Unije i do hrvatskog pristupa u nju, ili im je do vlastitih interesa, jasno je svakoj budali. Dakle, i Račanu.

Kojom se je brzinom sve odvijalo, pokazuje činjenica da je već 5. ožujka 2003. održan sastanak na kojem su bila trojica Britanaca (među njima obavještajac Boyd i tadašnji britanski veleposlanik Nicholas Jarrod) i dvojica Hrvata, Račan i Ostojić. Na sastanku je dogovoreno pokretanje tajne operacije uhićenja Gotovine, u tijesnoj suradnji hrvatske i britanske obavještajne službe. S hrvatske je strane utemeljen mali i strogo tajan tim, koji je ovlašten neposredno, mimo zakonskih odredaba, komunicirati i surađivati s britanskim obavještajcima. Operacija *Cash* trajala je devet ili deset mjeseci, a iza nje su – tvrdi se u jednome zagrebačkom dnevniku – ostala svega tri dokumenta, a isti list zaključuje: „Akcija Cash bila je dramatičan, politički hrabar i sasvim solidan pokušaj uvođenja zakona u Hrvatsku“.

Srbijanski poučak iz 1914.

Račan i Ostojić nisu demantirali navode objavljene u novinama, te su na taj način otvoreno priznali njihovu točnost. Sanader i njegovi nisu se propeli na stražnje noge i prokazali raniju vladu (i sadašnjega najozbiljnijeg političkog suparnika), da je širom otvorila vrata jednoj iskusnoj, izgrađenoj i djelotvornoj, ali stranoj obavještajnoj službi. Drugim riječima, sadašnji namjesnici u Banskim dvorima pušu u iste diple. O povredi hrvatskih zakona, o kratkoročnom negativnom dojmu (jer se ovim aranžmanom priznaje nesposobnost vlastitih službi!) nitko ne govori. A nitko ne govori ni o tome na koji se način može govoriti o hrvatskom suverenitetu, kad se stranoj službi dopušta provedba istrage na vlastitu teritoriju.

Oni koji pamte malo dulje, sjetit će se da je Kraljevina Srbija u ljeto 1914. odbila prihvatiti austrougarski ultimatum i dopustiti redarstvenim službama Austro-Ugarske da na srbijanskom teritoriju provode istragu o sarajevskom atentatu. Srbija je riskirala rat, koji se, štoviše, uskoro pretvorio u europski i svjetski, ali nije riskirala ponos ni suverenitet. I na kraju tog rata je izišla kao pobjednik. Hrvatska, pak, ne aspirira na položaj pobjednika: mi se zadovoljavamo biti kolonijom...

(Politički zatvorenik, br. 152, studeni 2004.)

ODE TITO PREKO ROMANIJE...

Metoda linča (ili, kuršuma, kako bi se, demokratski i napredno, izrazio Marko Belinić, još jedan iz plejade antifašista koji su ovih dana na račun Svevišnjemu otišli ruku krvavih do lakata) toliko je uobičajena u načinu na koji hrvatsku stvarnost preparira tzv. neovisni tisak, da smo se na nju skoro i navikli.

Kad je u božićno doba – svega nekoliko dana nakon što je Hrvatska „dobila datum“ (ne mjesečnice, nego početka pregovora s EU), a upravo u jeku predizborne kampanje – nepoznat netko eksplozivom obezglavio Augustinčićev spomenik najvećem sinu naših naroda i narodnosti (ili, tvorcju najboljih rješenja za život brojnih naroda „na ovim prostorima“, kako se u *Feralu* izrazio prof. dr. Ivan Pađen), za tzv. neovisni tisak nije bilo dvojbe: povampireni fašizam (opet) diže glavu, a desničarski su teroristi najveća prijetnja mladoj hrvatskoj demokraciji.

Ne treba redarstvena ni sudska istraga, ne treba utvrđivati činjenice. Zmiji treba stati na glavu. Najbolje čizmom, jer – čizma glavu čuva...

I zato se tzv. neovisno i istraživačko novinarstvo ne će prisjetiti da je, recimo, Mustafa Čandić, zrakoplovni bojničnik JNA koji je početkom agresije na Hrvatsku postao pripadnikom Kontraobavještajne grupe (KoG), samog vrha Kontraobavještajne službe JNA (KOS), tijekom haaškog suđenja Miloševiću potanko pripovijedao kako su srpsko-jugoslavenske službe organizirale mnoštvo akcija kojima je bila svrha kompromitirati Hrvatsku. S jedne strane tako da hrvatsku vlast prikažu simpatizerom fašizma (pa se onda manipuliralo Tuđmanovim *Bespućima*, njegovim historiografskim ocjenama Francisca Franca i sl.), a s druge strane da Hrvatsku prikažu nestabilnom zemljom, zemljom u kojoj su atentati i bombe svakodnevna stvar.

Puno prije haaškog svjedočenja, Čandić je u bosanskome (a i srpskom) tisku pripovijedao o tome kako je upravo KOS (a ne Tuđman, niti povratnici iz „neprijateljske fašističke emigracije“, kako su u nas stvar htjeli prikazati krugovi oko Manolića i Boljkovca) podmetao eksploziv pred objektima Srpske pravoslavne crkve, na ulazu u Židovsku općinu ili pod spomenik Mojsiju na mirogojskome židovskom groblju.

Čandićevo i slična svjedočenja za hrvatsko novinstvo nisu važna, jer ne optužuju Hrvatsku. A Hrvatsku treba optužiti. I, zato se unaprijed znade počinitelj, zato se sudi bez suda i vješa bez dokaza.

Jedna od koristi koja se tim brutalnim, nedemokratskim postupkom hoće polučiti, jest pokušaj provociranja politički nepismenih, kakvih uvijek ima i na hrvatskoj strani. Na ruku provokatorima ide i aktualna Sanaderova vlada, protuzakonito, pod okriljem mraka poput kakva lupeža, uklanjajući sveteročku spomen-ploču Mili Budaku i zadarski plakat generala Gotovine.

Vlada koja misli da se politički problemi i podjele u društvu rješavaju noćnim uklanjanjem spomenika i dodvoravanjem krugovima koji su bili i ostali protiv te vlade, nije samo slaba vlada. Ona je time suodgovorna za moguću reakciju. Vlada koja – umjesto načelne obrane prava na slobodu misli i zaštite kulturnih dobara – tepa simbolima protuhrvatske tiranije, pristaje na ogorčenje onih koji su pod tom tiranijom trpjeli.

No, takvo ogorčenje, i kad se može shvatiti, ne može se opravdati. Opirući se nasrtaju ljudoždera, čovjek smije posegnuti za mnogočime. Jedino ne smije ljudoždera – pojesti. Jasno, jer tad bi se i on pretvorio u ljudoždera. Upravo ta misao trebala bi voditi one (a takvih jedva da je šačica) koji bi možda pomislili da se jugoslavenstvo i komunizam pobjeđuju rušenjem njihovih spomenika.

To, što su jugoslavenski komunisti na čelu s Josipom Brozom tijekom svoje krvave „pobjedonosne narodne revolucije“ porušili tisuće spomenika, od onih u zabitnim seoskim crkvicama do splitske Bajamontijeve fontane i Fernkornova zagrebačkog bana Jelačića, pa ni to što su – na način neviđen u povijesti ovoga dijela Zemljine kugle, koji je doista vidio svašta – nakon pobjede preorali groblja i kosti poginulih prepustili psima i divljoj zvjeradi, ne smije biti isprika da bilo tko posegne za istim, neciviliziranim, sotonskim obredima.

Iz Hrvatske treba iskorijeniti kulturu protuhrvatstva, neslobode i divljaštva, a ne spomenike, čak ni spomenike zlotvorima. Ideja slobodne i demokratske Hrvatske nadživjela je te zlotvore, pa je ni njihovi brončani spomenici ne će ugroziti...

(Politički zatvorenik, br. 154, siječanj 2005.)

U HRVATSKOJ ZABRANJEN HRVATSKI GRB (3.) „FERAL TRIBUNE“ ILI: DRUGO IME ZA MRŽNJU

Kako smo vidjeli u prethodnim brojevima ovog mjesečnika, Hrvatski nogometni savez, oboružan – valjda – i nekakvim pravicima, posve normalnom smatra činjenicu da je u rujnu 2004., u doba Visokog Predstavnika za Hrvatsku dr. Ive Sanadera, u srcu Zagreba oduzet navijački rekvizit s hrvatskim grbom koji počinje bijelim (srebrnim) poljem. Pritom se HNS oslanja na propis što priječi korištenje simbola „koji sadržavaju rasističke ili druge poruke koje mogu izazvati nesnošljivosti“. Kapu s hrvatskim grbom s početnim bijelim poljem Hrvatski nogometni savez smatra, dakle, oznakom jednoga fašističkog pokreta.

Da u toj bjesomučnoj gluposti HNS nije usamljen, svjedoči primjer splitskoga tjednika *Feral Tribune*, koji je nedavno, u br. 1001/XXI od 26. studenoga 2004., žbireći nad svakim izljevom hrvatskog nacionalizma, budnim policijskim okom stanovitoga Vladimira Matijanića, na jednoj splitskoj crkvi uočio hrvatsku zastavu s grbom koji – vidi vruga – počinje bijelim poljem. I odmah stvar prijavio mjerodavnim vlastima (a i međunarodnoj zajednici, za svaki slučaj): „Ustaška zastava na splitskoj crkvi“!

Ali, nije se Matijanić zadovoljio samo pozivom na „aps“, nego je, da trome redarstvene vlasti stvar ne bi previdjele, upozorio i na to da se ustaška zastava ne slučajno nalazi odmah pored vatikanske. Odgovor je jasan: klerofašizam, *vatikanska ujdurma*, zločinstvo u ime *Hrista*, „Država Božja“, štakorska veza, crnomantijaši i crnokošuljaši itd. itd.

Je li itko mislio da će se u hrvatskoj državi morati dokazivati kako hrvatski grb s početnim bijelim poljem nije nikakav ustaški grb? Je li komu padalo na pamet da će se u hrvatskoj državi pozivati na zabranu hrvatskoga grba i da će se, uoči Dana (jugoslavenske) Republike, hrvatski grb uspoređivati s petokrakom zvijezdom ili jugoslavenskom zastavom?

Koju će još žrtvu paljenicu Hrvati morati prinijeti žurnomu pristupu Europskoj uniji, što je – kako nas uvjerava Visoki Predstavnik – uvjet opstanka hrvatskog naroda i države, put koji, kao nikad prije u povijesti, nema alternative?

Ostavimo li pozvanijima i stručnijima raspravu o značenju i rasprostranjenosti šahovskog motiva koji se još u predheraldičko doba pojavljuje diljem Europe i Azije, smije se kazati kako u elementarnu opću naobrazbu spada svijest o tome da je šahovnica sastavni dio hrvatskoga grba najkasnije od srednjovjekovnog doba. Različite su legende i hipoteze o njegovu podrijetlu i postanku, a o tome su pisali desetci povjesničara, heraldičara i publicista (P. Ritter-Vitezović, I. Rengjeo, I. Bojničić, V. Babukić, V. Klaić, E. Laszowski, D. Mandić, J. Matasović, M. Praunspenger, S. Srkulj, G. Šamšalović, L. Thalloczy, V. Duišin, Č. Truhelka, R. Horvat, Lj. Karaman, B. Zmajić, M. Brandt, M. Valentić, M. Grakalić, M. Marčinko i dr.).

Iako ima pisaca koji ga uz hrvatski narod vežu puno ranije, jednodušno je mišljenje da se hrvatski grb s motivom šahovske ploče u hrvatskim krajevima kontinuirano upotrebljava najmanje od XV. stoljeća. Sve do XX. st. nije bilo pravila ni o broju polja, a čitavo to vrijeme – oko šest stotina godina – nema ustaljenog pravila ili običaja, prema kojemu bi početno polje bilo bijelo (srebrno) ili crveno. Stotine je primjera i za jedno i za drugo. Čini se kako je u XIX. stoljeću više primjera s početnim bijelim poljem, dok se u doba stare Jugoslavije nešto češće koristio grb s početnim crvenim poljem. No i tada je, uključujući i službene dokumente, bilo puno slučajeva da se vlasti koriste grbom s početnim bijelim poljem (usp. diplomu dodijeljenu Zorki Sever 1928.).

U novoj, komunističkoj Jugoslaviji dopušten je bio isključivo grb s tzv. socijalističkim obilježjima. No, kako su nedavno pokazali Mario Jareb i Dunja Bonacci-Skenderović (*Časopis za suvremenu povijest*, br. 2/2004), ni tada nisu bili rijetki slučajevi da se, skupa sa „socijalističkim obilježjima“, javno pokazuje grb koji počinje bijelim poljem. Naprotiv, tek ponekad se mogla čuti tvrdnja da je bijelo početno polje svojstveno tzv. ustaškom grbu. Jugoslavenskomu je komunističkom režimu bio zozoran hrvatski grb, a ne njegovo početno polje. Ipak, čini se da su ovi pisci preoptimistični kad represiju prema isticateljima hrvatskoga grbu datiraju u kasnije doba („...Primjeri pokazuju da je tijekom osamdesetih godina prošlog stoljeća dio sudstva u SRH prihvatio izjednačavanje hrvatskih nacionalnih simbola bez socijalističkih obilježja s ustaškim simbolima“), jer je do Hrvatskog proljeća malo komu palo na pamet i pomisliti da ga istakne na javnome mjestu, budući da se u Hrvatskoj sudilo i za nizozemsku (!) zastavu (npr. u Sisku) ili za trobojnu oznaku na pozivnicama za vjenčanje (slučaj Ante Paradžika).

Kako smo pokazali na stranicama ovog mjesečnika, prije Hrvatskog se proljeća i u službenim se monografijama narodnih manifestacija (Đakovački vezovi) retuširalo dijelove narodne nošnje, pa su trobojni pâs ili tanka vrpca za šeširom prikazivani svakako, samo ne u bojama hrvatske narodne zastave. Vidjeli smo da se čak i u

Crkvi znalo popustiti toj tendenciji, pa je nespretno retuširana (i time krivotvorena), primjerice, spomen-sličica o. Alekse Benigara.

Kad je srušen komunistički režim i započelo stvaranje moderne hrvatske države, postavilo se je i pitanje njezinih simbola. Uglavnom spontano, a možda i zbog demonstrativnog otklona od grba komunističke Hrvatske koji je započinjao crvenim poljem, 1989./90. češće je u uporabi bio grb s početnim bijelim poljem. Službena vlast, pod presudnim utjecajem predsjednika Tuđmana, odlučila se ipak za grb s početnim crvenim poljem, iako je nakon preuzimanja vlasti češće koristila onaj s početnim bijelim, pa je takav i istaknut na Markovu trgu nakon prvih izbora i ustavnih promjena.

U ovome smo mjesječniku (br. 96 od ožujka 2000.) prenijeli članak u kojemu Nikša Stančić opisuje povijest nastanka službenog znakovlja Republike Hrvatske:

„Priča o nastanku današnjeg grba Republike Hrvatske počinje nedugo nakon prvih demokratskih izbora u Hrvatskoj, u svibnju 1990., na primanju nakon otvorenja izložbe o Ivanu Mažuraniću u Povijesnom muzeju Hrvatske (danas Hrvatski povijesni muzej). Izložbu je otvorio dr. Franjo Tuđman, novoizabrani predsjednik Predsjedništva tada još Socijalističke Republike Hrvatske, a nakon otvorenja uprava je priredila skromno primanje za uži krug uzvanika. (...) Tijekom razgovora upitao sam tadašnjeg predsjednika Sabora dr. Žarka Domljana razmišlja li se negdje u političkim krugovima o novom grbu.

Tadašnji je, još važeći, grb Socijalističke Republike Hrvatske uz središnji povijesni hrvatski grb sadržavao elemente karakteristične za grbove novih zemalja bez heraldičke tradicije, kao što su elementi pejzaža (more i sunce). Obilježja grbova socijalističkih zemalja davali su mu elementi koji su simbolizirali ‘savez radnika i seljaka’ (snopovi žita i nakovanj), a bio je opskrbljen i ‘socijalističkim obilježjima’, tj. crvenom zvijezdom na vrhu. Već uoči izbora pojavljivale su se, na javnim mjestima i na stranačkim skupovima, zastave s grbom bez ‘socijalističkih obilježja’, kako one iz tradicije Hrvatske seljačke stranke tako i one donesene iz krugova političke emigracije, te se nakon sloma dotadašnjeg političkog sustava na izborima samo čekao čas kad će se i formalno postaviti pitanje promjene grba.

Godine 1985., kao suradnik i jedan od koordinatora velike izložbe o 150. obljetnici početka hrvatskog preporodnog pokreta (održane u Muzeju za umjetnost i obrt), te kao urednik kataloga i autor uvodne studije, utvrdio sam da je Jelačićeva banska zastava, koja je nošena kad je on na otvorenju Sabora 5. lipnja 1848. bio uveden u bansku čast, prva hrvatska trobojnica upotrijebljena kao simbol vrhovne vlasti u Hrvatskoj. Ona je na jednoj strani imala grbove Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, povezane krunom, a na drugoj Jelačićev obiteljski grb.

Pet godina kasnije, 1990., prije izbora, kao član neovisnog, nestranačkog građanskog odbora za povratak Jelačićeva spomenika, predložio sam da se kopija te zastave izvjesi na tadašnjem Trgu Republike.

Nakon mitinga koji smo 7. travnja 1990. predsjednik odbora književnik Pero Budak i ja održali na tadašnjem Trgu Republike doista su i izvještene dvije desetmetarske kopije te zastave, sa zahtjevom da tu ostanu izvještene dok se ne obnovi Jelačićev spomenik.

Dr. Domljan na moje je pitanje razmišlja li se u krugovima nove vlasti o novom grbu, doduše, odgovorio potvrdno, ali i to da još ništa konkretno nije pokrenuto, te me – ne pitajući me o stranačkoj pripadnosti, možda i znajući da ne pripadam nijednoj stranci – zamolio da organiziram stručnu skupinu koja bi izradila podlogu za raspravu o novom grbu. Kao predstojnik Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu, nisam imao problema s ‘tehničkom osnovicom’ za rad povjerenstva.

Nažalost, u Hrvatskoj, nakon smrti gosp. Bartola Zmajića, 1984., nije bilo stručnjaka koji bi se sustavno bavio heraldikom. Zbog toga sam u povjerenstvo pozvao osobe koje su na različite načine bile u dodiru s heraldikom – kao arhivisti, kustosi u muzejima ili kao istraživači drugih područja pomoćnih povijesnih znanosti. (...) U povjerenstvo sam, nakon konzultacija, pozvao istraživače iz sljedećih ustanova (s tadašnjim nazivima): Arhiv Hrvatske (dr. Josip Kolanović, mr. Miljenko Pandžić), Arhiv grada Zagreba (prof. Antun Abramović), Zavod za hrvatsku povijest (stručnjak na području pomoćnih povijesnih znanosti pok. dr. Josip Lučić), Zavod za povijesne znanosti JAZU (stručnjak na području sfragistike, tj. pečata, dr. Ante Gulin), Povijesni muzej Hrvatske (pok. prof. Vlasta Brajković, prof. Jelena Borošak-Marijanović).

U završnoj fazi rada povjerenstva nisu sudjelovali prof. Vlasta Brajković zbog bolesti i dr. Gulin zbog izbivanja iz Zagreba, a – koliko se sjećam – tajnica Zavoda imala je problema oko pronalaženja adrese publicista gosp. Marijana Grakalića, autora knjige ‘Hrvatski grb’ (tiskane 1990.). (...) Smatrao sam da povjerenstvo nema zadatak ponuditi prijedlog izgleda novog grba nego da treba prirediti stručnu podlogu za donošenje odluke o novom grbu. Sâm je prijedlog o izgledu grba, po mome mišljenju, politički čin koji je, zbog toga, trebao poteći iz javne rasprave i, u konačnici, iz političkih krugova.

Premda povjerenstvo nije željelo dati konkretan prijedlog o izgledu grba, moglo se vidjeti što ono preferira. Kroz elaborate se provlačila misao da je najprihvatljiviji jednostavni grb, tj. grb ograničen na štit s crvenim i bijelim četvorinama, možda s nekim od obveznih dijelova iznad štita, svedenih na oznaku čina (ranga). U završnom elaboratu načelno je konstatirano: ‘Hrvatski povijesni grb simbolizira Republiku Hrvatsku i hrvatsku naciju kao nosioca državnog suvereniteta. Iznad grba,

kao oznaka ‘ranga’, mogu se staviti simboli koji označavaju osnovne društvene vrijednosti ili republikansko uređenje. Kruna za grb republike nije pogodna, te bi u obzir došli drugi simboli iz hrvatske i evropske tradicije.’ (...)

Potkraj studenog i početkom prosinca 1990. ubrzanje rad na pripremanju zakonskog prijedloga. Nekoliko sam puta sudjelovao u sastancima kod dr. Tuđmana u Visokoj ulici, gdje se tada još nalazila predsjednička rezidencija. Sastancima je, uz mene, redovito prisustvovao dr. Domljan, katkad i slikar Miroslav Šutej, jednom nakratko, i tadašnji predsjednik Vlade, gospodin Stipe Mesić, koji, međutim, nije sudjelovao u raspravi.

Dr. Tuđmana napose je zaokupljalo pitanje, treba li početno polje grba biti bijele ili crvene boje. Očito je bilo da ga muči dilema: zadržati raspored s početnim crvenim poljem iz dotadašnjeg grba Socijalističke Republike Hrvatske ili prihvatiti grb kakav se vijorio na zastavama koje su donijeli politički emigranti, a koji je zadržao raspored iz grba Nezavisne Države Hrvatske s početnim bijelim poljem.

U elaboratima povjerenstva konstatirano je da, po strogim heraldičkim pravilima, početnom polju pripada boja metala (tj. bijela boja, koja je, ustvari, zamjena za izvorno srebrnu boju, dok je crvena, zapravo, boja krvi), te bi po njima hrvatski grb trebao započinjati s bijelim poljem.

Međutim, heraldika u provedbi nikada nije bila sasvim dosljedna, te se tijekom stoljeća u prikazima hrvatskog grba neprestano izmjenjivalo crveno i bijelo početno polje, dok se konačno nije, u praksi, ustalilo crveno početno polje, uključivši u 20. st. i u praksi Radićeve Hrvatske seljačke stranke, koja je, faktički, funkcionirala kao hrvatski nacionalni pokret.

Dr. Tuđman vrlo je pažljivo slušao ta moja objašnjenja. U argumentaciji, jednako kao i u elaboratima, tumačeći tu tradiciju, pozivao sam se na najstariji sačuvani hrvatski grb, koji je nastao u samoj Hrvatskoj (svi raniji sačuvani nastali su izvan Hrvatske), tj. na grb s pečata isprave Hrvatskog sabora od 1. siječnja 1527. o izboru Ferdinanda I. Habsburškog za hrvatskog kralja. Taj grb sadrži 64 polja raspoređena u štitu s osam puta osam polja. Konstatirao sam da je na tom grbu prvo polje s lijeve strane ispupčeno, što u heraldici označava tamniju boju, tj., u ovom slučaju, crvenu. S obzirom na parni broj polja u vodoravnom nizu, zadnje polje s desne strane prvog niza jest udubljeno, tj. u ovom slučaju označava bijelu boju.

Dr. Tuđman nakon toga me ozbiljno pogledao i upitao: ‘Stančiću, je li to točno?’ Bio je to, očigledno, trenutak kad se morao konačno odlučiti. Vidio sam da ga i dr. Domljan napeto promatra. Nakon moga potvrdnog odgovora, malo oklijevajući, ne sasvim odlučnim glasom, rekao je: ‘Dobro, neka početno polje bude crveno.’ Poslije sam sebi postavljao pitanje jesam li, svjesno ili nesvjesno,

u elaboratima, i zatim u odlučnom trenutku, interpretirajući grb iz 1527., dr. Tuđmanu zatajio jedno od heraldičkih pravila koje bi, možda, pretegnulo u odluci o početnom polju današnjeg grba.

Naime, točno je da je na tom grbu lijevo početno polje ispušćeno, odnosno crveno. Ali to je tako po uobičajenom načinu kako se određuje što je lijeva, a što desna strana kad se piše ili kad se gleda slika koja je pred nama. U heraldici se, naprotiv, lijeva i desna strana štita određuje onako kako on stoji na grudima, dakle sa stajališta onoga koji štiti nosi. U tom slučaju ono što je promatraču štita lijeva strana, to je onome koji štiti nosi desna strana. Prema tome, početno, lijevo polje na grbu iz 1527. jest ono koje je, sa stajališta promatrača, desno, tj. ono udubljeno, odnosno bijelo!

Moja osobna svjesna razmatranja išla su u prilog crvenog početnog polja. Prvi razlog bila je nesumnjiva tradicija, činjenica da je s vremenom prevladalo crveno početno polje. To je crvenom početnom polju davalo povijesni legitimitet. S druge strane, smatrao sam da bi u tom osjetljivom prijelomnom vremenu, na kraju 1990., kad je trebalo dobro mjeriti svaki korak kako se ničim ne bi omeo proces osamostaljivanja i stvaranja demokratske Hrvatske, ozakonjivanje državnog grba s početnim bijelim poljem bio znak nadovezivanja te države na kratkotrajnu tradiciju Nezavisne Države Hrvatske, što bi neizbježno imalo unutarnje i vanjske političke implikacije. Vjerojatno sam zbog toga dr. Tuđmanu, u odlučnom trenutku, više nesvjesno nego svjesno, dao, doduše, točnu, ali ne sasvim potpunu, informaciju o početnom polju grba iz 1527.“

Toliko dr. Nikša Stančić. Zapjenjenim mrziteljima, dakako, nedovoljno. I zato nemamo iluzija da ćemo nešto preokrenuti u tim glavama, ali ipak u prilogu uz ovaj tekst donosimo četrdesetak grbova iz posljednjih šest stoljeća hrvatske povijesti, koji počinju početnim bijelim poljem. Popabirčeni su iz lako dostupne literature, bez posebnih istraživanja i konzultacija sa stručnjacima. Birani su po jednome jedinom kriteriju: ne smiju imati nikakve neposredne veze s ustaškim pokretom. I naravno, nije ih bilo teško naći; moglo ih se naći još deset puta toliko.

A uzgred neka bude rečeno, jedino gdje ih nije trebalo tražiti, jesu partizanski dokumenti i publikacije. Osim iznimno, hrvatskoga grba tamo u pravilu – nema. Drugovi partizani, pak, posljednjih petnaestak godina tvrde da su se borili za Hrvatsku. Moguće, samo za Hrvatsku u jugoslavenskoj državi, s jugoslavenskom zastavom, srpom i čekićem. I s jugoslavenskim tamnicama za one koji bi se okitili hrvatskim grbom...

HRVATI U BiH U SVJETLU PRISTUPA HRVATSKE EUROPSKOJ UNIJI

Dvije su bitne značajke razmatranja hrvatskog pristupa Europskoj uniji. Prva od njih jest nemogućnost ozbiljne rasprave: i kad se tzv. euroskepticizam na verbalnoj razini naziva legitimnim svjetonazorom, u stvarnosti su euroskeptici izloženi ostracizmu.

Izraze opreza, a kamoli rezerve prema pristupu Hrvatske uniji nemoguće je sustavno izložiti kako na nacionalnim elektroničkim medijima, tako i u tzv. velikim novinama. U tim je sredstvima javnog priopćivanja euroskepticizam (što je samo po sebi nesretno izabran naziv, naziv koji sadržava psihološku klopku) dopušten tek kao predmet poruge i diskvalifikacije: oni koji ne žele bezuvjetan i brz pristup Uniji proglašavani su primitivcima, mračnjacima i malne zagovornicima izolacionizma po sjevernokorejskom uzoru.

Nedostatak tolerancije i spremnosti na dijalog

Pritom ništa ne pomaže što većinu euroskeptika istodobno čine zagovornici krajnje demokratskih rješenja, koji se sustavno i uporno zalažu za jačanje pravne države i europskih standarda, i koji najčešće primjer Švicarske potežu kao dokaz da je moguće ostati izvan Europske unije, a istodobno sačuvati demokratski poredak, osigurati zaštitu ljudskih prava i posvemašnji društveni, gospodarski i kulturni napredak.

Drugim riječima, većina euroskeptika nipošto nije opterećena eurofobijom, a još manje zagovara nedemokratska i natražna stajališta. I dok na strani onih koji pristup Europskoj uniji smatraju nužnošću, odnosno putem bez alternative (pri čemu je karakteristično da je većina njih unovačena među onima koji su ne tako davno zagovarali „nesvrstanu“, zapravo afroazijsku orijentaciju), među euroskepticima je zapravo teško pronaći pristaše izolacionističkih ili autarkičnih rješenja.

Unatoč verbalnim kulisama i demagoškim frazama, isključivost, manjak tolerancije i spremnosti na dijalog svojstven je pristašama brzoga i bezuvjetnog ulaska u EU, a ne euroskepticima.

Stajalište potonjih neusporedivo je pragmatičnije: Hrvatska treba ući u Europsku uniju ako se to isplati njezinim građanima. Nevolja je u tome što kod nas nije moguće – kao u Švicarskoj – angažirati stručnjake koji će taj kompleks pitanja savjesno i sustavno ispitati, a potom cjelovite rezultate predložiti građanima kako bi ovi odluku o sudbini naroda i države mogli donijeti na najdemokratskiji način, na referendumu.

Nasuprot tome, u Hrvatskoj se potežu isprazne fraze i jeftine krilatice, a sva se racionalna argumentacija iscrpljuje u naizgled rječitu zaključku: nijedna država članica EU nije zatražila izlazak iz Unije. To je točno. Međutim, istodobno se zaboravlja da u nijednoj demokratskoj državi u kojoj su građani odbili pristup Uniji (npr. Švicarska, Norveška), nije došlo do pada standarda, rasta nezaposlenosti i ugrožavanja demokracije. Također se uporno zaboravlja da u članicama Unije raste broj protivnika europskog ujedinjenja.

A što je najgore, zaboravlja se da Unija već danas nije zajednica ravnopravnih naroda i država. Ona je već danas zajednica jednakih i jednakijih, i to s naglašenom tendencijom da moćni postanu još povlaštenijima. U slučaju brzog ulaska u Uniju, tj. ulaska s manjkavim demokratskim tradicijama i neizgrađenim pravnim poredkom, u gospodarski katastrofalno teškom stanju, Hrvatska objektivno nema izgleda izboriti ravnopravan status.

Zato preispitivanje samodopadne odlučnosti političkog *establishmenta* da Hrvatska već u ovom desetljeću postane članicom EU nije pitanje iracionalnih strasti ili možda krivo shvaćenoga nacionalnog ponosa, nego je, baš naprotiv, pitanje sasvim prozaičnoga, golog interesa. I budući da je tako, uporno se izbjegava rasprava o tome.

Je li osjećaj ugroženosti Hrvata u BiH iracionalan?

Drugo pitanje o kojemu do danas nije bilo slova u raspravama o hrvatskoj europskoj politici, jest pitanje položaja Hrvata u Bosni i Hercegovini u trenutku kad granica između dviju država postane „šengenska“. To je posebno znakovito u svjetlu odredbe čl. 10. Ustava Republike Hrvatske, koji glasi: „Republika Hrvatska štiti prava i interese svojih državljana koji žive ili borave u inozemstvu i promiče njihove veze s domovinom. Dijelovima hrvatskog naroda u drugim državama jamči se osobita skrb i zaštita Republike Hrvatske.”

Nema nijednog dokumenta iz kojega bi proizlazilo da se Vlada Republike Hrvatske u raspravama o pristupu Europskoj uniji obazirala na ove odredbe, a kamoli da ih se pridržavala.

Možda vlada smatra kako Hrvatima u BiH posebna zaštita i nije potrebna? Imajući na umu da se hrvatstvo u BiH danas, na žalost, svelo na katolištvo, svatko nepristran će konstatirati kako položaj srednjobosanskih Hrvata obilježava krajnja neizvjesnost i snažna napetost u odnosima s Bošnjacima-Muslimanima. S druge strane, Hrvati u Sarajevu, Tuzli ili Bihaću svedeni su na folklor, a iz dijelova BiH koji danas pripadaju Republici Srpskoj, praktično su istrijebljeni, s malim izgledima na povratak.

Napokon, na prvi se pogled, istini za volju, može kazati da bar Hrvati u zapadnoj Hercegovini danas participiraju u vlasti kao možda ni u jednome ranijem mirnodopskom razdoblju. Dakle, reklo bi se da bar u odnosu na njih osjećaj ugroženosti nije opravdan, pa ga valja tumačiti samo iracionalnim razlozima. No, upućenijima ne će promaknuti da ni Hrvati u Hercegovini svoj položaj ne smatraju osiguranim. Sav je njihov društveni, politički, kulturni, pa i gospodarski život jedan provizorij. Ni na tom području, na kojem žive kao apsolutna većina, oni se ne mogu osloniti na vlastitu političku volju.

Apstrahiramo li pačanje stranih komesara u izborne rezultate, to se jasno vidi iz najbanalnijih primjera. Recimo, hoće li njihova djeca za pet godina u osnovnim školama u Posušju ili na Širokome Brijegu učiti hrvatski jezik ili amalgam koji se danas naziva bosanskim jezikom, ne ovisi o Hrvatima, nego o političkoj mudrosti tadašnjega guvernera BiH i općim međunacionalnim odnosima u Federaciji, pa čak i u čitavoj BiH.

Nejednak položaj u različitim dijelovima BiH dovodi u prvom redu u pitanje mogućnost zajedničkoga složnog nastupa Hrvata u političkom životu BiH, budući da nužno uvjetuje različite, regionalizirane poglede na rješavanje aktualnih društvenih pitanja. Povrh toga, taj nejednak položaj izaziva napuštanje onih dijelova BiH u kojima su Hrvati faktično svedeni na nacionalnu manjinu, bilo na način da sele u Hrvatsku ili europske odnosno prekomorske zemlje, bilo da svoj položaj pokušavaju popraviti unutarnjim migracijama odnosno koncentracijom hrvatskog življa u zapadnoj Hercegovini. U svakoj inačici Hrvati polako, ali nepozivo gube Bosnu.

Proturječan položaj Hrvata u BiH

Kako na to gleda službena Hrvatska? Postoji li itko tko je kadar kazati, kakva je politika Hrvatske prema Bosni i Hercegovini, državi u kojoj je hrvatski narod konstitutivan i, bar formalno, jednakopravan?

Hrvatska žuri u Europsku uniju, nadajući se da će se bitnih obilježja svoga suvereniteta moći odreći još u ovom desetljeću, možda već 2007. godine. Nasuprot tomu, ne očekuje se da bi BiH u Uniju mogla ući prije 2020. Da je Vlada toga svjesna, pokazuje činjenica da se užurbano planira izgradnja mosta kopno-Pelješac (kojemu bismo, s razlogom, dali Titovo ime, da buduće naraštaje uvijek podsjeća na plodove partizanske „pobjede“ i „oslobođenja“ Hrvatske). Još većom brzinom grade se grandiozni, zapravo zastrašujući granični prijelazi prema BiH. Time Hrvati u BiH postaju danomice sve svjesniji, da će ih od Republike Hrvatske u bliskoj budućnosti dijeliti sve nepropusnija granica.

Kakvu je reakciju s njihove strane moguće očekivati? Činjenica da BiH i dalje ne funkcionira kao država koja je u stanju osigurati jednakopravnost svih naroda i državljana, kao i činjenica da političke elite svih naroda, unatoč *cerberskim* očima stranih komesara, prilično otvoreno promiču partikularne interese vlastitog naroda, te opisani osjećaj ugroženosti, Hrvate kao najmalobrojniji narod u BiH potiče na simpatiziranje s idejom stvaranja trećeg entiteta, onoga s hrvatskom prevagom.

Zdušna potpora ne tako davnoj ideji „hrvatske samouprave“, koja se doduše pokazala samoubilačkom, više nego rječito govori o stvarnom raspoloženju naroda. Ignorirati to raspoloženje ne bi smio nijedan ozbiljan političar, nijedan intelektualac koji drži do svog dostojanstva. Realnosti nas sile na preispitivanje vlastitih želja i predodžaba koje su toliko puta stavljene na kušnju. Koliko god to bilo teško, mora se postaviti pitanje, žele li Hrvati opstanak BiH uopće, kad je već jasno da ne žele (kao, uostalom, ni Bošnjaci-Muslimani) ovakvu BiH. Revizija Dayton, donedavno tabu-tema, danas je uobičajeni predmet političkih rasprava. No, više je nego dvojbeno, bi li ta revizija značila stvaranje trećeg entiteta. Krajnje je upitno, je li stvaranje trećeg entiteta i načelno moguće, a mogućnost njegove stvarne provedbe bez rata koji nitko razuman ne može željeti, čini se nemogućim.

Usporedno sa shvatljivom težnjom za dodatnim fragmentiranjem BiH po nacionalnome ključu, može se očekivati kako će bosansko-hercegovački Hrvati u svjetlu pristupa Republike Hrvatske Europskoj uniji prihvatljivijim nego ranije smatrati i potpuno oprječan model. Njihova prirodna želja da budu što tješnje naslonjeni na hrvatsku državu – pa makar u ovoj na vlasti bile snage koje ih potpuno ignoriraju – silit će ih da se i oni zalažu za što skoriji ulazak BiH u Europsku uniju. A izvjesno je da ovakva BiH u Europsku uniju ne će moći ući. Prijetnje međunarodnih predstavnika da će u slučaju izostanka suradnje s Haagom ukinuti Republiku Srpsku više su pokušaj testiranja reakcije Srba na moguće dokidanje

njihove paradržave u BiH, negoli izraz stvarnog interesa da se pravdi privedu prononsirani ratni zločinci poput Karadžića i Mladića.

„Mrtve duše“ kao smišljena provokacija?

Dakle, Hrvati u BiH ne biraju između dobrog i lošeg; oni biraju između dva zla. U narodu koji ima razloga priželjkivati stvaranje trećeg entiteta i istodobno ga se plašiti, nije lako uobličiti prikladan politički program i izabrati pravi put. Takva situacije ide naruku onima koji žele slabljenje veza tamošnjih Hrvata s hrvatskom državom, procjenjujući da će to dovesti do dodatne marginalizacije i iseljavanja Hrvata, u kojem bi se slučaju kvadratura bosanskohercegovačkoga kruga puno lakše riješila neposrednom srpsko-muslimanskom pogodbom. Sličnih je prijedloga, uostalom, bilo i ranije.

Predstavnici hrvatske države zatvaraju oči pred tim činjenicama. Traži se tek način na koji bi Hrvatska mogla Hrvate u susjednoj državi proglasiti balastom. U tom se svjetlu i epizoda s hercegbosanskim „mrtvim dušama“ na nedavnim predsjedničkim izborima može ukazivati kao smišljena provokacija. Zadivljuje, naime, upornost kojom su neki hrvatski mediji krenuli u dokazivanje izbornih manipulacija s onu stranu granice. U prvi mah bi se reklo da će aktualna oporba za to optužiti Hrvatsku demokratsku zajednicu, ali se to ipak nije dogodilo. Zašto? Zar samo zato što je svakomu jasno da je Sanader izbornu utakmicu predao prije početka, pa nije imao ni razloga ni potrebe da se upušta u bilo kakve igre s biračkim popisima? Ili ipak zato što i aktualnomu stranačkom i državnom vodstvu paše diskreditacija Hrvata u BiH, kako bi se stvorila legitimacija za ograničavanje njihova izbornog prava?

Ne govori o tome samo Mesić sa svojim trabantima. Uostalom, zar nije veliki mag sanaderovske koncepcije hrvatske poslušnosti, Vladimir Šeks, nedavno na HTV-u izjavio kako valja preispitati sadašnje rješenje, koje biračko pravo veže samo uz činjenicu državljanstva, jer se u protivnome može dogoditi da bude ugrožen skori referendum o pristupu Hrvatske Europskoj uniji!?

A *Jutarnji list*, koji je svoje novinare poslao dokazati da je kršenje izbornoga zakonodavstva moguće (a ovi zauzvrat bili pošteđeni kaznenog progona na način koji dovodi u pitanje smisao načela zakonitosti!), u broju 2398/VIII od 24. siječnja 2005. krupnim je slovima naslovio članak: „EU zabrinut zbog mnogo hrvatskih državljana u BiH i Srbiji i Crnoj Gori“. Pozivajući se na „dobro obaviještene izvore“, ovaj zagrebački dnevnik tvrdi kako će Unija zbog velikog broja hrvatskih državljana u zemljama koje će godinama ostati izvan EU, Hrvatskoj nametnuti dodatna ograničenja odnosno „prijelazne zaštitne mjere“.

I sve to nakon što je OEES, prvi put, odlučio na hrvatske izbore ne slati svoje promatrače; s njima, naime, „mrtve duše“ ne bi bile tako moguće i tako uvjerljive...

Priprema se, dakle, velika igra na koncu koje bi između Hrvata s ovu i onu stranu granice mogao biti izgrađen zid poput onoga sagrađenog Požarevačkim mirom, od kojega nam još uvijek trnu zubi. Je li hrvatski pristup Europskoj uniji vrijedan toga? Ili je jedini valjan odgovor na ove aporije potpuno jasan, a neizvjesna sudbina Hrvata u BiH dodatni argument u prilog shvaćanju da je Hrvatska kao europska, civilizirana, prosperitetna i demokratska pravna država itekako moguća izvan sadašnje Europske unije?

(Politički zatvorenik, br. 155, veljača 2005.)

MANIPULACIJA MINISTARSTVA ZNANOSTI

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa nedavno je svim osnovnim i srednjim školama, sveučilištima, veleučilištima i visokim školama te javnim ustanovama uputilo dopis u kojem stoji:

„Budući da je za uspješnu integraciju Republike Hrvatske u Europsku uniju neophodno vjerodostojno informirati i razvijati svijest mladih ljudi o značaju [sic!] pridruživanja naše domovine zajednici europskih naroda, a koja je jasno utemeljena na vrijednostima i tekovinama antifašističke borbe, smatramo kako je obilježavanje 9. svibnja – *Dana pobjede kao Dana Europe* (ist. T. J.) – prigoda da se učenici i studenti u Republici Hrvatskoj uključe u obilježavanje 60-te obljetnice pobjede antifašizma u Hrvatskoj i Europi. Na taj će se način doprinijeti naporima i opredjeljenosti Republike Hrvatske u priključivanju Europskoj uniji, a time i našem europskom opredjeljenju za demokraciju, slobodu, toleranciju, solidarnost te odbacivanje svakog oblika ekstremizma i totalitarizma...“

Osim što je Ministarstvo znanosti, izobrazbe i športa u vladi dr. Ive Sanadera ovim pokazalo da ni najbanalnije tekstove nije u stanju sročiti bez krupnih jezičnih pogriješaka, i da ne razlikuje značenje imenica „značaj“ i „značenje“, ono se je u ovom slučaju upustilo i u zastrašujuću manipulaciju povijesnim činjenicama.

Prvo, tvrditi da se upravo obilježava *pobjeda antifašizma* u Hrvatskoj, besramna je laž. U Hrvatskoj je prije šezdeset godina pobijedila Komunistička partija Jugoslavije kao sekcija međunarodnoga komunističkog pokreta, pa smo to u svibnju desetljećima obilježavali Titovom štafetom, a ne nekakvim odama slobodi.

Drugo, ta pobjeda nipošto nije donijela „opredjeljenje za demokraciju, slobodu, toleranciju, solidarnost te odbacivanje svakog oblika ekstremizma i totalitarizma“, nego je, baš obrnuto, značila naše potonuće u mrak protuhrvatskoga i totalitarnog poredka.

I treće, tzv. Dan Europe nema apsolutno nikakve veze s tzv. Danom pobjede. Ulazak sovjetskih snaga u Berlin i kapitulacija Njemačke, što se naziva Danom pobjede (kako bi se, između ostaloga, izbjeglo podsjećanje na to da ratnu pobjedu Saveznika bolje obilježavaju atomske bombe u Hirošimi i Nagasakiju), zbili su se 1945. godine.

Na tzv. Dan Europe ne obilježava se nikakav događaj iz 1945., nego se njime podsjeća na 9. svibnja 1950., kad je francuski ministar vanjskih poslova Robert Schuman, na prijedlog Jeana Monneta, objavio dokument koji je označio početak zemljopisnoga, gospodarskog, a onda i političkog približavanja (nekih) europskih zemalja.

Danom Europe podsjeća se, dakle, na objavljivanje Schumanove deklaracije, a ne na dan Staljinova trijumfa. Pitanje je samo, znači li to da Ministarstvo znanosti – na čelu s ministrom Primorcem – ne zna elementarne činjenice (pa je nekompetentno), ili te činjenice zna, pa ipak manipulira?!

U ime izobrazbe i znanosti, ili u ime „demokracije, slobode, tolerancije, solidarnosti te odbacivanja svakog oblika ekstremizma i totalitarizma“?

Misli li Ministarstvo znanosti da je te ciljeve uopće moguće postići besramnim lažima?

Ili se Ministarstvo znanosti trsi zaslužiti naziv Ministarstva propagande?

(Politički zatvorenik, br. 158, svibanj 2005.)

MRŽNJOM OPSJEDNUTI

Ne tako davno, na ovim smo stranicama prenijeli fotografiju uobičajenog transparenta koji srpski navijači donose na športske susrete s klubovima iz „muslimanskog“ dijela BiH. Na njemu krupnim slovima, ćirilicom, piše: NOŽ – ŽICA – SREBRENICA. Taj natpis nije samo provokacija suparničkim navijačima, nego – očito – izraz ponosa srpske mladeži.

Hrvatske se navijače i hrvatske športske klubove dočekivalo sličnim veličanjem zločina. Ipak, ta zaslijepljenost mržnjom vrhunac je doživjela početkom lipnja, na nogometnoj utakmici Bugarske i Hrvatske. Srpskim navijačima, koji su, uzgred budi rečeno, Hrvatima priredili svojevrsnoga *toplog zeca* na prolasku kroz Srbiju, nije bilo teško doputovati u Sofiju i tamo, u tuđoj zemlji, razviti dvadesetmetarski transparent na kojem je velikim ćiriličkim slovima pisalo: OVČARA.

Nepoznata pustara, upravo zahvaljujući stravičnomu srpskom zločinu, postala je mitskim mjestom za svakog Hrvata. Srbima ona, izgleda, služi samo kao podsjećanje na ono *šta bi hteli da nam opet rade lično...* A naši nas državni dužnosnici uvjeravaju da živimo usred sasvim mirnog i sređenog dijela svijeta, gdje ratova više ne će biti niti ih može biti, pa nam ni vojska nije potrebna.

(*Politički zatvorenik*, br. 159, lipanj 2005.)

EVANĐELJE PO NIKOLI VISKOVIĆU

Izmjene haaške optužnice protiv generala Čermaka i Markača konsternirale su hrvatsku javnost i hrvatsku političku elitu koja – po običaju – nije uočila da se navlas ista kvalifikacija o „zločinačkome udruženom pothvatu“, u kojem su, navodno, sudjelovali Franjo Tuđman, Gojko Šušak, Janko Bobetko, Ante Gotovina i mnogi drugi, znani i neznani pripadnici HV-a odnosno HVO-a i HDZ-a do razine mjesnih zajednica i općinskih organizacija, već od ožujka 2004. postoji u optužnici protiv tzv. hercegovačke šestorke. Hrvati iz BiH ionako su nešto manje jednaki, pa nas takve monstruozne kvalifikacije ne trebaju zabrinjavati...

Jedan od onih kojega brige ne more ni za druge ni za prve, profesor je splitskoga Pravnog fakulteta Nikola Visković, svojedobno zastupnik u Hrvatskome saboru. U marginalnome ultralijevom tjedniku *Feral Tribune* (br. 1027/XX od 27. svibnja 2005.) Visković je iscrpno objasnio čime potkrjepljuje svoju tezu, da je „zločinački pothvat počeo još 1991.“. Središte toga zločinačkog pothvata, po njemu, bila je tvrda hadezeovska jezgra (on i *Feral*, doduše, preferiraju srbizam „jezgro“), koja je na samom početku devedesetih godina poduzela „teške masakre“ u Gospiću, pa onda diljem Slavonije uključujući i Osijek, pa je na zagrebačkom velesajmu otvoren „centar za interniranje kidnapiranih Srba“, pa se miniralo, proganjalo i zlostavljalo diljem Hrvatske itd. itd.

Drugim riječima, „iz tih činjenica bi se moralo zaključiti da je haaška inkriminacija načelno ispravna, to jest da je devedesetih godina stvarno bilo zločinačkog pothvata protiv srpskog stanovništva u Hrvatskoj, ali ujedno bi se moralo zaključiti da tu inkriminaciju treba donekle preformulirati ili drukčije tumačiti, ukoliko je ona, čini se, neumjesno koncentrirana samo na vrijeme ‘Oluje’. Iz navedenih činjenica, koje bi trebalo, dakako, potpunije razložiti, proizlazi da je elemenata zločinačkog pothvata, koji se popularno naziva i etničko čišćenje, bilo već od početka devedesetih godina i da je ta konstanta hrvatske političke scene s ‘Olujom’ samo kulminirala u neke upadljivije vidove, naročito za međunarodnu javnost“.

Visković ovim pokazuje ne samo da to da ima teškoća s hrvatskim jezikom, nego i to da mu je strana i pravna abeceda. Jer, ustvrditi da je „etničko čišćenje“ kolokvijalni, popularni naziv za zločinački udruženi pothvat (*joint criminal enterprise*) može

samo onaj komu je pravni fakultet poznat jedino po fasadi, ili onaj kojega mržnja zasljepljuje do obnevidjelosti.

A Visković je predavač na pravnome fakultetu. Jedino, od mržnje na Hrvatsku, ne pada mu na pamet nijedan zločin počinjen protiv Hrvata: tuđe su žrtve uvijek vrjednije od naših.

Mi, uostalom, i nismo ništa nego izdanci jednoga genocidnog naroda.

Hrvatska je javnost odšutjela na ovu provokaciju, odšutjeli su i Viskovićevi studenti. U boljim bi vremenima bilo nešto drugačije...

(Politički zatvorenik, br. 159, lipanj 2005.)

JESMO LI NA PRAGU ODGOVORA NA MNOGA PITANJA?

U sezoni kiselih krastavaca, vijest da je njemačko redarstvo osumnjičilo naizgled poznatoga hrvatskog političkog emigranta Krunoslava Pratesa za ubojstvo Stjepana Đurekovića 1983., odjeknula je kao bomba.

Sama vijest zapravo nije novost; novost bi eventualno mogla biti nada da će se bar njemačko pravosuđe (koje je, s tamošnjim obavještajnim službama, desetljećima asistiralno pri smaknućima hrvatskih političkih emigranata), pokrenuti postupke protiv jugoslavenskih likvidatora, kad to već ne će hrvatsko. Jer, u Hrvatskoj je sve prije zamislivo nego kazneni progon partizanskih ratnih i poratnih zločinaca i razobličavanje udbaških naslaga u svim porama hrvatskog društva.

Đureković bi, dakle, mogao biti zgodan povod, ali to nesumnjivo – ne će biti. Kao vojni bjegunac u doba Nezavisne Države Hrvatske, Đureković je utočište našao u partizanima, te je u poratnoj nomenklaturi dogurao do visokih položaja, od kojih je mjesto u upravi INE bilo najviše. Kao direktor marketinga, 1982. je emigrirao. Odmah po dolasku u Njemačku počeo je djelovati protiv jugoslavenskoga komunističkog režima, te je objavio niz članaka i knjiga, od kojih je neke, navodno, počeo pisati skoro petnaestak godina ranije, razočaravši se u *jugoslavenski model*.

Kao i desetine drugih hrvatskih emigranata, jugoslavenska služba državne sigurnosti, kao produljena ruka državnoga i partijskog vrha, smaknula ga je u srpnju 1983. Četiri godine kasnije, u rujnu 1987. u Kanadi je u svom stanu pronađen mrtav njegov sin Damir. Službena verzija glasi: samoubojstvo, iako ima puno razloga vjerovati da nije tako.

Đurekovićevi su posmrtni ostatci u prosincu 1999. preneseni u Domovinu i pokopani na zagrebačkome Mirogoju.

Da bi Krunoslav Prates mogao biti umiješan u ubojstvo Stjepana Đurekovića, u emigraciji se nagađalo još prije sloma Jugoslavije. Malo nakon raspada te države, u beogradskoj je publicistici objavljena serija tekstova koja je potvrđivala ta nagađanja. Ti su tekstovi ujedno prokazivali obavještajce koji su se ne samo uhljebili, nego postali ključnim osobama novih hrvatskih službi.

Bivši istaknuti dužnosnik komunističke policije u Hrvatskoj, Branko Traživuk, za beogradsku je *Dugu* 1992. izjavio kako iza Đurekovićeve smaknuća stoji Josip Perković, kojemu je Prates priskrbio kopiju ključa tiskare u koju Đureković često zalazi. Traživukovo svjedočenje prenio je Marko Lopušina u, sad već legendarnoj, iako ne osobito pouzdanoj knjizi *Ubij bližnjega svoga. Jugoslovenska tajna policija od 1945. do 1977.* Previđajući da se Lopušina pozabavio i ovim pitanjem, Bože Vukušić je objavio dijelove iskaza Ivana Lasića, svojedobnog šefa Druge uprave SSUP-a, koji potvrđuje Traživukove tvrdnje. Postoji, dakle, niz svjedočenja upućenih, da je Prates, kao pouzdanik Perkovića i tzv. hrvatske Službe državne sigurnosti (koja je, naravno, bila sve prije nego hrvatska), sudionik Đurekovićeve ubojstva.

No, Perkoviću kao da nitko ne može pera odbiti. U frakcijskim se borbama bivše jugoslavenske obavještajne nomenklature unutar hrvatskih službi on (i njemu slični), nesumnjivo, snalazio bolje od svojih suparnika. Povjereni su mu najosjetljiviji dijelovi funkcioniranja službe, a na personalna je rješenja imao presudan utjecaj. U vrijeme zatezanja odnosa između bosanskih Muslimana i Hrvata u BiH, upravo je Perković odlučivao o (ne)propuštanju konvoja natovarenih najrazličitijim teretom, pa je uslijed toga ostvarivao silan utjecaj. On nije bio samo kratkoročan, nego se je dugoročno odražavao na hrvatsko-muslimanske odnose.

Kad je u drugoj polovici devedesetih hrvatski odnos prema Haagu postao jednim od ključnih čimbenika ne samo hrvatske vanjske politike, nego i presudan katalizator unutarnjopolitičkih previranja, upravo je Perković postao mozgom obrane generala Blaškića. U simbiozi sa starim pouzdanikom Antom Nobilom, s kojim je izvrsno surađivao i u doba namještanja suđenja Artukoviću, te uz obilnu asistenciju tzv. neovisnih novinara koje se, po dobrome starom receptu, probudilo iza sna kad su zatrebali, Perković je vrlo uspješno – uz obilan honorar koji je isplaćivala žrtva te obrane, Republika Hrvatska – odigrao obavještajnu spletku, nakon koje je hrvatska javnost slavila generala koji ju je optužio za poticanje i odobravanje zločina, a onda posredno i za agresiju na susjednu državu.

Doista, malo je primjera u povijesti da narod zanosno slavi vlastite izdajice.

A kao jednu od nagrada svomu dugogodišnjem pouzdaniku, račanovsko-mesićevska klika nagradila je Perkovića imenovanjem njegovu sina Aleksandra (koji, eto, dostojno nosi ime velikoga i slavnog predšasnika, beogradskog *abadžije*) predsjednikovim savjetnikom za sigurnosno-obavještajna pitanja.

Naravno da je takvu igru bilo moguće odigrati samo zato što su hrvatske službe godinama sustavno popločavane dojučerašnjim udbašima ili, radi prividne

ravnoteže, samodopadnim poluinteligentima kojima je, umjesto odanosti državi, presudno mjerilo bila odanost kakvoj kliku.

I zato se treba nadati da će raspletanje klupka oko načelno beznačajne ništarije kakva je jedan Krunoslav Prates, pripomoći raskrinkavanju struktura oko Manolića, Mustaća i Perkovića, ali i demaskiranju sustava njihova djelovanja, u kojemu su nemalu ulogu imali njihovi prividni oponenti. Njihovi plodovi govore da su od istoga platna tkani.

*(Politički zatvorenik, br. 160-161,
srpanj-kolovoz 2005.)*

RAČANOVE LAŽI O AUTO-CESTI KRALJA TOMISLAVA

Nevjerojatna je upornost kojom dojučerašnji jugoslavenski unitaristi i autonomnaško-orjunaški jurišnici novootvorenu auto-cestu Zagreb-Split pokušavaju nazvati „Dalmatinom“. Kad već imamo Karolinu, Lujzijanu itd., nazvane po austrijskim caricama, moramo, eto, imati i *Dalmatinu*, jer: *Slavi anche domani, Croati mai – Slaveni i sutra, Hrvati nikada*, kako je još davnoga 5. travnja 1864. izjavio prvak dalmatinskih autonomaša dr. Antonio Bajamonti.

To što takav naziv ceste para uho svakomu komu je hrvatski materinski jezik, našim je odrodima potpuno svejedno. Glavno da se cesta ne zove nečim što simbolizira Hrvatsku. Pogotovo ne imenom kralja Tomislava, koji je u narodnoj predaji ostao upamćen kao vladar koji je ujedinio Dalmatinsku i Panonsku Hrvatsku, i po kojemu se u doba Hrvatskog proljeća planiralo nazvati cestu.

Taj je projekt ugušen u Karadorđevu, mitskomu mjestu hrvatske tragedije, ujedno mitskomu mjestu političkog uzleta Ivice Račana.

Da je Račan spadao među najistaknutije batinaše siječanjske (1972.) diktature, u povodu otvaranja posljednjih dionica auto-ceste sramežljivo su podsjetili neki hrvatski mediji. Nekomu je palo na pamet podsjetiti i na to, kako se je u uglednome *Financial Timesu* od 1. lipnja 1982., u članku koji je posvećen analizi jugoslavenskih prilika nakon pobune kosovskih Albanaca, lider komunista iz Hrvatske „potužio na nacionaliste u gospodarstvu u svojoj republici, koji su željeli izgraditi nepotrebnu auto-cestu Zagreb – Split (nasuprot životno važnoj novoj cesti Zagreb – Beograd), samo zato što se ona nalazi unutar hrvatskih granica“ („Ivan Račan, a leading Croatian communist, complains of the economic nationalists in his republic who wanted to build an unneeded Zagreb – Split highway (in preference to a vital new Zagreb – Belgrade route) simply because it was within Croatian boundaries...“).

Račan je – 2005. – brzo reagirao, porekavši da je to ikad kazao.

Šteta što 1982. nije bio tako brz i što tada nije demantirao da je hrvatsku žilu-kucavicu proglasio nepotrebnom i nacionalističkom. Članak u uglednomu dnevniku jugoslavenskim službama zasigurno nije promaknuo: *Financial Times* nisu kakve tvorničke zidne novine.

Ali, naravno, nije Ivica Račan tada ništa zaboravio demantirati. Svakomu je jasno, da je novinar te 1982. uredno prenio njegove riječi, riječi kojima se je očito ponosio, riječi kojima se dokazivala izdaja i potvrđivala odanost batinaškomu jugoslavenskom režimu.

Iako te riječi i ono što one simboliziraju, u poluslužbene biografije ne unose pripuzi i šarlatani poput Zdenka Duke, po njima će se, nema sumnje, mjeriti Račanovo mjesto u povijesti ovog naroda.

*(Politički zatvorenik, br. 160-161,
srpanj-kolovoz 2005.)*

KRLEŽA SA ŽELJEZNOU ŠTANGOM

Dirnuti u jednoga od najvećih hrvatskih književnika, Miroslava Krležu, nekad je značilo navući pozornost političke policije. Danas to znači svrstati se u red tzv. *ognjištara*, zaostalih primitivaca, koji ne shvaćaju da samo ljevičari (tako se, naime, tepa komunistima) znače blagodat za hrvatsku kulturu. Krleža postaje mjerom hrvatstva, a u tome ga položaju može ugroziti tek Josip Broz koji je, po stanovitim rasiptima, smatran najvećim Hrvatom u povijesti.

Ipak, dok se ipak dopušta nešto spočitnuti Titu, Krleža ostaje nedodirljivim, budući da je pretvoren u ikonu tzv. ljevice. Zbog toga je uputno zaboraviti da se veliki hrvatski književnik, osim *državnim jezikom*, služio i *državnim pismom*, potpisujući se ćirilicom u zgodama kad je osjećao da bi to vlasti bilo poćudno. Poznato je, također, da je isprva podupro Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika (1967.), a onda kukavićki, s repom među nogama, ostavio njezine potpisnike i pokajnićki podnio ostavku na ćlanstvo u CK SKH „zbog nebudnosti“.

Upravo objavljene uspomene Josipa Šentije, još jednog iz plejade intelektualaca koji se ne bi ustezao zabraniti iskaze raznomišljeništva, potvrćuju pak, da je Krleža 1971. nagovarao Tita da rastjera Hrvatsko proljeće. I to ne osobito biranim rijećima. Posve nalik na Kangrginu *željeznu štangu* po glavu (uz žicu, željezna je štanga standardni rekvizit tzv. antifašista!), Krleža je Titu u srpnju 1971. u vili Zagorje kazao kako „tu treba hapsiti, kako treba sprijećiti te majmune u Matici hrvatskoj i sve te koji prave gužvu, izazivaju nespokojsvo“. Ukratko, treba ih – na vrbe.

A obilježavajući svoj stoti roćendan, Dragutin Tadijanović je *Većernjakovu* politićkom prilogu *Obzor* (br. 108 od 5. studenoga 2005.) ekskluzivno isripovjedio još jednu zgodu koja oslikava pravu narav zaokruženog pisca. Prigodom 40. obljetnice Kranjćevićeve smrti, Tadijanović je 1948. pripremao knjigu Kranjćevićeveih izabranih pjesama za Nakladni zavod Hrvatske, pa je, pored likovnih priloga, priredio bibliografiju izdanja Kranjćevićeveih pjesama. U tu je bibliografiju uvrstio i izdanje Matice hrvatske iz 1943., koje je uredio Branimir Livadić. „Krleža je to vidio i upozorio Marijana Matkovića, koji je bio tajnik našeg razreda u Akademiji, da izbaci tu jedinicu i da mene otpusti...“

U revolucionarnom je zanosu Krleža, dakle, bio spreman ne samo izbrisati djelo koje je objavljeno (a to je i polučio), nego je htio Tadijanovića, tada već odavno renomiranog pjesnika, izbaciti na ulicu. A bilo je to, nema sumnje, u ugodnoj hladovini brkova velikoga Gruzina...

(Politički zatvorenik, br. 163, listopad 2005.)

SAGA O JOSIPU PERKOVIĆU

Na vijest da je SR Njemačka zatražila izručenje Josipa Perkovića, aktualni predsjednik države, Stipe Mesić, u čijem uredu jednu od ključnih uloga ima Perkovićev sin Saša (nagradno pitanje: zašto su mnogi udbaši svoje sinove nazivali Rankovićevim imenom?), kazao je kako sin ne može biti odgovoran za očeva djela. „Deca nisu kriva...“, kako se prije tridesetak godina pisalo u *Pravoslavlju*, listu Srpske patrijaršije.

Neki, pametniji, davno prije su zaključili da sin ne odgovara za očeva djela, ali je odgovoran za djela koja su počinili roditelji njegovih prijatelja, jer – oca nije birao, prijatelje bira.

Prevedeno na sadašnju situaciju, moglo bi se zaključiti da su i Franjo Tuđman i Stipe Mesić odgovorni za djela Josipa Perkovića, jer ga je prvi poštedio i promaknuo (davši mu, preko Gojka Šuška, ovlaštenja koja su graničila sa znanstvenom fantastikom i koja nesumnjivo nisu uvijek bila na korist hrvatskih nacionalnih interesa), a drugi ga je dodatno honorirao, promičući njegova sina u predsjedničkog savjetnika.

No, prvoga donekle ispričavaju (pred)ratne prilike i potreba izbjegavanja unutarnjih sporova, drugoga ne ispričava ništa. Malo što ispričava i Sašu Perkovića, jer on svoj položaj i svoju karijeru može zaslužiti očevim svojstvima, a ne nekakvim vlastitim zaslugama i sposobnostima.

A ništa ne ispričava ni Josipa Perkovića. Posve je jasno da on nije bio jedan od ključnih ljudi jugoslavenskoga komunističkog sustava, pa da se ni smaknuća hrvatskih političkih emigranata nisu zbivala po njegovoj odluci. Pravi krivci su u jugoslavenskoj komunističkoj partiji i u njezinim hrvatskim kvislinzima, kao tvorcima i nositeljima jednoga zločinačkog poredka, koji se je iscrpljivao u pokoravanju onih koji drugačije misle i neizbježno ostvarivao nacionalnim ugnjetavanjem svih, a pogotovo nesrpskih naroda u Jugoslaviji.

Jedino je, dakle, pravo rješenje toga gordijskog čvora postizanje suglasnosti da se radi o jednome zločinačkom sustavu. Stupiti u službu takvom režimu, i to još kao doušnik, a potom egzekutor, mogu ne profesionalci – kako im tepaju ptice istoga jata, na čelu s Jožom Manolićem – nego samo tipovi koji zaslužuju prijezir. A tamo gdje ima dokaza, i suđenje.

Zašto eventualne zasluge koje Perković ima u naoružavanju Hrvatske i sudjelovanju u obrani od 1991. naovamo, ne mogu niti smiju prebrisati njegovu odgovornost za ranije događaje, odgovorila je još pripovijest iz perzijske mitologije, ona u kojoj je kralj Kserkso dao lovorovim vijencem ovjenčati kormilara koji je spasio kralja, ali ga odmah potom pogubiti, jer je kriv za smrt mnogih Perzijanaca.

Kakva bi se u protivnome poruka slala potencijalnim zločincima? Da sve zločine naknadno mogu iskupiti o malome trošku? Da se izdaja isplati? I kakva bi se poruka slala onima koji su pružali otpor zločinu? Da se to jednostavno ne isplati, jer ćemo na koncu svi ipak biti isti...

Na stvari ne mijenja ništa, što je više nego dvojbeno zašto su Nijemci baš sada iz naftalina izvukli slučaj Đureković, kad svaki prosječno inteligentan čovjek zna, da se smaknuća hrvatskih političkih emigranata u inozemstvu nisu mogla uspješno organizirati bez izravne ili prešutne suglasnosti domaće obavještajne službe.

Uostalom, i mi smo u *Političkom zatvoreniku* objavili članke iz njemačkoga tiska, koji izravno svjedoče o sprezi jugoslavenske i njemačke obavještajne službe. Prenijeli smo i dio razgovora, koji je hamburški *Der Spiegel* 1980. objavio s Gadafijem, u kojem libijski diktator spočitava zapadnim medijima, što njega optužuju zbog smaknuća političkih protivnika u inozemstvu, a Titu progledavaju kroz prste. A ti su članci tek krnjatci istine.

Nisu, dakle, njemačke službe bile baš neupućene u to kako su hrvatski emigranti stradavali „u međusobnim obračunima ustaškoga podzemlja“, ali su to dopuštale zbog vlastitih računa. Zato valja ozbiljno uzeti u obzir i tezu, da je najava progona Josipa Perkovića zapravo posljedica preslagivanja kadrova u obavještajnim strukturama, budući da se Perković oteo onima koji su ga dosad držali na vezi i priklonio drugima. Onima koji sada upravljaju „akcijskim planovima“ i određuju strateški smjer kojim kreće hrvatska država. Očito se ispod površine zbivaju puno zanimljivije i važnije stvari, pa napeto iščekujemo nastavak ove obavještajne sage.

(*Politički zatvorenik*, br. 163, listopad 2005.)

CRVENI I CRNI PROTIV HRVATSKE

Kad su prije nekoliko godina krenule pripovijesti, da istarski župan Jakovčić i tadašnji koruški zemaljski poglavar Jörg Haider šuruju oko zajedničkih poslovnih interesa (u čemu bi, navodno, udjela imao i drug Mesić, a uza nj, ili preko njega, i stanoviti libijski krugovi), stvar je izgledala previše fantastično, pa se brzo ugasila.

No, pokazalo se da priča ipak nije sasvim bezazlena. U isto vrijeme, u listopadu ove godine, kad je talijanski ministar Carlo Giovanardi izjavio kako predstoji talijanska kulturna, gospodarska i turistička invazija Dalmacije, s ciljem obnavljanja njezina talijanstva, Jakovčić i njegov prigorsko-goranski kolega Zlatko Komadina, izišli su u javnost projektom „Euroregije“ koja ne bi imala ustav, ali bi imala predsjednika, vladu i parlament, a „granice joj je odredio Bog“.

Hrvatske su granice u Istri, objasnio je Komadina, puka slučajnost, jer su njemu osobno bliži Venecija i Trst, nego Zagreb. To je izazvalo reakcije čak i onih, koji se ne mogu svrstati u hrvatske nacionaliste. Tako se, primjerice, prof. dr. Mirjana Kasapović u *Globusu* zapitala: „Tko su ti Komadinini ‘mi’ koji su bliži Trstu i Veneciji nego Zagrebu: Primorci i Gorani? Delničani i Riječani? Ogulinci i Crikveničani? Osjećaju li doista goranski i primorski Hrvati kao većinsko stanovništvo županije kojoj je Komadina na čelu, da su zemljopisno, povijesno, etnički, jezično i kulturno bliži Trščanima i Venecijancima nego Zagrepčanima? Je li im Italija uistinu bliža od Hrvatske?“

I dodaje kako bi bar iskustvo Domovinskog rata moralo podučiti župana, da se granice iscertavaju dugim stoljećima i najčešće ratovima. I da bi se tzv. antifašisti trebali zapitati kako to, da su Tuđmana uvijek doživljavali i prozivali kao filofašista, a ne smetaju im oni koji otvoreno koketiraju s fašizmom, ako potječu iz Haiderove i Berlusconijeve stranke. Sve je dobro, samo nek' nema Hrvatske...

(*Politički zatvorenik*, br. 163, listopad 2005.)

LICE I NALIČJE SUPROTSTAVLJENIH STRANA U SLUČAJU JOSIPA JOVIĆA

Dugogodišnji novinar i urednik splitske *Slobodne Dalmacije*, Josip Jović, išao je iz pritvora. Tim se povodom u javnosti o njemu moglo puno toga čuti: od toga da je karijeru započeo kao partijski dužnosnik u Imotskome, jedno vrijeme bio urednikom lokalne *Imotske krajine* koja je pjevala panegirike Josipu Brozu i tzv. bratstvu i jedinstvu, a onda je, dospjevši na čelo lokalne partijske nomenklature, preselio u Split i u novinskome divu *Slobodnoj Dalmaciji* dobio odgovorne dužnosti (kao novinar i urednik istoimenog dnevnika, a onda i tjednika *Nedjeljna Dalmacija*), do toga da je početkom devedesetih iz karijerističkih pobuda preselao među hrvatske nacionaliste, gdje je kadio Tuđmanu i pomogao stvarati kult oko osuđivanoga kriminalca i navodnoga pouzdanika jugoslavenskih obavještajnih službi, Mate Bobana, pa je sadašnji njegov otpor Međunarodnome kaznenom sudu za bivšu Jugoslaviju u Haagu (MKSJ) tek poza jednoga pragmatičnog novinara, koji oduvijek zna da u Hrvatskoj novinar nije tek novinar, nego istodobno i društveno-politički radnik. Oni koji mu to predbacuju, sugeriraju da Jovićev bunt nije žrtva, nego tek ulog, investicija u političku budućnost.

Yutelov politkomesar

Bilo kako bilo, ti podatci iz njegove biografije ipak ni izbliza ne opisuju Jovića kao osobu.

Oni koji ga bolje poznaju, znat će da je riječ o pismenu i inteligentnu novinaru, koji je u drugoj polovici osamdesetih bez dvojbe spadao u (naj)liberalnije novinare u Hrvatskoj. Njegovi su članci nesumnjivo remetili ustajalost tadašnje *hrvatske šutnje*, a on sâm najbolje zna, je li ih pisao u želji da čitatelje uvjeri u potrebu opstanka restaurirane Jugoslavije s razvodnjenim komunističkim režimom, ili ih je pripremao za nestanak te *nakaze od države*.

Oni koji mu predbacuju ulagivanje Tuđmanu i ustrajno podsjećaju da je upravo Jović kao partijski sekretar u Imotskome najbolje znao da Mate Boban nije nikakav politički osuđenik, nego tek lukavi provincijalac koji je izbliza i nekažnjeno htio razgledati boju tuđih talira, zaboravljaju da je Jović sredinom devedesetih došao u

nemilost državnog poglavara u prvom redu zbog šibanja po očitim deformacijama sustava, koji je pogodio pohlepne udvoricama.

Ako je, dakle, nekad i podilazio Tuđmanu, Jović to očito nije činio zbog osobne koristi. Jer, ni kratku epizodu u tjedniku *Panorama* on nije mogao mirno dovršiti: tamo mu je kao politkomesar doveden još jedan od neobičnih likova mlade hrvatske demokracije – Goran Milić.

Podrijetlom Hrvat, sin jugoslavenskog diplomata, Milić je – sa Silvijom Luks, Tuđmanovom letećom (a zlobnici kažu: i ležećom) veleposlanicom – bio zvijezda Yutela, kuće koja je, kako je kasnije javno priznao jedan od vodećih kosovaca, Mustafa Čandić, osnovana i održavana novcem KOS-a, zasigurno ne zbog izvještavanja o peronospori vinove loze i krumpirovoj zlatici, nego zbog vođenja medijskog rata i uljepšavanja slike o JNA, koja je svojim tenkovima upravo htjela pregaziti svaki pokušaj hrvatskoga osamostaljenja.

Goran Milić i Silvija Luks govorili su strane jezike, vidjeli su svijeta i stekli bogato iskustvo. Svemu su bili dorasli, a jedino – kažu – nisu shvaćali da služe smrtnom neprijatelju Hrvatske. I za tu naivnost bogato ih je nagrađivala i Tuđmanova i trećesiječanjska Hrvatska.

A gdje je Sanader?

Da ne pripada trbuhozborcima tog tipa, Jović je pokazao i u suton Tuđmanova života, a osobito nakon Račanove pobjede. Njegova *Slobodna Dalmacija*, koju se danas s toliko mržnje i podcjenjivanja iz orjunaško-jugoslavenskih krugova naziva *Revolverblatom*, nije značila samo porast naklade splitskog dnevnika, nego je jedno vrijeme bila jedna od malobrojnih tribina u kojoj se mogao čuti i glas autentične Hrvatske.

Dok su se zagrebački listovi natjecali u govoru mržnje, proglašavajući vodeće hrvatske stranke zločinačkim organizacijama i kriminalizirajući Domovinski rat, *Slobodna Dalmacija* pod Jovićem je uredništvom stajala na braniku tradicionalnih vrijednosti hrvatskog društva. To je njezina urednika u konačnici stajalo – zatvora.

To je drugi razlog zbog čega treba izraziti potporu Josipu Joviću. Prvi počiva u činjenici da je ustati u obranu slobode riječi oduvijek bilo pitanje časti. Bez slobode riječi nema slobode ni pojedinca ni slobode naroda.

To bi trebali imati na umu i oni koji su uglavnom šutke prešli preko optuženja nekih drugih hrvatskih novinara: Ivica Marijačića i Markice Rebića, te Stjepana Šešelja i Domagoja Margetića. U njihovu slučaju potpora javnosti nije bila tako glasna, a skoro nezapaženo je prošla optužnica protiv Marijana Križića.

Za razliku od njih, Joviću u obranu ustala je čak i opskurna udruga zvana Hrvatsko novinarsko društvo, čije se vodstvo samo par mjeseci ranije opeklo, kad se – ne mogavši svladati svoje prizemne nagone – naslađivalo nad progonom tzv. desno orijentiranih novinara. Po čemu je Jovićev slučaj drugačiji? Po tome, što je nekoliko dana proveo u pritvoru splitskoga Županijskog suda, ne htijući se odazvati pozivu MKSJ-a prije nego što odluku o njegovoj predaji donese mjerodavni hrvatski sud.

Jovićev je pritvor izazvao buru protiv Haaga, kojoj je nesumnjivo pridonijelo i to što se podudario s taktiziranjem Carle Del Ponte oko „davanja ocjene” Hrvatskoj u sklopu pokušaja Zagreba da započne pregovore s Europskom unijom. No, zanimljivo je da su u toj buri protiv Haaga bili najglasniji oni koji servilno tapšu Sanadera!

Da ne bude nikakve zabune, posve je bjelodano da se tužiteljstvo Haaškoga tribunala odlučilo na nepopularan korak podizanja optužnica protiv novinara pristupom koji je selektivan na vrlo prepoznatljiv način. Progonu su izvrgnuti samo oni koji su više nego kritični prema radu Tribunala (osobito Tužiteljstva) i koje se ovlaš i neprecizno proglašava desničarima, dok su u cijelosti pošteđeni oni koji toj haaškoj instituciji kade, pa makar su i sami – i još ranije – otkrili identitet tzv. tajnih svjedoka.

Ali: *qui bene distinguit, bene docet*. Kao što ne valja brkati otkrivanje identiteta tajnog svjedoka s otkrivanjem njegova iskaza, tako nikad ne valja smetnuti s uma, da nije Carla Del Ponte uhitila i pritvorila splitskog novinara i da nije iz Haaga dolazio ključni pritisak na hrvatsko pravosuđe!

Druga je stvar, što apologeti servilnosti (koju se u novohrvatskome metajeziku eufemistički naziva *kooperativnošću*) u ovome i u sličnim slučajevima tako bjelodan pritisak izvršne vlasti na pravosuđe ne prokazuju kao kršenje načela trodiobe vlasti, nego na sav glas kliču u slavu janjičara u vladinim foteljama. Prljavi posao treba obaviti i najbolje je da ga obave oni s Markova trga; zauzvrat će dobiti sve tri mrvice koje padnu s gospodareva stola.

Ako su gospodaru tako sviđi...

Umjesto frazama, treba raspravljati činjenicama

Prave razloge ovoga logičkoga i pravnog nasilja valja, dakle, tražiti u Hrvatskoj. Hrvatske su vlasti najodgovornije što je optuživanje novinara i njihovo uhićenje na ovakav način uopće postalo moguće.

Naime, o legalnosti i legitimnosti osnivanja MKSJ-a, tj. o tome, dopuštaju li ovlaštenja iz glave VII. Povelje UN Vijeću sigurnosti da posegne za stvaranjem ovakvoga *ad hoc* sudišta, napisane su brojne rasprave. Ta činjenica, sama po sebi, upućuje na to da nije baš sve *jasno i neprijeporno*: o neprijepornome se ne raspravlja. No, i u doktrini je prevladavajuće stajalište da je MKSJ ipak osnovan u skladu s Poveljom UN. Da ga praksa takvim tretira, suvišno je napominjati.

Osnivanje MKSJ-a najavljeno je rezolucijom 808 VS UN od 19. veljače 1992. Tom je rezolucijom Vijeće sigurnosti zatražilo da Glavni tajnik UN podnese izvješće o tom problemu u roku ne duljem od 60 dana. Izvješće Glavnog tajnika UN jednoglasno je prihvaćeno rezolucijom 827 Vijeća sigurnosti UN od 25. svibnja 1993. U toj rezoluciji VS UN kaže da „(1) odobrava izvješće Glavnog tajnika, (2) odlučuje ovime ustanoviti Međunarodni sud (...) i prihvatiti Statut Međunarodnoga suda, koji je pripojen spomenutom izvješću, (3) moli Glavnog tajnika da sudcima Međunarodnog suda, nakon njihova izbora, dostavi svaki prijedlog što ga primi od strane država, a koji se tiče pravila o postupku i dokazima, što zahtijeva članak 15. Statuta Međunarodnog suda...“

S obzirom na poziv iz rezolucije 808, primjedbe i prijedloge u svezi s osnivanjem MKSJ-a i stilizacijom njegova statuta, uputilo je 29 država članica UN, neke koje nisu članice OUN, i različite nacionalne i međunarodne stručne udruge. Svoje su primjedbe uputile i „SR Jugoslavija“ i Slovenija, ali ne i Hrvatska! Službeni Zagreb sa svom svitom učenjaka i stručnjaka u nacrtu Statuta nije našao ništa problematična, a jednako je postupila Hrvatska odvjetnička komora, jednako su postupile i druge strukovne udruge pravnika, poput Udruženja za kazneno pravo.

Statut MKSJ, koji predstavlja prilog izvješću Glavnog tajnika u skladu s paragrafom 2 rezolucije 808, u člancima 11.-17. definira ustrojstvo MKSJ-a. U čl. 15. izrijekom predviđa da će „sudci (...) donijeti pravila o postupku i dokazima“, koja će uključivati ne samo postupanje prije početka suđenja (u kontinentalnoj terminologiji: glavne rasprave), tijekom suđenja i tijekom žalbenog postupka, nego i o „zaštiti žrtava i svjedoka i ostaloj odgovarajućoj materiji“.

S obzirom na ovlaštenje iz čl. 15. Statuta, pravilo 6. Pravilnika o postupku i dokazima regulira način na koji plenarna sjednica sudaca može donijeti izmjene Pravilnika. Tim su se ovlaštenjem sudci poslužili tridesetak puta. Nema nikakve dvojbe da je takvo legislativno ovlaštenje sudaca koji faktično sude i dok sude u konkretnoj stvari, više nego problematično i s pravnoga i s moralnog aspekta. No, to ovlaštenje sudci nisu protupravno prisvojili, nego im je ono dodijeljeno odlukom istoga onog tijela koje je MKSJ utemeljilo – Vijeća sigurnosti.

Odgovornost je na Hrvatskoj

U svakoj, dakle, analizi valja poći od jasne činjenice da je VS UN prihvatilo Statut kojim se sudcima (a ne nekomu drugom!) daje ovlaštenje da donose pravila koja se tiču ne samo postupanja u stvari koja predstavlja *ratio* osnivanja MKSJ-a u užem smislu, nego i ona pravila koja su pomoćne, akcesorne naravi. Pritom je također potrebno imati na umu da u čl. 22. Statut izrijekom nalaže, da MKSJ „osigura zaštitu žrtava i svjedoka“. Način osiguravanja i zaštitne mjere nisu navedene kao *numerus clausus*, nego egzemplifikativno, pri čemu formulacija glasi: „...Zaštitne mjere uključivat će, ali ne će biti na to ograničene, vođenje postupka *in camera* i zaštitu identiteta žrtve“.

Skrb o žrtvama i svjedocima izražena je pravilom 34. Pravilnika o postupku i dokazima, prema kojemu će posebni odjel, između ostaloga, preporučivati zaštitne mjere u skladu s čl. 22. Statuta.

Pravilo 75. regulira postupak kojim se nameću mjere zaštite. Dakle, najprije VS UN pri donošenju Statuta, a onda sudci MKSJ pri donošenju Pravilnika, predviđjeli su okvirne mjere zaštite svjedoka, ne isključujući mogućnost primjene i nekih drugih mjera. Onaj tko bi branio tezu da MKSJ nije ovlašten suditi osobama koje su povrijedile mjere zaštite nametnute odlukama mjerodavnoga vijeća ili sudca pojedinca, mora nužno odgovoriti na sljedeća pitanja: (a) može li se bez načelne mogućnosti zaštite svjedoka zamisliti pravično suđenje; (b) ne znači li nametanje mjera zaštite ujedno i predviđanje sankcije za kršenje tih mjera; (c) tko bi, dakle, bio mjerodavan za utvrđivanje povrede propisane mjere i izricanje sankcije, ako to nije MKSJ?

Drugim riječima, tvrdnja da MKSJ „nije ovlašten suditi novinarima“ može biti politički intrigantna i novinarski efektna, ali s pravom nema baš nikakve veze.

Pravi je problem u tome što je Hrvatska u vrijeme nastanka MKSJ-a imala mogućnost suprotstaviti se takvom Statutu, ali je to viteški – propustila učiniti. Hrvatska je i kasnije, prigodom donošenja Ustavnog zakona o suradnji, imala prigodu u taj zakon ugraditi mehanizme, koji bi jamčili hrvatskomu pravosuđu mogućnost neovisnoga preliminarnog preispitivanja optužnice, ali je i to viteški otklonila, a oni koji su to predlagali (poput Ivana Gabelice), proglašeni su političkim analfabetima koji tobože riskiraju hrvatsku budućnost.

Pritom je predviđano da Gabeličin i slični pokušaji nisu bili upravljani na prekid suradnje s međunarodnom zajednicom, nego su bili pokušaj da se sačuva

suverenitet hrvatske države. Ustavni je sud također imao kasnije prigodu pokrenuti postupak ocjene ustavnosti propisa koji je hrvatsko pravosuđe pretvorio u listonošu, ali takvi prijedlozi (opet Gabelica!) do danas kupe prašinu, za razliku od inicijativa kojekakvih trgovačkih lanaca. I napokon, hrvatsko je pravosuđe i sada, u Jovićevu slučaju, imalo ustavno uporište da se odhrve skandaloznom pritisku s Markova trga, ali to – nije učinilo.

Najlakše je k cilju podvijena repa!

A koji je cilj vrjedniji od zaštite nacionalnih interesa u demokratskoj i suverenoj hrvatskoj državi, državi u kojoj je trodioba vlasti i vladavina prava najviše mjerilo?

Zna Ivo Sanader.

(Politički zatvorenik, br. 163, listopad 2005.)

ZAŠTO HRVATSKU TREBA UČINITI NEPOPULARNOM?

Kad se, krajem Prvoga svjetskog rata, slomilo austro-ugarsko carstvo, ratni su pobjednici Austriji nametnuli zabranu priključenja Njemačkoj. Bez toga, očito, anglofrancuska ratna pobjeda ne bi bila potpuna. Naime, svega nekoliko dana prije formalne kapitulacije Austro-Ugarske, članovi Reichsrata konstituirali su se 21. listopada 1918. kao privremena Narodna skupština Njemačke Austrije (*Deutschösterreich*), a ta je Narodna skupština 12. studenoga Njemačku Austriju proglasila demokratskom republikom i sastavnim dijelom Njemačke.

Ta je demokratska odluka poništena – u vrijeme kad se toliko galamilo o Wilsonovim tezama i o pravu naroda na samoodređenje – mirovnim ugovorom u Saint Germainu 10. rujna 1919. godine. Serija referenduma, kojom je austrijsko pučanstvo izražavalo želju da živi u istoj državi s većinom Nijemaca, ostali su mrtvim slovom na papiru. Ustrajući u zabrani Austriji da se priključi Njemačkoj, Društvo naroda je 1922. ženevskim protokolima radije poduprlo davanje dugogodišnjih povoljnih zajmova Beču, nego da dopusti jačanje snaga koje su se suprotstavljale versajskomu diktatu.

Nova je gospodarska kriza krajem dvadesetih ponukala austrijsku vladu da se ponovno obazre za sjevernim susjedom, pa je podkancelar Schober 19. ožujka 1931. s njemačkim ministrom vanjskih poslova Curtiusom uglavio njemačko-austrijsku carinsku uniju. Francuska se sa svojim satelitima žustro usprotivila, pa je zabrana takve unije stipulirana i u Lozanskom protokolu iz 1932. No, kancelar Dollfuss je taj protokol u parlamentu mogao 17. kolovoza 1932. progurati sa svega jednim glasom većine. Pronjemačko je raspoloženje bilo sve glasnije, pa je pripojenje Austrije Njemačkoj postalo samo pitanje vremena i odnosa snaga. Kad je ojačao, Hitler ga je proveo bez ispaljena hitca, a pokušaji osporavanja potom provedena plebiscita spadaju samo u jeftine pripovijesti: činjenica da je Austrija 1938. postala sastavnim dijelom Njemačke odgovarala je raspoloženju velike većine pučanstva, a ne bi se reklo da su pritom ideološki razlozi bili ikakav važan uteg na vagi.

Kad sam 1994. s jednim austrijskim diplomatom, koji je izobrazbom bio povjesničar, razgovarao o političkim prilikama u Hrvatskoj, stalno smo se vraćali na Herceg-Bosnu i želju hrvatskog pučanstva u BiH da živi u istoj državi ili državnoj zajednici s većinom Hrvata. Kako se on pohvalio da je Austriji u drugoj

polovici XX. stoljeća pošlo za rukom Mozarta proglasiti Austrijancem, a Hitlera Nijemcem, upitao sam, postoje li danas u Austriji snage koje bi htjele ponovno ujedinjenje s Njemačkom. „Ne“ – bio je kratak i jasan – „nakon rata nije popularno biti Nijemac!“

Taj je odgovor u velikoj mjeri primjenljiv i drugdje. Sjetimo li se, primjerice, prosrpskog raspoloženja među Hrvatima krajem XIX. i početkom XX. stoljeća, postaje nam jasno kakvu ulogu u političkoj orijentaciji jednog naroda ima „popularnost“ njegova susjeda. Ta, zar se dobar dio Crnogoraca nije 1918. odrekao vlastite države, dinastije i autokefalne crkve, kako bi se što snažnije poistovjetio s tada općepopularnim srpstvom. Ako je nekoliko godina i tinjao otpor koji su poticali zagovornici crnogorske samostalnosti, takvog otpora na kraju Drugoga svjetskog ratu i nakon njega nije bilo. Crnogorci su doista u velikoj mjeri postali „najbolji Srbi“, a svi bi protivnici velikosrpske agresije na Hrvatsku, na čelu s Jevremom Brkovićem, stali u omanju kavanu. Danas, pak, svega desetak-petnaest godina kasnije, nezaustavljivo teče obrnuti proces. Crnogorci se distanciraju od Srbije, a čak i oni koji su u izražavanju svoga velikosrpstva bili među najglasnijima, danas su pristaše referendumu o samostalnosti.

Zašto? Zato što nakon Omarske i Manjače, nakon Vukovara i Srebrenice, a osobito nakon NATO-vih zračnih udara, više nije popularno biti Srbin.

A zahvaljujući popularnosti srpstva i postojanju samostalne države, Srbija je krajem XIX. i početkom XX. stoljeća uspjela posrbiti pravoslavno pučanstvo na području Hrvatske i BiH i ostvariti Jugoslaviju kao Veliku Srbiju. Nakon sloma Nezavisne Države Hrvatske, zbog nepopularnosti hrvatske misli, nastavljen je i zapravo okončan proces konstituiranja bosansko-hercegovačkih Muslimana u zasebnu naciju, koji se u protivnome ne bi uopće odigrao ili bi bio bitno drugačiji.

Isti recept tvorci novoga svjetskog poredka žele primijeniti danas. Tvrdoglavim otporom diktatu velesila i težnjom da izbore vlastitu državu, makar protiv čitava svijeta, i makar u ratu, Hrvati su postali poguban primjer. Kako je stvaranje države Bangladeš 1971. obradovalo hrvatske nacionaliste, tako hrvatski primjer nesumnjivo svijetli pred očima nezadovoljnih „malih“ naroda, koji žele nacionalnu emancipaciju, slobodu i državnu neovisnost.

Zbog toga treba kompromitirati hrvatsku pobjedu u ratu i diskreditirati hrvatski narod i njegovu državu. Svakodnevno ponavljanje tvrdnji o zločinima Hrvatske vojske (čak ne: zločinima hrvatskih vojnika, kako se ne bi sugeriralo da se radi o pojedinačnim ekscesima!), podkapanje vojničke i narodne predaje i tradicije, opanjkavanje prvoga predsjednika Republike najrazličitijim izmišljotinama, u jednoj je te istoj funkciji.

A istu ulogu ima o promicanje teze o Hrvatima kao počiniteljima najstravičnijih zločina u BiH. Potrebno je učiniti sve kako Hrvati u susjednoj državi ne bi o svome položaju konstitutivnog i jednakopravnog naroda mogli pregovarati ravnopravno, jer – zločinac i žrtva ne mogu biti ravnopravni, prava zločinca da inzistira na svomu jednakopravnom položaju zauvijek su okrnjena, pa sve što ima, mora smatrati darom.

Upravo u tom smislu valja tumačiti nedavni komentar Richarda Holbrookea, jednog od tvorca tragičnoga Daytonskog sporazuma, da Hrvati u BiH više nemaju što tražiti, a pogotovo ne mogu postavljati uvjete, jer su oni podmireni davno, mirnom reintegracijom Podunavlja.

Jasna je to poruka: Hrvatima u BiH nema opstanka, pa oni trebaju iseliti, kako bi se kvadratura bosansko-hercegovačkoga kruga razriješila zadovoljenjem Bošnjaka-Muslimana s jedne, te Srba koji će izgubiti Kosovo, s druge strane. A takvu će Hrvatsku i BiH ponovno biti moguće lako modelirati stvaranjem – zapadnoga Balkana...

(Politički zatvorenik, br. 164, studeni 2005.)

PEĐA PRIZNAJE SAMO SUD PARTIJE!

Odluka sudca zagrebačkoga Općinskog suda Nenada Lukića, kojom je – u skladu s Kaznenim zakonom Republike Hrvatske – Predrag Peđa Matvejević proglašen krivim i kažnjen uvjetnom zatvorskom kaznom zbog klevetanja Mile Pešorde, izazvala je bijes lijevoliberalnih struktura. Na stražnje se je noge podiglo šareno društvo, koje je stalo u Peđinu obranu. U javnosti su se mogli čuti glasi, da je riječ o nesposobnu sudcu, da se radi o ponovnome potonuću Hrvatske u mrak *tuđmanizma*, da je presuda sramota za Hrvatsku.

Da se razumijemo, nije Mile Pešorda nikakva „moralna vertikala“ – kakvom se voli predstavljati – nego osrednji pjesnik koji je je svoju budućnost (kao malo tko od Hrvata iz zapadne Hercegovine) bio vidio i pronašao u mikulićevskom Sarajevu, utirući si put, između ostaloga, i savijanjem kralješnice i pjevanjem pjesmica-podoknica Josipu Brozu, istomu onom koji je baš njegov zavičaj u crno zavio. To što su i svi Pešordini dragi morali ići „u tuđi svijet“ i gledati tuđe nebo, zaslužan je baš Josip Broz. A ipak mu je Pešorda palio svijeće i klečao pred njegovim ikonama.

Nije, dakle, o Pešordi, riječ, nego je o načelima riječ. Jer bez načelne zaštite neovisnog pravosuđa nema slobodarske i demokratske države. To načelo ne može ugroziti činjenica da hrvatski sudovi – kao i sudovi svih država, uostalom – donose svakakve presude, zakonite i nezakonite, one koje je moguće pobijati i one koje više nije moguće pobijati. Presude, zakonodavstvo, kvaliteta sudačkog osoblja, sve su stvari koje se mogu popraviti. No, tamo gdje nema suda, nemoguć je red i nemoguća je pravda.

Zato je nevjerojatno da je sluškinjica na čelu ministarstva pravosuđa odmah najavila „dekriminalizaciju novinarske klevete“, prešućujući većini neupućene javnosti, kako je već postojeća regulativa takva da novinarima – kao *društenopolitičkim radnicima* na njivi novoga svjetskog poredka – omogućuje objesno klevetanje i širenje kojekakvih dezinformacija i laži, pri čemu mogu biti kažnjeni samo onda ako (privatni) tužitelj dokaže, da je okrivljenik postupao s jasnom nakanom da samo klevetice.

Ako je, dakle, riječ o neistini koja može škoditi čijoj časti i ugledu, ali tužitelj nije u stanju dokazati da je posve jasno kako je klevetnik htio samo klevetati (a ne recimo, usput udovoljiti i zanimanju javnosti!), okrivljenika sud faktično mora

osloboditi. Takav dokaz u pravnoj se doktrini naziva *probatio diabolica*, „vražji dokaz“, tj. dokaz koji je praktično jedva moguće izvesti.

Posve je različito stanje u većini drugih europskih država: Bosna i Hercegovina je jedina država članica Vijeća Europe u kojoj kleveta nije kazneno djelo! Zar se u taj protektorat trebamo ugledati!? U svim ostalim državama za klevetu se odgovara, a u mnogim je državama (Njemačka, Češka, Grčka, Norveška, Poljska, Mađarska, Slovenija...) za klevetu propisana i zatvorska kazna. Prema tome, tvrditi da je Hrvatska na začelju Europe u pogledu zaštite novinarskih prava, potpuna je izmišljotina. Čak i da nije bilo zakonske novele iz 2004., a kamoli nakon nje.

Radi se, dakako, o nečemu drugom. Radi se o tome da se medijima koji su pretežno u stranim rukama, dade neograničena moć u stvaranju virtualne stvarnosti i omogućiti odstrjel ljudi koji mogu biti potencijalno neugodni suparnici. Najdalje je u tome otišla gospođa Ivo Sanader, oglasivši se umilnim *njakom* – ne tobože u svojstvu premijera, nego u svojstvu člana književničke udruge – te napala sudca puno prije nego što je presuda i izrađena u pismenom obliku, a pogotovo prije nego što je postala pravomoćnom. Uglavnom nitko premijerku nije optužio zbog pačanja u rad pravosuđa, malo tko ju je optužio da je upravo počinila kazneno djelo, vršeći nedopušteni pritisak na pravosuđe. Jer, samo budala će povjerovati da je dužnost gospođe premijerke moguće razdvojiti od njezina članstva u nekoj književničkoj udruzi.

Pritisak na pravosuđe skandalozan je samo kad ga se može povezati uz „desnicu“. To se čak i ne taji. Predsjednik Društva hrvatskih pisaca, Velimir Visković, koji je svoju književničku „slavu“ stekao statističkom obradom Krležina opusa, ne pokazujući se kadirim sročiti ni kakav pjesmuljak dostojan pozornosti, na Hrvatskoj je televiziji bio otvoren. Zgražao se je, naime, nad Tuđmanovim pritiskom na sudce, točnije, nad navodnom Tuđmanovom izjavom da „i sudci moraju voditi računa o nacionalnim i državnim interesima“. Istodobno je na sva usta pohvalio Sanaderov napadaj na sudca Lukića i njegovu presudu, jer da nam je premijerka na taj način osvjetlala obraz i spasila položaj u međunarodnoj zajednici. Gospođa Sanader je, dakle, prema Velimiru Viskoviću, postupila kao odgovoran političar.

I šokantno je, da ni Visković ni tko drugi u tome ne vide zastrašujuću proturječnost: tko Sanaderovoj daje pravo „štiti“ nacionalne interese napadajem na neovisnost pravosuđa, a istodobno odriče Tuđmanu pravo da od tih istih sudaca traži zaštitu nacionalnih interesa? U čemu je razlika između ta dva pristupa?

Ni u čemu, osim u svrsi te zaštite. Tuđman je (krivo) mislio da se Hrvatsku štiti ako se i pravosuđe upregne u zaštitu nacionalnih interesa (onako kako ih je on shvaćao), Sanaderova pak (krivo) misli da neovisno hrvatsko pravosuđe treba biti podvrgnuto teroru tzv. međunarodne zajednice. Tuđman nije shvaćao da njegov zahtjev

neminovno vodi do zloupotreba, pravne nesigurnosti i kaosa, Sanaderova dobro shvaća da ju na vlasti, pored gluposti birača, može održati samo milost gospodara.

I zato ni gospođa premijer, ni tzv. ministrica pravosuđa, ni lijevoliberalna javnost nisu reagirali na Peđinu izjavu kako se na presudu ne će žaliti, „jer ne priznaje sud koji ju je donio“. Kao i Josip Broz kojih sedamdeset-osamdeset godina ranije, on priznaje samo sud svoje Partije. Danas se ona više ne zove „Komunistička partija Jugoslavije - Sekcija Komunističke internacionale“, iako je Peđa i toj vjerno služio najveći dio svog života, nego se zove tzv. međunarodna zajednica.

Ali, nepriznavanje suda znači nepriznavanje ustavnopravnog poredka, tj. nepriznavanje države. Zar premijerka i ministrica pravosuđa na to nisu trebali reagirati? Zar na to nije trebalo reagirati državno odvjetništvo i neovisni sud?

Ili je upravo svrha pritiska, da se i posljednji tragovi neovisnosti sudstva zatru, pa da i opet budemo tuđem sluzi sluge, tuđe prirepine...

(Politički zatvorenik, br. 164, studeni 2005.)

SLAMANJE NACIJE

Teško da jedan narod može doživjeti težu sudbine od one da je prisiljen suditi vlastitim osloboditeljima. U političkome i ratnom porazu moguće je sačuvati dostojanstvo, ali se ne može na dostojanstven način vlastitu pobjedu pod tuđim pritiskom proglasiti zločinom.

Hrvatskoj se upravo to događa.

Na Kanarskom je otočju 7. prosinca 2005. uhićen jedan od legendarnih zapovjednika Hrvatske vojske, general Ante Gotovina. Nakon par dana provedenih u španjolskome pritvoru, Gotovina je prebačen u Den Haag, gdje je pred Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju 12. prosinca izjavio da se ne osjeća krivim ni za jednu točku optužnice koju je taj sud protiv njega potvrdio četiri i pol godine ranije.

Uhićenje generala Gotovine mora se promatrati s više aspekata.

Prvi je osobna Gotovinina sudbina. Je li general postupio ispravno, kad se odlučio na bijeg i skrivanje? Kad se zanemare emocionalni razlozi koji bi mogli govoriti u prilog pozitivnom odgovoru na to pitanje, svaka racionalna raščlamba pokazuje da je to bio pogrešan korak. Argumenti za to su mnogostruki. Prvo, bijeg i skrivanje u svakom su slučaju više nego zahtjevan pothvat. BjeGUNAC zapravo nije slobodan čovjek, jer je potpuno odsječen od obitelji, prijatelja i sredine koju je izabrao kao svoju prirodnu okolinu. Samim time je prikraćen za najobičnija, svakodnevna zadovoljstva. Istodobno, on ograničava slobodu bližnjih i nehotice ugrožava one ljude koji mu žele pomoći.

Drugo, bjeGUNAC ne može ili jedva može utjecati na predodžbu koja se o njemu stvara. To znači da je podvrgnut i nastanku negativnih predodžaba, kao i manipulacijama njegovim imenom kojima se služe bezbrojni lovci u mutnome, koji nastupaju kao njegovi tobožnji glasnogovornici ili teklići. Vjerojatno su upravo takvi, kojima je iz političkih razloga konveniralo manipulirati Gotovininim imenom, i stvorili psihološku klimu za bijeg, možda uvjeravajući ga da će MKSJ u međuvremenu utrnuti, što se – kako vidimo – pokazalo računom bez krčmara.

Treće, bjeGUNAC ne bira mjesto i vrijeme uhićenja, a u konkretnoj situaciji on nije bio suočen s tjeralicom jednoga nedemokratskog režima, nego s hajkom koju

podupire praktično čitav svijet. O tome svijetu koji nije kadar razlučiti političku motiviranost optužnice od moguće odgovornosti za pojedinačne zločine, ne treba imati iluzija, ali je nevolja u tome što je on jedini koji postoji.

Četvrto, bijegom i skrivanjem general Gotovina je praktično izgubio mogućnost da bude privremeno pušten. Postupno se hlade bučne najave Vlade da će njegovoj obrani dati potrebna jamstva, a upućeniji su ionako svjesni da su te izjave bile motivirane samo težnjom da se amortizira negodovanje odnosno udovolji očekivanjima javnosti.

U stvarnosti, valja znati da jamstva Vlade nisu nikakva formalna pretpostavka za privremeno puštanje, pa ih kao takva Pravila o postupku i dokazima MKSJ-a ni ne spominju. Štoviše, ne može se ekstenzivnim smatrati ni tumačenje po kojemu, ako je svaka članica OUN obvezna poštivati odluke MKSJ-a, time je svaka članica te organizacije – dakle, i Hrvatska – dužna primiti osobu koja je puštena na privremenu slobodu i izvršiti sve naloge mjerodavnog vijeća. Dakle, formalnopravno gledajući, Vlada ne mora uopće jamčiti da će izvršiti sve naloge Tribunala, jer je ona to obvezna učiniti.

U praksi to izgleda bitno drugačije. Vladina jamstva su samo uobičajeni instrument kojim se demonstrira volja države i njezina pripravnost da se potruži da se optuženik nađe pred sudom kad to Vijeće zatraži. Hrvatska dosad nije dala jamstva nijednom bjeguncu, čak ni onda kad se on neprijeporno dragovoljno predao (Paško Ljubičić), pa će biti zanimljivo vidjeti, hoće li i ovdje biti prekršeno pravilo da su pred zakonom svi jednaki. Ako se to kojim slučajem i dogodi, ne znači da će Gotovina biti pušten, jer je – kako se to uobičajenim žargonom Tribunala kaže – dosta uspješno pokazao da se znade skrivati. No, u svakoj raspravi o privremenom puštanju nije dobro iz vida ispustiti da je korisnost tog instituta, objektivno govoreći, upitna.

To nije „obrana sa slobode“, kako se sugerira u istupima Vladinih dužnosnika, nego čekanje na početak suđenja, jer je u vrijeme suđenja (koje će nesumnjivo trajati nekoliko godina) pritvor obvezatan. Nema nikakve dvojbe da bi svaki pritvorenik volio napustiti pritvor, ali je dobro ako pritom ima na umu da se jednom, uoči početka suđenja, valja i vratiti, što znači da treba opet iznova proći kroz istu stresnu situaciju. Vrijeme provedeno na „privremenom puštanju“, povrh toga, nije vrijeme slobode u pravome smislu riječi, jer je optuženik obvezan ne napuštati mjesto boravka, te se mora dosta često – najmanje jednom tjedno – javljati redarstvenim vlastima. Napokon, razdoblje u kojem je optuženik bio privremeno pušten, ne uračunava se u eventualnu kaznu. Ako je optuženik svjestan da će – bilo zbog postojanja stvarne odgovornosti, bilo zbog politički motiviranoga i doista zastrašujuće široko postavljenog koncepta udruženoga zločinačkog pothvata (*joint criminal*

enterprise) – ipak biti proglašen krivim i kažnjen, onda će na razdoblje privremene i ograničene „slobode“ gledati kao na izgubljeno vrijeme. U tom je kontekstu jedina korist ako je ono doista utrošeno na pripremanje obrane, a ne na trivijalno ispijanje kava u kakvome zagrebačkom kafiću.

Peto, zbog svoga bijega pred politički motiviranom optužnicom, general Gotovina je izgubio status „običnog“ optuženika, te je – skupa s Karadžićem i Mladićem – postao temom o kojoj je raspravljalo Vijeće sigurnosti UN, spomenuvši ga izričkom u jednoj svojoj rezoluciji. Time je Gotovini dana težina koju on objektivno ne zaslužuje, a valja biti realan i strahovati da će se to odraziti i u kasnijoj presudi.

Mi Hrvati više nego dobro znamo da Gotovini nije mjesto u tom društvu. Mi dobro znamo, da se malo koji haaški optuženik može podičiti time da je i u trenutcima najvećih pobjeda i najvećih zanosa, znao odlučno galamiti na veliku skupinu visokih časnika, čak i generala, optužujući ih za neprofesionalnost i nemar odnosno toleriranje nevojničkih postupaka pojedinih pripadnika Hrvatske vojske. Dakle, u odnosu na Antu Gotovinu možemo bez skrupula kazati da ga doživljavamo nedužnom žrtvom igara u sferi visoke politike. No, isto tako treba biti načistu s tim da ga prosječan Europljanin ne doživljava tako, nego u njemu gleda samo lice s tjeralice, ruku pod ruku s ponajvećim zločincima XX. stoljeća, Karadžićem i Mladićem.

To su, nažalost, činjenice, a njih nikad nije uputno smetnuti s uma, iako je najčešće lakše poslušati srce.

Drugi aspekt Gotovinina slučaja jest značenje koje njegovo uhićenje ima za duhovno stanje ovog naroda.

Demonstracije na splitskoj rivi, održane 11. prosinca 2005., nisu bile tako dramatične kao one koje su četiri i pol godine ranije održane u znak potpore generalu Mirku Norcu. Pravi je razlog u tome što nije bilo političke snage koja bi ih potpirivala i koja bi se, čemu tajiti, njima koristila u borbi za vlast. No, nema nikakve dvojbe da je stupanj hrvatske identifikacije s Gotovinom puno veći nego s Norcem. Tomu je, očito, pridonijelo i dugotrajno Gotovinino skrivanje, koje je pojačalo predodžbu o njemu kao hrabrom i beskompromisnom borcu.

Zato je njegovo uhićenje i ponižavanje pred španjolskim redarstvenim kamerama bilo tim bolnije. Hrvati su se s pravom osjetili poniženima, a to će poniženje – nema sumnje – ostaviti duboke tragove u narodnoj duši te će, prije ili kasnije, uroditi reakcijama o kojima se sada može samo nagađati. No, čini se da je sigurno kako uhićenje i poniženje generala Gotovine ne će pridonijeti ni ugledu MKSJ-a, a ni stvaranju pomirenja i mira u ovome dijelu Europe, što je inače jedna od svrha zbog kojih je Tribunal osnovan.

Treći i vjerojatno najtužniji aspekt Gotovinina slučaja jest ponašanje Vlade Republike Hrvatske. Nije objektivno Vladu optuživati da je drage volje pristala na progon hrvatskih generala i na tzv. akcijske planove koji su Hrvatsku pretvorili u koloniju zapadnoeuropskih obavještajnih službi. No, zauvijek će ostati zabilježeno da je Vlada na takav pritisak pristala bez velika oklijevanja i bez ikakvih unutarnjih potresa. Ona je tako pokazala kako se jedna suverena država pretvara u protektorat međunarodne zajednice. Hrvatska je vlada, a ne netko drugi, pozvana da odradi prljavi posao, da slomi kralješnicu vlastitom narodu, slamajući njegov ponos i dostojanstvo.

To nas u prvom redu vraća na ponašanje hrvatskih vlasti prema MKSJ-u u drugoj polovici devedesetih godina. Onima koji stalno podsjećaju na problematičnost Ustavnog zakona o suradnji s MKSJ može se predbaciti da bi Hrvatska, strogo uzevši, i bez tog propisa i pravno bila obvezana na suradnju s Tribunalom, pri čemu bi njezine obveze proizlazile iz Povelje UN odnosno rezolucija Vijeća sigurnosti. Ustavni zakon o suradnji, dakle, nije nužno pretpostavka za pokoravanje Tribunalu, ali je – da je bilo pameti i političke volje – mogao biti sredstvo kojim bi se ta suradnja svela u prihvatljive okvire, u okvire koji Hrvatsku ne bi izopćavali iz međunarodne zajednice, a ne bi bitnije krnjili njezin suverenitet.

Ta je prigoda nepovratno propuštena. Nakon trećesiječanjske revolucije otišlo se krupan korak dalje: bez ikakve pravne obveze, čak kršeći pravne standarde izgrađene pred MKSJ-om, hrvatske su se vlasti odlučile na tzv. potpunu suradnju, tj. na neograničenu i neselektivnu predaju dokumentacije koja je imala status državne i vojne tajne. Pritom je također manipulirala, favorizirajući neke optuženike i osumnjičenike (npr. Blaškić, Stipetić), a druge diskriminirajući (Ljubičić, Gotovina).

U tome je pravog partnera našla u Carli Del Ponte, koja je – prema izričitu Račanovu priznanju – s tadašnjom vladom sklapala i pismene aranžmane o optuživanju jednih odnosno neoptuživanju drugih visokih časnika Hrvatske vojske. Sanader se, dakle, kreće utrtim stazama. No time pred ovim narodom ne će spasiti obraz: svi raspiti javnog mnijenja pokazuju da nikakva himerična briselska jutra ne mogu hrvatskom narodu nadomjestiti ponos, dostojanstvo, vlastitu državu i slobodu...

(Politički zatvorenik, br. 165, prosinac 2005.)

GRADI SE TITOV MOST!

Vlada Republike Hrvatske donijela je konačnu odluku da se izgradi most kopno – Pelješac. Navodi se kako će u protivnome Hrvatska biti jedina europska zemlja koja je rascijepljena u dva dijela, što ima nesagledive gospodarske posljedice.

Posve je jasno, da se izgradnja tog mosta ne će odraziti samo na odnose s Bosnom i Hercegovinom, čiji se službeni predstavnici već protive predloženim nacrtima, a prilično je izvjesno da nelagodu službenog Sarajeva izazivaju i strahovanja da će u budućnosti, kad kopnena povezanost Republike Hrvatske ne bude ovisila o odnosima s BiH, razgovori o korištenju luke Ploče biti vođeni u potencijalno drugačijem kontekstu. Sve je to relativno poznato, baš kao što je očita poruka koja se izgradnjom ovog mosta šalje Hrvatima u BiH.

Jedino što nije poznato, jest ime novoga mosta.

Čini se da nema boljeg rješenja od toga da se mostu kopno – Pelješac dade ime Josipa Broza Tita. Može se, eventualno, razmisliti o nadijevanju imena po AV-NOJ-u, ZAVNOH-u, partizanskom pokretu, „antifašističkom pokretu“ ili slično, ali svakako treba i službenim imenom mosta ovjekovječiti taj spomen trajniji od mjeđi, koji su sebi u čast, a nama na teret podigli tzv. „hrvatski antifašisti“. Zahvaljujući njihovoj pobjedi i „oslobođenju“, hrvatski se narod nije morao samo ponovno oslobađati u jednome dugotrajnom i krvavom ratu, nego je njegova država i nakon osamostaljenja teritorijalno rascijepljena.

Može li biti jasnijeg dokaza nacionalne izdaje?

Izlaz Bosne i Hercegovine na more kod Kleka posljedica je davnog razgraničenja Dubrovačke Republike, Osmanskog carstva i Mletačke Republike. Sličan takav jezičac kopna uglavljen je u bokokotorskom zaljevu. No, kad su nakon sloma Nezavisne Države Hrvatske i obnove Jugoslavije konačno utvrđivane granice republika, Bosna i Hercegovina dobila je samo jedan izlaz na more, onaj kod Neuma odnosno Kleka. Ništa nije smetalo što je pučanstvo i u Južnoj Dalmaciji i u zapadnoj Hercegovini skoro isključivo hrvatsko. Hrvatsku je trebalo teritorijalno osakatiti i onda tako osakaćenu još i rascijepiti, kako bi ju se što čvršće vezalo uz Jugoslaviju.

Drugi izlaz BiH na more, onaj u Sutorini, u bokokotorskom zaljevu, jednostavno je – nestao. Na zemljovidu Narodne Republike Hrvatske koji je još 1947.

tiskao Nakladni zavod Hrvatske, taj izlaz još je ucrtan, pa Hrvatska po njemu na kopnu nije graničila s Crnom Gorom (a tobožnji problem Prevlake nije se ni teoretski mogao pojaviti).

Kasnije tog izlaza na more nema, a što je zanimljivo, nemoguće je pouzdano utvrditi, kojim je aktom i kojega trenutka BiH izgubila taj pristup moru, a Crna Gora, to „drugo oko u glavi“ progutala Boku kotorsku, koja joj nikad prije u povijesti nije pripadala.

Ne zna se, dakle, kad je i kako je to bilo, ali se znade čijom je voljom bilo: ratni pobjednici, tobožnji „antifašisti“ i navodni „osloboditelji“ donijeli su odluku, a „hrvatski antifašisti“ su šutke pristali na to, da se legalizira crnogorski posjed Boke, a da Hrvatska bude presječena. Bit će da se računalo kako će u tom slučaju još teže Hrvati krenuti u borbu za državnu neovisnost, a nije nemoguće ni to, da se računalo s mogućim centrifugalnim tendencijama na jugu Hrvatske, koje bi se naslanjale na tradicije Dubrovačke Republike ili na dalmatinsko autonomaštvo. Kao da se htjelo stvoriti novi Pakistan, s posve sličnim ciljem: političkim i državnopravnim odvajanjem onoga što je teritorijalno već razdvojeno: Bangladeš na Jadranu.

U svakom slučaju, Hrvatsku je trebalo oslabiti, a to se i učinilo. Srećom, podcijenjen je narodni otpor i državotvorna svijest Hrvata s hrvatskoga Juga.

A zanimljivo je, da u današnjoj Hrvatskoj nitko – pa čak ni Stipe Mesić koji je toliko opsjednut povijesnim predodžbama pokupljenima iz historiografskih klasika tipa *Mirka i Slavka* – ne poteže pitanje povijesne odgovornosti za taj zločin, niti se zgraža nad novim desetcima milijuna dolara koje hrvatski poreznici moraju izdvojiti.

To u Hrvatskoj nije važno, jer mi smo – rekoše – zemlja izrasla na „antifašističkoj“ (tj. partizansko-komunističkoj) tradiciji. Zato most Pelješac – kopno treba izgraditi, treba upravo Mesića pozvati da ga pusti u promet, a na ulazu na most, s obje strane postaviti, kao u Radoja Domanovića, granitni spomenik na kojem će zlatnim slovima pisati da je most vječni spomenik hrvatskog poraza i hrvatske izdaje.

Oboje je utjelovljeno u partizanštini i njezinu prvaku, Josipu Brozu, priučenom bravaru iz jednoga zagorskog sela. I njegovim tadašnjim i današnjim duhovnim sljedbenicima...

(*Politički zatvorenik*, br. 165, prosinac 2005.)

ONEMOGUĆENA UDŽBENIČKA KONTRABANDA

Osvajačka politika uvijek nastoji oduzeti domovinu. Jer tako pokoreni, izgubivši svoje razloge, prihvaćaju njene.

Vlado GOTOVAC, *Autsajderski fragmenti, Treći svitak* (1969.)

Pred kraj kolovoza 2005. ministar znanosti, obrazovanja i športa dr. Dragan Primorac sastao se s, kako je priopćeno, predstavnicima srpske zajednice u Hrvatskoj na čelu s Miloradom Pupovcem i Vojislavom Stanimirovićem. Na sastanku je zaključeno kako će „od ove godine učenici srpske nacionalnosti u hrvatskom Podunavlju učiti povijest iz odobrenih udžbenika povijesti Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske“, s tim da će udžbenici u kratkome roku biti prevedeni na srpski jezik. „Istina je samo jedna – reče tom prigodom ministar – i povijest je samo jedna, pa treba biti predstavljena čestito i objektivno.“¹

Time je djelomice otklonjen pokušaj da već od ove školske godine učenici u Podunavlju (a možda i u cijeloj Hrvatskoj?) noviju povijest uče iz „Dodatka udžbenicima na najnoviju povijest – Pokazni arak“, koji su napisali Snježana Koren, Magdalena Najbar-Agičić i Tvrtko Jakovina. No, pitanje je, je li taj „Dodatak“ nepovratno odbačen. Da ima razloga za dvojbe, pokazuju riječi ministra izobrazbe na istoj konferenciji za tisak: „Sporni dodatak za udžbenike povijesti, takozvani separat, koji je posljednjih dana podigao dosta prašine u javnosti zbog negativnog prikaza Domovinskog rata, zasad se u nastavi ne će koristiti. Točnije, kako je odgovarajući na novinarska pitanja kazao ministar Primorac, taj je materijal u fazi recenzija, Ministarstvo ga nije odobrilo, a ‘dok nešto nije odobreno, za Ministarstvo ne postoji’.“² Ukratko, učenici se smiju služiti samo odobrenim, službenim udžbe-

¹ *Slobodna Dalmacija*, 26. VIII. 2005.

² Isto.

nicima, dok nastavnicima i profesorima pri ruci kao pomagalo ostaju „dodatni radni materijali“.³ Oni očito ne isključuju famozni „Dodatak“.

Također je posve očito kako bi taj „Dodatak“, da nije bilo burnog prosvjeda javnosti, danas bio na osmoškolskim klupama. Neizravno to potvrđuje i sâm ministar, izjavljujući u jednom razgovoru kako je još prethodni ministar izobrazbe, Vladimir Strugar, predstavnik HSS-a u Račanovoj vladi, imenovao prvo Povjerenstvo za izradu Dodatka za učenje najnovije hrvatske povijesti, dok je Sanaderova vlada „samo dopunila povjerenstvo za praćenje izrade Dodatka“.⁴

U koncepciju i izbor pisaca „Dodatka“ Sanaderova se vlada, prema tome, nije previše pačala, pokazujući i na ovoj temi da je *vlada kontinuiteta*.⁵ Nije ju zasmetala ni činjenica da je prethodni ministar, protivno jasnim propisima, umjesto javnog natječaja, svojevrsnom neposrednom pogodbom izabrao autore teksta koji je i znanstveno i politički više nego osjetljiv. Sanaderova je vlada zanemarila propise i dobre običaje o raspisivanju javnog natječaja, jer je – kako reče državni tajnik za školstvo – vjerovala da će s jednom skupinom autora brže doći do rješenja, a te je autore naslijedila odnosno izabrala prema kriteriju – stručnosti (!).⁶ Jedino što ju je zasmetalo jest činjenica da je „jedan od recenzenata“ o sadržaju Dodatka izvijestio javnost,⁷ što je izazvalo buru.

Sadašnja je, dakle, Vlada šutke prihvatila protuzakonit izbor pisaca „Dodatka“, bila je šutke prihvatila koncepciju da se u hrvatskome Podunavlju uči neka druga povijest, različita od one koju uče djeca u ostatku Hrvatske, šutke prihvaća da o školskim programima raspravljaju zakonom neovlašteni, a stručno posve nekompetentni tzv. predstavnici srpske zajednice. Jedino što Vlada ne prihvaća šutke, jest činjenica da je hrvatska javnost doznala kakvi se to aranžmani kuju u mračnim zakutcima Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa!

Ništa jasnije od toga ne pokazuje da je ovu bitku dobila javnost. Bez javnosti, ona bi bila izgubljena.

³ Isto.

⁴ „Đacima treba samo istina o hrvatskoj povijesti. Razgovor s doc. dr. sc. Draganom Primorcem, ministrom znanosti, obrazovanja i športa“, *Fokus*, br. 278, 9. IX. 2005.

⁵ Upravo taj izraz, da se radi o „poslu koji ima kontinuitet“, upotrijebio je dr. Nevio Šetić, državni tajnik za osnovno školstvo, u razgovoru za *Večernji list*. (Irena KUSTURA, „Svi će učenici učiti istu povijest. razgovor s Nevijom Šetićem, državnim tajnikom za osnovno školstvo“, *Obzor*, br. 94, prilog *Večernjeg lista* od 30. VII. 2005.)

⁶ N. Šetić u spomenutom razgovoru.

⁷ Isto.

I ništa jasnije ne pokazuje da se Hrvatska, na čijoj su strani istina i pravda, za tu istinu i pravdu treba boriti u javnosti i uz pomoć javnosti. I protiv hrvatske Vlade, kad je to potrebno.

Jer, nastava povijesti nije bezazlena stvar. Ničim se, kao njome i nastavom materinskog jezika, ne oblikuju duše mladih. Ničim se drugim, dakle, tako dalekosežno utječe na budućnost. I zato su nadzor nad njom pokušavali svi režimi. O tome kako je nastao „Dodatak“ i što se je njime pokušalo podmetnuti, javnost je uglavnom obaviještena, ali ipak nije suvišno ponoviti.

U doba mirne reintegracije hrvatskoga Podunavlja, hrvatska je Vlada pristala na traženje Vijeća Europe, da se srpsku djecu u Podunavlju pet godina poštedi učenja najnovije povijesti, odnosno događaja koji su doveli do obnove hrvatske države, velikosrpske agresije i Domovinskoga rata. Zahtjev je, svjedoči tadašnja ministrica Ljilja Vokić, hrvatskoj vladi prenio Gabrielle Mazza, a ni u njemu ni u Odluci o moratoriju nije predviđen nikakav izuzetak za srpsku djecu po proteku petogodišnjeg razdoblja.⁸ Tek unutar njega Srbi su imali povlašten status, te je za udžbeničku obradu u tom razdoblju Srpskomu kulturnom društvu Prosvjeta hrvatska Vlada isplatila 250.000 kuna. Novac je ispario, a udžbenika nigdje.

Zahvaljujući tomu, otvorio se prostor da se s hrvatske strane iznova pokaže *kooperativnost*, a ona je ovjekovječena u spomenutom „Dodatku“. Riječ je o materijalu koji ima četrdeset stranica, a u uvodnoj mu napomeni pisci napominju kako se „u stručnim raspravama koje je organiziralo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa“ (ne kaže se, o kojim je stručnim raspravama riječ ni tko je u njima sudjelovao!) zaključilo da prestanak moratorija na učenje najnovije povijesti treba iskoristiti kao „prigodu da se nastava povijesti tog razdoblja uskladi sa suvremenim dostignućima u metodici nastave povijesti“. Pa je, povrh toga i „zbog toga ovaj udžbenik (priručnik?) namijenjenim svim školama u Republici Hrvatskoj“.⁹ Priznanje je dragocjeno, jer optužuje više od svega: pod izlikom pripreme za ukidanje moratorija na učenje najnovije povijesti u hrvatskome Podunavlju, svi su hrvatski osmoškolci (možda i srednjoškolci) imali biti podvrgnuti „suvremenim dostignućima“ kako u metodici nastave povijesti, tako i u usklađivanju povijesnih predodžaba i znanstvenih saznanja s političkim kretanjima na tzv. Zapadnome Balkanu.

Napadna je, naime, sličnost poruke koju „Dodatak“ šalje čitateljima s porukama koje mu upućuju noviji udžbenici povijesti u Srbiji. Primjerice, udžbenik *Istorija za 8. razred osnovne škole* Suzane Rajić, Koste Nikolića i Nebojše Jova-

⁸ *Vjesnik*, 13.-15. VIII. 2005.

⁹ S. KOREN i dr., *Dodatak udžbenicima na najnoviju povijest - Pokazni arak*, nepotpisana napomena na *nultoj* stranici.

novića, objavljen u kolovozu 2005., na neobično sličan način za raspad Jugoslavije optužuje „nacionalizme“, ne praveći među njima razliku. Pisci tog udžbenika također, poput pisaca „Dodatka“, pišu o „ratovima za jugoslovensko nasleđe“,¹⁰ a ne o velikosrpskoj agresiji. „Rat u Hrvatskoj“ okončan je akcijama *Bljesak* i *Oluja*, a njihov rezultat – baš kao za tvorce „Dodatka“ – nije oslobađanje Hrvatske, nego „proterivanje više stotina hiljada Srba“.¹¹

„Dodatak“ jednako tako prokazuje svaki nacionalizam, a pojedinačne ekscese i izolirane događaje pretvara u optužnicu Hrvata za etničko čišćenje kako u Hrvatskoj, tako i u BiH. Dok sa simpatijama piše o Anti Markoviću i Stipi Mesiću, negativno ocjenjuje snage koje hrvatsku državu svrstavaju u najviše vrijednosti.

Srećom, zlokobni plan po kojemu se ta kontrabanda trebala naći na školskim klupama, onemogućilo je negodovanje javnosti. Bura je započela krajem srpnja udarnom viješću u *Večernjem listu*.¹² Malo nakon toga, u javnosti se oglasilo više recenzenata „Dodatka“. Zamjenik ravnatelja Hrvatskog instituta za povijest, dr. Stjepan Matković, u razgovoru za isti dnevnik sažeo je vrlo oštru, minucioznu i negativnu recenziju Instituta: izborom slikovnog materijala i stilizacijom teksta, autori Dodatka ukidaju razlike između napadača i žrtve, dopuštajući tako da se Domovinski rat iz obrambenoga pretvara u građanski. Profesionalni povjesničari „nisu u Dodatku našli ni jednu stranicu koja nema neku manu“. Istodobno Matković poteže pitanje po kojem su kriteriju uopće izabrani pisci separata.¹³

Stjepan Razum je u *Glasi Koncila* izjavio kako povijest koja bi se učila po tom Dodatku „ne bi bila hrvatska povijest, već protuhrvatska povijest“: autori podilaze srpskoj zajednici i međunarodnoj javnosti čak i pod cijenu omalovažavanja hrvatskih svetinja, Domovinskog rata itd. „Dodatak“ ne razlikuje hrvatski od srpskoga jezika, niti obrambeni hrvatski od agresivnoga i imperijalističkoga srpskog nacionalizma. Srpska okupacijska paradržava naziva se jednostavno SAO Krajinom, a Hrvatsku u prvih deset godina njezine samostalnosti, prema autorima, obilježava autoritarni Tuđmanov režim, politiziranost pravosuđa i nesloboda medija. Hrvatska nije bila napadnuta, niti su dijelovi njezina teritorija bili okupirani, nego su određena područja tek naizmjenice „kontrolirale“ srpske i hrvatske snage. Zbog toga recenzent javno predlaže da se „Dodatak“ ne tiska „jer promiče mržnju protiv hr-

¹⁰ Suzana RAJIĆ – Kosta NIKOLIĆ – Nebojša JOVANOVIĆ, *Istorija za 8. razred osnovne škole*, 2005., str. 189., 190.

¹¹ Isto, str. 191.

¹² Z. DESPOT – I. KUSTURA, „Agresija na Hrvatsku postala građanski rat“, *Večernji list*, 27. VII. 2005.

¹³ Z. DESPOT, „Ovaj Dodatak nije za nastavu. Razgovor s dr. Stjepanom Matkovićem“, *Obzor*, br. 94, prilog *Večernjeg lista* od 30. VII. 2005.

vatskoga naroda i hrvatske države“, a takvo „javno isticanje mržnje i u toj mržnji poučavati druge, ne samo da ne bi smjelo biti dopušteno, nego, dapače, moralo bi biti kažnjivo“.¹⁴

Izrazito negativno „Dodatak“ su u javnosti osudili brojni drugi povjesničari i novinari koji su prostor – osim *Večernjega lista*, koji je svoje stranice otvorio suprotstavljenim gledištima – nalazili tek na stranicama niskonakladnih, tzv. desničarskih novina (*Hrvatsko slovo*, *Fokus*, *Hrvatski list*).

Puno više prostora dobili su zagovornici „Dodatka“. Dr. Tvrtko Jakovina, docent na zagrebačkome Filozofskom fakultetu, u *Feral Tribuneu* se ratoborno obračunao sa svim kritičarima. Ujedno je – a za to je, s obzirom na desetke faktografskih pogriješaka i prozirnih manipulacija, trebala nemala hrabrost – priznao kako je „Dodatak“ dovršen pod njegovim nadzorom. Svoje je kritičare nazvao nezalicama i neradnicima, a ujedno je, po uobičajenom receptu, svisoka priopćio kako su se „kolege iz inozemstva počele interesirati za ovaj slučaj, zato što on pokazuje i stanje hrvatske historiografije, i hrvatskog društva, i hrvatsko-srpskog pomirenja...“.¹⁵

U tome grmu leži zec. Takozvano hrvatsko-srpsko pomirenje je cilj koji se hoće postići po svaku cijenu. Ako je za potrebno krivotvoriti povijest, nije važno. Ako treba vrijeđati vlastiti narod izrugivanjem njegovim pobjedama ili mesičevskim nuđenjem uzajamne i bezuvjetne isprike, uvijek smo spremni.

Iako je protunošce optužio za staljinistički progon, Jakovina je zaprijetio sudskim tužbama, smatrajući očito da se znanstveni prijepori najbolje rješavaju u sudu, valjda osobito onome u Haagu. Na usluzi mu se, unatoč tomu (ili baš zbog toga) našao, razumljivo, riječki *Novi list*, a u obranu glavnog pisca „Dodatka“ zdušno su stali notorni Rade Dragojević¹⁶ i izdanja EPH. U središnjem dnevnom listu tog nakladnika kritičari „Dodatka“ podrugljivo su nazvani „čuvarima hrvatske povijesne čistoće“.¹⁷

Na činjenice se tako uzvraća uvredama i prijetnjom sudom, sve u ime demokracije, slobode misli i prava na znanstveno istraživanje. A zapravo se niječe pravo na drugačije mišljenje.

¹⁴ Stjepan RAZUM, „Iskrivljivanje povijesne istine i kažnjivo upućivanje u nehrvatstvo“, *Glas Koncila*, br. 32-33, Velika Gospa 2005.

¹⁵ Ilica ĐIKIĆ, „Hajka po Staljinovu modelu. Razgovor s dr. Tvrtkom Jakovinom“, *Feral Tribune*, 26. VIII. 2005.

¹⁶ *Novosti – Sedam dana. Samostalne srpske novine*, 29. VII. 2005.

¹⁷ Vlado VURUŠIĆ, „Hoće li udžbenici pisati i o mrljama nakon Oluje?“, *Jutarnji list*, 28. VII. 2005.

Ali, baš nas povijest uči da se ono ne da zatrti nasiljem. jer, kako nedavno reče jedan istaknuti hrvatski književnik: „...Prirodno je da imam svoje poglede o drugačijoj političkoj ili životnoj opciji, to je pravo i dužnost svakoga mislećeg čovjeka. U to ime imam pravo i prezirati.“¹⁸

I više od toga: u to ime imamo obvezu prezirati...

(*Republika Hrvatska*, 55/2006.,
br. 221, Zagreb, siječanj 2006.)

---

¹⁸ Razgovor sa Slobodanom Novakom, *Vjesnik*, br. 20665/LXVI, 9. i 10. VII. 2005.

ZAR NIŠTA U POSLJEDNJIH ŠESNAEST GODINA NIJE VRIJEDILO?

Nevjerojatna je spremnost hrvatske javnosti, da nasjedne na neprijateljske provokacije i da se počne baviti isključivo vlastitim kompleksima krivice. Proces kriminalizacije Domovinskog rata, započet još u najvećem njegovu jeku, a institucionaliziran prije šest-sedam godina, kulminira krajem ove, 2006. Nema više ni jednoga jedinog segmenta hrvatske osloboditeljske borbe, koji nije zamračen optužbom za nekažnjene zločine.

O ispraznosti svih fraza o potrebi progona zločinaca, o individualizaciji krivnje i očuvanju digniteta Domovinskog rata ništa jasnije ne svjedoči od anketa koje se povremeno provode, kao što je to bilo nedavno, prigodom Dana domovinske zahvalnosti odnosno Dana neovisnosti. Ni petina ispitanika, odabranih metodom slučajnog uzorka, ne zna kojega se nadnevkica obilježava koji događaj. Istodobno, više od 75 posto ispitanika znade, da je američki Dan neovisnosti 4. srpnja, blizu polovice znade što Francuzi slave 14. srpnja, a jedna četvrtina zna koji dan Nijemci smatraju Danom ujedinjenja. Nije bilo raspita o tome, znaju li stariji od 25 godina što znači „29. studeni“ i kojega se dana slavio Dan mladosti, ali nema sumnje, da bi pretežna većina na ta pitanja odgovorila bez krzmanja i pogrješke.

Od individualne odgovornosti do kolektivne krivice

Dakle, tzv. individualna odgovornost prerasla je u osjećaj kolektivne krivnje, osjećaj kolektivnog srama i kolektivnu amneziju...

I sve to događa se u narodu koji je stoljećima krvario za vlastitu državu i slobodu, odnosno u narodu koji je prije jedva desetak godina, u danima „Oluje“, svjedočio slogu i nacionalni ponos na način koji jedva da ima presedana u svjetskoj povijesti!

Stratezi operacije kojom su Hrvatima amputirani dostojanstvo i nacionalni ponos, mogu biti ponosni i zadovoljni!

Najnoviji u nizu pothvata jest suđenje Hrvoju Petraču i družini, optuženima za otmicu malodobnog sina generala Vladimira Zagorca. Za svega nekoliko dana javnost je zaboravila komu se i zašto sudi, te se odmah počelo naveliko i naširoko raspravljati o načinu na koji je Vladimir Zagorec od pomoćnoga geodeta („onoga ča drži oni kolac“) postao jedan od najbogatijih i najmoćnijih Hrvata, i ujedno najodlikovaniji hrvatski general, iako je bojište viđao samo povremeno na televiziji. Prvi korak u njegovoj karijeri predstavlja činjenica da je na početku rata bio vozač generalu Ivanu Čermaku, koji je od logističara Hrvatske vojske postao milijunaš europskih razmjera.

Za njih i njima slične, Rade Pašić i njegove korupcijske afere dvadesetih godina, običan su luk i voda. Pred kraj Tuđmanova života, Zagorec je svoju moć dokazivao i time, što mu je sin rođendan slavio u jednome elitnom zagrebačkom restoranu, a njegove, Tomislavove bi kolege – pred polazak na rođendansku feštu – pred osnovnom školom čekala ergela skupocjenih automobila s oznakama Ministarstva obrane. Ministarstvo kao da je postojalo za to, da bi udovoljavalo privatnim hirovima moćnih pojedinaca. A sustav kao da je služio primarno tomu, da primitivci i skorojevići pokažu tko su zapravo i što su.

I naravno, da Čermakova i Zagorčeva karijera posve jasno govore o teškim malformacijama hrvatskoga političkog sustava devedesetih godina. O tome nema nikakva spora. Nema spora ni o tome, da je takve pojave – kad ih se već nije spriječilo i u korijenu sasjeklo – odavno trebalo suditi i osuditi.

No, mi se danas ne suočavamo sa suđenjem kriminalcima, nego se preko kriminalaca i prividnog obračuna s njima, vodi frontalna bitka protiv svega što je u posljednjih petnaestak godina bilo kadro mobilizirati hrvatski narod. Budući da se postupci za pretvorbeni kriminal nisu pokazali dovoljno pogodnim sredstvom (ne samo zbog teškoga i složenoga postupka dokazivanja, nego još više zbog toga što Hrvatima nekakav Kutle, Barač, Marčinko i slični nisu značili zapravo ništa), izabrana je nova meta: vojska koja je odbila agresiju i koja je omogućila proglašenje i obranu države. Preko vojske moguće je izravno ili neizravno diskreditirati svakoga i sve.

Može se optuživati za ratne zločine i na taj način ujedno relativizirati odgovornost agresora (pa je, na simboličkoj razini, moguće na jednoj hrvatskoj televiziji vidjeti perjanicu velikosrpskog šovinizma, poput Bate Živojinovića, kako *normalizira odnose* ne samo sa svojim kolegom iz partizanskih sorealističkih filmova, Borisom Dvornikom, nego ujedno preko toga propovijeda o prijateljstvu i bratstvu dvaju susjednih naroda, Srba i Hrvata).

Može se tumačiti, kako je rat trajao nekoliko godina ne zbog toga što je to bilo nužno, nego zato da bi se kriminalci, kriomčari i ratni profiteri mogli bogatiti (pa predsjednik Mesić objašnjava kako bi, da nije bilo Karađorđeva, sve bilo okončano već sredinom 1992.).

A može se tvrditi i kako je rat trebao biti okončan već 1991., da se je poslušalo generala Špegelja (koji je starost dočekao kao poslušni sluga komunističkoga režima, a onda se prometnuo u radikalnog protivnika Jugoslavije i njezine vojske!) ili čak i to, da je rat od samog početka bio dogovoren, i da bi Hrvatska i bez njega (dakle, i bez vojske i bez policije, i bez Tuđmana) postala državom, jer je takav status, eto, dobila, primjerice, Makedonija.

Bez balasta u gubitak identiteta

Već godinama svakodnevno slušamo, kako je u posljednjih šesnaest godina došlo do srozavanja morala, do pada kakvoće pravosuđa, do porasta korupcije: sve što je bilo dobro, prestalo je 1990., sve što je loše, počelo je tada.

Dakle, sve što je počelo 1990., bilo je nepotrebno i suvišno, a sve što se unatoč toj suvišnosti ipak zbilo, zbilo se zbog kriminala, pohlepe i primitivizma.

Ta dirljiva demagoška priča uvijek će naći svoje slušače na svim stranama; i među onima koji jadikuju zbog uspostave hrvatske države, ali i među onima, koji su razočarani njezinim današnjim stupnjem razvitka ili osobnim, odnosno obiteljskim teškoćama. Ne radi se samo o tome, da „drugačije odzvanja pun želudac od praznoga“ (kad glasovi dolaze iz njega), nego i o tome da ljudi nisu kadri razlikovati ideale od idealizma: idealizam se može potrošiti i može se pokazati naivnim, ali se ideali ne mogu potrošiti, jer – u tom slučaju – nisu ni bili ideali.

Obezvrjeđivanje svega što smo smatrali vrijednim, nije samo sebi svrha. To je samo sredstvo. Potrebno je navesti nas da ne žalimo, ako tu stranicu zauvijek – s osjećajem srama – zatvorimo i nikad joj se više ne vratimo.

Svrha je puno šira od unutarnjopolitičke borbe, pa se ne radi samo o tome, da neka politička stranka ili stranke koriste ove teme kako bi ponovno došle na vlast. (Kao što, primjerice, Račan, koji je skoro četiri godine bio na čelu vlade koja nijedno od ovih pitanja nije raščistila, sada aspirira na glasove tvrdeći da će upravo on biti taj, kojemu je suđeno očistiti te Augijeve štale.)

Ovdje je cilj puno dalekosežniji i on samo privremeno i ograničeno koincidira s interesima dijela današnje oporbe. Cilj je, prestati biti svoj.

A na taj način možemo punom parom zaploviti prema novome zlatnom teletu, oslobođeni balasta koji nam, htjeli mi to ili ne htjeli, predstavlja naš osjećaj identiteta, pripadnosti, ponosa i dostojanstva. U asistenciji pri provedbi toga cilja jedva da je moguće uočiti ikakve razlike između aktualne vlasti i današnje oporbe...

(Politički zatvorenik, br. 175, listopad 2006.)

BRANIMIR GLAVAŠ U HAAGU?

Kad netko, poput Branimira Glavaša, desetljeće i pol ima presudan utjecaj u jednoj županiji, i kad ga se pita i tamo gdje nije normalno da ga se pita, jasno je, da ga rese i neka druga svojstva, osim karizme strasnoga stranačkog aktivista i hrabroga ratnog vođe.

Također, kad se spominju imena i prezimena žrtava osječke ratne groznice, sasvim je moguće, da su se u najvećem gradu istočne Hrvatske – pod kišom srpskih granata i tanadi – zbili i zločini, pa čak i okrutni. Moguće je, da su te zločini počinili i neki branitelji.

No, kad se govori o pritvaranju umirovljenoga generala Hrvatske vojske i župana osječko-baranjskoga, o čemu tjednima bruji čitava Hrvatska, onda je jasno, da to ni izbliza nije cijela istina.

Samo ljudi bez očiju i bez kralješnice mogu previdjeti, da iza Glavaševa progona i pritvaranja počivaju duboko politički razlozi. O stvarnim ili navodnim zločinima u Osijeku šuška se godinama, i to prije s pretjerivanjem i politiziranjem, nego iz istinoljubivih pobuda. Dok se ignoriraju hrvatske žrtve, neusporedivo malobrojnije srpske automatski se proglašavaju civilnima.

Istrage tu nisu potrebne, kao ni dokazi: kad treba ocrniti Hrvatsku, sve je na raspolaganju. Praktično u svakoj su izbornoj kampanju lijevo orijentirani mediji potezali te teme, ne bi li oslabili Glavaša i *last but not least*, svemu što podsjeća na Domovinski rat dali okus kriminala i zločina. No, dok je uživao političku potporu, odnosno dok je bio dio vladajuće nomenklature, Glavaš je bio uglavnom miran. Štoviše, bio je toliko moćan, da je presudno pridonio Sanaderovoj pobjedi nad Pašalićem u borbi za čelnu poziciju u HDZ-u.

Sve njegove nevolje počinju onog trenutka, kad je došao u sukob s dojučerašnjim političkim istomišljenicima i osnovao naizgled regionalistički Hrvatski demokratski sabor Slavonije i Baranje. Nakon što su se izjalovila sva očekivanja Sanadera i Šeksa, da će se Glavaševa frakcija – u skladu s povijesnom zakonitošću – sama od sebe uskoro ugasiti, započela je naizgled kaznenopravna, a u biti politička hajka.

Ulog je, nema spora, visok.

Prvo i najvažnije što je na kocki, jest slika Domovinskog rata, koja će neminovno utjecati na predodžbe mladih naraštaja. Ma koliko se ponavljalo, da odgovornost pojedinaca ne znači odgovornost naroda, postupci pojedinaca i skupina u ratu ne mogu se odvojiti od dijelom iracionalne predodžbe o odgovornosti naroda. To navlastito vrijedi u slučajevima kad se je taj pojedinac ili prvak skupine jedan general Hrvatske vojske, ključna osoba u organizaciji obrane u najugroženijem dijelu Hrvatske i dugogodišnji visokopozicionirani dužnosnik središnje politike stranke, koja je na nizu izbora dobivala potporu većine pučanstva.

Drugo, o čemu bi također valjalo razmišljati, jesu perspektive političkog razvitka na istoku Hrvatske. Regionalizam Glavaševa HDSSB-a nema izraženiju protu-centralističku, a kamoli protuhrvatsku notu. No, ako se nastavi političkim šikaniranjem najvitalnijih dijelova pučanstva u Slavoniji i Baranji, nemoguće je isključiti rizik, da se time potakne sazrijevanje jezgri centrifugalnog raspoloženja u istočnoj Hrvatskoj. Dok su posljedice velikosrpske agresije još svježije, kohezivne su sile nesumnjivo snažnije, ali će veliki gospodarski problemi i stagniranje poljodjelstva, koje će biti dodatno ugroženo uklanjanjem carinskih i poticajnih barijera u sklopu približavanja, a onda i pristupa Europskoj uniji, možebitno uroditi i tim, neželjenim plodovima.

U ovome trenutku to može izgledati kao nacionalna paranoja, no nikad ne valja s uma smetnuti pouke koje daje primjer susjedne Italije i Bossijeve Padanije. Dugotrajna borba za ujedinjenje talijanstva, snovi o novome Rimskom carstvu i agresivni imperijalizam koji se je otvoreno manifestirao u oba svjetska rata, nisu bili dovoljno snažno vezivno tkivo, da ne bi bila ozbiljno ugrožena cjelovitost i jedinstvo talijanskoga nacionalnog bića.

Nadajmo se, da će Hrvatsku bar ta nevolja zaobići.

O svemu ovome bilo bi uglavnom suvišno razgovarati u državi vladavine prava. Tamo bi to bila stvar za pravosuđe. U Hrvatskoj Glavašu u prvom redu sude političari, makar se i Mesić i Sanader oglašavali, tobože, kao građani. No, da pritom nastupaju kao političari, jasno je i iz gromoglasnog aplauza koji ustrajno doživljavaju s uvijek jednog te istog pola političkoga spektra.

Ta činjenica mora zabrinjavati. Predsjednika i premijera, tezom o inherentnoj dužnosti vodećih ljudi izvršne vlasti, da skrbe o drugim dijelovima državne vlasti, dakle i o pravosuđu, brane upravo isti oni, koji su Tuđmana zbog kakve ocjene stanja u pravosuđu razapinjali kao prošlostoljetnoga diktatora. No, sve su karte na stolu i sve je poznato: politika je dobra, kad umjesto suda sudi njihovima, a treba ju diskreditirati onda, kad pokušava suditi našima.

Jer, sve životinje ipak nisu jednake, nego su neke – jednakije.

Uostalom, Glavaš je u pritvoru zatražio haaške uvjete. Kao da nikomu iz vlade tog trenutka nije palo na pamet, da je i on hrvatski general, da ga se tereti za ratne zločine i da bi, po istoj logici, trebao uživati bar jednaku (političku, moralnu, psihološku i materijalnu) potporu, kakvu u Haagu imaju Gotovina, Markač i Čermak, odnosno u Hrvatskoj Norac i Ademi, ako je ona već uskraćena *hercegovačkoj šestorci*.

Ne, jer se ovdje nije druga bitka. Ali, političko njihalo u Glavaševu procesu moglo bi, ipak, pomesti i Vladimira Šeksa. Možda je to jedna od slatkih, a skrivenih svrha ove predstave. Upravo zahvaljujući Glavašu, on se posljednjih godina našao u poziciji koju je svojedobno duhovito opisao Franz Josef Strauss: svejedno mu je, tko je kancelar pod njim. Šeks pod sobom ima bar premijera. On je prvi predsjednik Sabora, koji stvarno sudjeluje u donošenju strateških odluka i u tom se položaju, očito, udobno osjeća.

Skoro kao srpska manjina, koja ovdje jest u funkciji instrumenta, ali će u konačnici vjerojatno profitirati. Bar utoliko, što se uporno, temeljito i sustavno nastavlja skidanje pozlate s Domovinskog rata. A ne treba odbaciti mogućnost, da hrvatski generali – među njima i Branimir Glavaš – uskoro požale, što nisu optuženi u Haagu. Tamo se čuva bar privid jednakosti u postupku...

(Politički zatvorenik, br. 175, listopad 2006.)

„AMICUS CURIAE“ – TKO KOGA ZA NOS VUČE?

Gromoglasne najave Sanaderove vlade, da će sve probleme koji izvire iz haaških optužnica protiv hrvatskih optuženika, riješiti imenovanjem skupine stručnjaka, koji će kao prijatelj suda (*amicus curiae*) oboriti nezgodne inkriminacije, srušile su se kao kule od karata. U listopadu je jedno vijeće haaškoga sudišta odbilo takav zahtjev Hrvatske u predmetu *Prlić i ostali*, a svega desetak dana kasnije, istovjetnu je sudbinu pred drugim vijećem doživio analogan zahtjev u postupku protiv Gotovine, Markača i Čermaka.

Dogodilo se je upravo ono, što se je po planu i trebalo dogoditi. Hrvatski su zahtjevi od samog početka bili svjesno osuđeni na neuspjeh, jer je Vlada – znajući da se po postupovnim pravilima MKSJ-a *amicus curiae* ne smije baviti primarno činjenicama – svoj zahtjev argumentirala upravo osporavanjem činjenica. To objašnjava, i zašto se Vladin tim stručnjaka u tijeku nepune tri godine sastao svega nekoliko puta. Nije, naravno, problem u stručnjacima, koji su u tim imenovani za *unutarnju upotrebu*, nego u nedostatku političke volje i želje, da se njihovo znanje i požrtvovnost upotrijebi.

A jedan od ključnih kreatora te jeftine politikantske kamuflaže, bivša ministrica pravosuđa, Vesna Škare-Ožbolt, svojedobno neobično bliska i odana premijeru, u jednoj je televizijskoj emisiji pokazala, u kakvim je rukama (bila) naša sudbina.

Reče bivša ministrica, da je zahtjev Hrvatske postavljen preuranjeno, jer da je suđenje još daleko!

Kako to, kad suđenje Prliću i ostalima traje već pola godine?!?

I onda ministrica dometnu samodopadno, kako je njezin zahtjev u predmetu *Norac i Ademi* uspio. Kako onda tamo nije podnesen prerano, a podnesen je puno prije nego što je suđenje počelo i moglo početi?

A razlika je zapravo samo u jednome: kod Norca i Ademija, sa zahtjevom se je (čak i unaprijed) suglasilo Tužiteljstvo, jer su Račan i Carla Del Ponte nakon splitskih demonstracija u veljači 2001. sklopili pismeni aranžman, da se generalu Norcu ne će suditi u Haagu. Sve ostalo je bila formalnost.

Nema, dakle, nikakva govora o spretnosti i sposobnosti bivše ministrice. Jedino u čemu se je ona pokazala sposobnom, jest prodavanje magle. I u tome, što

se ne ustručava kazati, da Hrvati iz BiH – ma kakvi oni u konkretnom slučaju bili – moraju imati manje prava od Hrvata iz Hrvatske. Kao da se ovdje (odnosno u Haagu) radi o sudbini pojedinaca!

(Politički zatvorenik, br. 175, listopad 2006.)

IMAJU LI HRVATI U BOSNI I HERCEGOVINI ALTERNATIVU?

Već više od jednog i pol stoljeća, Bosna i Hercegovina je ključna točka hrvatskog pitanja. Ne računajući razdoblje Nezavisne Države Hrvatske, kad se činilo da je ta zemlja napokon ušla u sastav hrvatske države, što je – objektivno gledano – državopravno, nacionalno, politički i psihološki trebalo imati puno veću specifičnu težinu od (zbog niza razloga neminovno privremenoga) gubitka dijela Dalmacije i Gorskoga kotara, čitavo to stoljeće i pol karakterizira nazadak hrvatske državne i narodne misli u BiH.

Ako se hrvatsko-muslimanski sukob 1993./94. može ocijeniti razdobljem najveće kušnje, a kasnije batrganje od Washingtona preko Daytona do tzv. hrvatske samouprave samo pokušajem samozavaravanja s pogubnim posljedicama uzmicanja s dostignutih pozicija, onda su ovogodišnji izbori nepobitan dokaz da je ono što nazivamo hrvatskom politikom u BiH dotaknulo samo dno.

Hrvatskim je članom Predsjedništva BiH izabran Željko Komšić, Sarajlija hrvatskog podrijetla, koji svoj jezik naziva bosanskim, koji nikad nije bio članom nijedne političke stranke s hrvatskim predznakom, koji kao ateist ne može u potpunosti shvaćati potrebe svojih pretežno katoličkih sunarodnjaka u jednome društvu koje je snažno konfesionalno obojeno, i koji čak ni iz posve pragmatičnih razloga nikad nije poželio zatražiti hrvatsko državljanstvo i hrvatsku putovnicu, pokazujući tako da ničim ne želi deklarirati svoju pripadnost hrvatstvu.

Uznemirenost izborom Komšića

Premda je posve jasno, da je uloga Predsjedništva BiH vrlo ograničena, simboličko je i političko značenje ovog izbora strahovito veliko. Zbog toga nema skoro ni jednoga društvenog čimbenika u hrvatskome korpusu, koji nije izrazio uznemirenost Komšićevim izborom.

I kardinal Vinko Puljić, kojega se nipošto ne može nazvati zagovornikom radikalnih koraka ili pobornikom politike podjele BiH, bez oklijevanja je dao snažnu političku izjavu: i ako se priznaje legalnost Komšićeva izbora, malo tko mu nije osporio legitimitet, budući da je izabran pretežno bošnjačko-muslimanskim glasov-

vima. Već sama činjenica da je pripadnicima jednog naroda omogućeno presudno utjecati na izbor predstavnika drugog naroda, u nepomirljivu je sukobu s duhom i logikom Daytonu, koji je – unatoč bastardnoj strukturi jedne države s dva entiteta i tri naroda – impostirao nacionalno predstavnništvo („nacionalni ključ“) kao ključni kriterij opstanka BiH.

Jer, koja je uopće svrha hrvatskog predstavnika u saveznim, nadentitetskim strukturama, ako tog predstavnika ne biraju (samo) Hrvati, i ako, slijedom toga, brojniji narod može malobrojnijemu nametnuti njegova predstavnika? Drugim riječima, današnji hrvatski predstavnik u Predsjedništvu BiH, izbor je primarno bošnjačko-muslimanskoga izbornoga tijela, a ne predstavnik Hrvata, koji mu uostalom i nisu dali dovoljan broj glasova.

No, stvar je ipak složenija nego što se čini na prvi pogled.

Ponajprije, ne bi se reklo da u muslimansko-bošnjačkome izbornom tijelu, bar zasad, doista postoji tendencija utjecanja na izbor predstavnika drugog naroda. To je izborno tijelo još uvijek okrenuto sebi i svojim predstavnicima, tim više što je posljednjih godina i u muslimanskome političkom korpusu primjetno snažno raslojavanje, a dosad neosporno najjaču političku snagu, Izetbegovićevu Stranku demokratske akcije, potresaju unutarnji nemiri i rascjepi.

Drugim riječima, Muslimani-Bošnjaci u ovom trenutku imaju prječih briga, iako možda među njima ima skupina, koje bi te brige rješavale slabljenjem hrvatskog čimbenika. Makar je zamjenik reisu-l-uleme Mustafe Cerića, dakle, drugi čovjek Islamske zajednice, naibu-reis Ismet ef. Spahić jednu budalastu provokaciju, poput noćnog napada na jednu mostarsku džamiju, nazvao hrvatskom osvetom za to „što su ih Bošnjaci izborom Željka Komšića u Predsjedništvo BiH porazili na izborima“ (i time doveo u pitanje ocjenu, da Komšićev izbor nije plod neke protuhrvatske muslimanske strategije), ipak bi staloženija analiza pokazala, da je Komšićev izbor posljedica niza drugih okolnosti.

To je u prvom redu tužni finale jedne nedosljedne hrvatske politike, a ne plod paklenoga plana drugih naroda.

Hrvatska, nažalost, nikad nije bila spremna bezuvjetno braniti hrvatsku misao u BiH. Kao što pozlata ne može promijeniti bit neplemenite kovine, tako ni poneka usput popabirčena Starčevićeva misao nije mogla prikriti avnojsko-zavnohovske naslage koje su definirale hrvatsku politiku devedesetih godina. Moglo bi se, daka-ko, na prvi pogled za takav pristup naći isprika u teškim okolnostima u kojima je sama (uža) Hrvatska bila. Agresija i nametnuti rat, okupacija skoro trećine zemlje, nerazumijevanje međunarodne javnosti, embargo na uvoz oružja, borba za međunarodno priznanje...

Sve su to, doista, važne okolnosti o kojima je tadašnje hrvatsko političko vodstvo moralo voditi računa.

„Sedam sekretara SKOJ-a“ na vlasti u Herceg-Bosni

Istodobno, s muslimanske strane nije bilo dovoljno spremnosti za suradnju. Koliko god između predsjednika Tuđmana i Izetbegovića postojalo osobno nepovjerenje, pa i animozitet, uzroci neslaganja puno su dublji.

Dok je Tuđman 1990./91. taktizirao prijedlozima o konfederalizaciji jugoslavenske države, Izetbegović i krug oko njega imali su drugačiju stratešku orijentaciju. Oni nisu željeli raspad Jugoslavije. Izetbegović je, i nakon rata, u više navrata ponovio, kako raspad Jugoslavije nije bio u interesu Muslimana-Bošnjaka, i kako je njihovo intelektualno i političko vodstvo u svakom trenutku moralo voditi računa o Muslimanima u Sandžaku, na Kosovu, u Makedoniji.

Tu, dijelom nedorečenu misao, posve je jasno konkretizirao svojedobni najbliži Izetbegovićev suradnik, Adil Zulfikarpašić, koji je još u emigraciji zagovarao protuhrvatski sporazum sa Srbima. Nije se radilo samo o potrebi zaštite Muslimana izvan BiH, nego i o njihovu velikome demografsko-političkom značenju: za manje od 50 godina u jednoj bi reformiranoj Jugoslaviji Muslimani postali većina. To su, uostalom, bili presudni motivi tajnih muslimansko-srpskih pregovora, koji su iza leđa Stjepana Kljuića i družine, započeli u ljeto 1991. Uz Izetbegovićev su pristanak – da stvar ostavi dojam još veće drskosti i bezobzirnosti – započeli u zgradi Predsjedništva u srcu Sarajeva, a nastavljeni su u Beogradu, dok se je Izetbegović tajno sastajao s Blagojem Adžićem u Ohridu.

Nema sumnje, da je takvo ponašanje motiviralo i dijelom opravdavalo centrifugalne tendencije među Hrvatima u BiH, tim prije što oni – posve razumljivo – svoje duhovno i političko središte nikad u povijesti nisu vidjeli u Sarajevu. Proces hrvatsko-muslimanskog udaljavanja 1990.-1992. dodatno je obilježila činjenica, da su kritičari ubrzanih priprema za samoobranu i institucionalno samoorganiziranje Hrvata u BiH pretežno dolazili iz jugonostalgičarskih i neokomunističkih krugova, koji ni danas ne žele pojmiti, da su tajni muslimansko-srpski pregovori započeli pola godine prije formiranja Hrvatske zajednice Herceg-Bosne, i da je Hrvatsko vijeće obrane ustrojeno punih deset mjeseci nakon što je 10. lipnja 1991. pod okripljem SDA formirana Patriotska liga, kao oružana formacija za zaštitu samo muslimanskog naroda.

Kritika iz hrvatskih državotvornih, nacionalističkih redova, bila je mlaka i svodila se na pojedince, uglavnom bez većeg utjecaja na javno mnijenje. I, povrh toga,

ona se svodila na argumentaciju koja na terenu očito nije funkcionirala: Muslimani su se konstituirali kao nacija, a podsjećanje, recimo, na zajedništvo iz doba Nezavisne Države Hrvatske, više je štetilo nego koristilo, jer je otklon od hrvatstva bio jedan od važnih konstituensa nove nacije, a jugoslavensko-komunistički *dril* o zločinačkom značaju ratne hrvatske države velikoj se je većini zavukao duboko pod kožu.

Zašto su hrvatski nacionalisti šutjeli, i danas je nemoguće sa sigurnošću reći. Jesu li presudili nedostatak političkoga (i vjerskog, uostalom) odgoja, unutarnji problemi (jer smo BiH već u komunizmu navikavani promatrati kao vanjski problem!), velika karizma i popularnost predsjednika Tuđmana, ili svi ti čimbenici pomalo, danas je uglavnom svejedno. Ostaje činjenica, da je odricanje od muslimanske komponente hrvatskoga nacionalnog bića (ukoliko se Muslimani već nisu prethodno odrekli hrvatstva) prošlo bez ikakvih zapaženijih potresa. I da se sve zaustavilo na tome, taj proces – u svjetlu stvaranja samostalne države – ne bismo smjeli nazivati tragičnim, makar bi on kod mnogih nacionalista ostavio trajno gorak okus u ustima.

No, problematično je, da usporedno s tim cijepanjem nacionalnog bića traje proces negativne selekcije unutar hrvatskoga političkog i kulturnog predstavništva. Prelistamo li po sudbinama ljudi koji su nakon Drugoga svjetskog rata održavali luč hrvatstva u BiH (ostatci nacionalističkog pokreta, svećenici i redovnici, politički uznici), i ljudi koji su u praskozorje demokracije prionuli obnovi hrvatskih kulturnih udruga i osnivanju političkih stranaka, lako ćemo uočiti da su oni već 1992. skoro u cijelosti marginalizirani. Na površinu su – u politici, vojsci i uopće u javnom životu, pa čak i u crkvenim redovima – isplivali bivši pouzdanci KOS-a i UDB-e, dojučerašnji partijski sekretari, komunistički istražitelji i javni tužitelji, pa nije ni slučajna ni pogrešna duhovita doskočica, da je Herceg-Bosnom vladalo „sedam sekretara SKOJ-a“.

Takva je vladajuća struktura, koja je svoje novopronađeno „ hrvatstvo“ dokazivala konjunkturalnim radikalizmom i podrepaštvom, generirala nove metastaze. Zahvaljujući ratu, izbjegličkom valu i teškoćama s opskrbom, kriminalci svih boja – obično zaognuti povećim barjakom – našli su izvrstan poligon za bogaćenje. U podlozi većine slučajeva ratnih zločina, „etničkog čišćenja“, otvaranja logora i protjerivanja ljudi, stoje zapravo partikularni interesi kriminalnih skupina, a ne nekakva promišljena (pa makar promašena) nacionalna politika.

Upućeniji će znati, da većina Hrvata u BiH nije simpatizirala s tim pojavama, kao i to, da ta *ostapbenderovska* struktura nije iz službenog Zagreba dobivala nadahnuće, makar je tamo prečesto nalazila opravdanje.

Je li razlaz morao dovesti do sukoba?

I opet se valja upitati: zašto? Povijest će pokazati, da Tuđman nije želio ni rat ni zločine, da je uvijek u prvi plan stavljao političko rješenje, i da je hrvatsko nacionalno biće doživljavao integralistički.

No, među Hrvatima u BiH zarana se pojavila tendencija, da se definira, pa čak i naglasi, različitost interesa Hrvata u Hercegovini, od „ostalih“ Hrvata u zemlji. Da sama blizina i naslonjenost na Republiku Hrvatsku tomu nije glavni uzrok, jasno pokazuje činjenica da su Posavljaci zapravo najsnažnije i najdosljednije oponirali grudskomu modelu rješenja hrvatskog pitanja.

Ali, *politički Gruđani* su u političkom Zagrebu imali snažnije zagovornike i zaštitnike. U svojoj toj igri vješto je korišten Tuđmanov autoritet i njegova karizma. Tzv. predsjednički transkripti jasno pokazuju kako se Tuđmanu prešućivalo, ali i to, kako ga se dalo uvjeriti, samo ako se stvar prikaže tako, da ju se može svrstati u nacionalne interese. Pred predodžbom da se radi o zaštiti vitalnih nacionalnih interesa, prvi je hrvatski predsjednik, naime, uvijek rado polagao oružje. To su, uostalom, lukavo koristili i predstavnici tzv. međunarodne zajednice, čija će sramna uloga u izazivanju hrvatsko-muslimanskog sukoba tek u budućnosti, u slobodnoj Hrvatskoj, biti predmetom istraživanja.

Jednim dijelom izravnim djelovanjem na terenu, a drugim dijelom načinom na koji su vođeni politički pregovori, međunarodna je zajednica poticala konfrontaciju između Hrvata i Muslimana. Istodobno je vrbovala svoje pouzdanike u najvišim strukturama, pa je jednom prigodom u Hrvatskome državnom saboru, doduše u drugome kontekstu, zastupnik Ivan Milas otvoreno kazao, kako je očito da Britanci, Francuzi, Amerikanci i drugi, imaju svoje ljude u hrvatskoj vladi, pa se valja upitati, imaju li svoje ljude tamo oni, koje bi ta vlada trebala predstavljati – Hrvati!

Tuđmana se, pak, s jedne strane ucjenjivalo sprječavanjem reintegracije okupiranih područja (plan „Z4“, Holbrookove prijetnje oko Podunavlja), a s druge strane, podilazilo mu se pripovijestima o „sukobu civilizacija“, o Hrvatskoj kao „regionalnoj sili“ i o misiji Hrvatske, da štiti zapadnu uljudbu i amortizira navodnu islamiističku opasnost u Bosni. Uglavnom, na nj se svaljivala odgovornost, i većina je nepopularnih odnosno problematičnih poteza prikazana tako, kao da ih je Tuđman povukao po svojoj volji i vlastitoj ocjeni.

Hrvatska je na taj način, kroz Tuđmana, postala krivac za teritorijalne ambicije prema BiH (Tuđman je govorio o Hrvatskoj do Drine i još 1990. uvjeravao Izetbe-

govića da su Muslimani zapravo Hrvati), a onda je kriva za suprotan plan – skrivila je tobožnju podjelu te zemlje. Hrvatska je kriva što je oružjem pomogla obraniti Hercegovinu i Srednju Bosnu, jer je to faktično agresija na susjednu državu, ali je kriva i za to, što nije oružjem spriječila pad Posavine i što nije oslobođena Banja Luka, budući da to ne bi bila agresija na BiH. I tako dalje.

A onda se u Korizmi 1994., dok su se drugi odricali mesa, vina ili cigareta, Tuđman preko noći odrekao Herceg-Bosne. Kao utjeha, ponuđen mu je nacrt konfederalnog ugovora, a tko god je htio, mogao je svega nekoliko dana nakon Washingtona dobiti – inače tajnu – raščlambu Izetbegovićeva američkoga pravnog savjetnika, prema kojoj Federacija BiH faktično biva podvrgnuta Republici Hrvatskoj.

Put do Dayton bio je ravan i popločan. Kad se nedavno govorilo o reviziji toga nesretnog ugovora, jedan od njegovih tvoraca, Richard Holbrooke, otvoreno je ponovio ono što već jasno stoji u njegovim memoarima: Hrvati nemaju pravo tražiti reviziju Dayton i eventualno stvaranje trećeg entiteta, jer su se toga u Daytonu odrekli. Nagrada koju je Tuđman tražio za svoju pomoć u okončanju rata, bila je mirna reintegracija Podunavlja.

Ima li alternative?

Naravno, ta je američka (Holbrookeova) ocjena nužno privremenog značenja, i može funkcionirati samo u sadašnjem odnosu snaga. Ona uvelike podsjeća na svojedobne, dvadesetak godina stare kvaziustavnopravne prepirke o tome, je li pravo na samoodređenje „konzumirano“ odnosno „potrošeno“.

A ne treba nam budućnost da bismo vidjeli kako politički odnosi u BiH nisu definirani i kako su sve tamošnje strukture u snažnom previranju. Jedni smatraju, kako je akumulirana tolika količina nacionalne mržnje, da bi – u slučaju odlaska stranog protektora – uskoro izbio novi oružani sukob. Drugi vjeruju u postupne političke promjene koje bi dovele do stvaranja trećeg entiteta, što bi, po njima, bila pretpostavka stabilizacije, a treći misle, da će gospodarska i prometna integracija dovesti do unifikacije zemlje.

U tom je svjetlu Komšićev izbor višestruko važan, pa je uputno analizirati ponašanje političkih čimbenika, koji su do njega doveli.

Na najnižoj razini, on detektira podmuklost Zlatka Lagumdžije i bosansko-hercegovačkoga SDP-a (kojemu je, nemojmo to zaboraviti, Račan sa svojom svitom čestitao izborni uspjeh). Iako sva istraživanja pokazuju, da su među pristašama i biračima SDP-a u Federaciji BiH Hrvati razmjerno najmalobrojniji, ta je stranka fak-

tično istaknula kandidaturu za hrvatskoga člana Predsjedništva. Nije se upuštala u slabljenje bošnjačkoga korpusa, nego u dodatno razbijanje najslabijega, hrvatskog.

Važnije je, međutim, upozoriti na ulogu međunarodne zajednice. Njezini se namjesnici u Sarajevu već godinama izravno pačaju u personalnu politiku političkih stranaka, pa su tako u više navrata utjecali na smjenjivanje prvaka i tamošnjega HDZ-a.

Da se razumijemo, Hrvati ne bi imali zašto žaliti za Antom Jelavićem, koji je od prosječnog oficira JNA, za svega nekoliko godina upravljanja logistikom HVO-a, stasao u pravoga Kreza, a ni za Draganom Čovićem, također moćnim biznismenom u balkanskom smislu te riječi, i svojedobnom *ujdijevskom* vedetom, koja je svoju odanost bratstvu i jedinstvu još uoči samog početka rata dokazivala ćiriličkim potpisima. Problem je u tome, što te predstavnike Hrvata – ma kako skandalozna bila činjenica da su u tu poziciju uopće došli – smjenjuje netko drugi, netko tko za to nema nikakva, a ponajmanje demokratskog mandata.

Nasrtaji tzv. međunarodne zajednice na HDZ BiH posljednjih su se mjeseci zaoštrili, a ključna je njihova uloga razbijanje tzv. nacionalnih stranaka. Zubakova Nova hrvatska inicijativa stasala je na prividnome Zubakovu otporu dejtonskom žrtvovanju Posavine, ali je trajno ostala na političkoj margini. Kao bivši pravovjerni komunistički tužitelj, Zubak je i sâm bio previše duboko upleten u negativne pojave u HZ HB, da bi mu puk to mogao oprostiti.

Hrvatska stranka prava pokazuje znakove napredovanja, ali svoj utjecaj još uvijek ograničava na dijelove Zapadne Hercegovine, otvoreno se oslanjajući na neke tužne i još tužnije stranice nedavne ratne povijesti (Blaž Kraljević i HOS). Đapić-Jurišićeva stranka ipak nije u stanju definirati svoja gledišta o ključnim pitanjima nacionalnog opstanka, nego koketira sa svim, počesto suprotstavljenim opcijama.

Hrvatski je favorit, dakle, ostao HDZ BiH, više po inerciji, nego po izgrađenosti programa i kakvoći vodećih ljudi. Zbog toga ga je trebalo skresati.

I dok je trajala ta operacija, u isto su vrijeme sa Zapada dolazili impulsi o potrebi revizije Daytonu i stvaranju trećeg entiteta. O tome su odjednom počeli govoriti i ljudi, koji su se svojedobno žestoko opirali hercegbosanskom rješenju, poput Franje Topića, prvaka *Napretka*, koji se na nekim drugim područjima djelatnosti redovito pokazuje spretnijim, nego na političkome poprištu.

Jedva tri mjeseca prije izbora utjecajni je *Financial Times* objavio opširan članak o ustroju Europe za dvadesetak godina, u kojemu je predviđeno postojanje, ni manje ni više, nego – Herceg-Bosne. Bio je to izravan poziv na radikalizaciju hrvatskih zahtjeva. No, da se stvar ipak ne bi izjalovila, uz blagoslov i poticaj Sa-

naderova HDZ-a, osnovan je HDZ BiH s dr. Božom Ljubićem 1990. Ljubić je svojedobno, krajem devedesetih, predstavljan kao Tuđmanov kandidat za čelnu poziciju HDZ BiH, ali ga je na izbornome saboru glatko pobijedio tadašnji njegov suparnik, Jelavić.

Nasuprot predstavi za javnost, tadašnju su Jelavićevu pobjedu izrežirali tobožnji Tuđmanovi izaslanici i prividni Ljubićevi podupiratelji. Osim što je sebe odveo na optuženičku klupu, Jelavić je uskoro odveo Hrvate u tzv. samoupravu, uslijed koje su napuštene tisuće radnih mjesta u vojsci i državnoj upravi. Kriminal je, kao i obično, vješto prikriven borbom za nacionalne interese, bez obzira na posljedice koje su se mogle predvidjeti.

Scenarij je sada bio nešto drugačiji. Više se nije moglo javno podupirati jednoga, a tajno raditi za drugoga, nego se je išlo na otvoreno razbijanje stranke. Time se ujedno na BiH prenijela i stranačka polarizacija iz Republike Hrvatske. Iza Čovića i njegova štitenika, Ive Mira Jovića, svrstale su se – tobože nacionalističke – oporbenne skupine iz Republike Hrvatske, a svima je moralo biti jasno da stvaranje frakcije odnosno paralelne stranke u izbornoj godini programirano vodi u – poraz.

HDZ BiH je taj poraz i doživio, HDZ 1990. nije ni stvoren da pobijedi.

Rezultat? Premijer Sanader je pozvan u Washington, gdje ga je srdačno dočekaao George W. Bush, jedan od najnepopularnijih i najmračnijih američkih predsjednika u novijoj povijesti. Svoju ulogu u „regiji“, Hrvatska opet dokazuje pacificiranjem svojih sunarodnjaka i njihovim dodatnim političkim cjepljanjem. To je kontekst u kojem je izabran Željko Komšić. A u toj situaciji, postavlja se pitanje, koje mogućnosti ostaju Hrvatima u BiH.

Jedna je, da ponovno očekuju političku pomoć iz Zagreba, koju – ako pogledamo vladajuću strukturu i ono što joj se nudi kao alternativa – ne će tako skoro dočekati, i koja, kad bi i došla, nije nužno od koristi, kao što smo vidjeli prethodnih godina. Druga je, da konačno preuzmu odgovornost za vlastitu sudbinu u svoje ruke. No, hoće li u toj drugoj varijanti izabrati politiku jačanja ili slabljenja BiH, posve je druga stvar.

Ako se okrenu prema jačanju, moraju tražiti suradnju s Muslimanima-Bošnjacima. U tome im, nesumnjivo, od koristi može biti ponašanje predsjednika Mesića (da, eto, i on jednom bude od nekakve koristi!), kojemu će povijest zacijelo u zasluge upisati nastojanje da se kako-tako održe korektni odnosi između Hrvata i Bošnjaka. Ako se, pak, odluče na slabljenje BiH, moraju biti spremni na daljnje produbljivanje regionalnih razlika i interesa u hrvatskome korpusu, a onda i na političko mrvljenje i demografsko slabljenje, što bi u konačnici – uz žrtve – moglo do-

vesti do narodnosno-teritorijalne homogenizacije, koja bi omogućila stvaranje trećeg entiteta i, u perspektivi, miran razlaz konstitutivnih naroda i njihovih jedinica.

Izbor ni u kojem slučaju nije lagan. No, ako ga usporedimo s duhovno-političkom klimom u kojoj su djelovali hrvatski političari početkom XX. stoljeća, izvući ćemo dalekosežnu pouku. Svi oni koji su tada napustili čvrsto uporište u pravaškoj, starčevićanskoj misli, hoteći biti *pragmatični* i *mudri*, objektivno su djelovali protiv Hrvatske, pa i onda kad su mislili i htjeli djelovati u interesu Hrvata. Neki su skrenuli umom (Supilo), neki su se pokajali i bar pred smrt vratili bistromu izvoru (Trumbić), a neki su – preko ministarskih fotelja – sletjeli ravno na smetlište nacionalne povijesti (Smodlaka, Drinković, Anđelinovići).

Ako, dakle, ne znamo puta, vratimo se pouzdanu putokazu – Starčeviću: „Makar Hrvatska bila samo uru dugačka i uru široka, makar bilo samo pet Hrvatah, neka ih to pet bude slobodno i sretno“. To je jedini savjet na koji mi, Hrvati iz Republike Hrvatske, imamo pravo...

(*Politički zatvorenik*, br. 175, listopad 2006.)

„*JOJ, ŠTO VOLEM POKORAN NAROD...!*“

„Joj, što volem pokoran narod i što umem lepo njime da vladam!“ Otprilike tim riječima u jednome selu Dalmatinske Zagore svoje je zadovoljstvo tridesetih godina prošlog stoljeća izrazio jugoslavenski oružnik („žandar“) u Raosovu romanu *Prosjaci & sinovi*.

Pokornim se narodom lako vlada.

A kad se između takvoga naroda i stvarnog upravljača nalazi još i pokorna tzv. vlada, onda je stvar još lakša. Kako to funkcionira na hrvatskome primjeru, pokazuje slučaj s osudom zaljubljenika u Jugoslaviju i samozvanog disidenta, koji je tobožnje disidentstvo uvijek uspješno pretvarao u sinekuru, Predraga Matvejevića.

Kad je Peđa prošle godine proglašen krivim za kazneno djelo klevete, na sudca koji je odluku donio, digla se *kuka i motika*. Nitko nije mario za neovisnost sudstva, a i sâm je premijer Sanader – kao građanin, je li – dao oduška svomu pravednom gnjevu, pridruživši se orkestriranom napadu na sudca i sud koji, eto, sudi po zakonu, a ne po volji gornjogradskoga guvernera i njegovih briselskih mentora odnosno poslodavaca.

Peđa Matvejević je demonstrativno odbio izjaviti žalbu protiv odluke, ali – *slu-gansku čast pokornog naroda* spašava, kako vidimo, državno odvjetništvo. Ono je poduzelo sve što po zakonu može, a i više od toga, ne bi li se bar pred Bruxellesom anulirala osuda Peđe Matvejevića.

Vidimo kako državno odvjetništvo može, kad hoće. A znamo i kako *ne može*, kad ne će, zar ne?

(*Politički zatvorenik*, br. 176, studeni 2006.)

NAGRADNO PITANJE: MILAN BANDIĆ NA GROBU MATE BOBANA

Jedan od najpoznatijih *društveno-političkih radnika* u današnjoj Hrvatskoj, dugogodišnji dužnosnik Saveza komunista Hrvatske u zagrebačkoj općini Peščenica i lider zagrebačkog Saveza komunista Hrvatske – Stranke demokratskih promjena, a sad već u drugome mandatu gradonačelnik metropole, *drug* Milan Bandić, svojom je nazočnošću sredinom studenoga uvećao obljetnicu utemeljenja Hrvatske zajednice Herceg-Bosne u Grudama, te je tom prigodom – javljaju mediji – položio vijenac na grob *druga* Mate Bobana, svojedobnog direktora imotskog „Napretka“, člana tamošnjeg Općinskog odbora OK SKH za obilježavanje 80. rođendana druga Tita one znamenite 1972. godine, kasnijeg osuđenika za gospodarski kriminal i lidera HZ HB odnosno prvog predsjednika Hrvatske Republike Herceg-Bosne.

Kao što, dakle, vidimo uz njihovih usporednih životopisa, Bandića i Bobana veže puno više od zavičaja.

A tzv. neovisni mediji, kojima je spomen Bobanova imena crvena krpa (iz sasvim drugih, suprotnih razloga od onih koji motiviraju pisca ove bilješke!), ni jednom jedinom riječju nisu se narugali *drugu* Bandiću, niti su mu tu prividnu političku nedosljednost zamjerali. *Drug* Bandić ih, naime, na ovaj ili onaj način (su) financira iz sredstava zagrebačkog gradskog proračuna. Dakle, iz moga i vašega novčanika. Zauzvrat mu pletu lovorov vijenac oko glave.

Tih je dana *drug* Bandić bio na još jednom pobjedonosnom putu u Hercegovinu. Nadomak Čitluka je, naime, kao počasni gost sudjelovao na otvorenju i blagoslovu tamošnje crkve. Pozvali su ga, kaže se, fratri.

Budući da u svome predživotu *drug* Bandić nema drugih preporuka za status počasnog uzvanika na crkvenim slavljinama, osim (tuđeg!) novčanika, postavlja se pitanje: koja je razlika između onih svećenika koji su pozvali Bandića (ne, dakle, svih!) i *Radija 101*, koji za Bandića nalazi samo riječi pohvale i na Bobanovu grobu.

Najduhovitiji odgovor (samo ako je točan), bogato nagrađujemo!

(*Politički zatvorenik*, br. 177, prosinac 2006.)

LUSTRACIJA NIKAD NIJE POSVE ZAKAŠNJELA (Ili: kamo će nas odvesti nakon Wielgusa?)

Hrvatska je jedna od malobrojnih zemalja, u kojima je komunistička nomenklatura slom poredka koji ju je stvorio i koji je branila, preživjela praktično bez gubitaka. Štoviše, uz pomoć tzv. neovisnih medija i tzv. međunarodne zajednice, prometnula se je u zagovornika ljudskih prava i sloboda, pa danas s brutalnom agresivnošću opet izopćuje nepoćudne ideje, a preko njih i nepoćudne ljude, pojedince i skupine.

Ipak, afera s novoimenovanim varšavskim nadbiskupom Stanisławom Wojciechom Wielgusom, za koga se doznalo da je bio pristao na suradnju s poljskim komunističkim tajnim službama, slijedom čega je pod pritiskom javnosti početkom siječnja bio prisiljen podnijeti ostavku, neminovno će se odraziti i na Hrvatsku.

Hoće li ona biti iskorištena za nove napade na Crkvu (kao što se donekle događa u Poljskoj), ili će potaknuti val općeg preispitivanja, još je otvoreno pitanje.

Svakako je zanimljivo, da je visokonakladni zagrebački *Večernji list* na naslovnoj stranici 14. siječnja – ništa ne govoreći o svjetovnim krugovima – donio udarni tekst, da papa Benedikt XVI. traži lustraciju u Crkvi hrvatskog jezika. Izgledalo bi kao da se upravo u Crkvi sleglo sve zlo koje se namnožilo u komunizmu, pa takvo čišćenje ne treba tražiti u civilnim, političkim, gospodarskim, prosvjetnim, kulturnim i znanstvenim krugovima, a ni u vojsci. Dakle, Račan, Mesić, Lončar i slični mogu ostati na čelu državne politike, a treba čistiti u Crkvi!?

Dosljednost dostojna jednoga Trockog.

No, da se zapravo ipak ne će naći puno zagovornika jedino ispravne teze, da treba pročistiti baš sve državne i društvene strukture, prokazati baš sve zločince i pustiti sudu javnosti, da odluči o njihovoj daljnjoj sudbini, pokazuje istupanje dr. Frane Glavine na *Hrvatskome katoličkom radiju* (17. siječnja 2007.).

Ono je bilo u primarnoj funkciji relativiziranja dostupnoga arhivskoga gradiva i obezvrjeđivanja možebitnih potpisa, kojima su se pojedinci obvezivali na suradnju.

Takav pristup nesumnjivo ima „viši cilj“.

Naime, vjerojatno predosjećajući u kome bi smjeru kampanja mogla krenuti, don Živko Kustić je u *Jutarnjem listu* od 17. siječnja 2007. unaprijed stao u obranu – zasad još javno nenapadnutoga – svećeničkog udruženja *Dobri pastir*, tvrdeći da su bosansko-hercegovački (zapravo većinom bosanski) franjevci ulaskom u to udruženje i pristankom na suradnju s jugoslavenskim tajnim i javnim službama, zapravo spašavali gole živote.

Ipak malo previše!

Jesu prilike za Katoličku crkvu osobito u BiH nakon 1944./45. bile dramatično teške, ali se tako jednostavan i jednoznačan odgovor na problem *Dobrog pastira* ne može dati. I kad je pisao tako jednostran tekst, Kustić je nesumnjivo dobro znao, da je upravo krv mučenika sjeme kršćanstva, a nije zaboravio ni nepokolebljivu čvrstoću kojom su se staleškim udruženjima suprotstavljali nadbiskup Stepinac, biskupi Bonefačić, Franić, Čule i drugi.

Uostalom, u nijednoj analizi nastanka i opstanka *Dobrog pastira*, ne smije se smetnuti, kakve je posljedice imalo zatumljenje tamošnje nacionalne svijesti i pripadnosti, i kakve su „profite“ komunističke vlasti pred međunarodnom javnosti izvlačile iz tog ulaganja. Iako će se mnogi zagovornici *Dobrog pastira* i danas braniti, pitanje je, bi li – da ih je ponovno vratiti u pedesete – radije trpjeli ili bi s Komitetom tikve sadili...

Čitava pripovijest, prema tome, imat će još mnoge nastavke. Kao jedan od rukavaca u koji će možda biti skrenuta, pokazuje se pokušaj da ju se iskoristi za dodatnu rehabilitaciju tzv. „hrvatskih udbaša“. Zagrebački je *Jutarnji list* od 19. siječnja 2007. (br. 3095/X.) na čitave tri stranice donio fantastičnu reportažu s dvojicom neimenovanih (!) pripadnika „hrvatske UDB-e“ koji su prisluškivali Kaptol i bili angažirani u „borbi protiv kleronacionalizma“.

Prema tom tekstu, tim bi udbašima još valjalo podići spomenik, jer su oni – kaže se u naslovu – štitili hrvatske katoličke svećenike od središnje, beogradske UDB-e. Zaključak bi se trebao nametati: ako su „hrvatski udbaši“ štitili hrvatsku Crkvu od Beograda, onda su njihovi šefovi i nalogodavci u zagrebačkoj Kockici bili inspiratori i stratezi te zaštite. Onda su, dakle, oni (Bakarić, M. Planinc, Račan, Šušvar, Stojčević, Pero Car i slični) najzaslužniji za obranu hrvatskih interesa.

Može li se smisliti sotonjski recept...

(*Politički zatvorenik*, br. 178, siječanj 2007.)

*SVJEDOČENJE O TOBOŽNJEM SPORAZUMU IZ KARADORĐEVA**

U jednu od dogmi suvremene hrvatske politike spada tvrdnja, da je između Tuđmana i Miloševića u Karadorđevu u ožujku 1991. postignut sporazum, koji je uključivao diobu BiH.

Najglasniji i najdosljedniji njezin promicatelj je predsjednik Mesić, i inače poznat po svojoj dosljednosti i pouzdanosti.

Tvrdnja o „sporazumu iz Karadorđeva“ postala je dogmom u prvom redu zato da bi se iz nje mogao izvlačiti niz važnih zaključaka: prvo, da bi Hrvatska postala samostalnom i neovisnom državom i bez Franje Tuđmana i bez Domovinskog rata; drugo, da je rat koji je potom uslijedio bio tek „dogovoreni rat“, odnosno bezobzirna farsa koja je života stajala desetke tisuća ljudi, i treće, da je hrvatska država i hrvatska vlast sazdana na zločinu i na smišljenoj, podmukloj agresiji na susjednu državu.

Preispitivati tu tvrdnju, znači zamjeriti se skoro svima koji u Hrvatskoj kreiraju javni i politički život.

Činjenice su pritom nebitne. One, pak, govore nešto drugo. Već na elementarnoj razini, posve je bjelodano da je teško zamisliti snažniji dokaz protiv te teze od rasplamsavanja rata i njegovih teških posljedica, koje su, u nešto drugačijem razvitku, mogle dovesti i do Tuđmanove demisije (sjetimo se sličnih zahtjeva iz doba pada Vukovara!).

Hrvatsku su državu i njezina prvog predsjednika i idućih godina snažno pritiskali i ucjenjivali, ali ga se nikad nije moglo ucijeniti – dokazom o sporazumu s Miloševićem.

Ipak, iz te dogme profitirao je ne samo Beograd, kojemu je odgovaralo izjednačavanje Tuđmana s Miloševićem i onemogućavanje hrvatsko-muslimanske suradnje, nego i službeno Sarajevo. Pritom je posve zanemareno, da je u nizu razgovora za brojne medije, a potom i u svojim uspomnama (*Sjećanja. Autobiografski zapis*,

---

* Tekst je objavljen pod uredničkim naslovom: „Svjedočenja o tobožnjem sporazumu Tuđmana i Miloševića iz Karadorđeva: Tko sve profitira na laži o Tuđmanovoj podjeli BiH u Karadorđevu?“

Sarajevo, 2001.), Alija Izetbegović potvrdio, da je njemu i vodstvu Stranke demokratske akcije (SDA) bila strana svaka pomisao o razbijanju jugoslavenske države ili o njezinu „razdruživanju“. Zbog toga se je u Sarajevu stalno pokušavalo lavirati između hrvatsko-slovenskih težnji i ambicija Beograda, da sačuva Jugoslaviju i ojača centralističke elemente u njoj.

Slijedom toga je prvi sastanak državnih izaslanstava Republike Hrvatske i SR Bosne i Hercegovine, nakon parlamentarnih izbora u susjednoj državi, održan u Sarajevu 22. siječnja 1991. Svega dan kasnije, bosansko-hercegovačko je vodstvo posjetilo Beograd. (Izetbegović, nav. dj., str. 90.-91.). Mjesec dana kasnije, na sjednici predsjednika svih republika, održanoj 22. veljače 1991. u Sarajevu, Izetbegović je izložio svoj prijedlog „asimetrične federacije“. Taj je je prijedlog uključivao ostanak Hrvatske i Slovenije u Jugoslaviji, na način da one budu labavije vezane s ostatkom države, u kojoj bi BiH bila čvrsto povezana sa Srbijom, Makedonijom i Crnom Gorom. Vodstvo SDA je, naglašava Izetbegović, moralo voditi računa o muslimanima u Sandžaku, Crnoj Gori, Makedoniji i na Kosovu.

Prema samom Izetbegoviću, prvu vijest o stvarnim ili navodnim razgovorima o „podjeli BiH“, koje su Tuđman i Milošević vodili u Karađorđevu, predsjednik Predsjedništva SR BiH je dobio od makedonskog predsjednika Kire Gligorova, dan prije početka predsjedničkih razgovora u Sarajevu. U tome je Izetbegović izričit u zbirci svojih razgovora s novinarima, vođenima 1996. godine (*Izetbegović '96.*, str. 170.), kao i u uspomenuama (*Sjećanja. Autobiografski zapis*, str. 419.).

A susret Tuđmana i Miloševića nije bio osobito tajan: vijest o njemu Tanjug je objavio već 25. ožujka 1991., a njih dvojica su 17. srpnja 1993. u Ženevi (nakon otvaranja Masleničkoga pontonskog mosta) objavili izjavu, kojom poriču bilo kakav sporazum u tom smislu.

Unatoč tomu, da bi poremetila odnose između Hrvata i Muslimana, srpska je propaganda redovito ponavljala kako se srpski i hrvatski predstavnici sastaju, da bi razgovarali o podjeli BiH i o međusobnom razgraničenju. Takvo je značenje pridano i susretu Mate Bobana i Radovana Karadžića u Grazu, koji je proglašen tajnim, iako je o njemu i unaprijed i unatrag objavljeno priopćenje, a javnost je navedena na to, da posve ignorira činjenicu kako je susret upriličila Europska zajednica, a tehnički ga je organizirao i obavještajno pokrio Joža Manolić. Puno mjeseci kasnije, Radio-Trebinje je u drugoj polovici travnja 1993. objavio vijest kako su se u Herceg Novom sastali Karadžić i Boban, a „nezvanično su razgovori bili o podjeli BiH“.

Iako niz postojećih dokumenata o njegovoj suradnji s jugoslavenskim obavještajnim službama tek treba vrjednovati, već sad je posve jasno kako će povijest pokazati da Matu Bobana treba puno oštrije lučiti od Franje Tuđmana nego što je

to sâm Tuđman činio. No u ovom je kontekstu dovoljno primijetiti kako je nejasno, što bi Boban i Karažić dogovarali u Grazu ili u Trebinju, ako su Tuđman i Milošević sve „dogovorili“ već godinu ili dvije ranije u Karađorđevu.

U historiografskoj su literaturi objavljeni već neki radovi, koji nagrizađu dogmu o Karađorđevu. Prilog tomu dao je i Kiro Gligorov, koji je sredinom siječnja 2007. u zagrebačkom *Jutarnjem listu* zapravo kazao, da je Izetbegović o Karađorđevu pripovijedao Gligorovu, a ne obrnuto (kao što je tvrdio Izetbegović).

To je i logično, jer je Izetbegović unaprijed bio obaviješten o planiranom susretu Tuđmana i Miloševića. Vijest o tome dostavljena mu je iz službenog Zagreba, a on se rukom pisanom porukom uoči tog susreta i obratio predsjedniku Tuđmanu (v. faksimil pisma u prilogu).*

Lagao je, dakle, kad je tvrdio da se je sastanak zbio njemu iza leđa (premda su njegovi izaslanici iza leđa Stjepanu Kljuiću, tadašnjem predsjedniku HDZ BiH i članu Predsjedništva SR BiH, i usred Sarajeva pregovarali s Karažićem, Krajišnikom i Koljevićem, a on sâm krišom putovao u Ohrid, na noge Blagoju Adžiću).

U svakom slučaju: Gligorov je danas izričit: „Bili smo iznenađeni kad smo čuli da je došlo do tih razgovora u Karađorđevu, mada nismo znali što je tamo doista bilo....“. Zato je posve logično, da je Gligorov odbio zahtjev Carle Del Ponte da potvrdi tezu o Tuđmanovu planu da se podijeli BiH: „Nisam želio ići da ne štetim Tuđmanu. On i Milošević nisu isto i ne bi bilo pošteno da se Tuđmanu sudi u Haagu. No, mislim da bi oni to uradili.“

Ono što se može nepobitno ustanoviti kontekstualizacijom kasnijih događaja i analizom desetaka objavljenih dokumenata, očividno je i kad se ima na umu ovih nekoliko fragmenata: potvora o sporazumu Tuđmana i Miloševića ne može se braniti ničim do izmišljotinama.

No, takva pitanja nitko ne postavlja, baš kao što nitko ne pita, kako se Hrvatska vojska i službeni Zagreb mogu zbog nazočnosti postrojbi HV-a u Hercegovini proglašavati agresorom upravo u istom onom kontekstu u kojem se izvlačenje Hrvatske vojske iz Bosanske Posavine proglašava izdajom i predajom Posavine Srbima. (Za to Hrvatsku, zanimljivo, optužuje i Izetbegović!)

Svrha te naopake logike posve je jasna: Hrvatska mora biti kriva u svakom slučaju; i zato što je bila u Hercegovini, i zato što nije bila u Bosanskoj Posavini...

(*Hrvatski list*, br. 126, Zadar, 22. II. 2007.)

* U prilogu je objavljen faksimil Izetbegovićeva rukom pisana pisma predsjedniku Tuđmanu.

HRVATSKA U HAAGU: SLUČAJ DR. GORANA GRANIĆA

Svakomu tko išta znade o Međunarodnome kaznenom sudu za bivšu Jugoslaviju u Haagu (MKSJ) i hrvatskome odnosu prema njemu, skoro zapanjujuća je morala biti vijest, da je kao jedan od glavnih govornika na tzv. stručnom skupu, koji je u prosincu 2006. u zagrebačkom hotelu Westin priredilo Hrvatsko kulturno vijeće (HKV) nastupio dr. Goran Granić, nekadašnji vrlo utjecajni član Račanove („koalicijske“) vlade.

Između njega i HKV-a tako je malo dodirnih točaka, da je već sama ta vijest zasluživala pozornost općinstva.

HKV je udruga nastala prije nekoliko godina kao pokušaj organiziranog otpora anacionalnim i antinacionalnim strujanjima u hrvatskome javnom i društvenom životu, pa je – čak i neovisno o tome što kao svoje glavno glasilo koristi zagrebački tjednik *Hrvatsko slovo* – u pretežnom dijelu hrvatske javnosti percipirana kao „desničarska“. Mnogi se njezini članovi (a u te spada i pisac ovih marginalija) ne bi složili s tom (dis)kvalifikacijom, ali ona kao takva ipak funkcionira u duboko polariziranome hrvatskom društvu.

Granić, pak, ni po čemu ne spada u taj krug. U hrvatsku je politiku ušao kao jedan od prvaka nekadašnjega HSLS-a, a političku je karijeru – bar zasad – završio kao podpredsjednik Račanove vlade i predsjednik *trećejanuarskoga* Savjeta za suradnju s MKSJ-om.

Zbog prevelike lojalnosti Račanu i Haagu, s njim je politički, stranački (pa i osobno!) definitivno raskrstio njegov dugogodišnji prijatelj i sumišljenik Dražen Budiša. Kad je shvatio da mu Goran Granić, Jozo Radoš i njihovi pobočnici u obavještajnoj zajednici, osobito u onome dijelu kojemu je na čelu bio Mladen Ružman, kriju bitne činjenice o „suradnji s Haagom“ (pa tako i optužnicu protiv generala Gotovine), Budiša je demonstrativno napustio (iznuđenu, uostalom izvanustavnu) poziciju zamjenika premijera, te se povukao u duboku političku izolaciju.

Iz nje je nos pomolio tek u dva-tri navrata, isključivo sa svrhom da javnosti kaže kako u životu nije napravio veću pogrešku od slizavanja s Račanom. Njegovi otpadnici (Granić, Radoš, Ivo Škrabalo i još par takvih, beznačajnih pojedinaca) osnovali su novu stranačku formaciju pod nazivom Libra. Njezina je svrha bila ojačati Račanovu poziciju, te istodobno tim sinekurecima osigurati ministarske fotelje,

a onda se – ugasiti. To se i dogodilo, pa se Libra šaptom (kako i pristoji njezinim utemeljiteljima!) utopila u Hrvatskoj narodnoj stranci.

Referat skromnog opsega i još skromnijeg dosega

Ništa, dakle, ne povezuje dr. Gorana Granića s HKV-om, osim njegova ogorčenog nastojanja da spere ljagu s vlastitog imena (ta, valjda se ne kani vratiti u političku arenu!?), i naivnosti kojom je HKV odlučio poslužiti kao instrument za postignuće tog nauma. Razumljivo, nije HKV ni mogao ni trebao spriječiti Granića da svoj referat uobliči upravo na način na koji je on uobličen, ali je zanimljivo da iz te udruge nije dospio nikakav glas, koji bi zaboravljivu javnost podsjetio, da stvari ipak stoje malo drugačije.

Hrvatska je povijest prepuna „korisnih budala“, pa nema razloga posebno se skandalizirati nad novim proplamsajem toga fenomena. Uostalom, koliko god je čitav taj „stručni skup“ obilovao rodoljubnim deklamatorstvom, toliko mu je nedostajao doista racionalan, znanstveno i stručno kvalitetan pristup, da će se na njegove „rezultate“ u budućnosti rukom odmahivati još i lakše nego što se to čini sada.

A sada je potpuno jasno, da je rasprava promašila ciljeve, da ni u laičkoj ni u stručnoj javnosti nije naišla ni na kakav odjek, pa je – nažalost – neupotrebljiva u svakome drugom smislu, osim što će budućim povjesničarima služiti kao ilustracija nemoćnog batrganja čitave jedne nacije pred suvremenim Molohom.

Oni, koje se tim tužnim referatima kritizira, mogu doista biti sretni što ih se kritizira na taj način i na toj razini. Je li posrijedi slučajnost, ili među Hrvatima doista nema nikoga tko je pročitao temeljne dokumente MKSJ-a, prostudirao povijest njegova nastanka i doista proučio njegove odluke, tek će se vidjeti.

Jedino što će s tog skupa ostati upamćeno, jest Granićev referat pod naslovom „Međunarodni sud u Haagu – pravo, pravda ili politika“. Čitav taj referat, skromnog opsega i još skromnijeg dosega, zagrebački tjednik *Nacional*, poznatiji po višegodišnjoj nepomućenoj simbiozi s predsjednikom Mesićem nego po novinarskoj kvaliteti, objavio je u br. 584 od 23. siječnja 2007., nazivajući ga „znanstvenim radom lišenim dnevno-političke retorike“.

U uvodu svog teksta i sâm Granić samodopadno napominje kako se je koristio „svojim iskustvom u izradi znanstvenih analiza“, naglašavajući kako mu je „odmak od tri godine od aktivnog odnosa sa Sudom pomogao učvrstiti svoj stav o jednom važnom pitanju međunarodnog prava i jednako tako važnom pitanju hrvatske budućnosti i prošlosti“.

Šteta je što Granić to svoje „iskustvo u izradi znanstvenih analiza“ nije koristio u vrijeme kad je od 2000. do 2003. bio „prvi čovjek u Vladi Republike Hrvatske, zadužen za suradnju sa Sudom“, nego se njime – kako sâm tvrdi – služi tek danas, dakle, kao general poslije bitke, puno mjeseci nakon što je Tužiteljstvu MKSJ-a istekao rok za podizanje novih optužnica, a baš svi hrvatski optuženici nalaze se ili pod zemljom ili na njoj, ali s lisičinama na rukama.

Već taj fenomen naknadne pameti mora biti putokaz u moralnom vrjednovanju nekadašnjega „prvog čovjeka“ u tzv. suradnji s MKSJ-om i njegove kvaziznanstvene analize.

Na prvi pogled, površnom će čitatelju Granićevi zaključci biti prihvatljivi. On načelno brani pravo Hrvatske na obranu od agresije, ali dopušta da je bilo zločina počinjenih i s hrvatske strane. Također, makar smatra kako je ustrojavanje *ad hoc* sudišta moralo dovesti, pa je i dovelo do niza nedostataka u njegovu radu, Granić snažno pozdravlja ulogu međunarodnog pravosuđa koje bi „trebalo polako nestajati s jačanjem sposobnosti nacionalnih tijela“, te se zalaže (2006.!) za depolitizaciju rada Tribunala.

Predbacuje Vijeću sigurnosti UN što je „agresija izostavljena s popisa ratnih zločina“, prigovara Tužiteljstvu što nije optužilo vrh JNA i što je izborom optuženika uznastojalo, a uvelike i uspjelo, stvoriti predodžbu o podijeljenoj odnosno podjednako odgovornosti, koristeći se pritom obilno tezom o zločinačkome udruženom pothvatu koji pridonosi osjećaju kolektivne odgovornosti.

U vrlo blagom tonu Granić primjećuje kako se u sudskim postupcima minimizira uloga i odgovornost međunarodne zajednice, te domeće kako dio problema u radu Tribunala izvire i iz toga što su Tužiteljstvo i Sud smješteni u istoj zgradi. Također naglašava kako mu nije promaknulo da su, osobito preko istražitelja, u djelovanje Tužiteljstva umiješane brojne obavještajne službe, koje i na taj način, a ne samo otvorenim političkim pritiscima, pridonose politizaciji rada Suda.

Zaključujući svoj referat, dr. Granić kaže kako je MKSJ i pravo i pravda i politika, te predlaže osnivanje „neovisne međunarodne pravne ekspertne skupine koja bi istražila ulogu i odgovornost Vijeća sigurnosti UN-a u ograničavanju i usmjerenju rada Tužilaštva“.

Većinu važnih pitanja Granić u svome „znanstvenom“ pristupu nije uopće identificirao, a kamoli analizirao.

Zato postaje jasnijom ona stara uzrečica, da za svaki posao treba nekakva znanja i umijeća, osim za – ministarski. Referat dr. Gorana Granića, naime, sjajna je potvrda teze, da je sudbina Hrvatske često puta povjerena ljudima koji su nekompetentni do tragičnosti.

Posve je krivo i neumjesno 2006. kao nekakav „revolucionaran“ stav nuditi ocjenu da je MKSJ i politički sud, budući da je njegovo političko poslanje izrije-
kom ugrađeno u temeljne akte njegova osnivanja, od rezolucije Vijeća sigurnosti
UN br. 808, preko izvješća glavnog tajnika od 3. svibnja 1993. i rezolucije VS
br. 827 do Statuta MKSJ-a. Ako se, naime, kao jedna od ključnih zadaća navede
„uspostava i održavanje mira na području bivše Jugoslavije“, onda se bez ikakve
dvojbe definira političko poslanje Tribunala.

Posebnu političku ulogu dobilo je Tužiteljstvo. Ono je, kao što ćemo vidjeti,
stalno postupalo (i) s političkom motivacijom, pa se je činilo posve normalnim, da
glavna tužiteljica ima „političkog savjetnika“ (godinama je to bio švicarski diplo-
mat Jean Jacques Joris). A notorno je, da je svaka odluka Tužiteljstva (čak i onda
kad se to možda nije htjelo) imala političke posljedice u Hrvatskoj, BiH, Srbiji i
dr. Ona je utjecala ne samo na personalnu politiku, nego i na strateško prestruk-
turiranje na političkoj pozornici u tim državama, pa i u Hrvatskoj. Sve je u Haagu
duboko politizirano, baš kao što je duboko politizirano bilo i suđenje u Nürnbergu
i u Tokiju.

No, takvom ocjenom mogu se steći simpatije dijela općinstva, ali se ni izbliza
ne izriče čitava istina. Nisu li kazneni progon i osuda generala Norca u Rijeci, ili
sadašnji postupci protiv Branimira Glavaša, također duboko politizirani? Naravno
da jesu. Jer, jednostavno, ne može se suditi pripadnicima vojno-političkog vrha
jedne države, a da se ne zađe u političko područje.

Ključno je pitanje, postiže li se ta eminentno politička svrha primarno pravnim
sredstvima, na pravno i etički prihvatljiv način, ili se pak radi o golom nasilju. Što
se sudišta u Haagu tiče, najodređenije, apodiktičke sudove o tome uvijek će imati
oni, koji nikad nisu pročitali nijednu presudu MKSJ-a: takvima je – po običaju –
sve unaprijed jasno.

Neoprostiva pasivnost Hrvatske

U jednoj zatrovanoj atmosferi, kakva već godinama vlada u Hrvatskoj, kvalifi-
cirana, stručna rasprava o MKSJ-u skoro je nemoguća, a sudište se brani ili napada
primarno političkim argumentima. Slijedom toga je hrvatskoj javnosti ostalo posve
nepoznato, da su o legalnosti utemeljenja i legitimitetu MKSJ-a napisane brojne
stručne rasprave.

Već sama činjenica, da se ozbiljno i sa suprotstavljenih pozicija raspravlja(lo)
o tome, daje li Povelja UN ovlaštenje Vijeću sigurnosti da posegne i za ovakvim
oblikom intervencije u međunarodne odnose, upućuje na to, da nije baš sve posve

jasno ni bjelodano. No, iako tvrdi da je „obradio uspostavu i misiju Tribunala“, dr. Granić taj problem – a od njega se u svakoj suvisloj raspravi mora krenuti – uopće ne spominje.

Za površnost njegova pristupa ilustrativna je i činjenica da se on ne upušta u preispitivanje motivacije (*ratio legis*) i stilizacije Ustavnog zakona o suradnji s MKSJ-om. U vrijeme njegova donošenja, pred saborskim je zastupnicima bilo i drugih, razumnih, ustavnopravno utemeljenih i politički prihvatljivih prijedloga, ali su oni otklonjeni bez ikakve ozbiljne rasprave, jer: u Hrvatskoj politička diskvalifikacija trajno ima prevagu nad kvalificiranom raspravom. Kad govorimo o političkom značaju MKSJ-a, ne smijemo smetnuti s uma, da je i Ustavni zakon o suradnji donesen iz naglašeno političkih motiva i s naglašenom dozom političke naivnosti.

To je, vjerojatno, jedan od razloga zbog kojih je i zanatski, pravnički neizbrušen. No, i za nj vrijedi načelo *dura lex, sed lex*: kad je već donesen, Ustavni zakon mora biti provođen. Ali, jedno je zakon, a drugo njegova primjena. Način na koji se Ustavni zakon primjenjuje, svakako zaslužuje potanju raspravu. On obvezuje na suradnju, ali ne i na servilnost.

Jer, ni taj Ustavni zakon nije ni mišljen ni sročan na način da tijela hrvatske izvršne i pravosudne vlasti pretvori u sluge i listonoše, a ona se ipak tako ponašaju. Još manje je on sročan da bi, kao što to iz dana u dan tvrdi Stipe Mesić, obvezivao hrvatske državljane da nastupe kao svjedoci Tužiteljstva. Jedno je biti svjedok po nalogu suda („court witness“), a drugo je biti svjedok optužbe! (Kako je moguće u praksi napraviti tu distinkciju, pokazao je Mesićev prijatelj i žrtva njegove „čistke“ u Širokome Brigu, Stjepan Kljuić: on je odbio protiv „hercegovačke šestorice“ svjedočiti kao svjedok Tužiteljstva, pa je morao svjedočiti po sudskom nalogu.)

Iako tvrdi, da je „obradio pitanje uspostave, misije, organizacije Tribunala, metode rada Tužilaštva i političkog utjecaja na rad Tužilaštva“, ništa od toga nema u Granićevu referatu. On se mahom bavi perifernim stvarima, a ne onim što je srž problema. Kao šef Savjeta za suradnju s MKSJ-om, dr. Goran Granić je djelovao u okolnostima koje su, nema sumnje, određenim dijelom definirane u vrijeme dok je on bio oporbeni saborski zastupnik. U svome referatu on se na te okolnosti ne osvrće ni jednom jedinom riječju, pa ostaje otvoreno pitanje, je li značenje tih okolnosti previdio, ili se vodio činjenicom, da ni on, a ni njegova tadašnja stranka nisu uočavali nedostatke temeljnih pravnih dokumenata MKSJ-a.

Dok su oni uobličavani, Hrvatska je pokazivala nevjerojatnu pasivnost. Na nacrt Statuta te Pravilnika o postupku i dokazima mogle su se očitovati države, ali i stručne odnosno nevladine udruge. Ukupno 29 država članica UN izrazilo je svoje primjedbe (među njima su bile i Slovenija i SR Jugoslavija, ali i Švicarska, koja

inače nije bila članicom UN). Oglasile su se brojne strukovne udruge, a među onima koji nisu osjećali potrebu bilo što kazati, nalazila se i – Hrvatska.

Kao da se nju čitava stvar uopće ne tiče!

Jednako pasivno ponašale su se različite nevladine i strukovne udruge: od pravničkih organizacija i organizacija za zaštitu ljudskih prava do udruga ratnih veterana i žrtava rata.

Suvišno je sada raspravljati o tome, bi li poneka i koja bi od možebitnih primjedbi bila prihvaćena. Bitno je to, da nijedna primjedba nije uobličena, da nijedan nedostatak nije bio uočen. Nitko se iz Hrvatske nije oglasio!

To znači, da smo se svi mi mirili s onim što danas kritiziramo. To znači, da se mi nismo protivili logičkim, etičkim i pravnim nedostacima međunarodnoga kaznenog pravosuđa, očekujući da će ono suditi samo nekomu drugom. Samim time smo narušili vlastitu moralnu poziciju, pa nemamo previše prava ovlašt raspravljati o sudskim odlukama koje ponekad u teorijskom smislu sadrže iznimno vrijedne doprinose znanosti kaznenog prava, a ni na razini činjeničnih utvrđenja nije ih moguće tek tako odbaciti. To, doduše, ne mora biti popularno kazati, ali činjenice postoje same po sebi, a ne po političkome ili nacionalnom oportunitetu.

Svi mi smo, dakle, svojom inertnošću suodgovorni za to, što je pred MKSJ-om – *ad hoc* tribunalom osnovanim zbog suđenja osobama odgojenima u ozračju europskoga kontinentalnog prava – usvojen bastardni sustav s prevagom anglosaksonskih pravnih elemenata. Samim je sudcima Tribunala omogućeno da i tijekom samog suđenja mijenjaju procesna pravila, što stranke (osobito obranu) počesto dovodi u nemoguć položaj. Nije nevažno ni to, da sudci redovito nisu praktičari, nego pravni teoretičari, koji nerijetko imaju malo iskustva i još manje sluha za stvarne životne situacije.

Posve protivno europskoj pravnoj tradiciji, Tužiteljstvu je dano ovlaštenje za alternativno i kumulativno optuživanje, čime se optuženika stavlja u nepovoljan položaj, budući da se tijekom čitava postupka mora braniti od različitih oblika odgovornosti, pa svoju obranu ne može posve usredotočiti na precizan činjenični opis i jasnu pravnu kvalifikaciju djela.

Inaugurirano je načelo zapovjedne odgovornosti na način koji je u kontinentalnom zakonodavstvu bio posve nepoznat, a koji izaziva negodovanje u stručnim krugovima uopće, jer narušava tradicionalno pravno načelo *nullum crimen sine culpa*.

U klimi koja potiče svojevrсну pravnu nesigurnost, u posljednjoj fazi rada MKSJ-a Tužiteljstvo je posegnulo za koncepcijom udruženoga zločinačkog po-

thvata („joint criminal enterprise“), koja nije problematična samo po tome što pridonosi politizaciji optužnice. Ona je i na elementarnoj etičko-pravnoj razini neprihvatljiva, jer time što optužbi olakšava dokazivanje, svakim od svoja tri oblika koja su dosad izgrađena u jurisprudenciji Tribunala, bitno ugrožava načelo zakonitosti (*nullum crimen nulla poene sine lege stricta*) i time ograničava prava i mogućnosti obrane.

Nadalje, suprotno od postulata kaznenog zakonodavstva čak i u totalitarnim državama (a dakako, protivno i međunarodnim konvencijama o ljudskim pravima), pred MKSJ-om je moguće ponavljanje pravomoćno okončanog postupka i na štetu optuženika (a ne samo u njegovu korist!). Također, određen je obvezatan pritvor tijekom glavne rasprave („suđenja“), ali nema nikakve odredbe o odgovornosti za naknadu štete, u slučaju da optuženik bude pravomoćno oslobođen.

Ukazivati – poput dr. Granića – na pogubnost činjenice da su sudska vijeća i Tužiteljstvo smješteni u istoj zgradi (što je skoro pravilo bez izuzetka i u Hrvatskoj!), smiješno je i neozbiljno kad se istodobno previđa da je, na osnovi temeljnih pravnih dokumenata, Tužiteljstvo sastavni dio Tribunala, pa nije – kao što se to u nas često puta pogrješno tvrdi – samo jedna stranka u postupku, nego i na institucionalnoj razini ima i neka prava koju druga, suprotstavljena stranka (obrana) nema. Povrh toga su glavnom tužitelju dodijeljena prava koja mu omogućuju da postane i samostalnim političkim čimbenikom (što je Carla Del Ponte obilno koristila), a da nema obveza koje bi predstavljale naličje takvih ovlaštenja.

Drugim riječima, biti smješten u istoj zgradi u kojoj rade sudska vijeća i Tajništvo, bitna je olakšica, ali je njezina važnost zanemariva u usporedbi s originalnim ovlaštenjima Tužiteljstva, kao i u usporedbi s činjenicom da su financijski i personalni kapaciteti obrane strogo ograničeni, dok u odnosu na Tužiteljstvo ta ograničenja ne vrijede. Također, u nastojanju da dopre do dokumentacije, Tužiteljstvo na raspolaganju ima sredstva kojima obrane ne mogu raspolagati (u prvom redu mogućnost političkog pritiska!). Obrane ne mogu – poput Tužiteljstva – ni faktično prisiljavati svjedoke na razgovor i suradnju time što bi ih pozivale kao osumnjičenike i na taj način objektivno ucjenjivale.

Dakle, u sâm sustav je ugrađena nejednakost koja dovodi u pitanje pravičnost osuda čak i onda, kad su one izrečene protiv ljudi koje po općenitom moralnom poimanju, u većini smatramo zločincima. To i savjesne odnosno poštene, nepristrane sudionike postupka dovodi u nelagodan položaj. Ali nije najmanje tragična činjenica da smo mi – i kao država, i kao pojedinci – na tu nejednakost šutke pristali.

Svim tim nedostacima (a ima ih još, poput skoro neograničene tužiteljeve mogućnosti manipulacije dokumentima i strategijom njihova otkrivanja obrani /*disclosure*/ na način koji iscrpljuje fizičke mogućnosti branitelja, itd.), MKSJ svojim djelovanjem izaziva negodovanje ozbiljnih pravnika. On također laičkoj javnosti šalje nedovoljno jasnu poruku: kaznena osuda nužno uključuje moralni prijekor, a da bi on odgojno djelovao na počinitelja i na društvo uopće, taj prijekor mora biti izrečen na moralno besprijekoran način.

To ovdje vrlo često nije slučaj, pa je zbog toga percepcija Tribunala najčešće negativna. Zbog toga ne će biti ispunjena ni ona politička svrha, koju su mu namijenili njegovi tvorci: samo oni koji nisu kadri vidjeti i analizirati elementarne činjenice, propuštaju uočiti, da suđenja osobama osumnjičenima za teške povrede međunarodnoga humanitarnog prava ne pridonose nikakvu „pomirenju“, nego dodatno traumatiziraju pojedince, skupine, pa i narode.

Iz toga se ne može izvući zaključak o suvišnosti međunarodnoga kaznenog pravosuđa, nego, baš naprotiv, zaključak da je na neuspjeh osuđen svaki, svjesni i nesvjesni, pokušaj instrumentalizacije tog pravosuđa u političke svrhe. On će uvijek polučiti protivan učinak od onoga što su mu (bar na deklarativnoj razini) namijenili njegovi kreatori. Tomu bitno pridonose i suvišni postupci protiv novinara. Iako se slučajevi optuženih i osuđenih hrvatskih novinara međusobno bitno razlikuju i na činjeničnoj i na pravnoj razini, oni će neminovno ostati zabilježeni kao izraz nemoći međunarodnoga kaznenog pravosuđa odnosno kao pokušaj da se retorzijom odgovori na kritiku rada nekih dijelova MKSJ-a, u prvom redu Tužiteljstva.

Politička trgovina

Ništa od svega toga dr. Granić ne uočava. Umjesto toga, on posve neumjesno predbacuje tvorcima da su najkrupniju pogriješku počinili izostavljajući „zločin agresije s popisa ratnih zločina“. To je politički pragmatična i primamljiva ocjena, ali ona odaje duboku neupućenost bivšega šefa Savjeta za suradnju s MKSJ.

„Agresija“ (napad) definirana je Londonskim konvencijama iz 1933., kojima se napadačem smatra onaj koji je prvi, alternativno: (a) objavio rat, (b) upao oružanim snagama na područje druge države, pa makar to učinio bez objave rata, (c) bez objave rata navalio na kopnene, morske ili zračne snage druge države, (d) izvršio pomorsku blokadu obala ili luka druge države, ili (e) dao potporu oružanim skupinama („bandama“) koje su ustrojene na vlastitome području i upadaju na područje druge države odnosno odbijanje da se na vlastitome području poduzmu sve raspoložive mjere, da se te skupine („bande“) liše svake potpore ili zaštite.

„Agresija“ je, dakle, kategorija međunarodnoga javnog prava i nju poduzima subjekt međunarodnoga javnog prava, a ne fizička osoba. Dr. Granić tu distinkciju ne uočava. On previđa da je MKSJ namijenjen kaznenom progonu pojedinaca (a ne kolektiviteta s međunarodnopravnim subjektivitetom ili država), a previđa i to da bi kaznenopravno vrjednovanje „agresije“ upravo otvorilo vrata dodatnoj politizaciji rada Tribunala. Već na prvom pragu pojavilo bi se pitanje, je li ono što jedni nazivaju „agresijom“ u stvarnosti bio pravno dopušteni „preventivni napadaj“, motiviran, recimo, potrebom zaštite legitimnih nacionalnih interesa ili zaštitom nacionalnih manjina (bez obzira na ograde iz Londonske konvencije iz 1933.).

Slučaj Republike Hrvatske potpuno je jasan: Hrvatska je bila žrtva agresije. S BiH stvari stoje malo drugačije: iz hrvatske je perspektive jasno, da je i tamo izvorno došlo do srpsko-crnogorske agresije. No, bošnjačko-muslimansko političko vodstvo, predvođeno Alijom Izetbegovićem, nije htjelo dekompoziciju Jugoslavije, nego njezino reformiranje i restrukturiranje, pa je (paralelno s ustrojavanjem Patriotske lige „za odbranu muslimanskog naroda“) svojom legalnom armijom i u proljeće 1992. nazivalo i smatralo JNA. To je jedan od ključnih uzroka razlaza Hrvata i Muslimana, koji onda različito gledaju i na ulogu Hrvatske.

Strani politički čimbenici (a njima se, s političkim motivima) pridružuju i neki pravници, optužuju Hrvatsku za agresiju na BiH.

Doista, je li ona svojom vojskom izvršila „agresiju“ ulaskom u rubna područja BiH, ili je iz Hercegovine zakonito branila kako krajnji jug svog teritorija, tako i štitila hrvatsko-muslimansku većinu od okupacije? Iz Sarajeva se tvrdi da je i to bila „agresija“ (dok, nasuprot tome, povlačenje HV-a iz Bosanske Posavine ne bi bilo povlačenje „agresorske vojske“, nego – „hrvatska izdaja“!).

Hrvatska pozicija tu mora biti jasna i neodstupna, jer o njoj ne ovisi samo reputacija Republike Hrvatske, nego i stvarni položaj naših sunarodnjaka u BiH: ako su bili kolaborateri ili čak agenti agresora, onda oni nemaju jednaka moralna prava sudjelovati u uređenju svoje države (BiH), kao što ih imaju žrtve. Zbog toga je Hrvatska morala i mora inzistirati na depolitizaciji optužnica. Zazivanje inkriminiranja „agresije“ korak je u suprotnom smjeru!

Taj pojam nužno ima političku dimenziju. Ima, naime, mnoštvo primjera, koji pokazuju kako se oko značenja pojma „agresija“ nije lako složiti. Primjerice, SAD su u jesen 1942. održavale normalne diplomatske odnose s Pétainovom Francuskom, pod čijim je vrhovništvom bilo veliko područje sjeverne i sjeverozapadne Afrike. Francuska je formalno bila neutralna, iako se njezina pozicija nesumnjivo može označiti „naklonom neutralnošću“ u odnosu na Osovinu. Unatoč diplomatskim odnosima, u studenome 1942. savezničke snage pod američkim vodstvom

izvršile su invaziju na taj dio francuske države. Operativni zapovjednik operacije „Baklja“ (*Torch*), kasniji američki predsjednik Dwight Eisenhower, u svojim uspomenuama nimalo ne dvoji o tome, da je taj pothvat ne samo *u pravnom smislu* bio agresija, nego je *i stvarno imao takve značajke*, budući da su mjesne francuske građanske i vojne vlasti savezničku invaziju dočekale – oružanim otporom. Tko bi se – osim tadašnje osovinske propagande – usudio Amerikance optužiti za agresiju na neutralnu Francusku?

Ili, još rječitiji primjer: novija historiografska istraživanja pokazuju kako ima ozbiljnih razloga za zaključak da je Treći Reich napadajem na SSSR 22. lipnja 1941. prevenirao sličan sovjetski udar. Ako bi se te ocjene dodatno potvrdile i dokazale, pa bi njemački napadaj na SSSR izgubio pravnu kvalifikaciju „agresivnog rata“, bi li to išta izmijenilo na zločinima koje su njemačke snage na Istoku počinile? Ili, spomenimo bliži slučaj: intervencija NATO-a protiv Srbije zbog shvatljivih je razloga uživala, vjerojatno, simpatije velike većine Hrvata. Čitav svijet je osuđivao Miloševićev režim, pa je napadaj na nj lako mogao i u Hrvatskoj naći moralnu potporu. No, je li akcija NATO-a bila „agresija“ ili ju se može okvalificirati kao dopušteni čin u ime obrane ljudskih i manjinskih prava kosovskih Albanaca? Je li savezničko bombardiranje mostova i željezničkih kompozicija u Srbiji, s ogromnim brojem civilnih žrtava, zločin zato što je to doista zločin (makar Tužiteljstvo ekspresno odlučilo da podloge za progon savezničkih zapovjednika nema!), ili nije zločin, zato što to nije „agresija“? Ili, još noviji primjer: je li američka intervencija u Afganistanu i Iraku „agresija“ ili „preventivna intervencija“ motivirana tobožnjom zaštitom ljudskih prava?

Već na ovoj, dakle, sasvim prizemnoj razini postaje bjelodano, da je pojam „agresije“ puno nejasniji nego što se to čini, a njegove kaznenopravne implikacije neusporedivo složenije nego što bi se to s političkih govornica htjelo kazati.

Očito je, da dr. Granić u svome površnom pristupu mijesha „agresiju“ i „vođenje agresivnog rata“ (tj. zasnivanje, pripravljanje, planiranje i poticanje navalnoga, agresivnog rata). Potonje je, u sklopu priprema za suđenje nacional-socijalističkim vođama, sankcionirano Londonskim sporazumom četiriju velesila od 8. kolovoza 1945., i nije svrstano u ratne zločine, nego u zločine protiv mira. Za to djelo se sudilo u Nürnbergu, pa nije bilo zapreke da se uvrsti i u Statut MKSJ-a.

No, time bi se opet otvorila vrata politizaciji, jer je za utvrđenje kaznene odgovornosti pojedinca za to djelo nužno odlučiti o prejudicijelnom pitanju: je li rat imao značaj agresivnoga ili obrambenoga. Opet se, dakle, vraćamo na „agresiju“ kao kategoriju međunarodnoga javnog prava. I opet zaboravljamo da se ta kategorija u obliku hrvatske „agresije na BiH“ provlači u nizu teza tužiteljstva, predstavnika tzv. međunarodne zajednice, pa i hrvatskih svjedoka („pokajnika“).

MKSJ i politička manipulacija

Nije nikakvo čudo, da Granić svojim referatom aspirira na simpatije publike. Čudo je, da je ta ista publika zaboravila, što se zapravo dogodilo u vrijeme kad je upravo on određivao strategiju hrvatskog odnosa prema Tribunalu.

Nijednu od problematičnih epizoda iz toga razdoblja Granić nije spomenuo, pa je korisno i njega i sve nas podsjetiti na ono što se događalo od siječnja 2000.

Prvo, političkim i medijskim pritiskom stvorena je atmosfera u kojoj je bilo nemoguće ozbiljno preispitivati ulogu i djelovanje MKSJ-a. Svaka kritika, osim one umjerene i kozmetičke koja je dolazila iz *imperatorskih* redova, proglašavana je ultranacionalističkim osporavanjem same mogućnosti da su i Hrvati mogli počinuti zločin. Oni koji su se pokušavali suprotstaviti medijskoj hajci, na stranicama tzv. neovisnog tiska u boljem su slučaju strpani u prvu polovicu XIX. stoljeća, a u lošijem – po receptu dostojanstvenog nam i kompetentnog predsjednika – u jednu žutu kuću u zapadnom dijelu Zagreba.

Naruku takvoj kampanji išla su kvazirodoljubna naklapanja samozvanih stručnjaka, da nema zločina pri obrani države, kao i činjenica, da je doista propušteno puno prigoda, da se kazne izravni počinitelji, koji su svoje patološke i kriminalne nagone znali zaodijevati u nacionalne barjake i rodoljubne povike.

Međutim, od siječnja 2000. na te stvarne boljke hrvatskog društva nije se ukazivalo kao na anomalije i ekscese, nego ih se je pretvaralo u tobože smišljeni sustav. Uporno se stvarala predodžba, da je zločince i kriminalce nadahnio, potaknuo i štitio hrvatski državni vrh. Upravo u takvoj strategiji stigmatizacije čitavoga hrvatskoga vojno-političkog vrha bilo je moguće zahtijevati stavljanje izvan zakona čitavih političkih stranaka i političkih skupina, te stvarati klimu koja se obično naziva „kriminalizacijom Domovinskog rata“.

Drugo, odmah nakon preuzimanja vlasti, koalicijska je vlada donijela odluku, da se Tužiteljstvu omogući neograničen i neselektivan pristup dokumentaciji koja je većinom nosila oznaku državne i vojne tajne. To je slučaj bez presedana u svjetskoj povijesti. Takva je odluka apsolutno političke naravi i nije ju moguće braniti pravnim argumentima. Naime, povodom naloga Hrvatskoj (*subpoena*) u predmetu *Blaškić*, Žalbeno vijeće MKSJ-a u listopadu 1997. postavilo je do danas neokrznute standarde o obvezi države da omogući pristup svojim arhivima. Prema toj odluci, država je u smislu Pravila 54 Pravilnika o postupku i dokazima, obvezna dati strankama na uvid

dokumente, ako su oni specificirano navedeni, ako se učini uvjerljivim da su relevantni i ako nisu prekobrojni („ne može se tražiti predaja stotina dokumenata...“).

Nije, dakle, postojala pravna obveza da Hrvatska postupi onako kako je postupila, dajući na raspolaganje Tužiteljstvu tone dokumenata, prepuštajući mu time da ih koristi po vlastitoj volji i u svrhe koje s izvornim zahtjevom nemaju nikakve veze (*fishing expedition*). Štoviše, takvim su postupkom Vlada i Granićev savjet za suradnju izravno prekršili niz međunarodnih i domaćih pravnih propisa, jer su javnima faktično učinjeni dokumenti koji su irelevantni za vođenje kaznenih postupaka pred MKSJ, i koji su po svim kriterijima morali ostati nedostupni javnosti.

S jedne strane, to su dokumenti koji otkrivaju sastav, strukturu i *modus operandi* hrvatskih državnih vlasti i pogotovo obavještajnih službi, što se u svakoj normalnoj državi smatra nedodirljivim područjem. S druge strane, to su dokumenti čijim se otkrivanjem bitno vrijeđaju prava pojedinca na privatnost i zaštitu ugleda i dostojanstva, poput, recimo, sirovih obavještajnih izvješća o stvarnim ili navodnim svojstvima pojedinaca, njihovim spolnim preferencijama ili uopće o pojedinostima koje mogu povrijediti njihovo dostojanstvo i čast, a s povredama međunarodnoga humanitarnog prava nemaju apsolutno nikakve veze.

Otkud pravo haaškim istražiteljima i obranama optuženika, da dođu u posjed, recimo, sirovoga i neprovjerenog obavještajnog izvješća, prema kojemu je kakav lokalni dužnosnik homoseksualac, ili ima ljubavnicu, ili jednostavno voli izbliza pogledati boju državnog novca? Kakve to veze ima sa suđenjima u Haagu? Nikakve. Ali nema sumnje da ima veze sa zakonitošću rada državnih tijela, kao i s ranjivošću tako diskreditiranog pojedinca, kojega je onda moguće na razne načine ucjenjivati. Hrvatska je tako pretvorena u razbojište po kojem harače stotine stranih obavještajaca.

O činjenici, da je stranim obavještajnim službama – od kojih neke nisu na posljednjem mjestu odgovorne osobito za sukob Hrvata i Muslimana – dopušteno legalno djelovati na području Republike Hrvatske, suvišno je raspravljati. Mala je Kraljevina Srbija 1914. radije prihvatila rat s Austro-Ugarskom, nego dopustila poniženje kakvo sebi iz dana u dan dopušta Hrvatska.

Povrh toga, uz izravno kršenje međunarodnih i nacionalnih normi, stranim je televizijskim postajama i obavještajnim službama omogućen pristup najprije tzv. Šuškovu arhivu (tj. pismohrani pomoćnika ministra obrane za sigurnosne poslove), a onda i tzv. Tuđmanovu arhivu (dokumentaciji iz Ureda Predsjednika i tzv. predsjedničkim transkriptima). Predsjednik Republike je i izravno, bez obvezatnog posredovanja Vladina Ureda za suradnju, stavio Tužiteljstvu na raspolaganje veliki broj dokumenata. Slaba je pritom utjeha, da je Ured za suradnju, kojemu je

Granić bio izravno nadređen, u nizu slučajeva dostavio Tužiteljstvu veće količine dokumenata, a da ti dokumenti pritom nisu precizno (p)opisani. Drugim riječima, i Ured Predsjednika i Savjet za suradnju podjednako su se neodgovorno ponašali kako glede zaštite nacionalnih interesa, tako i glede zaštite prava pojedinca.

Treće, i Granićev Savjet za suradnju (dakle, Vlada) i Tužiteljstvo nedvoumno su potvrdili političku motivaciju svog postupanja, kad je razmjenom pisanih isprava između Carle Del Ponte i dr. Gorana Granića uglavljeno, da se generalu Norcu ne će suditi u Haagu. Može biti otvoreno pitanje, je li Tužiteljstvo ikad doista kanilo Norca izvesti pred haaško sudište, ili je time samo testiralo spremnost Vlade na servilno ponašanje, ali je neprijeporna činjenica, da je takav sporazum – o kojemu je Račan otvoreno govorio u razgovoru za jedan zagrebački dnevnik – postignut u svjetlu splitskih demonstracija iz veljače 2001. Račanova se je Vlada pobojala nereda u zemlji i nesagledivih posljedica političke homogenizacije oporbe, pa su poduzeti koraci kako se tako slabu Vladu ne bi doista destabiliziralo. Profitirao je, bar prividno, general Norac.

No, ako imamo na umu da je takav, političkim razlozima motiviran aranžman, postignut kod generala Norca, onda je suvišno raspravljati o razlozima zbog čega pred MKSJ nije optužen Veljko Kadijević, Blagoje Adžić i sl., a zašto je vrlo blago kažnjena Biljana Plavšić. A ako je o tome, zbog previše očitih razloga, suvišno raspravljati, suvišno je i dalje gubiti vrijeme na dokazivanje političke motivacije optužnica.

„Operacija Blaškić“

Haag je neprekidno bio sredstvo unutarnjopolitičkog obračuna. Tim se oružjem Račanova vlada, posredovanjem Granićeva Savjeta za suradnju, trajno i obilno koristila. Odmah nakon dolaska na vlast prionulo se operacionalizaciji plana da se suđenje i osuda generalu Blaškiću upotrijebi za *demontažu Tuđmana*.

Prvi korak je bilo naglašeno povlaštenje Blaškića i njegove obrane: od svih optuženih Hrvata iz BiH, za hrvatsku vlast i za hrvatsku javnost postojao je samo general Blaškić, koji je proces osamostaljenja Hrvatske pratio kao „komandant gotovih snaga“ JNA u Postojni, a razaranje Vukovara i Dubrovnika iz sigurnosti austrijskih pivnica. Ostalima je namijenjena uloga žrtava za odstrjel, jer se nisu uklapali (odnosno: nisu se htjeli uklopiti) u političke igre novog režima.

Zauzvrat, Blaškićeva se je obrana skoncentrirala na dokazivanje ne Blaškićeve nevinosti, nego – Tuđmanove odgovornosti. *Leitmotiv* te obrane sadržan je u izričitoj tvrdnji iz javne verzije Blaškićeve žalbe, da su za zločine koji se stavljaju na teret Hrvatima iz Srednje Bosne, odgovorni radikalni hrvatski nacionalisti

inspirirani iz Zagreba. Za potkrjepu te insinucije, Blaškićev je branitelj Anto Nobile, javno izrazio zahvalnost svom prijatelju i suradniku – Josipu Perkoviću.

Ne treba čuditi, da je Tužiteljstvo objeručke prigrlilo tu tezu, iako je vrlo dobro znalo, da u Srednjoj Bosni nikad nije bilo snaga Hrvatske vojske, i da su se tamošnji tragični događaji zbili bez ikakva dosluha sa Zagrebom. Tužiteljstvo tradicionalno i ne uvijek lojalno koristi sve ono što mu se ponudi.

Ono što bi zasluživalo čuđenje, nešto je drugo: kad je Blaškić sa svojim srebrnjacima u ljeto 2004. sletio na zagrebačko uzletišće, dočekala ga je euforična masa tzv. hrvatskih nacionalista zaogrnutih barjacima. Uslijed intelektualne tromosti i političke kratkovidnosti, oni su kao krupnu pobjedu proslavljali drugostupanjsku odluku u predmetu Blaškić, iako je ona po svemu bila optužnica protiv svega onoga što su oni htjeli braniti. I zato nije lako ocijeniti, tko zaslužuje više sažaljenja: osuđeni general Blaškić ili oni koji su ga nosili na ramenima...

Dr. Granića, njegova šefa Račana i predsjednika Mesića takav rasplet nije začudio. Ta, oni su već 2001./02. otvoreno najavljivali kako će „spasiti“ odnosno „osloboditi“ Blaškića. To nisu bila neozbiljna obećanja neodgovornih političara, nego početak kapitaliziranja jednoga političkog aranžmana, zbog čije je provedbe počinjen veliki broj nezakonitih radnji.

O njima dr. Goran Granić u svom referatu ne iznosi ni slova, iako se čini, da se i njegov glas morao čuti u sklopu optužbi da je drugostupanjska (formalno osuđujuća, ali stvarno oslobađajuća) presuda protiv Blaškića utemeljena na seriji manipulacija i krivotvorina. Iako su jedan krak te operacije provodili u prvom redu tadašnji suradnici predsjednika Mesića, ona dr. Graniću nije ostala nepoznata, niti mu je mogla ostati nepoznata. Drugi krak je, naime, bio pod njegovim izravnim nadzorom, a izveli su ga njegovi stranački kolege uhljebljeni u Ministarstvu obrane.

Mnoge od manipulacija razotkrit će se u postupku protiv Paške Ljubičića, koji predstavlja svojevrsnu kolateralnu žrtvu operacije Blaškić. Ljubičić je u rujnu 2006. iz Haaga prebačen u Sarajevo, gdje će mu se suditi. Nikad nitko u Hrvatskoj nije prstom maknuo zbog toga, što je punih pet godina proveo u pritvoru, čekajući na suđenje, niti će se tko upitati, zašto nije suđen u Haagu, gdje je od 1996. do 2002. već održana serija postupaka protiv Hrvata iz Srednje Bosne, pa nije bilo nikakva vidljiva razloga, da se sa suđenjem oteže.

A sve je imalo dublju, naizgled nedokučivu svrhu. Razumije se da tzv. neovisno novinstvo nikad nije pokazivalo interesa da se – ukazivanjem na niz problema i odluka u Ljubičićevu postupku – naruši brižno građena slika o Blaškićevoj obrani (ne zbog samog Blaškića, nego zbog cilja kojemu je on imao poslužiti). O vlastitom ponašanju u svezi s tim predmetom dr. Granić, dakako, ne govori ni slova.

No, to ne znači da će ono zauvijek ostati tajna. Naprotiv!

Ne će se, dakle, moći vječno skrivati, da je upravo s njegovim potpisom Vlada bila izvorno Ljubičiću dala jamstva za privremeno puštanje. No, nekoliko dana nakon izdavanja tih jamstava, u Zagreb je doputovala glavna haaška tužiteljica. Dan nakon njezina odlaska iz Zagreba, Vlada Republike Hrvatske (s potpisom dr. Gorana Granića!) povukla je svoja jamstva. A u međuvremenu se nije dogodilo baš ništa, osim Del Pontina dolaska u Zagreb! Sve su činjenice i svi pravni odnosi ostali nepromijenjeni, ali je Vlada preko noći promijenila svoje mišljenje, praveći se da ne shvaća kako se tu ne radi samo o Paški Ljubičiću, nego o ozbiljnosti i dostojanstvu vlade jedne države koja bi htjela biti suverena!

Kamo sreće, da je sve ostalo samo na tome, ilustrativnom, ali objektivno ne previše važnom pitanju.

Kao što je spomenuto, odmah nakon preuzimanja vlasti, Račanova je vlada preuzela dokumentaciju Hrvatskog vijeća obrane, koja je u najvećoj mjeri bila smještena u ratnoj luci Lora, kako bi Tužiteljstvu omogućila neselektivan pristup. No, prije predaje Hrvatskome državnom arhivu, po nalogu Joze Radoša i Mladena Ružmana, izdvojen je i sklonjen dio gradiva. To izuzimanje obavljeno je bez ikakve specifikacije i ne možda po (legitimnom!) kriteriju zaštite nacionalnih interesa, nego zbog zaštite vrlo partikularnih interesa odnosno izvedbe *operacije Blaškić*.

Nakon što je Ljubičićeva obrana došla u posjed dokaza o toj manipulaciji, više od godinu dana pokušavala je diskretno doći do toga gradiva. Budući da je Savjet za suradnju tvrdio da ono ne postoji, a suđenje Ljubičiću se primicalo, od Raspravnog je vijeća zatraženo izdavanje obvezujućeg naloga Republici Hrvatskoj.

Prema odluci Granićeva Savjeta za suradnju, Vlada nije ni pokušala izjaviti žalbu protiv odluke kojom je obvezana Ljubičićevoj obrani predati zatraženu i specificiranu dokumentaciju. U nekoliko je navrata i dostavila jedan njezin dio (iako je prije tvrdila da ona ne postoji!), ali se oglašivala o zahtjeve obrane, da joj se na raspolaganje stavi cjelokupno gradivo, i da se sankcioniraju osobe odgovorne za radnje koje i po hrvatskim propisima predstavljaju kazneno djelo. U jednom je trenutku Ministarstvo obrane pokrenulo stegovni postupak protiv jednog od nisko rangiranih operativaca, koji su sudjelovali u izuzimanju dokumentacije, ali je taj postupak obustavljen nakon svega nekoliko mjeseci.

Epizoda ima i svoje naličje: iako je raspolagalo nepobitnim dokazima, da se manipulacije arhivskim gradivom događaju i u mesičevsko-račanovskoj eri, zanimljivo je, da ni Raspravno vijeće nije pokazivalo interesa za odgovorne osobe...

Sredinom prosinca 2003. bilo je zakazano usmeno ročište u žalbenom postupku protiv generala Blaškića. Par tjedana ranije održani su izbori u Hrvatskoj, ali do primopredaje vlasti još nije došlo. Dva dana prije početka te sjednice, ministrica obrane odlazeće vlade, Željka Antunović, predala je Hrvatskomu državnom arhivu više od 350 registratora arhivske dokumentacije iz arhivskih fondova „Tihomir Blaškić“, „Dario Kordić“ i dr. Riječ je upravo o dijelu arhivske dokumentacije, za koju je Granićev Savjet za suradnju s MKSJ godinama tvrdio da – ne postoji, a Jozo Radoš i družina su piscu ovog teksta, kao Ljubičićevu branitelju, prijeli kaznenim progonom zbog tobožnje klevete!

Pripovijest nije završila primopredajom te dokumentacije. Bilo je, naime, razumno očekivati da će Tužiteljstvo brže-bolje prionuti pregledu te dokumentacije, ne bi li ju možda iskoristilo u žalbenom postupku protiv Blaškića, budući da Pravilnik o postupku i dokazima u određenim slučajevima dopušta i uvođenje novih dokaza. No, Tužiteljstvo za tu dokumentaciju nije pokazivalo nikakva interesa, iako je Blaškićeva obrana mahala tobožnjim novim „svjedocima“ i navodnim novim ispravama, među njima i tzv. izvješćem MUP-a o zločinu u Ahmićima, koje se pokazalo najobičnijom manipulacijom izvedenom u sprezi Blaškićeve obrane i dijelova obavještajnih struktura.

Već sama činjenica da je Račanova vlada tih 350 registratora brižno skrivala, kao i tehnički naziv arhivskih fondova, morali su sugerirati da je riječ o dokumentima koji mogu biti važni. Ipak, Tužiteljstvo je njihovu pretragu počelo svega nekoliko dana prije donošenja drugostupanjske odluke, tj. u vrijeme kad je ona već donesena i bar u pretežnoj mjeri – napisana.

Zašto je Tužiteljstvo čekalo šest mjeseci i na taj način favoriziralo, zapravo zaštitilo Blaškića?

Odgovor na to pitanje jednak je odgovoru na pitanje, zašto je zahtjev za revizijom Blaškićeve drugostupanjske osude sastavljen na brzu ruku i predan neposredno pred istek jednogodišnjega roka, i to u vrijeme kad je krajnji rok za završavanje Tribunala već definiran. Tvrdnje u tom zahtjevu, da je Blaškićeva žalba potkrijepljena krivotvorinama, u hrvatskim je medijima izazvala vrlo ograničenu pozornost, pa se medijska prašina slegla za svega nekoliko dana.

Ne računajući zadarski *Hrvatski list*, nikomu nije palo na pamet, da su ključni prizori te sage već odigrani u predmetu Ljubičić: svi su se potrudili previdjeti i zaboraviti, da netko mora platiti račun za ostvarenje zajedničkog cilja račanovsko-mesićevske klike i Tužiteljstva MKSJ-a. Malo tko i danas vidi, da nam od te simbioze i danas trnu zubi. I još će...

Zaključak

MKSJ u Haagu godinama polarizira hrvatsku javnost. Odnos prema tom sudu u pravilu se poistovjećuje s odnosom prema uljuđenome pravnom poredku, pa je i argumentacija suprotstavljenih strana primarno političke naravi. To nije nikakvo čudo: sve oko Tribunala duboko je politizirano: on je osnovan iz političkih motiva, političkom odlukom Vijeća sigurnosti UN, i s političkim poslanjem. Mnogi potezi Tužiteljstva duboko su impregnirani političkim motivima, razlozima i predrasudama, a svi su imali političke posljedice u državama nastalima na području bivše SFRJ.

I postupci hrvatske vlade naglašeno su politički: političkim je razlozima motiviran Ustavni zakon o suradnji, političkim razlozima motivira se servilno postupanje državnih vlasti.

Napokon, i odluka o zatvaranju Tribunala političke je naravi: prema toj odluci VS UN (a ne samo prema pravnim standardima, Statutu i Pravilniku o postupku i dokazima), moraju se ravnati sudska vijeća, koja to mogu postići samo kresanjem prava optuženika.

Već mjesecima smo svjedoci kako je u suđenju hercegovačkoj šestorci otežan položaj obrana, time što je bitno ograničeno pravo na ispitivanje svjedoka: s jedne strane sva šestorica imaju jednako vremena za unakrsno ispitivanje koliko ga ima Tužiteljstvo, a s druge strane bit će ograničen broj svjedoka koje mogu pozvati. Uz još neke problematične procesne odluke Raspravnog vijeća, takvi su kriteriji postavljeni ne s kaznenopravnom argumentacijom, nego s obzirom na – politički stav VS UN. Jednaka ograničenja imaju obrane srpskih optuženika, a mora se očekivati da će se slične stvari događati u procesu Gotovini, Markaču i Čermaku. To će trajno ostaviti mrlju na svim presudama, ma kakve one bile.

No, mnoge su poruke i mnoga utvrđenja tog Tribunala višestruko korisni. Uza sve nedostatke, on će unaprijediti međunarodno kazneno pravo, a dokumentacija koja je prikupljena omogućit će i olakšati buduća historiografska, politološka i pravna istraživanja.

Za našu je temu najvažnije, da će zbog svega toga biti moguće lakše sagledati propuste i površnosti s hrvatske strane, jer: mnoge bi ucjene i zloupotrebe bile nemoguće, da je s hrvatske strane bilo dostojanstva, hrabrosti i stručnosti.

(Politički zatvorenik, br. 179, veljača 2007.)

MILORAD DODIK KAO PREDSTAVNIK HRVATA?!?

Kao da nema te klopke u koju Hrvati ne će upasti, samo ako im se umota u solidan celofan.

Jednoj od njih svjedočimo posljednjih tjedana, kad se Milorad Dodik, jedan od ključnih ljudi tzv. Republike Srpske, tvorevine izrasle na genocidu, nameće kao svojevrsni glasnogovornik hrvatskih težnja i interesa u Bosni i Hercegovini.

U nekoliko razgovora za visokonakladne hrvatske novine, Dodik ustrajno ponavlja jeftine trikove, koji se dadu sažeti u naslov iz *Globusa*: „I Hrvati moraju dobiti svoj dio Bosne“. Da bi stvar ispala uvjerljivijom, u jednome visokonakladnom dnevniku on, bez ikakva dokaza, pa čak i bez pobleže naznake, sugerira hrvatskoj javnosti kako Bošnjaci-Muslimani „nude Srbima dogovor iza leđa Hrvata“, ali – eto – Dodik i bosanski Srbi su ti, koji brane hrvatske interese, pa oni na takve bošnjačke prijedloge ne će pristati. I onda, kao vrhunac svega, u tobožnjoj anketi *Večernjeg lista*, koji čitaju isključivo ili bar pretežito Hrvati, on – navodnim glasovima čitatelja – bude proglašen osobom godine!

Nijedna laž ne bi mogla funkcionirati da nema bar minimalnu unutarnju logiku. U ovom slučaju, ona počiva u činjenici da se Hrvati u BiH doista osjećaju frustriranim i neravnopravnim. Nema pouzdanih ni ozbiljnih studija o tome, koliko je taj osjećaj frustriranosti stvarno utemeljen, a koliko je posljedica subjektivnog dojma, koji je izrastao iz rata i koji pojačavaju unifikatorske tendencije u bošnjačko-muslimanskom korpusu. No, i u jednoj i u drugoj varijanti on je čimbenik s kojim se mora računati.

Slijedom toga bi jedan dio Hrvata u BiH, osobito oni koji računaju da bi se sa svojim dvorištem našli u tzv. trećem entitetu, nesumnjivo – i razumljivo – istog trenutka prihvatio preustroj BiH na način da se stvori hrvatski pandan Republici Srpskoj. Kako bi se povukle granice tog entiteta i kakva bi pritom bila sudbina Hrvata u Srednjoj Bosni, Sarajevu, Usori ili Žepču, a osobito kakve bi bile perspektive takvog razvoja, nitko zapravo ne zna, niti se time zamara.

Iz takvih težnja jednog dijela bosansko-hercegovačkih Hrvata (koje su, uostalom, legitimne), u ovome trenutku najviše profitiraju bosanski Srbi.

Što je političko vodstvo bosanskih Srba stvarno spremno dati Hrvatima, zorno pokazuju političke i demografske prilike u tzv. Republici Srpskoj: ona je tako temeljito očišćena od Hrvata (i Bošnjaka), čiji se povratak onemogućuje najrazličitijim metodama, da se s razlogom čini kako su bosanski Srbi iz nedavnog rata izišli kao potpuni pobjednici. Zbog toga, kad se zalažu za treći, hrvatski entitet, oni se zapravo bore za opstanak Republike Srpske. A kad se u tobože hrvatskim novinama promiču stajališta Milorada Dodika, i kad se njega u podešenim raspitima proglašava osobom godine, onda se time šalje jasna poruka ne samo međunarodnoj zajednici i bošnjačkoj većini u Federaciji BiH, nego se i Hrvatima daje znak, da se sprema na napuštanje Bosne.

A čini se da bi ovdje bila primjerenija ona prastara pouka: boj se Danajaca i kad darove nose...

(Politički zatvorenik, br. 180, ožujak 2007.)

ZAGREBAČKI NADBISKUP NAPOKON U BLEIBURGU!

Desetak je godina nakon sloma komunizma i raspada Jugoslavije trebalo čekati, da komemoriranju hrvatske tragedije u svibnju 1945. na bleiburškom polju nazoči jedan biskup. Iako su nadnevcima obilježavanja tih i sličnih tragičnih događaja svima dobro poznati, u nekoliko je navrata i Hrvatskomu društvu političkih zatvorenika s mjerodavnih mjesta odgovoreno, da biskup ne može predvoditi misu na Bleiburgu ili nad Jazovkom „zbog ranije preuzetih obveza“.

Makar na Križnome putu u ime Hrvatske i za Hrvatsku nisu stradavali samo katolici, takav se je sofizam mogao i morao iščitavati na samo jedan način, na način koji nije sokolio ni hrvatske katolike, ni nekatolike Hrvate: ono što im se htjelo prikazati kao mudrost, redovito su shvaćali kao kukavičluk. U svakom slučaju, jugoslavenski su *antifašisti* i u tome nalazili potvrdu, da bleiburške žrtve ne zaslužuju pijetet, jer se – kako reče Darko Bekić – „narodne izdajice i prezrene zločince“ ne može izdati, pa vjerojatno ni nepravedno kazniti.

Sredinom veljače ove godine priopćeno je, pak, da će zagrebački nadbiskup, kardinal Josip Bozanić, prvi put predvoditi misno slavlje na Bleiburgu. Tamo, izgleda, ni privatno nije ranije bio (bar tako se dade razaznati iz medijskih procjena). S nestrpljenjem čekamo, što će predsjednik Hrvatske biskupske konferencije kazati za koji dan u Bleiburgu, a dotad pozdravljamo njegovu novootkrivenu odlučnost.

Uostalom, u Bleiburgu je već bio i žrtvama se javno poklonio i Ivica Račan. Ne smije zagrebački nadbiskup za njim previše zaostajati, zar ne?

(*Politički zatvorenik*, br. 181, travanj 2007.)

ŠTO ZAPRAVO ZNAČI ORKESTRIRANA NARICALJKA NAD ODROM DRUGA IVICE RAČANA?

Koliko sablažnjiva, toliko i ilustrativna bila je koncelebrirana tužaljka nad odrom druga Ivica Račana.

Kao da je vrijeme stalo. Plakali su i jadikovali za njim njegovi politički i stranački sljedbenici, sve su se novine zavile u crno (kao u doba kad je umro „drug Tito“ ili kad je „drug Vladimir Bakarić“ zaboravio disati), a dirljive riječi, pune hvale i priznanja, uputili su mu visoki predstavnik za zapadni dio Zapadnog Balkana, dr. Ivo Sanader, i njegov najbliži suradnik Vladimir Šeks, koji su Račana ne tako davno – u lovu na glasove naivnih birača – na splitskoj rivi i na osječkom Starčeviću trgu zapjenjeno zvali „malim Jovicom“, a predsjednika Mesića „Stevanom“.

Svi su se suglasili s onom Mesićevom, da Račana više nema, ali da njegov duh živi. I poslije Račana – Račan!

Činilo se, da se u tuzi za Ivicom Račanom ujedini čitava Hrvatska. Ako je bilo nekoliko disonantnih tonova, oni su dolazili iz redova političkih autsajdera (poput Ivana Zvonimira Čička, koji je točno, ali tek uzgred primijetio kako se uljepšava i krivotvori Račanova uloga u slamanju Hrvatskog proljeća), ili novinara koji nisu zaboravili da ih je Račan krajem osamdesetih marginalizirao zbog novovjekih „lijevih skretanja“ (Jelena Lovrić).

Ta udružena žalopojka nad Račanom ne da se niti se smije objašnjavati onom poznatom antičkom sentencom, da se o mrtvima govori samo dobro.

Javne osobe na tu povlasticu nemaju pravo. Političari koji su upravljali sudbinom nacije, nemaju pravo očekivati da će ih se nakon smrti častiti već samim time što više nisu među živima. Izabravši javno, političko djelovanje, izabrali su stalno (dakle, i posmrtno!) sučeljavanje s kritikama, neslaganjem i negiranjem.

Tako je, na određeni način, zapravo bilo i u Račanovu slučaju. Ne treba se zavaravati, jer: nekadašnji njegovi protivnici ni ne slave Račana da bi njemu odali poštovanje, nego da bi i na taj način svijetu („međunarodnoj zajednici“) demonstrirali svoju spremnost na reviziju vlastitih pogleda i pripravnost na posvemašnju poslušnost. Time, naime, što pokazuju da vole sve što gospodari cijene, pokazuju da su dorasli biti namjesnicima Hrvatske.

Drugim riječima, na Sanaderovu i Šeksovu kuknjavu za Račanom, u kojoj nije sadržan ni trunak kritike Račanove vladavine od 1972. do 1990., pa opet od 2000. do 2003., ne treba reagirati pitanjem, koje je koliko ogorčeno, toliko i retoričko: zašto njih dvojica, skupa sa svojim sljedbenicima, kolektivno ne pristupe Socijaldemokratskoj partiji Hrvatske (uostalom, Šeksova je dugogodišnja članarina – poput one kaplje iz Cesarićeva „Slapa“ – ugrađena u nekretnine iz čijih prihoda ta stranka financira svoje projekte, pa predsjednik Sabora ima alikvotni dio u svim postignućima Račanove stranke!).

To je pitanje promašeno, jer ne postoji ni Račanova ni Sanaderova politika, niti postoje ideološke-političke razlike između SDP-a i HDZ-a: postoje politički amorfnji poslušnici umotani u različite celofane, koje se po potrebi mijenja kako bi se ostvarili kratkoročni, taktički ciljevi (npr. nadzor nad tzv. desnicom i braniteljskim udrugama u razdoblju kad je potrebno povući jake, a potencijalno nepopularne poteze, poput izručenja generalâ, daljnje „detuđmanizacije“ i pojačane *zapadnobalkanske* integracije).

Koncelebrirana tužaljka za Račanom u tom je smislu tužaljka nad suvremenom Hrvatskom.

Način na koji se od Račana hoće stvoriti mit, ilustrira način na koji se demitologizira Hrvatska. Ako je Ivica Račan svijetli lik u hrvatskoj povijesti i putokaz budućim naraštajima, onda doista nema vrijednosne razlike između Hrvatske i Jugoslavije.

Jer, Račan je pretežan dio svoje političke karijere posvetio upravo borbi protiv Hrvatske i njezinih temeljnih interesa.

Danas mu se u zasluge pripisuje nekoliko navodno ključnih epizoda.

Prvo, da nakon sloma Hrvatskog proljeća nije spadao u jastrebove ni u zagovornike drastičnih mjera. Drugo, da je presudno utjecao na odluku, da „hrvatska delegacija“ napusti XIV. kongres Saveza komunista Jugoslavije. Treće, da je odlučujuća bila njegova uloga u donošenju odluke o raspisivanju prvih višestranačkih izbora, i četvrto, da je izbornom pobjedom 2000. demokratizirao Hrvatsku.

Nijedan od tih sudova ne može izdržati ozbiljniju kritiku.

Kaditi Račanu iz olovnih sedamdesetih godina, argumentom da bi netko drugi bio radikalniji u obračunu s hrvatskim nacionalizmom, znači prizivati asocijaciju na poznatu porugu znamenitoga srpskog satiričara Radoja Domanovića. Izrugujući se svojoj, onodobnoj Srbiji, u kojoj su se odličja dobivala za svakakve gluposti („Jedan je čiča odlikovan što je ostareo a nije umro“, drugi je „odlikovan što je prvi primetio i konstatovao, da se reč knjiga vrlo interesantno počinje sa k, a završava sa

a“), Domanović piše kako je neka služavka odlikovana, jer je u bogatoj kući ukrala samo dio zlatnine i srebrnine, a mogla je ukrasti – sve.

Istom se logikom može slaviti i Račana: u doba njegove vladavine progonjeno je samo nekoliko desetaka tisuća Hrvata, ubijeno je samo nekoliko hrvatskih političkih emigranata, samo je par stotina tisuća Hrvata otjerano na strana (g)radilišta, obustavljena je samo gradnja auto-ceste između Zagreba i Splita, zabranjeno je samo nekoliko desetaka knjiga i novina te je zatvoreno samo nekoliko književnika. Drugi bi možda dali ubiti više, više bi hapsili, više progonili, palili i uništavali.

I ako je to kriterij, onda Račan doista zaslužuje pohvalu. Nevolja je samo u tome, što se primjenom te iste logike može hvaliti i Hitlera i Staljina: možda bi Gregor Strasser i Lavrentij Berija bili još gori?!

Odluka o napuštanju XIV. partijskoga kongresa nije bila nikakav izraz hrabrosti i odlučnosti, niti je dokaz probuđene Račanove (i kompartijske) nacionalne svijesti. Tadašnje se je komunističko vodstvo Hrvatske našlo u položaju očajnika. Njemu je prijeto klasični državni udar u obliku „jogurt-revolucije“, a s velikosrpskim nacionalizmom i Miloševićevom bjesomučnom hajkom nije bila moguća nagodba ni kompromis, jer takav kompromis, za kojim se čeznulo u „Kockici“, Beograd nije htio. Napuštanje kongresa su, uostalom, potaknuli Slovenci (koji su dvoranu napuštali plaćući i za Jugoslavijom i za kompartijom), a to je za Račana i družinu bio jedini put političkog opstanka.

Upravo time je bila motivirana i odluka o raspisivanju slobodnih izbora (pri čemu su važniju ulogu od Račana imali Celestin Sardelić i Drago Dimitrović). Račan je htio dobiti potporu građana kako bi izbjegao Miloševićevu metlu, a ne kako bi izgradio građansku demokraciju i neovisnu Hrvatsku.

Predizborni materijali i izborna kampanja jasno svjedoče o tome. U tu je svrhu od Smiljka Sokola, služnika svakog režima, naručen izborni zakon koji je komunistima trebao jamčiti saborsku većinu, ali su se malko preračunali. I zato je neshvatljivo, da odluku o raspisivanju izbora 1990. danas u zasluge Račanu pripisuju isti oni, koji uglas tvrde, da bi Hrvatska 1991./92. i bez Franje Tuđmana izborila državnost, jer su ju u to doba dobili i neki koji ju nisu tražili (npr. Bosna i Hercegovina).

Interesantno je, da se ne služe istom logikom, pa ne pitaju, zar u vrijeme kad je tobože Račan donio hrabru i dalekovidnu odluku o raspisivanju izbora, komunistam nije bio već poražen na svjetskoj razini, Berlinski zid srušen, a Ceaușescuove su mrtve oči ostale zagledane u kruške koje su dozrele na stablima topola (tek kad se to dogodi, govorio je svojedobno *Conducător*, pobijedit će „kontrarevolucija“). Svagdje su, dakle, u svim komunističkim zemljama u to vrijeme raspisani izbori,

a jedino u hrvatskome slučaju za to povijesnu zaslugu ima – Ivica Račan. Što je previše, previše je!

U stvarnosti, komunisti su znali da se, za razliku od Miloševića, s netom legaliziranom oporbom mogu nagoditi: u najgorem slučaju će, u zamjenu za mirnu predaju vlasti, biti pošteđeni. I Tuđman je Račanu vratio dug: pošteđen je čitav upravno-politički i obavještajni aparat, nije bilo nikakve lustracije, a na idućim je izborima (1992.) izborni prag prvi i jedini put snižen na tri posto.

Samo zahvaljujući tomu SDP je ponovno ušao u Sabor. Iako je sabornicu demonstrativno napustio u odsudnome trenutku, time mu je pružena prigoda za povijesnu rehabilitaciju.

Račan i družina obilno su ju iskoristili: od komunističkih aparatčika i zagovornika diktature proletarijata prometnuli su se u tobožnje glasnogovornike liberalne demokracije i borbe za ljudska prava. Slično se je dogodilo i u drugim zemljama izišlima iz komunizma: tvorcima novoga svjetskog poredka odlučili su unaprijed, da su „bivši komunisti najbolji demokrati“. Jer, uvijek će biti poslušni i uvijek će biti na usluzi u borbi protiv vlastitog naroda.

Jedino što nitko nije mogao očekivati, da će ti narodi biti prisiljeni slaviti vlastite izdajice. No, kao da smo tek na početku toga puta...

(Politički zatvorenik, br. 182, svibanj 2007.)

ZAŠTO ŠUTI VISOKI PREDSTAVNIK, DR. IVO SANADER?

Kad je prije nekoliko mjeseci Predrag Peđa Matvejević proglašen krivim zbog uvrede odnosno klevete, *visoki predstavnik međunarodne zajednice za zapadni dio Zapadnog Balkana*, dr. Ivo Sanader, izrazio je zgražanje nad presudom, pače zabrinutost zbog tog izraza sudačke neovisnosti (jer, kako svojedobno reče *drug* Josip Broz, ne moraju se sudci baš držati zakona kao pijan plota).

Ruku na srce, tu je svoju zabrinutost visoki predstavnik izrazio „kao građanin“, pa borci za ljudska prava, demokrati, napredni mislioci i humanisti nisu našli potrebnim upitati se, nije li to kakav pritisak na pravosuđe.

Prošlo je više od mjesec dana otkad je kardinal Bozanić u Bleiburgu upitao, kako je moguće da nitko od jugoslavenskih partizanskih zločinaca nikada nije odgovarao. Prošlo je, recimo, više od devet godina od podnošenja kaznene prijave protiv Rade Bulata i družine.

Visoki predstavnik međunarodne zajednice za zapadni dio Zapadnog Balkana, dr. Ivo Sanader, nije – makar obazirući se na Bozanićeve riječi – izrazio nikakvo zgražanje niti kakvu zabrinutost.

Ni kao građanin.

E, pa, građani Republike Hrvatske, nemojte zaboraviti!

(*Politički zatvorenik* 183, lipanj 2007.)

„A ĀE JE MILORAD DODIK – MIŠA?“

Na stranice hrvatskih medija jedva se je probila vijest, da je zadnjega dana svibnja u banjalučkoj bolnici od posljedica premlaćivanja umro Ivo Bartulović.

Pokojni Bartulović bio je jedan od desetak povratnika u hrvatsko selo Barlovce u sjeverozapadnoj Bosni, koje je prije rata imalo oko 800 hrvatskih žitelja. Sredinom svibnja nepoznati je provalnik došao u njegovu kuću, nasmrt ga pretukao i opljačkao.

Malobrojni hrvatski povratnici ovaj su zločin shvatili kao jasnu poruku, kakva ih sudbina čeka u *bratskoj i nesvrstanoj* Republici Srpskoj.

Nakon svega par dana, o ovoj se je temi u Hrvatskoj prestalo razgovarati. Premijer Sanader ima prječih briga od sudbine Hrvata. Vodstvo SDP-a na čelu sa Zoranom Milanovićem i ne zna da oni postoje, osim kao glasači na izborima. Predsjednik Mesić se, koliko je poznato, nije uopće oglasio, iako nikad ne propušta prigodu solidarizirati se sa srpskim povratnicima, dojuriti u kakvo zabito selo ako tko baci kamen na „srpsku kuću“ ili ponuditi pomoć, ako koji Srbin odluči preseliti na obližnje stablo.

Zanimljivo je, da se je stvar ubrzo stinjala i u redovima *dežurnih rodoljuba*, koji će burno (i s pravom!) reagirati na svako diskriminiranje Hrvata u Federaciji BiH, ali će, za račun prijateljstva s bratskim srpskim narodom, ignorirati onih par stotina koji stenju u Republici Srpskoj.

To se zove načelnom politikom, zar ne!

A, eto, nije se oglasio ni Milorad Dodik – Miša, kojega su – u tobožnjoj anketi jednoga zagrebačkog petparačkog dnevnog lista – Hrvati u BiH nedavno proglasili političarom godine. Kakve novine, takav predsjednik i takva država...

(*Politički zatvorenik*, br. 183, lipanj 2007.)

POKUSNA UPOTREBA BOSANSKO-HRVATSKO-SRPSKO-CRNOGORSKOGA JEZIKA

Jedan od umjesnih i krupnih prigovora Međunarodnomu kaznenom sudu za bivšu Jugoslaviju sastoji se u činjenici da su tamošnji službeni jezici engleski i francuski. Tužitelji i branitelji moraju vladati jednim od tih jezika, dok se optuženici mogu služiti svojim jezikom koji je, ne računajući albanski i makedonski, nazvan „BCS“ odnosno „Bosnian-Croatian-Serbian“ ili: „bosansko-hrvatsko-srpski“.

Protiv upotrebe tog naziva i primjene nepostojećeg jezika su se, dakako uzalud, pobunili tek Dario Kordić i Vojislav Šešelj. Prvi je htio služiti se hrvatskim i na hrvatskome dobivati sudske materijale, drugi je izjavio kako su mu nerazumljive riječi poput „točke“, „zareza“ i sl.

U svakom slučaju, jezični eksperiment u Haagu pokazao se je uspješnim.

Pred kraj svibnja Hrvatska je akademija znanosti i umjetnosti upozorila kako s različitih razina Europske unije dolaze nagovještaji, da će se „narod zapadnog Balkana“ morati dogovoriti o korištenju jednoga, zajedničkog jezika, slijedom čega će se i ime tog jezika morati promijeniti. HAZU strahuje da se „vjerojatno sprema bošnjačko-crnogorsko-hrvatsko-srpski“.

Na to su se dramatično upozorenje oglasili aktualni komesar „Zapadnog Balkana“, Hido Bišćević, a medijsku mu je potporu pružio i stanoviti Željko Trkanjec, momak ljupka prezimena, inače nekadašnji glasnogovornik nekadašnjeg ministra Mate Granića. Obojica tvrde da HAZU nepotrebno dramatizira, jer da takve opasnosti jednostavno – nema.

I onda doznajemo da 18. lipnja 2007. u srcu Zagreba – inače glavnoga grada Hrvatske – počinje regionalna konferencija „Upravljanje prikupljanjem podataka i informacija“. U službenim materijalima konferencije navedeno je kako je organizirano simultano prevođenje na: albanski, bosansko-hrvatsko-crnogorsko-srpski, bugarski, makedonski i rumunjski jezik.

Iako se konferencija održava u Zagrebu, Vlada Republike Hrvatske je, treba li uopće kazati, svoje negodovanje izrazila tek kad su ju na to upozorili neki

novinari. Za nju je to pitanje sporedno, jer – za ulazak u EU spremni smo podnijeti „svaku žrtvu“!

U to spada i jezik, jer – „glavno da se razumemo“!

(Politički zatvorenik, br. 183, lipanj 2007.)

SANADER U OXFORDU: I MI ČESTITAMO!

Može li biti tužnije činjenice u novijoj hrvatskoj političkoj povijesti od one, da se premijer neovisne Republike Hrvatske javno pohvalio dostignućima svoje vlade na način da si je u ključne zasluge ubrojio i to, da je utjecaj hrvatskoga nacionalizma u javnome i društvenom životu smanjen na zanemarivu razinu?

I, što čitavoj stvari daje još bljutaviju dimenziju, učinio je to premijer na sveučilištu u Oxfordu, jednom od simbola britanske nadmoćnosti, koja se desetljećima, pa i u nedavnome Domovinskom ratu očitovala ne samo u posvemašnjem ignoriranju hrvatskih nacionalnih interesa, nego i u izravnome stvaranju političkih i psiholoških pretpostavki da se Hrvate stigmatizira na međunarodnoj razini, a onda da ih se gurne u suvišni, krvavi i tragični sukob s bosanskim Muslimanima.

Sanadera je na tradicionalno svibanjsko druženje sa studentima sveučilišta u Oxfordu pozvao Chris Patten, bivši visoki povjerenik Europske komisije za vanjske poslove i sadašnji rektor oksfordskog sveučilišta. Kako je izvijestila HINA 23. svibnja, Sanader je tog dana, koji će one starije podsjetiti na dane nošenja tzv. štafete mladosti, u Oxfordu izjavio: „Nacionalizam je još uvijek snažan u jugoistočnoj Europi, ali ne i u Hrvatskoj gdje je smanjen na minimum, osobito od 2003. godine kad je HDZ došao na vlast i vodi politiku normalizacije i dobrih odnosa sa susjedima. Želio bih da i Srbija krene tim putem.“

Kao osobito važna, ova izjava, s kraćom reportažom o premijerovu posjetu Oxfordu, uvrštena je i na službenu internetsku stranicu Vlade Republike Hrvatske, te se tamo, na istome istaknutu mjestu, nalazi i danas, skoro dva mjeseca kasnije. Zanimljivo je, da je nema na stranicama stranke kojoj je premijer na čelu, Hrvatske demokratske zajednice, osim što je zadarski HDZ na svojoj internetskoj stranici izvijestio kako su sveučilištarci na Oxfordu bili zadivljeni postignućima hrvatskoga školskog sustava.

Dakle, onaj dio oksfordske reportaže koji je važniji, Hrvatska je demokratska zajednica, kako njezina središnjica, tako i njezina zadarska organizacija – prešutjela. I taj je postupak tipičan za suvremenu Hrvatsku: sve ono što stranka na vlasti (osluškujući bilo pretežnog dijela svog članstva) verbalno osuđuje, njezina vlada uporno i bez ikakva otpora provodi. Vlada shvaća svoju ulogu na način da guši ras-

položenje koje ju je dovelo na vlast, marginalizira krugove koji su pritom odigrali ključne uloge i anulira većinu postignuća ostvarenih u Domovinskom ratu.

Jasno je, zašto je tako: osim dosadašnje potpore iz inozemstva, aktualnu vladu u sedlu održavaju još tri bitna elementa. Prvi je – željezna stega. Za razliku od Tuđmana, koji je nastojao okupljati i miriti suprotstavljene frakcije te tako stvarati što širu bazu svoje vladavine, Sanader je izabrao put nemilosrdne eliminacije svih onih koji mu se stranački ili osobno zamjere.

Vidali smo u našoj povijesti i druge političke lidere koji su prakticirali taj model, ali valja priznati da nismo vidjeli da se bilo komu od njih, osim Sanaderu, u tzv. neovisnim medijima i u tobože liberalnim krugovima unatoč tomu plješeće kao demokratu. No, time se istodobno nameće pitanje, vlada li Hrvatskom njezina vlada, ili vladaju oni koji upravljaju njezinim medijima.

Drugi element jest prividna Sanaderova simbioza s predsjednikom Mesićem. Najnovije afere oko generala Zagorca i Sanaderove tobožnje tone zlata, zorno potvrđuju, da se između Pantovčaka i Banskih dvora vodi nemilosrdan podzemni rat, s bezbrojnim udarcima ispod pojasa. Čini se kako je jedini razlog Sanaderove odluke da ne ulazi u konfrontaciju s Mesićem njegovo uvjerenje, da u tom slučaju sigurno gubi i inozemnu i Mesićevu potporu, a onda i – izbore. A to opet na tužan način svjedoči o raspoloženju i zrelosti hrvatskoga biračkog tijela.

Treći element zasad još snažne Sanaderove pozicije je – strah od većega zla. Onaj dio birača koji tradicionalno naginje Hrvatskoj demokratskoj zajednici, očito i dalje smatra, da je i ovakav Sanader bolji od koalicije koju bi predvodili Zoran Milanović i Vesna Pusić. Bit će da se računa kako bi oni, po smjernicama donesenima izvan Hrvatske, snažno i otvoreno krenuli u institucionaliziranje tzv. zapadnoga Balkana kao surogata za jugoslavensku državnu tvorbu.

Taj strah od većeg zla Sanaderu daje nezasluženi alibi. On je, u prvom redu, dokaz predpolitičkog stanja u kojem se nalazimo, jer od političara ne tražimo da ispune obećanja koja su dali u predizbornoj kampanji, nego se zadovoljavamo tek time da oni budu manje loš izbor od onih koji se nude kao njihova alternativa.

U drugom redu, argumentacijom o manjem zlu svjesno previdamo, da zapravo nema nijednoga zahtjeva tzv. međunarodne zajednice, koji sadašnja vlada nije ispunila i da je ona, objektivno gledano, u servilnosti nadmašila raniju, Račanovu vladu. Doduše, iza Sanadera ne će ostati Račanov „savudrijski paraf“, ali će zato ostati snažan napredak u povezivanju „regije“, neodržana obećanja o zaštićenome ekološko-ribolovnom pojasu, „bosansko-hrvatsko-crnogorski-srpski“ jezik u srcu Zagreba, nagrizene veze s hrvatskim iseljeništvom, rascjep hrvatskih stranaka u BiH itd.

Što se je, dakle, moglo uraditi lošije i s više samoponiženja? I postoji li u hrvatskome slučaju doista izbor između većega i manjeg zla?

Sanaderova izjava zaslužuje javnu sablazan u svakom pogledu. Ponajprije zbog toga što ona predstavlja novi, očajnički pokušaj još servilnijega dodvoravanja međunarodnoj zajednici, koja kao da je procijenila da je sadašnja vlada odigrala svoju igru, posluživši dobro u novom preslagivanju na jugoistoku Europe, pa je vrijeme za nove snage koje će otići korak dalje.

S druge strane, ona zaslužuje osudu zato što implicira da je „smanjenje hrvatskog nacionalizma na minimum“ pretpostavka „politike normalizacije i dobrih odnosa sa susjedima“. Drugim riječima, time se kazuje kako je hrvatski nacionalizam uzrok (ili bar jedan od glavnih uzroka) ranijih „loših odnosa sa susjedima“.

Nije, dakle, hrvatski nacionalizam – kao i bezbroj puta u povijesti – bio u funkciji obrane elementarnih nacionalnih interesa, izloženih agresivnomu velikosrpskom imperijalizmu koji nam je, uobličen u jugoslavenstvo ili u otvoreno velikosrpstvo, prijetio potpunim uništenjem, nego je taj hrvatski nacionalizam agresivnoga, imperijalističkog tipa, pa zbog toga zaslužuje povijesnu i političku osudu.

Osim Tita i Vladimira Bakarića, tako radikalnu, tako nepravednu i tako netočnu ocjenu hrvatskog nacionalizma nije izrekao nitko u posljednjih stotinu godina. No, dok su ova dvojica taj nacionalizam osuđivali s jugoslavenskih, Sanader to hoće učiniti s hrvatskih pozicija. I zato je dobio razdragane Pattenove čestitke.

Tim se čestitkama i mi pridružujemo, pozivajući u pomoć Pisca, koji je kazao kako nam mogu oduzeti pravo na mnogo toga, ali nam ne mogu oduzeti pravo da – preziremo...

*(Politički zatvorenik, br. 184-185,
srpanj-kolovoz 2007.)*

BİÇEM PROTIV CRKVE!

Reakcija Vladimira Šeksa Aleksandrova, predsjednika Hrvatskog sabora i jednog od prvaka Hrvatske demokratske zajednice, na nedavni komentar *Glasa Koncila*, rječito pokazuje nervozu vladajuće Partije uoči predstojećih izbora.

Glavni je urednik vodećega crkvenoga glasila u Hrvata u broju 41 (1738)/48 od 14. listopada 2007., predbacio, naime, Hrvatskomu saboru da je propustio donijeti neke od zakona koje su Katolička crkva i katolička većina u Hrvatskoj imale pravo očekivati, a koji bi bili na korist i nekatolicima (kao što je zabrana rada nedjeljom, ukidanje liberalno-komunističkih propisa o pobačaju i sl.). Na to je V. A. Šeks odvratio da je posrijedi „bijedan napad“ i da se „nitko još nikad nije na takav način obrušio na Hrvatski sabor“.

Nije čika *Vlada* valjda zaboravio, da je taj Sabor doživio teške napadaje, da je 1918. faktično raspušten i da se do 1942. nikad nije sastao, i da je od 1945. do 1989./90. služio uglavnom legalizaciji okupacije Hrvatske i kao pokrivalo za jugoslavenski boljševički teror nad Hrvatima. A ipak tvrdi kako Sabor nikad nitko nije napao poput Ivana Miklenića.

Dakako, ne bi V. A. Šeksu bio Miklenić važan, da je nastupio samo kao Miklenić.

Šeks je pravilno procijenio kako iz Miklenićeva komentara progovara crkvena hijerarhija, a da tako možda misli i šutljiva hrvatska većina, koja – ukoliko uopće podupire HDZ – to čini u strahu od pobjede Milanovića i Vesne Pusić, procjenjujući da Milanović ne će imati Račanove komplekse i hipoteke, pa će energičnije od „velikoga malog Ivica“ krenuti u daljnje krčmljenje Hrvatske.

Da Šeksov panični strah nije bio bezrazložan, pokazuje potpora koju je uredniku *Glasa Koncila* odmah pružio kardinal Bozanić. A nakon sjednice Biskupske konferencije na kojoj je predsjednikom izabran đakovački biskup mons. Marin Srakić, gospički je biskup dr. Mile Bogović – jedan od onih koji se ne libi kazati da ga nije sram podkapat i jugoslavensku Hrvatsku – upozorio da je sadašnja vladajuća garnitura prokockala prigodu ispuniti bar dio svojih obećanja.

Prema tome, kaže Bogović, ne treba joj vjerovati. Jer, treba se ravnati po plodovima, a ne po obećanjima njihovim...

(Politički zatvorenik, br. 187, listopad 2007.)

*FIGURAE VENERIS: LJUBAVNI
POLOŽAJI U STO SLIKA (1.)*

Dijalog predsjednika Republike i predsjednika Vlade, slučajno snimljen 8. listopada 2007., na obilježavanju dana neovisnosti, povodom polemike izazvane prvostupanjskom presudom MKSJ-a protiv vukovarskih krvnika:

SANADER: Što da radimo? Da kleknemo?

MESIĆ: A koje su nam alternative, nego da kleknemo?

(Politički zatvorenik, br. 187, listopad 2007.)

A TU SMO, DAKLE!?!

(Hrvatska ljevica umjesto na ljevici, ponovno na Istoku)

Dok se o izbornim izgledima Hrvatske narodne stranke u hrvatskome novinstvu ovih dana piše u člancima poput onoga: „Strmoglavni pad Vesne i Ratka“, predsjednica stranke Vesna Pusić tjedniku je *Globus* (br. 879 od 12. listopada 2007., str. 36.-40.) dala važan programatski interview, pod naslovom: „Mjesto nam je u Istočnoj Europi“.

Objašnjava u njemu kako u Hrvatskoj postoje krupne nejasnoće glede naše politike prema Europskoj uniji (točnije: Europskoj Uniji), kako još nismo načistu s time što čini hrvatski europski identitet, i kako „nitko da dade suvisao odgovor na pitanja zašto idemo u EU, što ćemo tamo raditi, koja će biti naša uloga u toj asocijaciji, što činimo ovdje, u svojoj regiji, koji je naš potencijal da nešto uopće napravimo na euroregionalnom planu...“

Jer, prema ocjeni predsjednice HNS, Hrvatska ima znatan potencijal, da „svojim utjecajem nadmaši svoju geografsku veličinu“. Pitanje je samo, kako to učiniti: „Sigurno ne jednosmjernim odnosom prema EU. Nego pravilnim pozicioniranjem u regiji“, koju tvori prostor od Sutle do Crnoga mora. Naime, „kad kažemo ‘Europska Unija’, moramo se upitati: Što ćemo mi tamo? Kao, još jedna mala zemlja – desno dolje, ili imamo nešto i pridonijeti? (...) Europskoj Uniji nedostaju ideje vodilje koje je imala na početku. Odnekud joj treba nova energija, a Istočna Europa apsolutno ima taj potencijal. Istočna Europa više nema razloga da bude u poziciji mlađeg brata. (...) To je moj program kao mogućnost koju ova zemlja ima u proaktivnom, a ne u sljedbeničkom smislu u novim okolnostima koje su pred nama...“

Oslobođene retoričkoga balasta, riječi Vesne Pusić sugeriraju da Hrvatska svoju budućnost treba tražiti na strani na koju je povijesno, kulturno i geopolitički upućena, i na kojoj ju je – valjda – tradicionalno tražila: u Srbiji, Albaniji, Moldovi, Rumunjskoj, Gruziji itd.

A zapravo ovim jedna od stranaka tzv. hrvatske ljevice (ako se ljevicom mogu nazvati snage koje štite krupni kapital!) zapravo hoće demonstrirati da je pogodnija za preuzimanje vlasti, jer bi Hrvatska pod njezinim vodstvom još poslušnije od Sanadera i njegova HDZ-a, ispunjavala nametnute joj „misije u regiji“, odnosno da

je Hrvatska po nalogu iz inozemstva spremna radikalno prekinuti sa svojom višestoljetnom proeuropskom i prozapadnom orijentacijom.

Drugim riječima, hrvatska ljevica iznova pokazuje da nije ništa zaboravila, niti je što naučila, jer nije na ljevici, nego na – Istoku, tamo gdje je neprekidno bila posljednjih stotinjak godina...

(Politički zatvorenik, br. 187, listopad 2007.)

IN VINO VERITAS!

Nemali dio hrvatske javnosti sablažnjen je pjesmama koje su u izbornoj noći, 25./26. studenoga 2007., dopirale iz stožera SDP-a na zagrebačkom Iblerovu trgu. Glasnogovornica stranke priopćila je, kako je pjesme pjevala stranačka mladež, a uzrok tomu je kasno doba i malo alkohola, pa iz toga ne treba „izvoditi povijesne zaključke“.

No, je li baš tako?

Iako jest najveći, nije jedini problem u tome što je mladež tzv. hrvatske socijaldemokratske stranke zadojena idealima mračne prošlosti, pa se i dalje zaklinje Josipu Brozu Titu, te pjeva „Od Vardara pa do Triglava“, s poznatim stihovima: „Uvijek si mi draga bila / domovino moja mila, / Jugoslavijo, Jugoslavijo...“

Ništa manji problem jest ono, kako je do toga došlo i kako je stvar izbila na javu. Naime, oko dva sata poslije ponoći susjedi su se potužili policiji na veliku galamu, pa su jake snage MUP-a u liku dva policajca došle na Iblerov trg i ljubazno zamolile Milanovićeve sljedbenike, da ne budu preglasni. Video-zapis čitava događaja već sutradan je objavljen na raznim internetskim portalima.

No, pjesme koje slave Josipa Broza i Jugoslaviju nisu zabranjene, pa nikakvih sankcija nije bilo niti će ih biti. Ne će se oglasiti ni Efraim Zuroff, ne bojte se!

A prije par godina na koricama ovoga časopisa objavili smo dokumente, koji pokazuju da je policija na utakmici u Maksimiru jednomu malodobniku zaplijenila navijački rekvizit s hrvatskim grbom koji počinje bijelim (srebrnim) poljem. Hrvatski je nogometni savez taj korak, iako nije bio organizator utakmice, pozdravio, budući da se – kako je stajalo u dopisu HNS-a, koji smo također objavili – radi o simbolima koji mogu izazvati uznemirenje građana, jer pozivaju na rasnu, nacionalnu i vjersku netrpeljivost.

Poučak? Opasnije je u Hrvatskoj imati hrvatski grb, koji kod neznalica ispunjenih bjesomučnom mržnjom, izaziva negativne reakcije, nego klicati Jugoslaviji. Jer, današnja je Hrvatska, kako ne tako davno reče jedan biskup – jugoslavenska Hrvatska.

(Politički zatvorenik, br. 189, prosinac 2007.)

*FIGURAE VENERIS: LJUBAVNI
POLOŽAJI U STO SLIKA (2.)*

„Poslije izrečenog stava Europske unije, teško je pretpostaviti da će Zaštićeni ekonomsko-ribolovni pojas, onakav kakav je, 1. siječnja 2008. stupiti na snagu“. (Op. T. J.: unatoč odluci Hrvatskog sabora!) – Stjepan Mesić, predsjednik Republike Hrvatske, u prosincu 2007.

„Nemam ništa dodati onome što je predsjednik Mesić rekao o ZERP-u u Bruxellesu. Iz njegovih je riječi sve jasno i o tome nemam što govoriti.“ (Ivo Sander, predsjednik vlade, u *Večernjem listu* od 9. prosinca 2007.)

(*Politički zatvorenik*, br. 189, prosinac 2007.)

KRIZA PRAVAŠTVA ILI KRIZA HRVATSKE STRANKE PRAVA?

Različiti su uzroci zbog kojih stranke s pravaškim predznakom u Hrvatskoj od 1990. doživljavaju poraz za porazom.

U prvom redu, već u vrijeme osnivanja prvih političkih stranaka, mnoge elemente pravaške misli preuzele su tada vodeće oporbene stranke, Hrvatska demokratska zajednica (HDZ) i njezina frakcija, Hrvatska demokratska stranka. I neke stranke koje su presađene iz emigracije, poput Hrvatskoga oslobodilačkog pokreta i, naročito, Hrvatske republikanske zajednice, pozivale su se na pravašku baštinu, dugo i brižno čuvanu u teškim izbjegličkim uvjetima.

S druge strane, u vrijeme obnove Hrvatske stranke prava (HSP), u veljači 1990., izborni se je pobjednik već jasno nazirao. Među ključnim razlozima trijumfa HDZ-a nije bio samo karizmatični i snažni lik njegova predsjednika, dr. Franje Tuđmana, nego i prevladavajuće uvjerenje – makar ono zapravo nije bilo jasno formulirano i javno izrečeno – da se novu, presudnu bitku, na pragu nametnutog rata, može dobiti samo pod novim imenom i pod novim krilaticama, koje su oko temeljnog cilja, ostvarenja hrvatske državnosti, kadre okupiti raznorodne pristaše, a da bi oživljavanje starih, tradicionalnih stranaka samo oživjelo stari, strančarski duh, koji resi arhaična retorika i tradicionalna potreba, da se iznova biju davno završene bitke, što se sve ne jednom pokazalo besplodnim i pogubnim.

U izraze tog duha valja ubrojiti i sklonost, da se kao prvi razlog pravaških slabosti utvrdi ono što ipak ima trećerazredno značenje: logična i razumljiva težnja izbornog pobjednika, da više zbog političke legitimacije, negoli zbog političke matematike, maksimalno pokrije pravaški (i radićevsko-mačekovski) dio spektra, po potrebi i tako što će poticati taštine i podjarivati razdore. Napokon, kao daljnji razlog slabosti pravaških stranaka valja prepoznati način na koji su one nastale i ljude koji su u njima isplivali na čelo.

No, nakon dramatičnog poraza HSP-a na izborima održanima 25. studenoga 2007., kad je izborni prag uspio prijeći svega jedan pravaški zastupnik u samo jednoj izbornoj jedinici, raščlamba organizacijskih poteškoća i političkih vrludanja od 1990. naovamo, makar će jednom biti neizbježna, u ovom je trenutku kadra samo spriječiti proces ozdravljenja.

Nerijetko bolesnik mora biti dovoljno jak, da bi podnio lijek. Čini se da HSP u ovom trenutku nije dovoljno jak, da bi se mogao podvrgnuti bespoštednoj samoanalizi, čiji će miljokazi, po svemu sudeći, biti: nedostatak snažne osobe među obnoviteljima Stranke, njihova politička kratkovidnost, zahvaljujući kojoj su s nedovoljnom kritičnošću predsjednikom izabrali odsutnoga Dobroslava Paragu, koji će odmah požuriti s eliminacijom obnovitelja iz stranačkog vodstva, a onda i njihovim brisanjem iz članstva, te suvišna radikalizacija na verbalnoj i ikonografskoj razini 1991./92. Potom slijedi kutinski sabor i Paragina smjena, te na neuspjeh osuđeni pokušaj vezivanja Gabeličina HČSP-a i Pavelićeva HDSP-a uz novo vodstvo HSP-a, posjet novoga glasnogovornika Ante Đapića i člana vodstva Stranke, dr. Borisa Kandarea predsjedniku Tuđmanu 11. ožujka 1994., višegodišnje nastojanje da se s političke scene istisnu i po mogućnosti simbolički uguše brojne pravaške strančice, što je obilježilo kraj devedesetih godina, te napokon težnja za tzv. redizajniranjem stranke i njezinim pozicioniranjem tamo gdje joj zapravo nije mjesto.

U potonje dvije operacije utrošeno je nekoliko posljednjih godina i potrošeno nekoliko isluženih, po habitusu posve nepravaških političara, koji su se – umjesto da posluže Stranci – Strankom htjeli poslužiti za vlastito uskrsnuće, poput dr. Slavena Letice i dr. Mate Granića. Sve je bilo motivirano pogrešnim shvaćanjem da je sudjelovanje u vladi jedini smisao političkog djelovanja, i da se tom cilju – težnji da stranka postane *regierungsfähig* – mogu i moraju podrediti ne samo taktički potezi, nego i stranački programi i načela.

Kako svako zlo ima i poneku dobru stranu, tako je katastrofalni poraz pravaša na ovim izborima urodio i nekim pozitivnim posljedicama. Prvo, uznemirenje do kojega je došlo na tzv. desnemu dijelu političkog spektra, pokazuje da je krug sljedbenika pravaške ideologije i dalje širok, da i dalje postoji solidan dio biračkoga tijela, koji smatra da je misao slobode pojedinca, skupina i naroda, kako ju je definirao i prije stoljeće i pol razradio dr. Ante Starčević, živa i u suvremenim prilikama, ne kao dogma, nego kao pouzdan putokaz i temelj za snalaženje u dvojbama i izazovima XXI. stoljeća. To znači, da smo suočeni ne toliko s krizom pravaške misli, koliko s krizom organiziranog pravaštva.

Drugo, i oni političari i politički analitičari koji su pravaštvu neskloni, nakon ovih su izbora izrazili uvjerenje da je postojanje stabilne, konzervativne stranke, stranke desnog centra, važan čimbenik hrvatskoga demokratskog razvitka i napretka. Ta ocjena nije uvijek motivirana pukom težnjom da se suzi politički prostor HDZ-a.

Treća važna, skoro spektakularna posljedica poraza HSP-a, jest izostanak svakog likovanja u redovima drugih strančica s pravaškim predznakom. Izgleda kako je napokon sazrela svijest, da je budućnost pravaške misli povezana s HSP-om kao

stožernom snagom. Sve druge stranke, koje nose pravaško ime u svome nazivu ili baštine starčevićanski program (od republikanaca do demokršćana), objektivno su samo odvjetei istog stabla ili frakcije.

Na toj ocjeni ništa mijenja možebitna čistoća njihova programa, osobna čestitost njihovih prvaka i dosljednost njihove politike. Povijest nas uči, da su frakcije osuđene na stagnaciju i postupno odumiranje. Primjera je mnogo, i u Hrvatskoj i izvan nje: Čista stranka prava nakon raskola, unatoč tomu što je u njoj bio sâm Starčević, nije uspjela nadjačati maticu stranke; jednoga je sjajnog organizatora i dinamičnog agitatora poput Lava Trockog za sasvim kratko vrijeme marginalizirao bezlični i beskrupulozni Staljin; u Hrvatskoj je 1990. protukomunistička većina – naizgled paradoksalno – radije ostala uz Tuđmanov i Manolićev HDZ, nego uz Veseličin i Gabeličin HDS; nakon odvajanja od matice, do jučer moćni Manolić i Mesić su za svega nekoliko mjeseci otpali iz hrvatskoga političkog života poput atrofirane grane; nijedna pravaška, haesesovska ni socijalno-liberalna frakcija nije uspjela odbiti pera matičnim, središnjim strankama...

Nakon izbornog debakla, s različitih se strana oštro i nesmiljeno kritizira Antu Đapića i vodstvo HSP-a. To je i razumljivo: vodstvo Stranke je vodilo personalnu politiku i odredilo stranačku strategiju, pa mora snositi i odgovornost za potpuni neuspjeh. No, bilo bi nekorektno u tome prešutjeti, da je Đapiću u posljednjih desetak godina pošlo za rukom posve marginalizirati druge pravaške stranke (pa i HČSP, koji mu je u jednom trenutku postao ozbiljnom prijateljom), te izgraditi zavidnu stranačku infrastrukturu. Samo oni koji znaju o kakvu tešku poslu se radi, mogu ocijeniti koja je vrijednost tog pothvata i shvatiti, da je on dodatna legitimacija HSP-a kao središnje, zapravo jedine pravaške stranke koja ima budućnost.

Drugim riječima, u ovom je trenutku sazrelo uvjerenje, da je okupljanje oko HSP-a presudno za daljnji opstanak organiziranog pravaštva. Utoliko je odgovornost Đapića i kruga oko njega veća nego ikad. Zavlada li Strankom ponovno „Paragin sindrom“, tj. tendencija da se na svaku kritiku iz stranačkih redova odgovara suspenzijama i isključenjima iz Stranke, sadašnje će vodstvo zadržati svoje pozicije, ali će zajamčeno odvesti HSP u propast. Uvjerenje da se strankom smije, čak i mora upravljati autokratski, nije samo protivno duhu starčevićanstva, nego neminovno dovodi do rasula. Suspenzija nekih podružnica, sankcije protiv dojučerašnjega izbornoga kandidata Danijela Kotlara, najava ostavke Ruže Tomašić, nagovještaj da će se Pero Kovačević uhljebiti u Bandićevu omnibusu koji služi – ne na posljednjem mjestu – i za političko korumpiranje, sve su to tako jasni predznaci katastrofe.

Samo je jedan način da se ona izbjegne: sazivanje izbornoga stranačkog sabora u krajnje tolerantnoj i demokratskoj atmosferi. Tako izabrano vodstvo Hrvatske

stranke prava u prvome bi redu moralo na iskrenu suradnju pozvati sve srodne stranke i skupine, vodeći računa o njihovom dostojanstvu i trudu, odnosno o godinama koje su uložile u vlastite političke projekte. Tako okupljeni, pravaši bi trebali prionuti analizi i osuvremenjivanju svoga političkog programa, budući da su neka ključna stajališta – od položaja Hrvata u BiH i odnosa Hrvatske prema susjednoj državi, do stajališta prema euroatlantskim integracijama – u dosadašnjem razdoblju počesto bila proturječna ili nedovoljno jasno definirana.

Jer, nije smisao pravaštva u tome, da se pojedincima osiguraju vodeći položaji u stranačkim tijelima, nego u tome, da se budućnost Hrvatske oblikuje u skladu s pravaškom mišlju, mišlju slobode, dostojanstva i napretka.

(Politički zatvorenik, br. 189, prosinac 2007.)

HOĆE LI IH U MINISTARSTVU OPET ISMIJATI?

Nova je vlada ustrojena i pred Saborom je položila prisegu. Budući da je u njoj podpredsjednik dr. Slobodan Uzelac, dosadašnji državni tajnik za visoku izobrazbu, treba se nadati da će sada biti riješen problem koji u prethodnome vladinu mandatu nije bio u Uzelčevu djelokrugu: problem nastave na hrvatskom jeziku u osnovnoj školi u Jagodnjaku.

Već nekoliko godina, naime, traje agonija djece i roditelja, kojima tamošnji pedagog i ravnatelj Milovan Ležaja onemogućuje školovanje na hrvatskom jeziku, jer je Jagodnjak „škola za srpsku manjinu“. Neki su nastavnici dobili otkaze, kako bi se mogla zaposliti četiri srpska učitelja, a početkom prosinca 2007. roditelji petoro učenika odlučili su svoju djecu slati na hrvatsku nastavu, u susjedno selo Čeminac.

Kad su se ogorčeni roditelji pojavili pred Ministarstvom znanosti i obrazovanja, s transparentima „Ovo nije Srbija, spasite nas!“ i „Naša djeca žele učiti hrvatski jezik“ (na što, valjda, po ustavu, u Hrvatskoj imaju pravo?), dočekalo ih je iznenađenje: „Na ulazu u Ministarstvo su nas ismijavali, a nitko nije ni pokušao reagirati na naše probleme.“

Toliko o ministru, vladi, državi, a i o raznim udrugama za zaštitu manjinskih i ljudskih prava. Ta, prosvjednici su samo Hrvati...

(Politički zatvorenik, br. 190, siječanj 2008.)

*FIGURAE VENERIS: LJUBAVNI
POLOŽAJI U STO SLIKA (3.)*

Komentirajući najave da će predsjednik Mesić u ime Hrvatske „pokazati interes“ za Sarkozyjevu ideju o stvaranju Mediteranske unije, koja bi okupljala 22 države i bila posvećena suradnji na području energetike, sigurnosti, borbe protiv terorizma, ilegalnih migracija i trgovine, tada tek kandidat za mjesto budućega ministra vanjskih poslova, Gordan Jandroković, izjavio je 5. prosinca 2007.:

„Naš je apsolutni prioritet EU. Kontroverzne ideje će Hrvatska razmotriti i odlučiti ono što bude u njezinom interesu. Za Hrvatsku je uvijek presudno kako na neku od inicijativa gleda većina država članica Europske unije.“

U međuvremenu je Jandroković postao ministrom vanjskih poslova. Ne treba dvojiti o tome, da mu je u tome presudno pomogla poslušnost gospodarima: *visokom povjereniku* EU za ovaj dio „Zapadnog Balkana“ i njegovim poslodavcima, onima kojima je Hrvatska spremna „podrediti sve svoje poteze“.

(Politički zatvorenik, br. 190, siječanj 2008.)

*KOMPARATIVNA PREDNOST MINISTRA OBRANE
(Ili: poučak o vrijednostima koje su u Hrvatskoj na cijeni)*

Uoči konstituiranja novoga saziva Sabora, u kojem se je 12. siječnja 2008. glасovalo o novoj Sanaderovoj vladi, jedan je visokonakladni zagrebački dnevnik na naslovnoj stranici objavio dokumente koji pokazuju, što Branka Vukelića, perjanicu karlovačke Hrvatske demokratske zajednice i u prethodnoj vladi ministra gospodarstva – pored vlastite bezličnosti – čini posebno kvalificiranim za mjesto novoga ministra obrane Republike Hrvatske.

Osim što je bio borbeni član Saveza komunista Jugoslavije, ministar se, naime, još 1982. izjašnjavao – Jugoslavenom. Također je pokazano, kako je Vukelićeva kuća ostala nerazmjerno pošteđena na području koje je bilo pod srpskom okupacijom, a ostaje prijeporno, je li naš ministar izbjegao sudjelovati u Domovinskom ratu. Navodeći da je riječ o podmetanju, Vukelić ipak nije javnosti predočio srednjoškolske svjedodžbe i knjižice, studentski indeks, sveučilišni nacional ili koju drugu ispravu, u kojoj bi pokazao, da je vlastitom rukom napisao kako se smatra Hrvatom.

A i zašto bi? Kao da novi ministar obrane po nečemu predstavlja bitan otklon od dosadašnje prakse? Kao da u Hrvatskoj i nakon njezina osamostaljenja, nije probitačnije biti pripadnikom komunističke nomenklature, negoli hrvatskim nacionalistom, političkim uznikom ili političkim emigrantom? Kao da u Hrvatskoj za pretežan dio političke klase i medija Zvonko Bušić i danas nije ništa doli terorist, dok je Josip Perković – „profesionalac“? I zar društvena priznanja i utjecaj ne dobivaju upravo „profesionalci“ poput Perkovića i Vukelića, a ne „nacionalisti“, „ognjištari“ i „teroristi“?

I nisu rijetki slučajevi, da se sami pred sobom pravdamo, kako treba prigrliti pokajnike i renegate. I treba, dakako. No, nevolja je u tome, da je više tobožnjih pokajnika i renegata zabilježeno u par godina postojanja hrvatske države, negoli u dva tisućljeća povijesti kršćanstva.

Treba se stoga pitati, koliko bi tih pokajnika i obraćenika doista bilo, da im je obraćenje donosilo tamnicu i progon, a ne duboke jasje i vlast...

Kad je u studenome 2003. pobijedio na izborima, Sanader nije – unatoč predizbornim obećanjima i dirljivim zajedničkim fotografijama – u vladu pozvao Đapićevu Hrvatsku stranku prava, jer se na to u Bruxellesu ne bi dobro gledalo (toliko o nacionalnom suverenitetu i o pravu hrvatskih građana da izaberu svoju vladu!). Umjesto toga je ušao u čvrstu koaliciju sa strankom, kojoj je jedan od prvaka bio dr. Voja Stanimirović, poznat po tome što je opisao kako je 18. studenoga 1991. Vukovar „oslobođen“, a to „posljednje ustaško uporište“ napokon „očišćeno“.

I nakon prošlogodišnjih je izbora visoki predstavnik za zapadni dio „Zapadnog Balkana“ pohrlio u zagrljaj Miloradu Pupovcu, a objeručke je prihvatio i potporu Deneša Šoje, saborskog zastupnika mađarske manjine koji je – kako piše *Feral Tribune* (br. 1162/25 od 11. siječnja 2008.) – u ljeto 1991., kao predsjednik Izvršnog vijeća Skupštine općine Beli Manastir, poduzeo niz radnji, zbog kojih je u srpnju 1992. Vojno tužiteljstvo u Osijeku protiv njega zametnulo kazneni postupak.

U istrazi koja je otvorena u kolovozu 1992., njegovo je ponašanje opisano kao kazneno djelo sabotaze, a protiv Šoje je određen pritvor, te je raspisana tjeratica, budući da je pobjegao u Mađarsku. Krajem rujna 1992. protiv njega je podignuta optužnica, a u svibnju 1993. je u izočnosti osuđen na devet godina zatvora. Vrhovni je sud odluku ukinuo, a nakon što je u ponovljenom postupku u Šojinu korist svjedočio Žarko Domljan, vojno je tužiteljstvo 1994. odustalo od progona. Sve je to novi Sanaderov saveznik pratio iz sigurnosti Mađarske, dok se u Hrvatskoj na sve strane ginulo i razaralo.

Personalna politika, koju danas provode Ivo Sanader, Stipe Mesić i družina, protežirajući ljude mračne prošlosti i bez ikakvih sposobnosti (osim sposobnosti da nepogriješivo nanjuše jasje), običava se nazvati „tolerancijom“ i „okretanjem prema budućnosti“. No, njezine su posljedice pogubne: njom se pokazuje, koji je model ponašanja u Hrvatskoj poželjan. Njom se mladi naraštaji odgajaju, da se u Hrvatskoj isplati biti i protiv Hrvatske, samo ako se pokaže primjerna poslušnost i ako se pod *firmom* „političke korektnosti“ hoće iskoristiti politička konjunktura.

Jer, i u ovom je kontekstu dobro prisjetiti se riječi prof. Filipa Lukasa, dugogodišnjeg predsjednika Matice hrvatske (1928.-1945.), koji je – komentirajući neke strančarske napadaje na Maticu – zabilježio, da Matica nije mogla „primati ljude, koji su u ono doba radili protiv hrvatskih nacionalnih interesa, a poglavito protiv same Matice i ljudi u njoj. (...) Činjenica je, da su neki pisci u danima pogibelji za narod njega napustili i da su se time ogriješili o najprimitivniji zakon etike, jer kao sinovi svoga naroda oni su se morali za njegov opstanak boriti i uz najveće žrtve. Kad to nisu radili, etika nalaže, da snose za to i odgovornost, jer inače ne bi bilo razlike između dobra i zla, poštenja i nepoštenja. Ne radi se ovdje ni o mržnji ni o osveti, jer i vječna pravda kažnjavanje opakih ne radi iz osвете, već upravo iz prav-

de, da svakom daje ono što zaslužuje. Pojedinaac može i mora oprostiti uvredu, jer mu to religija nalaže, ali narod ne može i ne smije opraštati onima, koji su u danima pogibelji radili na njegovu propast. Predpostavivši naime, da bi i svi drugi narodni sinovi to isto učinili, hrvatskoga naroda danas ne bi bilo, već bi ostala samo gomila ljudi kao tijesto za oblikovanje drugih naroda. Uostalom, kakovo jamstvo oni pružaju, da se neće opet prema već dokazanom djelovanju iznevjeriti svome narodu i da ga neće opet u najodsudnijim trenucima života ostaviti. U tome ne može biti kompromisa, jer bi njime protunarodni ljudi dobili dvostruku nagradu za isto djelovanje; prvi put od protunarodnih režima za ono, što su kao njihovo sredstvo protiv vlastitoga naroda radili, a drugi put, jer su tobože hrvatski književnici. Isto tako narodni ljudi bi bili dvostruko kažnjeni; prvi put, jer su za narod patnje izdržali, a drugi put, što ih se izjednačuje u časti s onima, koji su hrvatsku čast blatili. Tako bi se vršila selekcija nagore.“

Takva je „selekcija na gore“ u Hrvatskoj prije pravilo, nego iznimka. Iz snažnih joj se unutarnjih i inozemnih krugova naveliko plješće.

A i to nam pomaže shvatiti, s kime zapravo imamo posla, zar ne?

(Politički zatvorenik, br. 191, veljača 2008.)

*FIGURAE VENERIS: LJUBAVNI
POLOŽAJI U STO SLIKA (4.)*

„Podrška nacionalnih manjina premijeru Sanaderu dokaz je koliko smo u Vladi radili na osudi svih zločina, a i osudi ustaštva i ustaških zločina“, izjavila je Jadranka Kosor, potpredsjednica Vlade Republike Hrvatske, prigodom obilježavanja Međunarodnog dana sjećanja na holokaust, 27. siječnja 2008.

Ništa nam potpredsjednica nije rekla, koliko je Sanaderova vlada učinila na osudi partizanskih i komunističkih zločina.

Nije se Vlada oglasila ni u povodu manifestacije velikog broja građanskih udruga, kojom je zatražena promjena naziva najljepšega zagrebačkog trga. Bit će da se ne želi ugroziti potpora nacionalnih i drugih manjina?

(Politički zatvorenik, br. 191, veljača 2008.)

HAAŠKI TUŽITELJ – JUNAK GODINE?!?

Zagrebački je *Globus* u prvome ovogodišnjem broju objavio portrete osoba koja, po mišljenju uredništva tog tjednika, zaslužuju naslov „junaka 2007.“. Tako se je na naslovnoj stranici, u karakterističnoj pozi, ali bez karakterističnih narančastih i ružičastih košulja, našao i dugogodišnji tužitelj MKSJ-a, britanski pravnik Sir Geoffrey Nice, najpoznatiji po tome što je zastupao optužnicu protiv Slobodana Miloševića.

Iz svojevrsnog obrazloženja, može se zaključiti kako je Niceu titula „junaka 2007.“ pripala u prvom redu zbog toga, što je tijekom 2007. objavio pismo u kojem je naveo „neshvatljive ustupke glavne tužiteljice Carle Del Ponte prema negdašnjoj SR Jugoslaviji. Sir Geoffrey Nice razotkrio je, koliko je mogao, funkcioniranje i političke odluke koje je donosio tim Carle Del Ponte. Uslijedila je šokantna knjiga Florence Hartmann“.

Kad se tomu doda, da u kratkom razgovoru, objavljenom u istome broju istog tjednika Nice otvoreno kaže: „Čudim se Hrvatima što su prihvatili Haag: (...) Na predavanjima znam pitati engleske studente: Zamislite da je Engleska optužena za genocid nad Škotima i da međunarodno tijelo osnovano u Iranu te sastavljeno od tužitelja iz nekoliko različitih zemalja mora ustanoviti o čemu se radi. Bi li to bilo pravedno? Studenti su šokirani i kažu: Naravno da ne bi!“, ozbiljan čovjek mora još jednom provjeriti, drži li u rukama *Hrvatski list* ili *Globus*.

A u čitavoj toj pripovijesti stalno se hoće potisnuti druge dijelove toga istog igrokaza. Sir Geoffrey Nice je očito u pravu, kad tvrdi da je Carla Del Ponte u prvom redu nastupala kao politički čimbenik, vodila se političkim motivima i upuštala u političke kalkulacije. Znademo to ne samo iz Miloševićeva predmeta, nego i iz njezina aranžmana s Ivicom Račanom nakon splitskih demonstracija iz 2001., o kojemu je tadašnji predsjednik Vlade Republike Hrvatske otvoreno govorio u novinama. Prema tome, tamo gdje se o (ne)podizanju optužnice kalkulira s političkim razlozima, ne može se govoriti o pravu.

Na tome ništa ne može promijeniti fingirani razlaz bivše glavne tužiteljice sa svojom glasnogovornicom, kako bi ova mogla – tobože objektivno – napisati knjigu kojoj je svrha svu odgovornost za političke kalkulacije prebaciti na svjetske velesile. To je prebacivanje odgovornosti također klopka za naivne: američkoj, britan-

skoj, francuskoj i dr. politici se ne može ozbiljno predbaciti da se vode političkim motivima, jer to čine već po definiciji i po smislu svog postojanja.

Tužiteljstvo je trebalo biti ono, koje će se odhrvati političkim računicama. Carla Del Ponte to nije ni znala ni htjela. No, Geoffrey Nice nema nikakva moralna prava njoj dijeliti bilo kakve etičke i profesionalne lekcije, jer između njega i njegove bivše šefice nema nikakve profesionalne ni etičke razlike: on je godinama bio dio istoga, njezina stroja. Uostalom, zanimljivo je, da tog „junaka 2007.“ ni u *Globusu* niti u kojemu drugom hrvatskom mediju nitko nije upitao, je li bilo političkih kalkulacija u drugome predmetu u kojem je bio tužitelj, u predmetu protiv Darija Kordića?

Je li se tamo, kad se je optuživalo Hrvate iz Srednje Bosne, vodilo političkim motivima, je li se htjelo uplesti hrvatski državni i vojni vrh, i je li se istodobno nastojalo, a u nemaloj mjeri i uspjelo, prikriti mračnu ulogu koju su u tamošnjemu hrvatsko-muslimanskom sukobu imale upravo snage Britanske armije u sastavu UNPROFOR-a?

To su pitanja, na koja bi „junak 2007.“ i mogao i trebao odgovoriti, pa bi tek nakon toga mogao s nadmoćne pozicije raspravljati sa šeficom, koja ga je – uzgred budi kazano – doma otpravila zbog sasvim drugih, romantičnih razloga...

(Politički zatvorenik, br. 191, veljača 2008.)

ZNAKOVITA ŠUTNJA SLUŽBENE HRVATSKE

Pred Visokim zemaljskim sudom u Münchenu već dulje vrijeme teče kazneni postupak protiv Krunoslava Pratesa, bivšega suradnika jugoslavenske Službe sigurnosti koji je infiltriran u redove hrvatske političke emigracije, te je kao takav u ljeto 1983., kao jedan od ključnih aktera, sudjelovao u ubojstvu Stjepana Đurekovića.

Pred njemačkim su sudom prodefilirali i svjedočili brojni svjedoci, pa čak i neki koje hrvatsko pravosuđe godinama ne uspijeva pronaći da bi kazali što imaju kazati u jednome sudskom spisu, u koji je – malo krivo i dužno – upleteno i Hrvatsko društvo političkih zatvorenika. (Nije posve jasno, zašto ti izbjegavaju hrvatski sud, ako im je u svezi s ubojstvom Bruna Bušića i posljedicama tog zločina samo do istine...)

O minhenskom postupku hrvatski mediji relativno uredno izvješćuju, pa je i u ovoj fazi poznato da je bar donekle razgolićeno zločinačko djelovanje jugoslavenskih obavještajnih službi, koje su nastupale kao izvršitelji naloga jednoga razbojničkog, totalitarnog i protuhrvatskog režima. Čini se da nisu uspjeli pokušaji nekih „svjedoka“, poput Vinka Sindičića, da smaknuće Đurekovića prikažu kao privatni pothvat Mike Špiljka (jednog od prvaka *antifašističkog* pokreta u nas, zar ne?), za koji da se je poslužio Zdravkom Mustaćem, Josipom Perkovićem i *službama* uopće.

Ako je, kojim slučajem, zloupotreba „službi“ i bilo, to nipošto ne će dokinuti konačnu političku i historiografsku ocjenu jugoslavenskog režima i poluga njegove vlasti.

Upravo zbog toga je – u hrvatskim političkim strukturama – lustracija proglašena suvišnom i nepotrebnom. Prvaci jugoslavenskoga komunističkog režima u Hrvatskoj proglašeni su „antifašistima“ (Špiljak, Bakarić, Milka Planinc i slična svita), ili čak prvoborcima demokracije (Račan i družina). One kojima se takvi atributi nisu mogli prišiti, novoizabrana je hrvatska vlast na čelu s predsjednikom Tuđmanom proglasila „profesionalcima“ (Mustać, Perković i sl.).

Što su više hrvatske krvi imali na rukama, to su bili profesionalniji.

A da se ti „profesionalci“ ne osile previše i da ne izgube svojstvo povremena žrtvenog jarca, olabavljena je priuza skupini koja se klala za istu poziciju: neka se malo glođu među sobom, ionako nema među njima velike razlike. Kod tako osmišljenog projekta nije nikakvo čudo da je njemačko veleposlanstvo u Zagrebu izvijestilo Visoki zemaljski sud u Münchenu, da suradnju hrvatskih vlasti u ovakvim i sličnim stvarima ne treba očekivati.

Po onoj poznatoj: sve države imaju svoje obavještajce, u nekim slučajevima obavještajci imaju svoju državu.

(Politički zatvorenik, br. 195, lipanj 2008.)

*FIGURAE VENERIS: LJUBAVNI
POLOŽAJI U STO SLIKA (5.)*

Već mjesecima se poteže pitanje zaštićenoga ekonomsko-ribolovnog pojasa (ZERP), koji je Hrvatska proglasila u skladu s međunarodnim pravom. Kao što se prije toga govorilo: general Gotovina ili Europska unija, danas se govori: ZERP ili EU. Tu poruku, koja je izvorno došla s onu stranu Jadrana, odmah je požurio prihvatiti (tko bi drugi?) aktualni predsjednik Republike, Stipe Mesić.

Svi znaju da je Hrvatska u pravu, i da je postupila jednako kao 136 država svijeta, ali se malo tko iz naše političke nomenklature usuđuje predbaciti Italiji i Bruxellesu, da Hrvatskoj postavljaju ultimatum bez ikakva oslonca u međunarodnopravnim normama, tj. da postupaju protupravno i nemoralno, upravo u skladu s tradicionalnom politikom sile. Naprotiv, naša se politička elita u odnosu prema EU i dalje ponaša nojevski, upravo onako kako sugerira naslov jednoga dodvorničkog članka u strukovnome pravničkom glasilu. Tamo je, naime, u jeku tih nepravednih pritisaka, na naslovnici objavljen članak: „Europska unija kao prostor slobode, sigurnosti i pravde“.

Kad bi taj izraz sljepila i servilnosti bio samo djelo jednoga kvazistručnjaka, ne bi ga vrijedilo ni primijetiti. No, on, nažalost, ilustrira opći odnos hrvatske političke elite prema tom „prostoru slobode i pravde“.

(Politički zatvorenik, br. 193, travanj 2008.)

NEPRIJATELJ OPET DIŽE GLAVU
(Ili: zašto se bojimo Marka Perkovića Thompsona)

U napadajima na Hrvatsku posljednjih godina možemo zabilježiti ipak stanovite pomake. Pokazalo se da nije dovoljno efikasno, ako taj narod i njegove iseljenike proglasimo u prvom redu „ustaškim teroristima“ i „povampirenom ustaškom emigracijom“ (kao što je malo prije osamostaljenja Hrvatske pisao Vladimir Drobnyak, tada dopisnik jugoslavenskih medija, a danas prvi čovjek hrvatskoga pregovaračkog tima za pristup Europskoj uniji), a malo tko je sada spreman uopćeno i bez velikih rezervi svrstati Hrvate u „fašiste“, kao što je to učinio marksistički filozof, „veliki humanist i napredni mislilac“ Ernst Bloch.

No, jedno ostaje konstanta: uvijek – i onda i sada – Hrvati imaju pjevače koji podkapaju temelje naše *socijalističke samoupravne zajednice* (danas se taj idol zove: „europska orijentacija“, što je sinteza naše nesvrstane prošlosti, zadojenosti marksizmom-lenjinizmom i instinktom za primicanje jaslama).

Tim pjevačima, dakle, treba zabraniti nastupe, onemogućiti im pjevanje i po mogućnosti ih nepovratno otjerati u zaborav. Time će se, kao, riješiti svi društveni problemi: nema više nezaposlenosti ni besperspektivnosti, branitelji će zaboraviti za što su se borili, mladež više ne će iskazivati nezadovoljstvo ropskom ćudi naših političara, a na troroge kape mladih pionira učas ćemo metnuti europske zvjezdice (pa ne će biti važno što će se na tkanini još uvijek jasno ocrtavati mjesto gdje je do jučer stajala crvena zvijezda petokraka). Naučit ćemo ih da umjesto veličanja *avangarde radničke klase* pjevaju Beethovenovu „Devetu simfoniju“. Stroporski lik Maršala zamijenit ćemo jednako karikaturalnim Joséom Manuelom Barrosom, a umjesto one „Druže Tito, mi ti se kunemo...“, svi ćemo skupa i zanosno pjevati „Bruxellesu, mi stižemo“.

Šteta je jedino, da *udruženi rad* ne će ovladati *proširenom reprodukcijom*, što je – kažu – bio onodobni kamen mudraca, rješenje za sve probleme i za sve klasne suprotnosti (pa bi nas, uz elektrifikaciju i industrijalizaciju, punom parom i automatski odveo neposredno u – komunizam).

Sve bi to bilo lako izvesti, da nije Marka Perkovića Thompsona, pjevača izraslog u Domovinskom ratu koji – kako točno primjećuje dr. Mirjana Kasapović – uvijek i stalno pjeva o Hrvatskoj: i kad pjeva o sinu i o ženi, i kad pjeva o pejzažu, Thompson uvijek govori o svojoj domovini.

A to je opasno. Da govori o slobodi i dostojanstvu koje afričke zemlje, ni pol jada. Da pjeva na slavu Tibeta ili Istočnog Timora, i to bismo pretrpjeli (našim bismo drugovima objasnili, da je to „demokratija“). Ali o Hrvatskoj, to ne može. To je provokacija, opasna prijetnja.

Još je opasnije kad na njegov koncert u povodu dana hrvatskih branitelja grada Zagreba, 30. svibnja 2008., hrvatska mladež do posljednjeg mjesta ispuni središnji zagrebački trg.

Ne zna se koliko je ljudi bilo.

Vlast kaže da je Jelačićev trg bio prepun i da je na njemu bilo oko 60.000 ljudi. Više ne može stati, kažu. Osim kad je na njemu „više od sto hiljada Zagrepčana oduševljeno pozdravljalo druga Tita“. Samo tada ih se na Trg naguralo sto tisuća.

Da, bilo je na njemu još jednom bar sto tisuća ljudi: kad se je prije desetak-dvanaest godina demonstriralo za Radio 101. I tada je na nj moglo stati sto tisuća. Možda čak stotinu dvadeset.

Na Thompsonovu koncertu, naravno, ne može više od šezdeset. Publika na koncertu je deblja, pa po logici stvari jedan Thompsonov obožavatelj zauzima više mjesta od, recimo, Denisa Kuljiša.

Zbog toga ih mora biti manje, puno manje od 130.000, koliko procjenjuje redatelj dokumentarnih filmova o Domovinskom ratu, Pavle Vranjican, koji je – posve originalno – na koncertu snimao publiku i, prikazujući isječke toga dokumentarca na OTV-u 7. i 9. lipnja 2008., tako dokazao da nikakva ekscesna ponašanja nije bilo. Sve te silne tisuće „nabrijanih“ i „fanatiziranih“ mladih ljudi nisu uspjele razbiti nijedan izlog, nijedan tramvaj, nisu uspjele zaprljati Manduševac ni brašnom ni izmetom, nisu napale nijednog prolaznika, nisu se izopijale i demolirale središte grada!

Kolika razlika od napredne mladeži koja je svega nekoliko dana prije, tražeći uvođenje samoupravljanja u školski sustav, pokazala kako se jajima i prijetnjama nasiljem može natjerati ministra Primorca da povuče sve ono za što se do jučer zalagao (na korist reformističkih snaga u hrvatskome školskom sustavu, kojima je još drug Šuvar pokazao pravi put).

A kad je ta Thompsonova publika već toliko „nevaspitana“, pa ne zna dati povoda za redarstvenu akciju (nakon koje bi se, jel'te, uključile sve društveno-političke organizacije, forumi i subnori, a i radnička bi klasa s indignacijom pokazala koliko je ogorčena time što se u pitanje dovodi bratstvo i jedinstvo i druge tekovine revolucije za koje su pali najbolji sinovi naših naroda i narodnosti), onda te *subjektivne snage* moraju „dejsstvovati“ samoinicijativno.

Zbog toga je drug Slavko Goldstein odmah, ne čekajući da se čuje i druga strana i da se vide razlozi suspenzije milicionera Josipa Gašparca, tog druga na pune dvije stranice *Jutarnjeg lista* (da se vidi kako i mi konja za trku imamo; molim čitati s *lalinskim* naglaskom, op. a.), proglasio suvremenim super-policajcem, hrvatskim Eliotom Nesson, malne Supermanom. Ako je taj milicioner i imao kakvih mana, sve mu je oprošteno nakon kaznene prijave protiv Thompsona. Tako se brišu pogriješke i pere obraz! Kao da mi još iz NOB-a ne znamo, kakve su ispите morali položiti oni iz neprijateljskih redova, koji su htjeli nama pristupiti.

Također je drugarica Vesna Pusić optužila vladu (Sanaderovu vladu, moj družo beogradski, Sanaderovu!?!), da štiti i tako promiče ustaštvo. Šteta što je umro drug Kangrga, da posegne za *štangom* i batinom (na nešto rafiniraniji način nego što su to činili razni Zwergeri i Beloševići), ali se zato drug Stipe još drži. A on još od Deklaracije znade, koje „institucije sistema“ treba pozvati u pomoć (blok Petrinjska – Đorđićeva – Zrinjevac).

Istraga je u tijeku.

Mi moramo naučiti te mlade ljude, kako se dokazuje odanost našim idealima. Ako dođu iz kojega slavonskoga, ličkog ili dalmatinskog sela, i slušaju Thompsona (kod njega su, kaže Kasapovička, važne samo riječi, stihovi, a ne i glazba!), onda oni ostaju zauvijek primitivni *ognjištari*. Ništa im ne pomaže, ako usput slušaju, recimo, U2 ili se – svim raspravama o mračnjačkim elementima usprkos – s nostalgijom prisjećaju „Stairway to Heaven“ Led Zeppelina ili „Echoes“ Pink Floyda.

Međutim, ako dođu iz tih istih slavonskih, ličkih ili dalmatinskih sela, pa počnu obožavati Đoku Balaševića, The Beat Fleet ili bar Električni orgazam, e onda postaju – *urbani*. Time i punopravni i punovrijedni članovi naše zajednice. Jer, kako je rekao još drug Tito: „Demokratija, to je lepa reč..., i ja sam za demokratiju, ali nema demokratije za one koji ne prihvaćaju naš sistem!“

A kad vidimo onih nekoliko desetaka tisuća mladih s Thompsonova koncerta koje, očito, nismo uspjeli indoktrinirati (i koji, vjerojatno, nisu sami, jer pogledajmo kako samo slave pobjede nogometne reprezentacije!), onda shvaćamo da takvi ne prihvaćaju „naš sistem“. Nema, prema tome, „demokratije“ za takve! Nema „demokratije“ za neprijatelja, koji opet diže glavu!

Slabo smo ih, dakle, potrijebili... i strah nas je...

(*Politički zatvorenik*, br. 195, lipanj 2008.)

EUROPEIZAM – DOMINANTNA IDEOLOGIJA SUVREMENE EUROPE

U svjetlu najnovijih podataka, da samo tridesetak posto Hrvata podupire ulazak Hrvatske u Europsku uniju, i propovijedi kardinala Bozanića na misi za Domovinu, održanoj na Dan državnosti u crkvi sv. Marka, kad je kardinal upozorio na to da se Europska unija predstavlja kao novo božanstvo i da se pod izgovorom stvarnih i tobožnjih pritisaka iz Bruxellesa navikavamo na novo podaništvo, vrijedno je pročitati, što o tzv. europeizmu piše Václav Klaus (1941.) bivše premijer, sada predsjednik Češke Republike.

Hrvatska književna revija Marulić objavila je, naime, u netom izišlu br. 3/XLII prijevod Klausova članka „Što je to europeizam?“, izvorno objelodanjen u listu *Mlada fronta dnes* od 8. travnja 2006.

Članak je dragocjen svima onima, koji europske vrijednosti pretpostavljaju današnjoj Europskoj uniji, svima onima koji su svjesni totalitarističkih tendencija u suvremenom društvu i koji smatraju da je opstanak nacionalne države – koja svoje odnose s drugima uređuje na načelima ravnopravnosti i konsenzusa – nužna pretpostavka opstanka demokracije kao manjkavoga, ali nesumnjivo jedinoga političkog sustava koji i pojedincu i skupinama jamči slobodu, sreću i napredak.

Nju danas, prema mišljenju češkoga predsjednika, najotvorenije ugrožava ideologija europeizma, koji se razmeće prividno demokratskim frazama, ali u stvarnosti predstavlja negaciju demokracije.

Europeizam je, prema Klausu, ideologija koja dominira suvremenim europskim događanjem. Supstancijalno, ona predstavlja „konglomerat ideja“, a odlikuje ju „arogantna autoritarnost povezana s netolerantnom političkom korektnošću“, što rezultira „gotovo razornom kombinacijom“. Pobornici te ideologije, uza sve možebitne međusobne razlike, apsolutno su ujedinjeni u stajalištu da je „istupanje protiv europeizma (pri čemu oni pogrješno – svjesno ili nesvjesno – govore ‘protiv Europe’), za sve njih hula, a to njihovu bilo kakvu kritičnost neizmjerljivo slabi“.

Jedna od bitnih dimenzija europeizma jest model tzv. socijalne države ili socijalno-tržišnoga gospodarstva, u sklopu kojega se u tržište zahvaća s opravdanjem „civilizirane korekcije tržišne anarhije“. Međutim, u tome modelu „država nije ne-

utralan entitet koji maksimalizira dobrobit svojih građana, nego instrument koji promiče vrlo prizemne, privatne interese (raznih lobističkih skupina i političkih i činovničkih predstavnika države koji se ponašaju vrlo utilitarno – zadovoljavajući vlastite interese), da je državna regulacija oruđe utjecajnih i dobro organiziranih (i stoga glasnih) interesnih skupina, a nikako promicatelj interesa anonimnoga i, zbog svoje neorganiziranosti, gotovo bespomoćnoga građanina“.

Iz toga proizlazi da zagovornici takvog modela – koji se, naizgled paradoksalno – nalaze u svim strankama i političkim strujama – ništa nisu naučili iz komunističkoga, nacional-socijalističkoga, fašističkoga i svakoga drugog pokušaja centraliziranog upravljanja državom i društvom. Njihovo previđanje činjenice, da u toj koncepciji građanin postaje obespravljen i skoro bespomoćan, „žalostan je intelektualni defekt i pogibeljna karakterna mana tih ljudi“. Primjere za to češki predsjednik ne iznosi, no oni su očito svakomu dobro poznati: način na koji se umjetno izazivaju burzovne krize i slomovi nacionalnih gospodarstava – a u 2008. dramatičan porast cijena nafte i teška financijske kriza Zapada – govore sami za sebe.

U suvremenoj fazi integrativnih procesa u Europi, očito je, prema Klausu, nadvladao *homogenizacijski integracijski model*, koji se temelji na sjedinjavanju i niveliranju uvjeta života žitelja Europe, organiziranom od EU-oblasti u zajedničkoj supranacionalnoj formi. Njemu suprotstavljeni, *liberalizacijski model europske integracije* uzmiče, iako je obećavao uklanjanje barijera na državnim granicama, što bi poticalo liberalizaciju i konkurentnost i na unutarnjem, a ne samo na europskome planu. Time bi se očuvala ne samo uloga pojedinca kao temeljnog entiteta europske civilizacije, nego i nacionalna država kao kamen temeljac europskih integracija.

Europeizam i europeisti ne skrivaju da teže slabljenju države, da žele „cjelo-europski jedinstveni sustav organiziran odozgo“. Time se i pojedinca prepušta na milost i nemilost, budući da će on biti izložen jednome i jedinstvenom sustavu. Jedan od instrumenata za ostvarenje tog cilja jest i jačanje regionalizama: „Europeisti proglašavaju da je ideja nacionalne države već odavno mrtva. Stoga se – u biti beskrajno lakomisleno – odriču temeljnoga koncepta izvorne međuvladine europske integracije – načela jednodušnosti (konsenzusa, T. J.) – a brane prelazak na većinsko glasovanje kao temeljni element odlučivanja u današnjoj EU.“

Ako naumljeni jedinstveni harmonizirani sustav ne poluči plodove, bit će neminovne protekcionističke mjere, koje neizostavno moraju pogađati i diskriminirati manje razvijene zemlje.

Odnos europeista prema demokraciji i građanskom društvu, multikulturalizmu, feminizmu, ekologizmu, homoseksualizmu itd. sasvim je prepoznatljiv. Oni „u svo-
me odlučivanju na nadnacionalnoj razini hoće isključiti politiku (i stoga hoće stvo-

riti nepolitičko društvo) i hoće neproblematičnost, lakoću i nemogućnost kontrole odlučivanja“. Zbog toga „besramno grane postdemokraciju“ i preziru tradicionalni demokratski proces donošenja odluka, jer njihovoj težnji prema „neproblematičnosti, lakoći i nemogućnosti kontrole odlučivanja“ više odgovaraju „korporativistički koncepti socijalnog partnerstva“ odnosno: „Budući da ne žele biti pod strogom kontrolom građana, bacaju se na pregovore s raznim NGO-ima (nevladinim organizacijama), koji im – ili se barem tomu nadaju – daju inače nedostajući legitimitet i ‘glas naroda’, pa makar to bio i vrlo poseban narod.“

I dalje: „Europeizam je, ali, i apriorno podlijeganje svemu novomu, tobože naprednomu, nenatražnomu, netradicionalnomu, nekonzervativnomu. Stoga se tako rado miri s feminizmom, s homoseksualizmom, s multikulturalizmom i s drugim sličnim stavovima koji razaraju vjekovne europske kulturno-civilizacijske temelje. Europeisti dobro, makar i kratkovidno, znaju da im sve to – neizravno i bez promišljanja posljedica – pripomaže ostvariti njihove ciljeve. Dugoročne posljedice previše ih ne zanimaju.“

Na klasičnome političkom polju, europeisti vanjsku politiku pretpostavljaju unutarnjoj; ne obazirući se na demokratska načela, oni zagovaraju odlučivanje na nadnacionalnoj razini. Zbog toga osnivaju mnoštvo nadnacionalnih organizacija: „Zato je lozinka europeizma ‘manje nacionalne države, više internacionalizma’, zato se nacionalnu državu svrhovito dovodi u vezu s nacionalizmom, zato se propagira multikulturalizam i s njime povezan deasimilacijski princip, zato se nastoji na denacionalizaciji građanstva, zato se osnivaju i podupiru općeeuropske političke stranke...“ Konačni cilj je: „osloboditi se države kao nezamjenjiva jamca demokracije, kao temeljne političke jedinice demokratskog uređenja.“

Jedna od posljedica europeističkoga supranacionalizma jest i neizbježna konfrontacija sa Sjedinjenim Američkim Državama. Europa ni u prošlosti nije bila politički entitet, nego „referentni okvir duhovne i kulturne dimenzije“, pa egzistencija moćne sjevernoameričke države ne smije biti „razlog europske unifikacije“. U općefilozofskom odnosno svjetonazorskom smislu, europeizam zagovara konstruktivistički, a ne evolucionistički nazor. Njegovi pristaše ne vjeruju u čovjeka i u njegovo spontano i neregulirano djelovanje.

Europeisti „vjeruju odabranima (ali neizabranima), vjeruju sami sebi ili onima koje su sami odabrali“. Oni „hoće upravljati, planirati, regulirati, administrirati onim drugima, jer jedni (oni sami) znaju, a drugi ne znaju.“ Europeizam je proizvod elita, proizvod ljudi koji ne žele svakodnevno raditi, nego žele vladati, upravljati, biti pokrovitelji ostalima. To su političari, s njima povezani činovnici i *public intellectuals*, tj. intelektualci sa stalnim pristupom javnomu prostoru i medijima. Ta nemala i vrlo moćna skupina ljudi zagovaranjem europeizma u biti hoće osigurati

dugovječnost svoga povlaštenog položaja, izolirati se od kritike i uopće od dosega birača, te se stvaranjem složenog sustava odijeliti od društva, bez obzira na sudbinu, slobodu i sreću pojedinca.

Europeistički je pothvat „revolucionarni obrat normalnoga tijeka stvari“. Sprega ideologa, političara, činovnika i intelektualnih suputnika silna je snaga, koja ni Europu ni čovječanstvo ne vodi prema slobodi ni demokraciji, nego prema novome i rafiniranom ropstvu. To ropstvo u nekim fazama može imati i pozlaćene okove, ali time ne prestaje biti ropstvo...

Poštapajući se Ortegom y Gassetom, treba reći: Poslušajmo Václava Klauusa; taj čovjek zna što govori!

*(Politički zatvorenik, br. 196-197,
srpanj-kolovoz 2008.)*

CRNOKOŠULJAŠKE PROVOKACIJE: PROVOKATORI, BUDALE I NEZNALICE

U godišnjaku maturanata jedne makarske srednje škole učenici su se fotografirali pod kukastim križem. Afera je koincidirala s novim napadajima na Hrvate i Hrvatsku, s novim valom denuncijacija, kojima su kao povod uzeti Thompsonov koncert u Zagrebu i neki oblici navijačkog iskazivanja rodoljublja i nogometne strasti na Europskome nogometnom prvenstvu.

Makarski se incident vrlo brzo pokazao kao neukusna adolescentska provokacija, nalik onoj u kojoj je – kako je sâm podsjetio – prije više od dva desetljeća u Sarajevu sudjelovao književnik i novinar Miljenko Jergović („Bilo nas je trinaest, jedno više nego makarskih maturanata, prijateljica je slavila rođendan. Parti je trebao biti konceptualan: na videu ‘Trijumf volje’ Leni Riefenstahl, kukasti križevi od majoneze iscrtani po krekerima, poneka uniforma kućne izrade, a nakon toga i pornić. (...) Točno sedam dana kasnije na ulici i po fakultetima presretali su nas agenti ‘Službe državne bezbjednosti’. Odvođeni smo na informativne razgovore koji su trajali cijelu noć, pa je opet prošlo nekoliko dana, i započela je medijska hajka. Ispred svih vodili su je sarajevsko Oslobođenje i beogradska Politika. Sastao se gradski komitet Partije. Radni ljudi i građani zahtijevali su javno suđenje i višegodišnje kazne...“).

U psihologijskim i u socijalno-psihologijskim razmatranjima može se činiti logičnim ili bar shvatljivim, da nezadovoljna i pozornosti gladna mladež kao sredstvo provokacije bira one slike i simbole koji će javnost najviše šokirati. No, puno je razloga zbog kojih se na takve provokacije ne smije pristajati ni nasjedati.

U prvom redu uvijek treba imati na umu, da su komunizam („marksizam-lenjinizam“), fašizam i nacional-socijalizam zločinačke ideologije. Da su one bilo gdje urodile pozitivnim plodovima, onda bismo možda mogli govoriti o Lenjinu, Staljinu, Mussoliniju, Hitleru i njihovim sljedbenicima kao o svojevrsnim ekscesima, o devijacijama inače prihvatljivih ideološko-političkih postavki. Međutim, te su ideologije, njihovi pobornici i baštinici baš svagdje, na svakom pedlju kugle zemaljske, donijeli neslobodu, nasilje, progone naroda i skupina zbog njihovih rasnih, klasnih ili drugih obilježja, konclogore i političke uznike.

Pored tih razloga, koji vrijede za svakoga komu je stalo do ljudskog dostojanstva i slobode, mi Hrvati, s druge strane, imamo svoje, specifično hrvatske razloge protiv svih totalitarnih ideologija XX. stoljeća. Sve su one značile – i uvijek će značiti – negaciju naše prirodne težnje, da na svome povijesnom i etničkom području uspostavimo vlastitu državu, kao jamstvo slobode i ravnopravnosti svakog pojedinca i skupine!

Internacionalistički se komunizam na našem narodnom području oblikovao kao otvorena i bezuvjetna negacija našeg postojanja. Tu ocjenu ne mogu promijeniti ni kasnija taktiziranja komunističkih praktičara, budući da je višedesetljetna povijest Hrvatske, mjerena komunističkim mjerilima, povijest masovnih ubojstava i paljenja čitavih sela od 1941. godine, povijest desetaka tisuća pobijenih i stotina tisuća prognanih, milijuna obespravljenih, izgladnjelih i duhovno osakaćenih.

Fašizam i nacional-socijalizam, sa svojim postavkama o nadmoći tobože izabranih, o pravu na vladanje, o nužnosti stvaranja novih carstava i o hrvatskome prostoru kao budućoj sastavnici tih carstava, bio je posve jednaka prijetnja našem opstanku i našoj slobodi. I kad bismo doista imali hrvatsku državu i hrvatsku školu, onda bismo više nego dobro znali, da fašistički i nacional-socijalistički imperijalisti ni u Drugome svjetskom ratu u ovoj nesretnoj zemlji nisu imali ljućih neprijatelja od boraca za hrvatsku slobodu i državnu neovisnost.

Zato crna košulja, rimski pozdrav i slični ikonografski elementi nisu nikakva afirmacija, nego su negacija hrvatstva u njegovu najelementarnijem obliku. Njima se mogu kititi samo budale, neznalice i provokatori. Ali, da naša mladež to u školama uči i da ju doista odgajamo u duhu slobode, dostojanstva i ljubavi prema domovini, od čega bi živjeli oni koji se hrane denuncijacijama, ekscesima, vjetrenjačama i progonom vještica?

*(Politički zatvorenik, br. 196-197,
srpanj-kolovoz 2008.)*

„GLAS KONCILA“ NEGATIVNO O AKCIJI „KRUG ZA TRG“

Stalna suradnica vodećega katoličkog lista u Hrvata, Đurđica Ivanišević Lieb, u članku „Irska kraljeznica“, objavljenom u *Glasi Koncila* br. 25 (1774)/XLVII od 22. lipnja 2008., str. 14., okomila se i na neke pojave na hrvatskoj političkoj sceni. Koliko zbog njezina osjećaja za hrvatski jezik, toliko i zbog njezina shvaćanja suvremenih prilika u hrvatskome društvu, vrijedi te misli navesti opširnije:

„...I dok se stalno govori o samostalnom ulasku i vrlo poslušno potpisuje europske priređene formule za pristup, brojni predstavnici EU-a, poput Svobode, stalno govore o Hrvatskoj kao o Zapadnom Balkanu i zajedničkom ulasku zemalja bivše Jugoslavije. To se očituje i po izjednačavanju ratne krivnje, optužbama Hrvatske za etničko čišćenje, optužbama za stvaranje ustaške države, čemu često Nepoznat Netko u liku velikih Hrvata pridonosi, a najčešće to radi umjetno stvorena desnica, mamac za naivne i dobro plaćeni posao za vješte – što se često susreće u krajnostima s izjavama Vesne Pusić, pa se dobiva dojam da sve ide iz istog izvora. Tim je teži teret na predstavnicima Crkve budući da se Hrvatska ubraja u katoličke zemlje, jer u tom vremenu treba razlučiti krajnosti koje često one najbolje vode u ponor.

Takvu istinu je vrlo teško govoriti, kao što je u preteškim ratnim vremenima prije 60 godina činio zagrebački kardinal Stepinac. Jer i svi prosvjedi, nažalost Hrvatska nije usvojila referendum, djeluju vrlo čudno kao i skup za preimenovanje Trga maršala Tita u Kazališni Trg, što je, alkarskim rječnikom rečeno, ‘gađanje u ništa’. Taj skup nije imao nikakav rezultat osim materijalno za one koji izrađuju kute za sve prilike. Jedino što se događa jest da se mlade generacije umjesto upućivanja u povijesne istine želi sukobiti i podijeliti na ustaše i partizane.

Jasno je da sa susjedima treba imati dobre odnose, da se kulture moraju susretati, da se ekonomije prožimaju, da se mora surađivati, ali naučimo nešto od Irske – u svemu treba imati kraljeznicu. Jer ne zaboravimo nedavno javno napisano da su mnogi članovi poput Lecha Walese koji su rušili komunizam bili ljudi s kodnim imenima, članovi službe SBA, pa EU-om predsjedaju članovi s visokim pozicijama nekadašnje KP Čehoslovačke, Mađarske, šezdesetosmaši poput Joschke Fischera, Manuela Barrosa i mnogih sličnih, premda su pripadnici svjetonazora što se očituje u ustavu. Zbog toga moramo ostati trajno budni i ne uspavati se u nogometnim pobjedama za one koji vole i one koji ne vole nogomet jer svjedoče o jedinstvu koje

nam je tako rijetko prisutno, o izvanserijskom izborniku koji je čak reprezentativcima doveo velečasnog Suca koji pridonosi općem transu...“

Ove rečenice pokazuju koliko je hrvatski jezik težak, pa ni kolumnisti tjednika koji je svojedobno bio (ne samo!) utočište dobrog hrvatskog jezika, uza svu pomoć redaktora i lektora, počesto nisu kadri sročiti rečenicu koja bi makar u elementarnom smislu odgovarala pravilima hrvatskog jezika („...jer i svi prosvjedi, nažalost Hrvatska nije usvojila referendum, djeluju vrlo čudno...“).

To je ipak manja nevolja od činjenice, da tekstom svoje kolumnistice vodeći list Katoličke crkve u Hrvata ne denuncira i ne optužuje nekoliko desetaka nevladinih udruga, koje su organizirale akciju Krug za trg. Vjerojatno je puka koincidencija, da Đ. Ivanišević Lieb poziva na „budnost“ u kolumni koja se zove „zapažanja“ (što će svakoga tko išta znade o boljševičkim metodama „prevaspitavanja neprijatelja“ nužno asocirati na golootočka, starogradiška ili lepoglavska prisilna „zapažanja“, kao prvi korak prema „revidiranju stava“ odnosno slamanju robijaškog dostojanstva).

Te udruge koje su upriličile prosvjed na najljepšemu zagrebačkom trgu spadale bi, očito, u „umjetno stvorenu desnicu“, u tzv. „velike Hrvate“, u „mamac za naivne i dobro plaćeni posao za vješte“, kojima Nepoznat Netko upravlja na štetu Hrvatske, jer je njihov temeljni cilj „da se mlade generacije umjesto upućivanja u povijesne istine želi sukobiti i podijeliti na ustaše i partizane“. Nije tim udrugama, dakle, do toga da se svaki zločin proglasi zločinom, i da se svaki zločinac prokaže kao zločinac, nego im je do toga, da se prodube jazovi u hrvatskome društvu. Nije im do istine, nego do novih podjela!

Za razliku od toga, činjenica da svaki – doslovce svaki – broj *Glasa Koncila* ima bar tri teksta o ratnim i poratnim zločinima jugoslavenskih komunista, ne govori da i *GK* ima zadaću „da se mlade generacije umjesto upućivanja u povijesne istine želi sukobiti i podijeliti na ustaše i partizane“. Ne, *Glas Koncila* je bezgrješan, pa on o tim temama smije i može pisati, jer se u njemu otkrivaju konačne i neopozive istine (*Roma locuta, causa finita!*), dok svi drugi koji se u te teme pačaju, imaju neke svoje sitne, prizemne, prljave i politikantske interese! Oni su, iznimno, nesvjesne i naivne, a najčešće svjesne marionete u rukama hrvatskih neprijatelja!

I zato imamo pravo bjesomučno i polupismeno, stilom koji jedva nadmašuje Zdenka Štambuka, napasti ih i proglasiti ih plaćenicima. Mi znamo, da nam sveto-pisamske pouke o kamenovanju bludnice na to daju neupitno pravo.

Mi smijemo optuživati bez ikakva dokaza, mi imamo pravo klevetati! Mi na to imamo pravo, jer mi smo nepogriješivi i mi smo *politički korektni*: mi smo ne tako davno usporedili i poistovjetili sudbinu Hrvatske u Drugome svjetskom ratu

sa sudbinom okupirane Francuske (usp. *GK* od 3. prosinca 2000.). Mi smo tada kao svetu i neprijepornu istinu proglasili, da je general Charles de Gaulle za Francusku bio isto ono, što je za Hrvatsku bio dr. Jurica Krnjević, istaknuti član jugoslavenske izbjegličke vlade i ministarski sudrug *đenerala* Dragoljuba Draže Mihailovića; upravo onaj Krnjević koji je obraz hrvatskoga naroda svjetlao i na taj način, što je na valovima BBC-a pozvao Hrvate da hrpimice idu u – četnike.

I valjda s tih pozicija imamo pravo i na Trgu maršala Tita dijeliti političke i moralne lekcije puku koji nas – sve manje i manje čita...

A samo dragi Bog zna zašto?

(*Politički zatvorenik*, br. 196-197,
srpanj-kolovoz 2008.)

*PRATES PRAVOMOĆNO OSUĐEN, JOSIP
PERKOVIĆ U VICU PREDSDJEDNIKA MESIĆA*

Potvrđena je presuda Zemaljskoga suda u Münchenu br. 6 St 005/05 (2) od 18. srpnja 2008., kojom je Krunoslav Prates proglašen krivim zbog sudjelovanja u ubojstvu hrvatskoga političkog emigranta Stjepana Đurekovića 28. srpnja 1983. te je osuđen na doživotni zatvor.

Time je zapečaćena sudbina agenta jugoslavenske Službe državne sigurnosti, koji se služio imenima „Boem“ i „Stiv“, te je za potrebe jugoslavenskoga komunističkog režima svojoj „vezi“, zloglasnomu Josipu Perkoviću, godinama podnio temeljita i dokumentirana izvješća o djelovanju hrvatske političke emigracije, napose kruga oko dr. Branimira Jelića i njegova *Hrvatskoga narodnog odbora*, kojemu je poslije Jelićeve smrti (1972.) na čelu bio brat mu Ivan.

Iako Pratesova špijunska djelatnost zbog zastare kaznenog progona nije bila niti je mogla biti predmet sudskoga postupka, ovo je suđenje dodatno raskrinkalo način djelovanja jugoslavenskoga ubilačkog stroja. Osim podataka koje su sudsko vijeće odnosno policija dobili od svjedoka, iz tiska i arhivskog materijala koje su mu dostavile i nepoznate osobe, posebno dragocjeni su bili oni podatci koje je sâm Prates ispriopovjedio tajnim istražiteljima, što su ga naveli da im ispriča zgone iz svoga života, koji je Prates usporedio s onim filmskoga *Jamesa Bond*a. Govorio je pritom kako ga je Perković hvalio kao svoga najvažnijeg i najpouzdanijeg čovjeka, i potvrdio da je protuhrvatska sprega Perković-Prates zamrla tek u prijelomnim trenucima 1989. („Wendezeit 1989“).

Sâm čin Đurekovićeva ubojstva, kao i motivacija koju je pritom imao *drug* Mika Špiljak (inače poznati „antifašist“, čak i potpisnik Ustava SFRJ iz 1974. bez kojega – kako tvrde naši sub-norci – ne bi bilo današnje Hrvatske) potanko je i precizno rekonstruiran i opisan u prvostupanjskoj presudi koja ima 118 stranica.

No ono što nije manje važno, sudsko je vijeće došlo do čvrstog uvjerenja da sadašnje vlasti u Republici Hrvatskoj svjesno i uporno ignoriraju sve zahtjeve za međunarodnom pravnom pomoći (na što su, inače, obvezane i *Europskom konvencijom o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima* od 20. travnja 1959. godine i dodatnog protokola, koje je Hrvatska potvrdila).

Upiti njemačkoga veleposlanstva hrvatskim vlastima ostali su, naime, upiti gluhima („*Wie die Deutsche Botschaft in Zagreb dem Senat mit in der Hauptverhandlung verlesenen Schreiben vom 3. Juni 2008 mitteilte, blieben Nachfragen vom 28. März, 20. Mai und 26. Mai 2008, die die Dringlichkeit des Ersuchens betonten, von kroatischer Seite ohne Reaktion (...) ohne dass auch nur eine einzige Reaktion der kroatischen Behörden auf das Rechtshilfeersuchen auf kommissarische Vernehmung eingegangen wäre (...) Dies in Zusammenschau mit dem vollständigen Stillschweigen kroatischer Justizbehörden auf Rechtshilfeersuchen, die auf Botschaftsebene mehrfach und nachdrücklich dringlich gemacht worden sind, zwingt den Senat zur einzig möglichen Schlussfolgerung, dass Kroatien die erbetenen Vernehmungen nicht durchführen will...*“).

To jasno pokazuje, da je aktualna vlada Republike Hrvatske – koja se toliko zaklinje u pravnu državu i poštivanje europskih standarda – spremna otvoreno i bezobzirno kršiti i one europske norme ponašanja, pa i međunarodne konvencije kojima je pristupila, ako je to potrebno zbog zaštite udbaških egzekutora. Slijedom toga je posve nerealno od nje očekivati, da će se obračunati s onim strukturama čiju su volju ti egzekutori provodili u djelo: jugoslavenskom komunističkom nomenklaturom i duhom koji je ona ostavila u Hrvatskoj.

Umjesto toga, za utjehu nam ostaje tek nadati se da će predsjednik Stipe Mesić dopuniti onaj svoj morbidni vic o Tuđmanu i Miloševiću od kojih „nijedan ne može iz zemlje“, kojim je započeo svoj predsjednički mandat.

Iz zemlje, naime, zbog straha od izvođenja pred sud jedne pravne države ne može ni *drug* Josip Perković. Toga bi se Mesić mogao sjetiti bar svaki put kad se sjeti svoga savjetnika Aleksandra Rankovića, pardon, Perkovića zvanog Saša...

(*Politički zatvorenik*, br. 204, ožujak 2009.)

*U HRVATSKOJ NEMA LUSTRACIJE, JER NJOME I DALJE
VLADAJU KOMUNISTI
(U povodu lepoglavskog zahtjeva za reviziju osuda
donesenih u montiranim procesima)**

Na svakom pedlju kugle zemaljske kojim su vladali, od Kamčatke do Kube i od Mongolije do Angole, komunisti su donijeli masovne pokolje, sustavno zatiranje ljudskih prava, neslobodu i glad. To, nažalost, uporno zaboravljaju svi oni koji tvrde kako su komunistički zločini u Hrvatskoj bili samo eksces, a ne sastavni, neizbježni dio komunističkoga ideološkog sustava. Jedan od segmenata komunističkog totalitarizma bilo je i tzv. sustavno političko nepravo, tj. sustavno donošenje politički motiviranih sudskih i s njima srodnih upravnih odluka.

Potrebno je naglasiti da pojam „rehabilitacije“, koji se često koristi, napose u kolokvijalnom govoru, nije sasvim precizan. U svim sustavima postojao je i postoji institut tzv. rehabilitacije pravično osuđenih osoba. U takvim se slučajevima rehabilitacija svodi na to da se protekom određenog roka nakon osude, ukidaju njezine pravne posljedice i zasniva se fikcija neosuđivanosti, dok se sama presuda – makar ona više ne proizvodi pravne učinke – ne ukida. No, u današnjem kontekstu mi govorimo o nečemu drugom, o tzv. rehabilitaciji nepravično osuđenih osoba, pa je prikladniji naziv revizija osuda, naziv koji se, uostalom, u našem zakonodavstvu i koristi.

U nekim je slučajevima još prije pada komunizma u SSSR-u, a onda i u drugim komunističkim državama, došlo do ispravljanja sudskih nepravdi, no to je bez iznimke bilo skopčano s rehabilitacijom komunista koji su bili nevini osuđeni u doba otvorenoga staljinizma. Baš kao što se je znameniti Hruščovljevi referat na XX. kongresu KPSS (1956.) obračunao sa Staljinovim zločinima nad komunistima (ali je izbjegao osudu zločina nad nekomunistima!), tako su

---

* Kao sudionik znanstvenoga skupa o kardinalu Stepincu, održanog u Lepoglavi u prosincu 2008., i sâm sam sudjelovao u formuliranju zahtjeva kojim se traži poništenje svih osuda izrečenih u političkim procesima; potom bio u četveročlanom izaslanstvu koje je potporu tražilo od kardinala Bozanića. Ovaj tekst, napisan na molbu uredništva *Hrvatskoga lista*, objavljen je pod uredničkim naslovom: „Gotovo sve tranzicijske zemlje više su napravile u poništenju komunističkih presuda i rehabilitaciji žrtava od Hrvatske“.

u kasnijim godinama znali biti rehabilitirani pojedini osuđeni komunisti, dok su nekomunisti i antikomunisti ostali i dalje označeni kao zločinci. Trebalo je dočekati svjetski slom komunističkog zlosilja, da se potegne pitanje poništenja politički motiviranih sudskih i upravnih odluka, kojima su kršena ljudska prava, a pojedinci i skupine bili ubijani, trpani u zatvore, logore i u progonstvo.

Razmjerno brzo nakon sloma komunizma doneseni su i posebni propisi o poništenju takvih odluka i rehabilitaciji žrtava: u Mađarskoj 1989., 1990. i 1992., u Češkoslovačkoj 1989. i 1990. (dakle, još u doba postojanje zajedničke češke i slovačke države!), u Njemačkoj 1990. i 1992., u Rumunjskoj 1990., u Poljskoj, Albaniji i Rusiji 1991. itd. Može se reći da su se s tim problemom najradikalnije suočili Mađarska i Češkoslovačka, a zakonodavna rješenja su se razlikovala ne samo između pojedinih država, nego i u pogledu određenih kategorija političkih osuđenika ili progonjenika.

Negdje se, i u odnosu na neke kategorije, posegnulo za poništenjem ili ukidanjem osuda *ex lege*, tj. po samom zakonu, a negdje i u odnosu na neke kategorije žrtava stvorena je zakonska podloga za sudsko, dakle, pojedinačno poništenje nepravdičnih osuda. U biti se radi o različitim kombinacijama nekoliko reparatornih mjera: ukidanju ili poništenju osuda, rehabilitaciji žrtava, pravu na uvid u dosiere i pravu na naknadu štete, a samo rijetko i o kaznenom progonu istaknutih eksponenata totalitarnih režima.

Hrvatsko je zakonodavstvo u svakom pogledu više nego umjereno u obraćunu s organiziranim nepravom komunističkoga doba, no s obzirom na duhovne prilike u našoj domovini, pravo je čudo da i kao takvo uopće postoji. U tom svjetlu treba promatrati i nedostatke koje ima i *Lex Lepoglaviana*, novela *Zakona o kaznenom postupku*, potaknuta na znanstvenom skupu u Lepoglavi 5. prosinca 2008., u čemu sam i sâm imao čast sudjelovati.

Revizija osude poznatoga hrvatskog novinara Tiasa Mortigjije, donesena 2003., po ranijem zakonodavstvu, vjerojatno je pokazatelj u kojem će se smjeru stvari kretati u budućnosti, no za pouzdanije ocjene bit će potrebna bogatija sudska praksa. S druge strane, ne treba smetnuti s uma ono što se pravilu zaboravlja: dobar dio hrvatskih političkih osuđenika ne poriče da su oni – iz perspektive ondašnjega jugoslavenskoga komunističkog sustava – bili krivi, te se i danas ponose time što nisu bili samo žrtve, nego i svjesni i odlučni borci protiv Jugoslavije i protiv komunizma.

Budući da dvanaestak godina uređujem *Politički zatvorenik*, mjesečnik Hrvatskog društva političkih zatvorenika, mislim da se smijem odvažiti na procjenu da dobar dio hrvatskih političkih uznika upravo zbog toga nikad ne će

---

zatražiti reviziju svojih osuda. Primjerice, moji roditelji, a oboje su politički
uznici osuđeni 1959., to sigurno ne će učiniti. Oni se svojom tamnicom ponose.

(*Hrvatski list*, br. 263, Zadar, 8. X. 2009.)

*DIMITROVIĆ: RAČAN SE JE PROTIVIO
VIŠESTRANAČKIM IZBORIMA 1990. GODINE!*

Kad je prije nekoliko godina umro Ivica Račan, prvak Saveza komunista Hrvatske, čija je zvijezda zasjala nakon mračnoga Karađorđeva u prosincu 1971., pohvalama su ga obasuli ne samo njegovi partijski drugovi i istomišljenici, nego i oni za koje bi se – bar na prvi pogled – reklo, da mu imaju razloga ne kaditi.

No, Sanader, Šeks i njima slični, u svojim su pohvalama mrtvomu *drugu* nadmašili i Mesića i Jurjevića. Veličalo se Račana kao jednog od najzaslužnijih tvoraca samostalne i demokratske Hrvatske, a zapravo se – kako je mogao vidjeti svatko tko je htio vidjeti – tim servilnim nekrolozima dokazivalo vlastitu pripravnost na trgovinu nacionalnim idealima i ciljevima.

Trebalo je, pak, dočekati da Drago Dimitrović, koji je od 1986. do 1990. bio sekretar predsjedništva CK SKH, u razgovoru za *Globus* (br. 984 od 16. listopada 2009.) ispričovijeda kako su stvari iznutra ipak izgledale bitno drugačije: dok je tzv. reformska struja unutar vodstva SKH zagovarala višestranačke izbore jer je, s jedne strane, bila pritisnuta Miloševićevom *antibirokratskom revolucijom* koja joj nije ostavljala prostora za uzmak, a s druge je strane bila svjesna kako je narodno ogorčenje naraslo do te mjere, da se sa svakim danom otezanja drastično smanjuju izgledi da Partija zadrži makar djelić vlasti, Račan se je zapravo snažno protivio raspisivanju izbora.

Još u prosincu 1989., puno nakon pada Berlinskog zida, dok je Ceaușescu odbrojavao zadnje dane života, Račan je govorio: „Nije još vrijeme.“ Kao tobože „sjajan taktičar“, on je nesumnjivo naslućivao da će višestranački izbori dovesti do sloma komunističkog poredka i raspada Jugoslavije, jedinih dviju vrijednosti kojima je bio doista privržen...

(Politički zatvorenik, br. 212, studeni 2009.)

NEZNANJE I MRŽNJA

Gadno je kad ljudi ne znaju elementarne stvari, još je gadnije kad su opsjednuti mržnjom, a najgadnije kad tu mržnju pokušavaju objasniti tobožnjim činjenicama koje – ne znaju. Tako je *već legendarni* Miljenko Jergović u zagrebačkom *Jutarnjem listu*, god. 12/2009., br. 4105, od 1. prosinca 2009., str. 24. („Tko će u Hrvatskoj otvarati logore“) bez krzmanja ustvrdio:

„U Guantanamu nije zatočen nijedan nemusliman, a na Golom otoku nije ležao nijedan antikomunist. Premda su nakon Gologa neki postali antikomunisti. (...) Za ideologiju koja u Hrvatskoj stasa nakon 1990. Goli otok više nije bio negativna metafora. Istina, pokušavalo se tu i tamo ponešto falsificirati, pogotovo u crkvenim krugovima, onim kojima je uspijevalo izmišljati i komunistički logor u Jasenovcu, ali uzalud, jer se u Hrvatskoj nije moglo naći antikomunista koji je robijao na Golom otoku. A i golootočki zatočnici znali su sačuvati čistoću svoga stradanja...“

Naravno da ni ovaj izljev mržnje nema veze s činjenicama: na Golome je od 1948. do raspuštanja toga konc-logora robijalo tisuće antikomunista (Hrvata, Albanaca, Bugara itd.), a među njima je – kao što znade svatko tko hoće znati – bilo i svećenika. Bar neke od golootočkih sudbina hrvatskih antikomunista (npr. ona Dobroslava Parage) trebala bi biti poznata i najširoj javnosti. U stvari, prve nastambe konc-logora na Golome otoku gradili su upravo hrvatski antikomunisti (dobrim dijelom ustaše i domobrani), a čitavo vrijeme njegova postojanja u njemu su robijali hrvatski nacionalisti-antikomunisti. Bilo je među njima katoličkih svećenika (npr. Baldo Zlovečera), agnostika (Vjekoslav Balin, koji je kasnije ubijen u Staroj Gradiški), ali i muslimana (Kemal Mujagić, Ahmed Krupić i dr.).

Zanimljivo je i nije slučajno da su hrvatski nacionalisti – golootočki robijaši danas na čelu udruga političkih zatvorenika i u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini: sadašnji predsjednik Hrvatskog društva političkih zatvorenika, Alfred Obranić, bio je među onim pripadnicima „varaždinske skupine“ (*Nacionalna partija Hrvatske*), koji su kaznu izdržali na Golome. I predsjednik Udruženja političkih zatvorenika BiH, Želimir Crnogorac, kao pripadnik ilegalne *Hrvatske revolucionarne mladeži*, što je nastala u imotskoj gimnaziji krajem pedesetih godina, svoju je kaznu – skupa s nizom sudrugova – odrobijao na Golome.

No, Jergovića to ne zanima: kao da mu izmišljanje i prešućivanje činjenica treba za konstruiranje zaključaka i o Jasenovcu i o ulozi Katoličke crkve u političkim previranjima u XX. stoljeću? Ne zanima to ni uredništvo *Jutarnjeg lista*, koje se je tek nakon skoro mjesec dana udostojalo objaviti drastično osakaćeni, inače sasvim kratki ispravak...*

(*Politički zatvorenik*, br. 214, siječanj 2010.)

---

* Taj osakaćeni ispravak objavljen je pod naslovom „Na Golom otoku robijale su tisuće antikomunista“, u *Jutarnjem listu*, 12/2009., br. 4132, 30. XII. 2009., str. 28.

PREDSJEDNIKA OCJENJIVATI PO NJEHOVIM SAVJETNICIMA

Naučili smo da državnoga poglavara (kao i druge ljude, uostalom) valja suditi ne po onome što slatkorječivo pripovijedaju, nego po tome što rade i što stvarno zagovaraju i on, i ljudi kojima se slobodno okružio. Njegovi savjetnici, primjerice. A glavni analitičar u timu Ive Josipovića, svojedobni urednik ortodoksnoga boljševičkog, šuvarovskog *Poleta*, znameniti Dejan Jović, svoje političke poglede ne taji:

„Pristaša sam regionalnog pristupa, upravo zato što mislim da Hrvatskoj nije u interesu da neke zemlje u regiji uđu u EU prije od drugih. Naime, granica između zemalja članica i onih koje to nisu bit će tvrđa nego što je danas granica između EU-a i njezinih susjeda“, ustvrdio je prije osam godina. Ni kasnije nije krio kako misli da je Jugoslavija bila „dobro rješenje za Hrvate“. Točnije: „Jugoslavija je – a posebno socijalistička – bila vrlo dobro rješenje za male narode u njoj, uključujući i za Hrvate. Ne vidim da su Hrvati izgubili svoj nacionalni identitet u Jugoslaviji, niti mislim da su bili podređeni drugima, posebno ne u socijalističkoj Jugoslaviji. Ne znam zašto toliko mnogo ljudi govori o opasnosti od približavanja Srbiji ili Bosni i Hercegovini, kad mi sa Srbijom i Bosnom dijelimo isti jezik, imamo slične ekonomske i političke interese, a bez prijateljstva s tim državama ne možemo riješiti ni svoje sigurnosne probleme.“

Josipović nije objasnio jesu li upravo takvi Jovićeви stavovi bili glavna preporuka njegovu dolasku u Ured predsjednika Republike (ili se je vodio činjenicom da su Jovića kao „stručnjaka“ u svoje savjetnike promovirali Miomir Žužul i Kolinda Grabar Kitarović?). Nema ni potrebe: zaključak je jasan sâm po sebi.

Zato nije čudo da Budimira Lončara – borca za opstanak Jugoslavije: kamom, pištoljem, strojnicom i diplomacijom – nitko ne želi otpraviti s Pantovčaka. Njegov duh i danas tamo vlada. A što o svemu misle oni hrvatski državljani koji su na referendumu 1991. ipak smatrali kako Jugoslavija nije najbolje rješenje za Hrvate, nikoga ne zanima. Važan je „regionalni pristup“. On ulazi u onu „svaku cijenu“ koju smo spremni platiti da opet postanemo robovi.

(Politički zatvorenik, br. 217, travanj 2010.)

*PROTIV POVLAČENJA TUŽBE ZA GENOCID!**

Prije godinu i pol, u razgovoru za beogradski *NIN* („Tužbe su opasne“, br. 3022 od 27. XI. 2008.) predsjednik Srpskoga narodnog vijeća u Hrvatskoj, dr. Milorad Pupovac, podsjetio je na to kako se on dosljedno i javno suprotstavljao hrvatskoj tužbi protiv Srbije, a ne gleda s odobravanjem ni na srbijansku protutužbu protiv Hrvatske.

Svoje je stajalište on objasnio riječima: „Tužbe su neka vrsta nastavka rata pravnim sredstvima i to u materiji, u građi ratnoga naslijeđa i ratnih posljedica. Iz toga razloga su one opasne. S obzirom na to da pravna arbitraža može trajati dugo, s obzirom na to da se Hrvatska i Srbija uvijek mogu spotaknuti na takvim problemima i s obzirom na to da u rukama imaju veoma eksplozivan materijal, *ne samo ovoga razdoblja nego i onoga iz Drugog svjetskog rata na ovim prostorima* (ist. T. J.), onda mi se čini da osim tog pravnog pitanja postoji puno važnije moralno i političko pitanje koje treba početi sagledavati.“

Ipak najjezgrovitiji i najjasniji *politički* argument za povlačenje tužbe u postupku koji Hrvatska pred Međunarodnim sudom pravde vodi protiv Srbije, formulirala je prvakinja Hrvatske narodne stranke dr. Vesna Pusić.

Prema razgovoru koji je 23. siječnja 2010. objavila beogradska agencija *Beta*, dr. Pusić se je, u svojstvu „predsjednice hrvatskoga Nacionalnog odbora za praćenje pregovora sa EU“, založila „za povlačenje međusobnih tužbi Hrvatske i Srbije pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu i izrazila očekivanje da će novoizabrani predsjednik Hrvatske učiniti nešto na tom planu: ‘Moje je mišljenje da bi te tužbe trebalo povući. Ništa neće promeniti ono što se dogodilo. Ljudi koji su odgovorni i krivi – ili su mrtvi ili će do tog vremena biti vrlo stari ili mrtvi, a mi time ostavljamo kamen smutnje generacijama koje dolaze‘.“

---

* Tekst je zapravo neznatno doručeno izlaganje na tribini Hrvatskoga kulturnog vijeća, održanoj 26. IV. 2010. u prostorijama Hrvatske kulturne zaklade i Hrvatskoga slova u Zagrebu, pod naslovom *Tužbu protiv Srbije ne smije se povući*. Kao što je najavljeno, govorili su prof. dr. sc. Zvonimir Šeparović, profesor emeritus Sveučilišta u Zagrebu, bivši ministar vanjskih poslova Republike Hrvatske i ministar pravosuđa u vrijeme podnošenja tužbe, te Tomislav Jonjić, autor ovog članka.

Dr. Pusić je, piše srbijanska agencija, nadalje „ocjenila da bi povlačenje tužbi doprinelo poboljšanju odnosa u regionu i da bi to pitanje trebalo rešiti pre nego što Srbija počne proces pristupanja EU jer je ‘gotovo neizbežno’ da bi se to odrazilo na njen proces evropske integracije. Eventualno odustajanje od tužbi, smatra Pusić, ni Srbiju ni Hrvatsku međutim ne oslobađa obaveze da ‘očiste svoja društva i kolektivne savesti’.“

Iste ove misli variraju i drugi zagovornici povlačenja hrvatske tužbe protiv Srbije, koji u medijima dobivaju sve veći prostor i tako uporno pripremaju hrvatsku javnost na korak koji bi bez toga prethodnog eutanaziranja naših savjesti neminovno bio osuđen kao nova hrvatska kapitulacija. Iako je Pupovac – tobože zaobilazeći pravne dimenzije problema – u spomenutom razgovoru za *NIN* otklanjanjem kvalifikacije genocida zapravo prejudicirao neuspjeh hrvatske tužbe („Ono što se dogodilo, bila je realizacija serije ratnih zločina protiv humanosti...“), i nepravnik će lako uočiti da se u tome propagandnom ribarenju naših duša ne nalazi ni trunak etičkoga i pravnog uporišta: sve se svodi na navodni *politički* interes.

Istodobno je karakteristično da ni Pupovac, ni Pusić a niti drugi njima slični pristaše tobožnjega okretanja budućnosti (s argumentacijom da su izravni krivci napustili životnu ili bar političku pozornicu, pa ne treba ostavljati „kamen smutnje generacijama koje dolaze“), ta ista mjerila ne primjenjuju na odgovornost za zločine koje su naši sunarodnjaci počinili u Drugome svjetskom i u Domovinskom ratu. Dr. Pusić i dalje, iz dana u dan, od zagrebačkih donjogradskih trgova do *mitskoga* ličkog Srba, vodi „antifašistički“ rat protiv nepostojećega fašizma, a Pupovac je i ovih dana, blagonaklono gledajući na tragikomični prijedlog bivšega kanadskog diplomata da se Hrvatskoj pristup Europskoj uniji uvjetuje prethodnom isprikom za ustaške zločine u Drugome svjetskom ratu, pokazao kako mu – kad su hrvatski grijesi posrijedi – nije ni do kakvog *okretanju budućnosti*, nego bi uvijek iznova ucjenjivao Hrvatsku davnim zločinima počinjenima u ime hrvatske države.

Drugim riječima, iako su ustaše istrijebljeni već 1945., a malobrojni od njih koji su ipak čudom preživjeli, odavno su otišli na račun dragomu Bogu, hrvatsku odgovornost uvijek treba isticati bez obzira na to što ona možda predstavlja „kamen smutnje generacijama koje dolaze“. Isto vrijedi i za ispade pojedinaca s hrvatske strane u Domovinskom ratu: nije dovoljno progoniti samo neposredne počinitelje, nego se mora posegnuti za najvišim vojnim i državnim dužnosnicima (predsjednikom države, ministrom obrane, a ako su oni mrtvi – onda će, primjerice, GOLJP u ožujku ove godine zatražiti da se za zločine sudi najvišim dužnosnicima, uključujući načelnika Glavnoga stožera Hrvatske vojske).

Svrha tih dvostrukih mjerila M. Pupovca, V. Pusić i njima sličnih, posve je bjelodana: valja podjarivati političke i ideološke prijepore i razdore unutar hrvat-

skoga naroda, okretati taj narod prema prošlosti i raspirivati davno okončane bitke te, usporedno s time, po svaku cijenu pokazati da je Hrvatska opet kriva! Takvoj, moralno kompromitiranoj, duhovno obeshrabrenoj i politički osakaćenoj Hrvatskoj lako je nametati pravila igre i diktirati uvjete.

Treba joj pokazati da je u krivu kad misli da je u Domovinskome ratu politički i vojnički pobijedila: Ako *pobjednici pišu povijest*, onda činjenica da se u Hrvatskoj povijest Domovinskog rata piše s nekih tuđih pozicija, zorno pokazuje da Hrvatska nije pobjednik; ako se izjednači ili anulira odgovornost za zločine (napose za najteži, zločin genocida!), onda se gubi razlika između zločinca i žrtve; ako su oni što su odgovorni za rat već odavno mrtvi, onda je posrijedi bio sukob pojedinaca i skupina, a ne ideologija i nacionalnih politika; ako se legitimira postavka o sukobu u kojem su sudjelovale tek „zaraćene strane“, onda više nema ni agresora ni onoga koji se brani...

To su neki, možda najvažniji *politički i etički* razlozi zbog kojih Hrvatska ne smije pristati na povlačenje tužbe protiv Srbije, i tako osloboditi Međunarodni sud pravde obveze da u svome pravorijeku – ma kakav bio njegov dispozitiv – raspravi i ocijeni ta, povijesno, politički i psihološki temeljna pitanja hrvatske sadašnjosti i budućnosti.

Tomu se interesu ne mogu podrediti interesi „dobrosusjedskih odnosa“ s Beogradom. Hrvatska doista treba razvijati korektne odnose i sa Srbijom, ali ne u interesu Srbije ni u interesu Bruxellesa, nego u svome interesu. No taj se interes ne može braniti ignoriranjem vlastite borbe za slobodu i vlastitih žrtava! Ne može hrvatski interes biti navlas istovjetan interesima Srbije!

Uz to, postoje i važni *pravni razlozi* zbog kojih Hrvatska uopće nema razloga pomišljati na tako dramatičan zaokret. Pobjeda koju je izvojevala presudom Međunarodnog suda pravde (MSP) o primjeni Konvencije o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida (skraćeno: Konvencije o genocidu) odnosno o prethodnim prigorovima tuženice, datirana 18. studenoga 2009. i kolokvijalno nazvana *presudom o nadležnosti*, u pravnome je smislu neusporedivo važnija nego što se to čini na prvi pogled i nego što se to hrvatskoj javnosti sugerira u šturim i površnim novinskim osvrtima na tu odluku. To postaje jasno već i pukim nabrojanjem osnovnih činjenica.

Tužbu je Hrvatska 2. srpnja 1999. podnijela protiv Savezne Republike Jugoslavije (SRJ), kako se ta država – počevši od 27. travnja 1992. – tada nazivala (dotad je taj dio bivše Jugoslavije inzistirao na potpunome međunarodnopravnom kontinuitetu s bivšom SFRJ). Kasnije je SRJ preimenovana u Srbiju i Crnu Goru (4. veljače 2003.), a nakon raspada te države (u lipnju 2006.), Hrvatska je u prvi mah (16.

listopada 2006.) zauzela stanovište da su „Srbija i Crna Gora solidarno odgovorne za protupravno ponašanje koje je razlog tužbe“, da bi kasnije, 15. svibnja 2008., stegnula svoju tužbu samo na Srbiju kao pravnu sljednicu SiCG, pridržavajući pravo da i protiv Crne Gore zametne posebni postupak. Od tog su vremena, dakle, samo Hrvatska i Srbija stranke u postupku.

Rješenjem suda od 14. rujna 1999. Hrvatska je tužbu trebala obrazložiti do 14. ožujka 2000., no na hrvatski je zahtjev – očito skopčan s trećesiječanjskom promjenom vlasti – taj rok dva puta produljivan, pa je konačno rješenjem od 27. lipnja 2000. Hrvatskoj naloženo dostaviti obrazloženje tužbe do 14. ožujka 2001. godine. Potpuno obrazloženje podneseno je 1. ožujka 2001. godine. Sâm sadržaj tužbe je, u skladu s postupovnim pravilima MSP-a, nedostupan javnosti sve do početka rasprave o meritumu odnosno do okončanja postupka (ako on završi prije rasprave o meritumu). No, iz prethodnih prigovora, hrvatskog odgovora na njih te iz usmene rasprave koja je održana krajem svibnja 2008., vrlo jasno se može zaključivati o sadržaju tužbe. Hrvatska tužbom, očito, traži: utvrđenje da je tuženica povrijedila Konvenciju o genocidu, naknadu štete, poduzimanje učinkovitih mjera kako bi se sudski progonile osobe poput Slobodana Miloševića (u odnosu na kojega je kasnije, nakon njegova izručenja MKSJ-u, tužba povučena), davanje obavijesti o sudbini nestalih hrvatskih građana te povrat otetoga kulturnog blaga.

Situaciju u pravnome smislu iznimno složenom čini pitanje pravne sukcesije bivše SFRJ odnosno dvojba o tome je li sadašnja tuženica (Republika Srbija) vezana Konvencijom o genocidu i ima li ona pristup MSP-u. Dok se Hrvatska oslonila na to da se je MSP presudom od 11. srpnja 1996. oglasio nadležnim u povodu tužbe koju je protiv SRJ davnoga 20. ožujka 1993. podnijela Bosna i Hercegovina, SRJ (kasnije: Srbija) je istaknula niz prigovora koji iziskuju raspravu o složenim pravnim i činjeničnim pitanjima.

Prvo, SRJ je u prigovorima isticala kako je članicom OUN postala tek 1. studenoga 2000., a da je Konvenciji o genocidu pristupila 8. ožujka 2001., ali i tada s rezervom u pogledu čl. IX. Konvencije, pa da se slijedom toga ne može govoriti o automatskoj sukcesiji međunarodnih ugovora bivše SFRJ uključujući i sukcesiju Konvencije o genocidu. Drugo, SRJ je proglašena tek 27. travnja 1992., tj. znatno nakon što su se zbili najteži zločini opisani u hrvatskoj tužbi (Vukovar, Dubrovnik itd.), a Badinterova je komisija tek 4. srpnja 1992. utvrdila da je proces raspada SFRJ okončan, pa SRJ ne može biti odgovorna za zločine koji su počinjeni prije njezina nastanka. Treće, SRJ smatra da su zahtjevi Hrvatske za progonom Miloševića i dr., te za dostavljanjem podataka o nestalim hrvatskim građanima i za povratom otetoga kulturnog blaga ne samo neosnovani, nego i nedopušteni, jer se

ta djela (i repariranje njihovih posljedica) nikako ne mogu podvesti pod odredbe Konvencije o genocidu.

U bitnome istom logikom, tj. tvrdnjom da nije bila ni članica OUN niti članica Statuta MSP-a, SRJ se je vodila kad je 24. travnja 2001. podnijela tužbu protiv BiH, tražeći reviziju presude o nadležnosti iz 1996. No, tu je tužbu MSP presudom od 3. veljače 2003. proglasio nedopuštenom. Važan argument u prilog Srbiji jest okolnost da je isti sud 2004. godine, nizom od deset presuda u povodu tužbi SRJ glede „dopustivosti uporabe sile“ protiv zemalja članica NATO-a (Francuske, SAD-a, Kanade, Italije, Nizozemske, Portugala, Njemačke, Španjolske, Belgije i Velike Britanije), podnesenih u travnju 1999., ustanovio: (a) da 29. travnja 1999., na dan podnošenja tužbe protiv članica NATO-a, SRJ nije bila članicom OUN, pa slijedom toga (b) nije bila članicom Statuta MSP-a niti je mogla sudjelovati u sudskom postupku. Budući da između kraja travnja 1999. i početka srpnja te godine, kad je Hrvatska podnijela tužbu, nije bilo nikakve promjene međunarodnog statusa SRJ, stajalište je Beograda, ne može ta država sudjelovati ni kao stranka postupka iniciranog hrvatskom tužbom od 2. srpnja 1999. godine. Drugim riječima: ako nema svojstvo koje ju ovlašćuje podnijeti tužbu protiv deset članica NATO-a, nema toga istog svojstva ni da bude tuženicom povodom hrvatske tužbe!

Svi su ti prigovori SRJ (kasnije: SiCG) protkani ne samo opširnim pravnim izlaganjima i primjerima iz međunarodnog prava, nego i ekstenzivnim historiografsko-političkim ekskursima kojima je svrha revidirati političke i vojne događaje na području bivše SFRJ krajem 80-tih i početkom 90-tih godina prošlog stoljeća. MSP je, međutim, upravo na prošlogodišnju obljetnicu pada Vukovara prihvatio hrvatske argumente protiv tih srbijanskih teza i proglasio se nadležnim. Time je – kao što ćemo pokazati u nastavku ovog teksta – izvojevana važna pravna, etička i politička pobjeda, koju bi bio pravi zločin prokockati za *političkim zelenim stolom*.

*

Presudom o prethodnim prigovorima Srbije u povodu hrvatske tužbe protiv Srbije radi primjene Konvencije o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida, što ju je Međunarodni sud pravde (MSP) donio 18. studenoga 2008. godine, Hrvatska je postigla značajnu pravnu i diplomatsku, a time i političku pobjedu.

U prvom redu, MSP je ustanovio kako bi svi srbijanski formalni prigovori što se odnose na (ne)nadležnost suda s osnove nepostojanja pristupa temeljem čl. 35. njegova Statuta bili bespredmetni, da je hrvatska tužba podnesena 2. studenoga 2000. (dan nakon što je SRJ primljena u članstvo OUN), umjesto 2. srpnja 1999. godine, ili da je hrvatsko obrazloženje tužbe – podneseno 1. ožujka 2001. u obliku

dokumenta od 414 stranica – bilo koncipirano kao nova tužba (za što nije bilo procesnopравnih zapreka).

Također je MSP podsjetio kako Srbija (odnosno njezina pravna prednica, Savezna Republika Jugoslavija) dugo vremena uopće nije tvrdila da nije bila članicom OUN niti strankom Konvencije o genocidu. Prva takva tvrdnja Beograda pojavljuje se u izjavi od 20. prosinca 2002. koja se zapravo odnosi na druge postupke, tj. postupke koji se tiču „pitanja dopustivosti uporabe sile“ od strane država-članica NATO-a. Otklonjeni su i prigovori Srbije da su hrvatski tužbeni zahtjevi nedopušteni iz procesnopравnih razloga: MSP je ocijenio da je ovlašten o njima meritorno odlučivati.

Istina, sve su te odluke o pojedinim prigovorima donesene većinom glasova, i to većinom koja je kadra izazvati i stanovitu zebnju: 10 : 7, 12: 5, 10 : 7; 11 : 6 i 12 : 5. Nigdje većina nije tijesna, ali ni kod jednog prigovora odluka nije pala jednoglasno.

Ipak, ni tu ne treba brzati: objavljena izdvojena mišljenja sudaca koji su glasovali protiv većinske odluke, u pravnome smislu nisu takva da bi opravdavala dalekosežne hrvatske odluke kao što je razmišljanje o povlačenju tužbe. Vrlo je izvjesno da su politički razlozi – napose nakon secesije Kosova – potaknuli Srbiju da izvrši dodatni politički pritisak i na Hrvatsku i na MSP. Zbog toga je na samom početku ove godine najavljeno kako je Srbija „prisiljena“ odgovoriti na hrvatsku tužbu i uzvratiti protutužbom. Beograd je taj korak najavio već u studenome 2008., svega par dana nakon donošenja presude o nadležnosti, ali se na to konačno odlučio nakon više od trinaest mjeseci. Novinske su agencije 3. siječnja 2010. prenijele:

„Srbijanski pravni tim u ponedjeljak će Međunarodnom sudu pravde u Haagu (ICJ) podnijeti protutužbu i odgovor na tužbu Hrvatske za genocid, dok bivši srbijanski veleposlanik u Hrvatskoj Milan Simurdić ocjenjuje kako se službeni Beograd našao u iznuđenom položaju te donio odluku koja nije iznenađujuća. (...) Po riječima Simurdića, potezom Srbije najmanje bi trebao biti zatečen Zagreb jer se u svim razgovorima o toj temi iz Beograda jasno naznačavalo da će protutužba biti konačni ishod izostanka dogovora. „Lopta je bila na strani Zagreba i on se u ovom slučaju opredijelio da stanje u odnosima diktira prošlost, a ne budućnost“, kazao je Simurdić u razgovoru beogradskom dnevniku „Politika“. Dvije zemlje, kako je ocijenio, dolaze u paradoksalnu situaciju da s jedne strane pojačavaju suradnju u procesuiranju ratnih zločina i traganju za nestalima, dok se s druge strane ostaje iza tužbe koja sve to negira i koja je zasnovana na stanju u odnosima prije deset godina, bez uvažavanja značajnog napretka u odnosima do kojega je u međuvremenu došlo. (...) Simurdić je naglasio kako ne će biti jednostavno očuvati inače narušeno ozračje u odnosima, te da će biti potrebna velika vještina i diplomatska taktičnost

kako bi se u uvjetima sudskog procesa održao politički dijalog, bez posljedica na ostala područja suradnje. „Potrebno je imati u vidu da je jasna poruka u tom pravcu upućena iz državnog vrha Srbije koja, bez obzira na protutužbu, nije zatvorila vrata za dogovor prije početka sudskog procesa“. (...) Beogradske „Večernje novosti“ (...) pišu da će Srbija u ponedjeljak podnijeti ICJ-u protutužbu i odgovor na tužbu Hrvatske iako joj je sud ostavio formalni rok za to do 22. ožujka. Srbijanska protutužba, kako se navodi, u pet tomova, osim detalja o zločinima nad Srbima u razdoblju od 1991. do 1995., sadrži i opširan dodatak o zločinima nekadašnje NDH tijekom Drugoga svjetskog rata.“

I za političare i za povjesničare, a i za pravnike će biti zanimljivo proučiti argumentaciju na kojoj počiva srpska protuofenziva pred MSP-om. No i prije nego što nam to bude dostupno, lako je pretpostaviti da će se službeni Beograd obilno naslanjati na teze o genocidu nad Srbima u doba Nezavisne Države Hrvatske, koje su desetljećima tako zdušno promovirali i brojni hrvatski „antifašisti“. Njihovi argumenti redovito nisu bili pouzdaniji od „argumenta“ jugoslavenskog poslanika u Bukureštu, Aleksandra Avakumovića, koji je već 26. travnja 1941. – dakle, *prije* nego što je pokoljem u Gudovcu s hrvatske strane izvršena retorzija za ubijanje velikog broja Hrvata u bjelovarskoj okolici – izvješćivao o „genocidu nad srpskim narodom“ u hrvatskoj državi; niti su bili vjerodostojniji od *ozakonjene* teze o 700.000 ili više jasenovačkih žrtava. Te su crne legende o Hrvatima održavane na životu upravo kolaboracijom „hrvatskih antifašista“ i davale su svoje plodove u domovini i u svijetu, pa bi bilo iluzorno očekivati da će i u postupku MSP-om biti bez ikakva odjeka.

Što će se s tim postupkom dogoditi u budućnosti, posve je neizvjesno. No, svakako je izvjesnije da će odlučivati *politički*, a ne *pravni* razlozi. Ako se vlada Republike Hrvatske i dalje bude vodila onim zlokobnim načelom da je „za pristup Europskoj uniji spremna podnijeti svaku žrtvu“, onda je lako moguće da dođe do razvlačenja postupka u Haagu, tijekom čega bi se domaća javnost pripremila na povlačenje tužbe.

Tomu u prilog govori susret dvoje predsjednika vlada u Zagrebu 14. svibnja 2010. godine.

Tom je prigodom Hrvatska darovala Srbiji elektronički prijevod pravnih stečevina EU na hrvatski, kako bi ih Beograd lakše preveo na srpski i time uštedio približno osam milijuna eura. To je, valjda, učinjeno u znak hrvatske zahvalnosti za neokončani postupak sukcesije, za nastavak okupacije onih desetak tisuća hektara na istočnoj obali Dunava, za one pobijene i nestale kojima ne znamo grob, i za otete umjetnine i arhivalije, pa će Srbija i u postupku pred MSP-om moći podsjećati na to da su odnosi dviju država toliko uzorni da se rješavaju na bilateralnoj razini na kojoj Hrvatska više daruje nego što potražuje. No, tom je prigodom predsjednik srpske

vlade Mirko Cvetković najavio kako je njegova vlada spremna povući protutužbu protiv Hrvatske, „ako se postigne bezuvjetni dogovor o istovremenom povlačenju tužbi za genocid“. Njegova je hrvatska kolegica, Jadranka Kosor na to odgovorila neodlučnošću koja bode oči: Odluku o tome može donijeti vlada, ali „ona o tome još nije razgovarala“ (*Jutarnji list*, br. 4263/XIII., 15. svibnja 2010., 3.).

Usporedno s time, karakteristično je da se imenovanje ministra pravosuđa, dr. Ivana Šimonovića, pomoćnikom glavnog tajnika UN za ljudska prava koristi kao argument pred jednim „haaškim sudom“ (MKSJ-om), ali se napadnom *naivnošću* propušta ista logika primijeniti i u odnosu na drugi sud (MSP).

Tako, primjerice, dr. Vesna Pusić ističe kako je Šimonovićevo imenovanje vrlo važna poluga za deblokadu hrvatskih pregovora s EU bez obzira na moguće primjedbe glavnog tužitelja MKSJ-a, Sergeja Brammertza, jer: ne bi bilo moguće tvrditi da je Šimonović izabran na visoku dužnost u UN „ako je lagao u svezi s topničkim dnevnicima“. Zašto ta logika – doduše, primarno politička, a tek uzgredno i pravna – ne bi vrijedila i u odnosu na MSP? Ako je Šimonović – ma što tko o njemu mislio – kao predvodnik hrvatskoga pravnog tima u postupku pred MSP-om, nakon presude toga suda o nadležnosti, izabran za pomoćnika glavnog tajnika UN, ne govori li to da bi njegova vjerodostojnost mogla biti u uzročno-posljedičnoj svezi i s njegovim ondašnjim zastupanjem hrvatske tužbe protiv Srbije? Ne govori li to da bi naši izgledi i pred MSP-om mogli biti veći nego što možda mislimo i nego što nas zagovornici povlačenja tužbe uvjeravaju?

No ta se analogija izbjegava povući, jer se traže ne argumenti za ustrajanje u tužbi, nego izgovori za njezino povlačenje.

(*Politički zatvorenik*, br. 217, travanj 2010. i
br. 218, svibanj 2010.)

PUPOVAC, PUSIĆ I MILANOVIĆ ZA OBNOVU CRKVE U BUNIĆU!

Kako se doznaje iz pouzdanih izvora bliskih *Radio Erevanu*, prigodom ovogodišnjeg „srb-ovanja“ (obilježavanja srpske pobune protiv hrvatske države i pokolja nedužnih civila u Srbu i na tromeđi Bosne, Like i Dalmacije), Milorad Pupovac, Zoran Milanović i Vesna Pusić založit će se svim silama za obnovu katoličke crkve *Rođenja Blažene Djevice Marije* u mjestu Bunić.

Ona je jedna od mnogobrojnih katoličkih crkava koje su jugoslavenski četnici i partizani („gerilski odredi“) razorili i zapalili, potamanivši usput ono hrvatskoga i katoličkoga što su uspjeli uhvatiti. (S druge strane granice jednako je bilo muslimanima i džamijama.)

Imajući na umu kako su sve žrtve iste, kako zločin treba individualizirati, kako nijedan zločin ne smije ostati nekažnjen i kako i na simboličkoj razini valja pokazati da su svi ljudi isti, bez obzira na nacionalnu, vjersku ili bilo koju drugu pripadnost, naše moralne vertikale Pupovac, Milanović i Pusić su već oštro zatražili od vlade Republike Hrvatske da u obnovu hrvatskih i katoličkih spomenika, crkava i simbola uloži jednak iznos sredstava koji se namjenjuje obnovi spomenika u Srbu.

U protivnom će zatražiti da se stvar internacionalizira, da se aktiviraju *institucije sustava* i europski mehanizmi (od nevladinih organizacija do Europskoga suda za ljudska prava), sve s ciljem da se spriječi daljnje diskriminiranje Hrvata. U Hrvatskoj. Štoviše, zatražit će se od uvijek spremne Velike Britanije i Nizozemske, da blokiraju hrvatske pregovore s Bruxellesom dok se i na legislativnoj i na praktičnoj razini ne osigura jednakopravnost Hrvata u njihovoj državi!

(*Politički zatvorenik*, br. 219, lipanj 2010.)

HRVATSKO-SRPSKA KOALICIJA GLUHA NA PROSVJEDE!

Mjesecima već prosvjeduju desetci zavičajnih i rodoljubnih udruga protiv nakane hrvatsko-srpske koalicije pod predsjedanjem Jadranke Kosor, da se obnovi spomenik četničko-partizanskoj pobuni protiv netom proglašene hrvatske države, što je okrunjena brutalnim pokoljem hrvatskih civila krajem srpnja 1941. godine.

Vlast za te prosvjede jednostavno ne haje. Ministar kulture Božo Biškupić, komu se udruge obraćaju brojnim pismima, dokumentiranim apelima i potpisanim predstavkama, nije prosvjednike udostojao ni jednom jedinom riječi. Nije ih čak ni odbio primiti, jer bi to značilo da priznaje njihovo postojanje. On na njihove dopise i apele jednostavno ne reagira, jer oni za nj jednostavno – ne postoje!

Ne postoje, zato što su Hrvati.

Ali, da su kojim slučajem Srbi (i još da su ratovali protiv Hrvatske!), i da im koju riječ u prilog kaže Milorad Pupovac – koji je s nekadašnjim zagrebačkim partijskim jurišnikom Slobodanom Uzelcem te, da ne zaboravimo, vukovarskim osloboditeljem iz studenoga 1991., Vojom Stanimirovićem, stup i oslon aktualne hrvatske-srpske koalicije – onda bi se Biškupić prostirao i po podu, ne bi li dokazao kako je „moderan političar“, a ne samo trgovac umjetninama i pasionirani amaterski fotograf (na diku i ponos naroda koga, eto, predstavlja).

Nije rijedak slučaj da ljudi na vlasti zaboravljaju kako će im budući naraštaji suditi. Kad bi svijest o tome postojala, kad bismo se u njoj odgajali, onda bi se bar dio naših političara drugačije ponašao: s vremena na vrijeme bi se sjetili da se u povijest može ući uzdignuta čela, ili kao ništarija.

A slučaj obnove spomenika u Srbu samo je naizgled marginalan: on jasno otkriva tko u ime „međunarodne zajednice“ drži stvarnu vlast u Hrvatskoj. On pokazuje koliko je vlada Republike Hrvatske ujedno hrvatska vlada. Taj slučaj jasno nagovještava da će sadašnja garnitura biti ona, koja će u buduće udžbenike povijesti ući kao namjesništvo pod upravom Milorada Pupovca i Voje Stanimirovića.

Veće sramote jedva da i treba...

(Politički zatvorenik, br. 220-221, srpanj-kolovoz 2010.)

ŠTO SE JE HTJELO KAZATI GLASNOM ŠUTNJOM O DELOŽACIJI NADBISKUPA VRHBOSANSKOGA?

Skoro u posljednji trenutak odgođena je deložacija nadbiskupa vrhbosanskoga, kardinala Vinka Puljića, iz dijela nadbiskupske rezidencije u Sarajevu, zakazana za 17. studenoga 2010. godine.

Kao što je poznato, pravomoćnom presudom tamošnjega Općinskog suda određeno je da se obitelji, točnije supruzi agenta jugoslavenske Službe državne sigurnosti Fadila Smajovića, vrati stan koji je sad umrlom udbašu dodijeljen davne 1961. godine, sa svrhom prisluškivanja vrhbosanskog nadbiskupa i njegovih suradnika. Istodobno je određeno da se nadbiskupiji zaplijene i na dražbi prodaji pokretnine zbog namirenja troškova postupka koji iznose oko pet tisuća konvertibilnih maraka.

Prema podacima objavljenima u medijima, moglo bi se zaključiti da nisu baš u pravu oni koji – poštajući se o latinsku *dura lex sed lex* (krut je zakon, ali je ipak zakon) – hoće stvar prikazati kao bolno suočavanje s pravnom državom, što, eto, prvi na svojoj koži mora iskusiti prvi čovjek malobrojne, da ne kažemo najmalobrojnije konfesionalne zajednice u državi u kojoj su i etnički i politički sporovi i danas, duboko u XXI. stoljeću, duboko obilježeni konfesionalnom razdjelnicom.

Problematično je pitanje aktivne legitimacije Smajovićeve supruge, i same dužnosnice Službe državne sigurnosti, prijedporan je niz procesnih radnji koje je poduzela. No, puno je važnija činjenica da su kardinal Puljić i njegovi suradnici godinama – očito ne uzdajući se previše u to da će se sud sjetiti zakonskih odredaba o nedopuštenim i nemoralnim pobudama pri sklapanju ugovora – tražili pomoć kod gradskih i državnih vlasti, priželjkujući da se problem riješi tako što će se *udbaška baština* osigurati dodjelom stana Smajovićima na drugoj adresi.

Nije, dakle, kardinal Puljić svih tih godina na sva zvona galamio o svome i crkvenom problemu, nije glasno upozoravao ni na to da su prislušni uređaji pronađeni u „Smajovićevu“ stanu, pa ni na to da je njegov bivši susjed osoblje ordinarijata godinama zlostavljao na vrlo prizemne načine. Nasuprot tome, molio je Puljić državne i gradske vlasti da problem riješe u okviru zakona, te da na taj način pokažu kako katolici u Sarajevu nisu smetnja nego važan čimbenik gradskoga i državnog identiteta.

Govorio je gluhima, odnosno onima koji ga nisu htjeli čuti.

Jer, nemoguće je i zamisliti da Bošnjaci-Muslimani u vrhu gradske i državne vlasti tijekom tog razdoblja (a trajalo je ono, izgleda, više od dvije godine, koliko je proteklo od odluke kantonalnoga suda), nisu pomislili kakve političke i psihološke posljedice takav rasplet može imati na raspoloženje katolika, većinom Hrvata u Bosni i Hercegovini.

Na političkoj je razini stvar bila i ostala toliko jednostavna, da joj je doraslo i dijete predškolskog uzrasta. A ako ipak nisu reagirali više od dvije godine, to znači kako su svjesno prihvatili da takva poruka bude odaslana. Je li moguće zamisliti da ima ikoga tko ju nije čuo?

(Politički zatvorenik, br. 224, studeni 2010.)

ZAŠTO JE DODIKOVO ŽALJENJE PROGLAŠENO ISPRIKOM?

Pravoj inflaciji tzv. velikih gesta, isprika i klečanja nad (uglavnom tuđim) grobovima, u čemu prednjači *piano-player* s Pantovčaka, pridružio se i opskurni Milorad Dodik zvani *Miša Pacov*, predsjednik „Republike Srpske“ i, po nekima, ključni hrvatski partner u Bosni i Hercegovini. (Osobito kad se radi o povratku Hrvata, o zaštiti prava onih koji su tamo ostali, i kad se raspravlja o broju jasenovačkih žrtava odnosno o prirodi vojno-redarstvenih akcija *Bljesak* i *Oluja*.)

Dodik je, dakle, pred kamerama i mikrofonima sredinom studenoga izjavio kako „izražava žaljenje zbog svake nevine žrtve, bez obzira na kojoj strani ona pala“. Jedva je to procijedio kroza zube, pa je i površnji promatrač mogao lako ocijeniti, koliko je iskreno to žaljenje.

No, nevjerojatno je da su to „žaljenje“ svi mediji u Hrvatskoj proglasili Dodikovom isprikom!

Pisac ove bilješke, recimo, izražava žaljenje zbog zatiranja američkih Indijanaca, zbog periodičnoga krvavog pomora tuljana u nekim civiliziranim zapadnoeuropskim zemljama, pa čak i zbog nedavnog nasukivanja desetak kitova na normandjskoj obali. Iskreno i duboko žali zbog svih tih tužnih događaja.

Međutim, znači li to da se za njih ispričava? Naravno da ne znači, jer: žaljenje je jedno, isprika drugo, a kajanje treće. I svatko tko išta zna o značenju tih riječi i sadržaju tih pojmova, znade da one govore o bitno različitim stvarima.

Zato je vrlo neobično orkestrirano proglašavanje Dodikova cinizma isprikom. Ili se možda tek radi o svjesnome i organiziranom pokušaju da se prikriju simptomi prave politike Milorada Dodika i Borisa Tadića?

Njih je lako odčitati iz podatka što smo ga prenijeli u prethodnome broju ovog mjesečnika: Hrvati su u „Republici Srpskoj“ formalno konstitutivni narod, imaju čak i svog „potpredsjednika“ (koji zaštitu srpskih interesa proglašava zaštitom Hrvata!), ali na službenim zgradama u „Srpskoj“ postoje natpisi samo na srpskome, nekad čak i na engleskom jeziku, ali nikad na hrvatskome. Eto, što ti je *Miša Pacov* kao strateški hrvatski saveznik: za to smo se i borili, da nemamo ni pravo na vlastiti jezik!

A oni s duljim pamćenjem sjetit će se kako je Dodik 25. rujna 2008. održao predizborni skup svoje stranke u Mostaru. Tada je, u prepunoj (!) dvorani mostarskoga hotela *Ero* istaknuo kako „jest za ustavnu reformu, ali polazna osnova treba biti Dayton i neupitnost Republike Srpske“. A nije zatajio ni to, kako zamišlja ustroj vlasti u budućoj hrvatskoj federalnoj jedinici: Srbima moraju pripasti tri ministarstva u vladi *hrvatskog entiteta*, jer – kako tada reče njegov mostarski pouzdanik Mladen Krnješević – mostarskim Srbima prema popisu pučanstva iz 1991., pripada udio u vlasti razmjerno udjelu u pučanstvu, a tada ih je bilo 18 posto.

Ostalo je matematika.

(*Politički zatvorenik*, br. 224, studeni 2010.)

POLOŽAJ HRVATSKIH BUNJEVACA – PRAVA SLIKA HRVATSKO-SRPSKIH ODNOSA?

Veliki broj hrvatskih intelektualaca i javnih radnika iz Vojvodine uputio je 14. veljače 2011. godine otvoreno pismo predsjednicima Srbije i Hrvatske, predsjednicima vlada i parlamenata te drugim visokim političkim i kulturnim dužnosnicima u dvjema državama, stajući u obranu hrvatskog identiteta Bunjevaca koji žive u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini, što je još u sastavu Republike Srbije.

Ističu u tom pismu da se ponovno intenziviraju planski i smišljeni pokušaji državnih vlasti u Srbiji, koji su „usmjereni na denacionalizaciju dijela hrvatske nacionalne manjine u Vojvodini pružanjem pune stručne i logističke potpore sada već podmaklomu institucionalnom zaokruživanju samosvojne bunjevačke etničke skupine, stvaranju manjinske identitetske infrastrukture, medijskoj promidžbi, osiguranju prostora za nesmetani rad, toleriranju zlouporaba pri formiranju popisa birača te jezičnoj standardizaciji bunjevačkoga govora“.

Dok teče taj proces, srbijanske državne vlasti, ističu potpisnici, „istodobno uskraćuju sličnu potporu u zaštiti i jačanju manjinskoga identiteta Hrvatima u Vojvodini te sprječavaju ostvarivanje njihovih manjinskih prava, osobito u obrazovanju na hrvatskome jeziku, uskraćuju prava kakva imaju druge manjinske zajednice u informiranju na pokrajinskome radijskom i televizijskom servisu i medijsku blokadu“, a sve to „u posljednje vrijeme kulminira čak i javnim nastupima i sudskim procesima u kojima se traži zabrana korištenja bunjevačkoga imena onim pripadnicima bunjevačke subetničke skupine koji se smatraju integralnim dijelom hrvatskoga naroda, iako čine više od polovice ukupnoga broja vojvođanskih Bunjevaca, te njihovim kulturnim udrugama“.

U Vojvodini se, uz muk hrvatske javnosti, odvija, dakle, proces analogan onomu u Istri, što ga na susjednoj stranici opisuje Vlado Jurcan: pokušava se svim silama odnaroditi Hrvate i stvoriti novi nacionalni ili paranacionalni istrijanski odnosno bunjevački identitet.

Potpisnici pisma u obranu hrvatskih Bunjevaca napominju da potezi srbijanskih vlasti mogu „imati za posljednicu daljnje jačanje straha u Hrvatima te utjecati na njihovo nacionalno izjašnjavanje na predstojećem popisu stanovništva“, pri čemu se ta podmukla zamka „temelji na grubim povijesnim neistinama i falsificiranju

povijesti, a osobito imajući u vidu da su se najznamenitiji vojvođanski Bunjevci od kraja XIX. stoljeća do danas smatrali pripadnicima hrvatskoga naroda (svećenici Pajo i Ilija Kujundžić, Aleksa Kokić, Blaško Rajić, Albe Vidaković, Lajčo Budanović, Ivan Kujundžić i Tomo Vereš, književnici, kulturni i znanstveni djelatnici Antun Gustav Matoš, Matija Evetović, Petar Pekić, Ive Prčić, Josip Vuković Đido, Balint Vujkov, Ilija Džinić, akademik Gaja Alaga, Matija Poljaković, Geza Kikić, Ivan Pančić, akademik Mirko Vidaković, Bela Gabrić, Vinko Perčić, Josip Buljovčić, Ante Sekulić, Lazar Merković i mnogi drugi) i isticali to svoje uvjerenje, zbog čega su bili izloženi progonima državnih vlasti, utamničenju, pa i fizičkoj likvidaciji“.

Da se nipošto ne radi o autohtonom pokretu za nacionalnu emancipaciju i rashrvaćenje Bunjevaca, jasno svjedoči činjenica na koju potpisnici posebno ukazuju: „pripadnost Bunjevaca, koji, osim u Srbiji, žive i u Hrvatskoj, u Bosni i Hercegovini te u Mađarskoj, cjelini hrvatskoga naroda danas [se] osporava samo u Srbiji, a sve radi podjele ovdašnje hrvatske zajednice, radi njezine lakše asimilacije“.

Kad bi se radilo o spontanome nacionalnom izjašnjavanju, onda bi se te pojave mogle registrirati i na drugim područjima, a ne samo tamo gdje je na vlasti Boris Tadić, najdraži drug našega „druga precednika“ Ive Josipovića. Suvišno je, međutim, naglašavati da se Josipović ovim povodom nije oglasio: od zaštite Hrvata u Vojvodini preča mu je „stomaklija“ s „predsjednikom Dodikom“ i petparačke nagrade koje će mu dodijeliti trećerazredne novine iz „regiona“.

U međuvremenu, Boris Tadić je prošlog mjeseca sazvao „Savjet za odnose sa Srbima u regionu“, na sjednici kojega je konstatirano kako su predstojeći popisi pučanstva u „regionu“ – jer ne provodi se 2011. popis samo u Hrvatskoj – „jedni od najvažnijih u historiji“.

Sudbina hrvatskih Bunjevaca pokazuje na koji način Srbija pristupa tom pitanju. Istodobno, djelatnost tog „savjeta“ našoj je javnosti potpuno nepoznata. Prema službenim podacima objavljenima na internetskoj stranici srbijanskoga ministarstva vanjskih poslova (www.mfa.gov.rs), „Savet za odnose sa Srbima u regionu“ osnovan je 9. prosinca 2009. godine „sa ciljem da obezbudi podršku Srbima u regionu u ostvarivanju njihovih prava i donosiće strateške smernice i koordinirati rad svih državnih organa koji učestvuju u sprovođenju politike prema Srbima u regionu“. Pritom je „strateški cilj Srbije (...) da bude ekonomski i politički lider na zapadnom Balkanu a to podrazumeva i da bude lider u razvoju dobrosusedskih odnosa i regionalne saradnje“. Što to u praksi znači, vidi onaj tko hoće vidjeti.

A hrvatska javnost pravoga položaja bunjevačkih Hrvata uopće nije svjesna. Tradicionalno miroljubivi i samozatajni, i u ovome su otvorenom pismu

potpisnici izbjegli spomenuti najbolnije teme, poput – recimo – one, da *etničko čišćenje* Hrvata u Srbiji tijekom devedesetih godina nadilazi smanjenje udjela Srba u pučanstvu Republike Hrvatske, ili one, da je *skoro trideset Hrvata ubijeno u Vojvodini od 2000. godine naovamo*. Njihove duše na Pantovčak očito ne dolaze: tamo se, naime, rote zlodusi, pa hrvatskim žrtvama na tome zagrebačkom brijegu doista nije mjesto...

(*Politički zatvorenik*, br. 228-229,
ožujak-travanj 2011.)

KRIST TJERA TRGOVCE IZ HRAMA

Svi smo svjedoci da se posljednjih godina (pa i desetljeća) množe situacije u kojima glas katoličke hijerarhije ostaje bez pravog odjeka u narodu koji se većinom priznaje katoličkim. Cinici bi mogli kazati da je najgora usluga koja se nekom kandidatu može učiniti ta, da se za nj založe crkveni ljudi, jer je to najsigurniji put u – poraz.

Razlog je to da se o uzrocima zamisli i taj narod i ta hijerarhija, koja u mnogim političkim pitanjima, nažalost, skoro nepogrješivo griješi (sjetimo se samo neukusnog podilaženja Sanaderu i današnjega neshvatljivog i nekritičnog zago-varanje pristupa Europskoj uniji koja se naočigled svijeta raspada).

Među uzroke tog lutanja nemalog dijela naših crkvenih ljudi, bojim se, spada ono što upravo paradigmatički ilustrira toranj zagrebačke katedrale okovan reklamama trgovačkih društava, bankomat u zidu kompleksa zagrebačkog svetišta Svete Mati Slobode i deseci sličnih tužnih primjera diljem Hrvatske.

Manje je pritom važno da trgovačka društva što se reklamiraju s katedralnog zvonika podjednako sponzoriraju i neke pothvate što bi se teško (zapravo: nikako) pomirili s katoličkim moralnim i društvenim naukom, ili to da je upravo neka nedužna politička manifestacija u društvenim prostorijama jarunskoga svetišta dovela do zabrane svakog oblika političkih manifestacija u crkvenim prostorima. (Bila je to odluka koju je valjalo pozdraviti, kad ju ne bi podkapao taj nesretni bankomat, koji ni u kojem slučaju ne može po definiciji biti moralniji od promicanja legalnih političkih ciljeva!)

I na te je napasti i slabosti odgovor ponudilo Sveto Pismo: „Bijaše blizu židovska Pasha, te Isus uzide u Jeruzalem. I nađe u hramu prodavače volova, ovaca i golubova i mjenjače novca gdje tamo sjede. Napravi bič od užeta te ih sve istjera iz hrama, skupa s ovcama i volovima. Mjenjačima prosu novac i stolove isprevrta. A prodavačima golubova reče: ‘Nosite to oдавде! Ne pravite od kuće Oca moga prodavaonicu!’ Njegovi se učenici sjetiše da stoji pisano: ‘Revnost me za kuću tvoju izjeda’“ (Iv, 2:13-15)

Ne bi se reklo da je evanđelist podcjenjivao važnost i ljepotu same zgrade, nego je očito htio kazati i ovo: nije Krist dopustio trgovinu u Hramu bez obzira na to što su trgovci i mjenjači novca plaćali namete i tako *sponzorirali* održavanje

hramske zgrade. Jer, kao što snaga Hrama nije počivala u impresivnim kamenim kockama nego u duhu kojim je građevina zračila, tako ni Kristova snaga ne izvire iz golih zidina podignutih u njegovu čast.

I kad bi se u njegovo ime manje trgovalo, i kad bi – mažuranićevski kazano – *pastijer, što kaže inom, i sâm svojijem potvrđivao činom*, bilo bi – nema sumnje – lakše i Crkvi i narodu Božjem...

(*Politički zatvorenik*, br. 236, studeni 2011.)

ZA UJEDINJENU HRVATSKU STRANKU PRAVA (UHSP)!

Samo budale i politički nepismeni mogu biti iznenađeni rezultatima prekjučerašnjih izbora za Hrvatski sabor, samo zlonamjernici i protuhe (pristajala bi ovdje i teža riječ!) smiju iz tih rezultata ne izvući pouke.

*Zašto je HDZ hrvatski problem,
a ne rješenje?*

Hrvatska demokratska zajednica (HDZ) je sijala vjetar; nije čudo da danas žanje buru.

HDZ je stranka koja je bezuvjetni i što brži pristup Hrvatske Europskoj uniji proglasila „ciljem za koji smo spremni podnijeti svaku žrtvu“; stranka koja se, ne trepnuvši, odrekla zaštićenoga ekonomsko-ribolovnog pojasa; stranka iz koje se nije mogao čuti ni najmanji glas nelagode kad se njezin predsjednik u Oxfordu hvalio kako je „hrvatski nacionalizam sveden na zanemarivu mjeru“; stranka čije se vodstvo dičilo kako će optužene hrvatske generale *locirati, identificirati, uhititi i transferirati*; stranka koja desetljećima instrumentalizira Hrvate u iseljeništvu i u BiH (pa i pod cijenu razbijanja tamošnje sestrinske stranačke organizacije!); stranka koja se je radije prodavala srpskoj manjini nego tražila zajednički jezik s hrvatskim nacionalistima koje uporno stigmatizira kao *ekstremiste*; stranka koja je nacionalno bogatstvo jeftino rasprodala tuđinu, a vođenje kulturne politike povjerila dojučerašnjim partijskim komesarima i tihim eksponentima velikosrpskog imperijalizma; stranka u kojoj je i dalje najveća vrijednost prisezanje na odanost stranačkom vođi.

Koliko se hrvatskih nacionalista od 1989. do danas našlo na čelnim pozicijama u HDZ-u? Koliko je ljudi koji Hrvati nisu postali tek onda kad su ih uza zid pritislili Slobodan Milošević i Blagoje Adžić, sjedilo u predsjedništvu HDZ-a u posljednje 22 godine?

Desetci tisuća čestitih članova te nižih i srednjih dužnosnika stranke zauvijek su ostali i ostat će na margini, jer je HDZ u korijenu stranka u kojoj više prostora, pozornosti i utjecaja uvijek dobivaju dojučerašnji Jugoslaveni i jugoslavenski komunisti, budući da postoji zakonita i neraskidiva ideološka, politička i etička veza između ustavne preambule (kojom se amnestiraju jugoslavenski komunisti te

ideološki duboko polarizira hrvatsko društvo), stranačke personalne politike i žurne obnove *spomenika* u Kumrovcu i u Srbu!

Bipolarnost hrvatske političke pozornice, u kojoj se izravni sljednici i sljedbenici Saveza komunista imaju smjenjivati s HDZ-om, nije tek rezultat društvenih kretanja, nego je ujedno i plod davne, promišljene i, uostalom, objavljene odluke vodstva HDZ-a, koje je sustavno sprječavalo jačanje tradicionalnih hrvatskih stranaka (HSP-a i HSS-a) koje su mogle ugroziti težnju HDZ-a da se poistovjeti s čita-vim hrvatskim narodom. Taj pokušaj monopolizacije hrvatske nacionalne politike uključivao je i druga neprirodna rješenja, poput pristanka na stvaranje „male Velike Srbije“ i gubitka hrvatskih pozicija u Bosni i Hercegovini.

HDZ je stranka iz koje su *pročedili* Josip Manolić („Partija je moja prva ljubav“, *Jutarnji list*, 5. prosinca 2011.) i Stipe Mesić, Zlatko Čanjug a i Mate Granić, Ivo Sanader i Vladimir Šeks, Luka Bebić i Jadranka Kosor.

Sve su to njezini legitimni izdanci!

Svi odreda ljudi kojima je Hrvatska dobra tek kao krava muzara!

Ali, *povijest se ne briše*, a stranačka baština nije samoposluživanje iz koga se može uzeti Ante Gotovina, a odbaciti Josip Boljkovac; prihvatiti proglašenje državne neovisnosti, a zaboraviti *Pakt o stabilizaciji za jugoistočnu Europu* (Sarajevo, 31. srpnja 1999.); izabrati *Bljesak i Oluju*, a prešutjeti Ustavni zakon o suradnji s međunarodnim kaznenim sudovima.

Sve je to dio jedne te iste povijesti.

A ako je jedno vrijeme upravo zbog te *ideološke kaše* bio u funkciji stvaranja i obnove hrvatske države, HDZ je odavno – otkad se zadovoljio oslobođenjem, ali se odrekao borbe za slobodu – postao balastom na hrvatskome putu u slobodu.

Ne može se Hrvatska legitimirati prisezanjem Jugoslaviji, ne mogu se hrvatska sloboda i demokracija graditi veličanjem tobožnjega *sisackoga partizanskog odreda*, *antifašizma* Josipa Broza Tita i isticanjem plodova jugoslavenskoga komunizma.

I svatko tko želi gledati otvorenih očiju, može vidjeti te činjenice: treba jednom zauvijek prekinuti sa svime što nas veže uz Jugoslaviju i komunizam.

Jer, uopće se ne radi samo o opasnosti od oživljavanja nekadašnje Jugoslavije, niti je prijetnja *regeneracijom* komunističke ideologije realna.

Radi se o nečemu drugom; radi se o legitimiranju nehrvatskih i protuhrvatskih rješenja, koja danas mogu poprimiti i druge, ne nužno jugoslavenske oblike.

Radi se, dakle, o tome da se Hrvatska postavi kao mjerilo, da njezina sloboda i blagostanje budu cilj, a ne sredstvo za ostvarenje bilo čijih interesa, pa i onih koji su zaodjeveni u najprivlačnije, *europsko* ruho.

HDZ ne može biti alternativa!

Nema nikakve dvojbe da će HDZ i nakon ovoga poraza preživjeti kao stranka, a prilično je izvjesno da će nakon neminovnih unutarstranačkih previranja izići pomlađeniji i kompaktniji, možda u tehničkom smislu i jači. Ali, to nije proces kojim bi se trebao baviti i opterećivati bilo koji hrvatski nacionalist.

To je unutarnji problem HDZ-a, i treba tek sa žaljenjem konstatirati kako je prilično jasno u kojem će smjeru ići to unutarstranačko *čistilište*. Kao što je Franjo Tuđman stranku *jačao* kooptiranjem Zlatka Canjuge u njezin *politbiro*, tako se i Jadranka Kosor protežiranjem Jasena Mesića i njemu naličnih bezličnika pokazuje solidnom učenicom iste partijske škole: najbolji su suradnici oni koji nisu kadri misliti vlastitom glavom, niti su spremni biti bilo što više od dobro potkoženih *butlera* u oronuloj i dekadentnoj hrvatskoj političkoj spavaonici.

Ono što hrvatske nacionaliste – osim vlastite, već tradicionalne kratkovidnosti – treba brinuti, jesu manipulacije koje slijede.

Jer, ne treba sumnjati da će HDZ i nakon ovoga izbornog poraza posegnuti za sličnim metodama kojima se je uspješno poslužio nakon debakla 2000. godine. Opet će tražiti prigodu za organiziranje skupova na *splitskoj rivi*, opet će u kojekakve stožere za obranu nacionalnog dostojanstva upregnuti i naivčine i plaćenike, opet će ponavljati: *Sve za Hrvatsku, Hrvatsku nizašto!*, da bi tu istu Hrvatsku opet prvom prigodom prodao nekom novom Pupovcu ili Stanimiroviću, Bruxellesu ili Ljubljani.

Ne treba sumnjati da će opet biti takvih i sličnih kupaca koji bi u Hrvatskoj iznova kupovali *sve po 12 kuna*, niti treba dvojiti da će iznova odnekud iskrsnuti neki novi hrvatski prostodušnici kojima će se HDZ poslužiti da ih poslije odbaci kao stare krpe.

Na tom će se poslu, zbog taštine ili ograničenosti, zbog korumpiranosti ili nepismenosti, pojaviti i oni koji su *nogirani* iz koncentričnih krugova što su se širili od zgrade uz nekadašnju zagrebačku džamiju, pa se godinama pokušavali nametnuti kao glasnogovornici neke drugačije, autentične nacionalističke Hrvatske.

A ništa zornije ne oslikava tu *pasminu* od nekadašnjeg socijaldemokrata Miroslava Tuđmana koji mjesecima, pa i godinama *kokošari* diljem Hrvatske svojom konfužnom protuvladinom i euroskeptičnom retorikom, pa onda u izbornoj večeri

zdušno aplaudira govoru Jadranke Kosor kojim se poraz htio prikazati kao plod serije državnčkih uspjeha. Aplaudirao je razdragani Tuđman i onomu dijelu toga govora, u kome se hrvatski pristup EU, plaćen odustankom od ZERP-a, popuštanjem Sloveniji i neprekinutom serijom kapitulantskih poteza, veliča kao najveći uspjeh vlade Kosor-Bajs-Uzelac, u političkom pogledu pravoga *čudnovatoga kljunaša*.

Što je, dakle, Miroslav Tuđman – i njemu slični koji su na prvi poziv dohrlili pod skute stranačke predsjednice, kojoj su oni tek ulog u predstojećemu unutarstranačkom obračunavanju – *mislio da misli* kad je godinama kritizirao politiku navlas iste one vlade kojoj 4. prosinca navečer plješće? Ili ni on sam, duboko ganut prvim tobožnjim uspjehom u političkoj karijeri, ne zna ni što misli, niti što je mislio, pa samo misli da je nešto ipak mislio?

Jer, pristojan čovjek ne može istodobno kritizirati vladu i pljeskati istim onim potezima koje kritizira.

Nije Miroslav Tuđman važan kao osoba, naprotiv! Nije važno ni to što je 4. prosinca 2011. ostvaren jedan od tzv. velikih ciljeva nacionalne politike: Tuđmanova saborska mirovina i u najmanju ruku estetski dojmljiv nastup Zdravka Tomca kao patrijarha tzv. tuđmanizma.

Jer, svijet ne pokreću ljudi, nego ideje!

Dok pojedinci, udruge i stranke prolaze, ideje opstaju. Zato je važna pouka koju iz ovoga tužnog primjera valja izvući: ne mogu liderima nacionalističke oporbe biti ljudi koji toj oporbi svjetonazorski i ideološki ne pripadaju!

Onima koji nisu htjeli napustiti HDZ nego su ih iz njega izbacili, mjesto može biti u HDZ-u, ali im ne može biti mjesta u onome dijelu hrvatskoga političkog spektra koji se poziva na pravašku baštinu. Tim ljudima treba poželjeti sretan povratak u HDZ i nadati se da će u toj stranci zastupati hrvatske interese.

Ne treba na njih gledati kao na neprijatelje, jer oni to nisu. Ali, oni nisu ni alternativa Zoranu Milanoviću i njegovim satelitima.

Oni nisu alternativa jednostavno zato što HDZ nije alternativa, nego je tek povratak na staro, na ono što jeftinim domoljubnim parolama i vijanjem papirnatih trobojnica godinama parazitira na tkivu hrvatskoga naroda i njegove države!

*Ne treba se naslađivati nad katastrofom
Hrvatske stranke prava!*

Alternativa hrvatskom srljanju u katastrofu jest povratak pravaškim korijenima. Ne povratak ispraznom brbljanju i *vlaškovuličanskom* junačenju domoljub-

nim frazama, nego povratak politici kojoj je na prvome mjestu hrvatska državna neovisnost.

Za to je potrebno programsko osuvremenjenje, jer se suverenost ne svodi na nastupanje športaša pod nacionalnim znamenjem, nego na zaštitu i promicanje političkih, gospodarskih, socijalnih, kulturnih i drugih prava hrvatskog naroda, hrvatske države i svih njezinih građana.

Upravo je pravaštvo ona misao kojoj je zadaća nametnuti Hrvatskoj redefiniranje nacionalnih ciljeva u BiH, formuliranje odnosa sa susjedima i pozicioniranje Hrvatske u suvremenom svijetu kao samostalne i suverene države. Upravo je na pravaštvu zadaća oblikovati i zastupati dosljedan i dugoročan program duhovne, socijalne i kulturne obnove hrvatskog naroda.

Pritom treba imati na umu da nije pravaško ime nužna pretpostavka pravaške politike. Povijest nas uči da su se pravaška načela čuvala i pod drugim imenima, ali i to da je bilo pojedinaca i skupina koji su pod pravaškim imenom odsrljali u izdaju.

No, pravaško ime i pravaška baština imaju takvu magnetsku snagu i privlačnost, da se ne smije podcijeniti njihovo simboličko značenje, zbog čega i samo ime može biti stožina okupljanja, ali i točka razdvajanja pravaških skupina.

Kriza Hrvatske stranke prava (HSP) dugotrajna je i duboka. Ona je posljedica kratkovidne, sebične i klijentelističke politike stranačkog vodstva.

Činjenica da u stranci nedostaje unutarnje komunikacije i demokracije, rezultirala je dugim razdobljem negativne selekcije, pa je HSP – tradicionalno stranka inteligencije i srednjega građanskog sloja – zazorna većini hrvatskih intelektualaca.

Aktualni predsjednik stranke, Danijel Srb, ni nakon nekoliko godina nije uspio uvjeriti ni stranačke pristaše, a kamoli javnost, da je išta više od Đapićeva namještenika, *plaćenog predradnika* na čelu HSP-a. Dugi niz godina se u stranačkim ograncima i podružnicama po pravilu ne bira najbolje, nego se instalira najposlušnije, pa nije nikakvo čudo da su čitavi ogranci – čak i tamo gdje je HSP na lokalnim izborima pobijedio – kolektivno prelazili u druge stranke.

Istodobno, ni u razdoblju dramatične krize u društvu i teških lomova u HDZ-u i oko njega, HSP nije uspio privući ni najmanji dio razočaranih pristaša vladajuće stranke, nego je nakon skoro dva desetljeća ostao bez saborskoga mandata i svega onoga što taj mandat donosi.

No, još tragičnija od toga je činjenica da ni upućeniji promatrač ne može bilo koje političko stajalište prepoznati kao pravaško: u težnji da se dodvori inozemnim središtima moći i njihovim podružnicama u Hrvatskoj (pa tako možda bude nagrađen ministrovanjem u kakvome perifernom resoru ili bar upravljanjem kojim

javnim poduzećem), HSP je zapostavio vlastita načela i osuvremenjivanje političke taktike, pa tijekom predugog razdoblja nema jasnog stajališta ni o jednome važnom nacionalno-političkom pitanju.

Katastrofa je, dakle, bila samo pitanje vremena.

No, ne treba se naslađivati nad porazom HSP-a. Prema toj stranci, njezinu članstvu, pa i dijelovima vodstva, treba pokazati simpatije i pomoći im da prebrode katastrofu, kako bi ozdravljeni i pročišćeni mogli sudjelovati u pravaškome okupljanju.

To okupljanje mora biti središnja zadaća svakoga dobronamjernog hrvatskog nacionalista. Rezultati izbora održanih 4. prosinca 2011. i sve analize pokazuju: da su stranke koje su se mogle (i trebale) okupiti oko pravaških načela, na izborima nastupile zajedno, osvojile bi između 15 i 20 saborskih mandata. Zapravo bi taj broj nesumnjivo bio veći, jer bi – da su te strančice pokazale ozbiljnost i zrelost – zajednička lista privukla nemali broj onih birača koji su apstinirali ili su izišli na birališta i ondje, *začepivši nos*, ipak glasovali za HDZ, ne bi li tako odnemogli Milanoviću i družini da osvoje dvotrećinsku većinu.

Izborna jedinica	HSP	HSP-AS HCŠP	HRAST	Σ A+C	Σ B+C	Σ A+B+C
	A	B	C			
I.	2,94%	2,86%	2,41%	5,35	5,27	8,21
II.	2,99%	2,12%	1,15%	4,14	3,27	6,26
III.	1,55%	0,58%	2,21%	3,76	2,79	4,34
IV.	4,69%	1,30%	0,66%	5,35	1,96	6,65
V.	4,69%	4,01%	0,59%	5,28	4,6	9,29
VI.	4,33%	2,44%	1,18%	5,51	3,62	7,95
VII.	3,19%	3,07%	1,22%	4,41	4,29	7,48
VIII.	1,26%	1,54%	0,74%	2,00	2,28	3,54
IX.	2,60%	3,78%	1,17%	3,77	4,95	7,55
X.	2,37%	6,00%	1,24%	3,61	7,24	9,61
XI.	10,09%	2,89%	1,13%	11,22	4,02	14,11

A osvajanje petnaestak saborskih mandata značilo bi da je postignut primarni cilj političke borbe: nezaobilazno sudjelovanje u odlučivanju o sudbini hrvatskog naroda i države, oblikovanje njegove sadašnjosti i budućnosti u skladu s pravaškim naukom.

To je smisao *bavljenja politikom*. To, a ne trgovina načelima i stjecanje prava na saborsku mirovinu!

*Bez snošljivosti i očuvanja dostojanstva,
nema ujedinjenja pravaštva*

Bila bi katastrofa ako bi se jedina pravaška stranka koja je u koaliciji s Hrvatskom čistom strankom prava (HČSP) ušla u Sabor, Hrvatska stranka prava dr. Ante Starčevića (HSP-AS), u budućnosti ponašala onako kako se je ponašalo vodstvo Đapićeva HSP-a: nedemokratski, samodostatno i bahato prema onima koji su joj svjetonazorski bliski, a istodobno servilno prema vlasti.

Na predsjednici te stranke, Ruži Tomašić, sad je zadaća pokazati da je mislila ozbiljno kad je prije nekoliko godina – tada još u HSP-u – najavljivala ujedinjenje pravaških stranaka kao svoj temeljni politički cilj.

Ona mora pokazati inicijativu u tom smjeru.

Prvi ispit koji mora položiti jest očuvanje koalicije s HČSP-om. Okrene li leđa toj stranci, Ruža Tomašić će proigrati povijesnu prigodu.

Minimum koji valja postići na predstojećim izborima – što će se, zbog teške društvene krize i neizbježnih napetosti u koaliciji koja će preuzeti vlast, vrlo vjerojatno održati prije uobičajenoga četverogodišnjeg roka – jest zajednički izborni nastup nacionalističkih („državotvornih“) skupina i stranaka. Predizborna koalicija je minimalni cilj na kome treba raditi ovdje i sada, a ne petnaestak dana prije izbora.

No, možda smo napokon iz poraza naučili nešto, i možda smo sazreli za *korak dalje*, za udruživanje?

Iz iskustva s Antom Đapićem znademo: jedini prokušani način da pothvat za sigurno ne uspije, jest doživljavanje drugih pravaških grupacija kao neprijatelja kojima se u najboljem slučaju nudi samo poniženje u obliku poziva da se raspuste i da njihovi članovi pristupe njezinoj, trenutno najvažnijoj pravaškoj stranci.

Ako smo svjesni da političke stranke nisu same sebi svrha, nego da su one instrumenti političke borbe koja u konačnici za cilj ima slobodu i blagostanje svih žitelja neovisne hrvatske države, onda nikad stranku ne ćemo pretpostaviti Hrvatskoj. Drugim riječima, onaj tko drugima upravi poziv na gašenje stranke, ma kako malena ona bila, zapravo jasno demonstrira da nije pripravan na suradnju.

Kao što nas povijest uči da su mehaničke koalicije jedva moguće i da je mehaničko stapanje raznih grupacija i stranaka često jalov posao, tako nas iskustvo uči da svakomu koga pozivamo na suradnju valja pristupiti snošljivo i s poštovanjem,

da treba voditi računa o ljudskim manama i vrlinama, o taštinama i emocionalnim povezanostima pojedinaca i skupina s političkim projektima koji su doživjeli poraz.

Tko je bez mane, neka prvi baci kamen!

Zato svakomu treba, u najmanju ruku, pružiti prigodu časnog uzmaka i dostojanstvenog povlačenja s političke pozornice.

Ono što povezuje trebaju biti zajednički svjetonazorski i ideološki okvir, a ne osobe. Zato se ne smije inzistirati na tome da bilo koja od pravaških stranaka drugoj postavlja personalne uvjete i dekretom joj propisuje mjesto na političkoj pozornici.

Svepravaško vijeće, vijeće buduće *Ujedinjene Hrvatske stranke prava (UHSP)*, u koje će svaka od postojećih pravaških stranaka delegirati tri člana s dvogodišnjim ili trogodišnjim mandatom, može biti instrument koji će zadovoljiti stranačka vodstva, zajamčiti identitet i opstanak stranke u prijelaznom razdoblju, te ujedno osigurati zdravu utakmicu u oblikovanju i strukturiranju budućega UHSP-a, koji bi okupio glavninu pravaških snaga.

U tome kolektivnom tijelu imaju sudjelovati stranke, a ne samozvani *karizmatični pojedinci* i neovisni intelektualci.

Političke stranke su instrument političke borbe i onaj tko zazire od stranke kao takve, nema što tražiti u političkoj areni.

Istodobno nas i novija iskustva uče, da ti pojedinci u javnosti zapravo ne znače ništa, ali uvijek traže posebna prava i povlastice, izazivajući smutnju i konflikte.

Dok omogućuje da se međusobno upoznaju i profiliraju predstavnici pojedinih stranaka, to kolektivno tijelo istodobno može modernizirati program i osmisliti strategiju buduće ujedinjene stranke.

Oni koji i tada, nakon prijelaznog razdoblja, odluče ostati izvan UHSP-a, bilo zato što su slijepi i neodgovorni, bilo zato što su plaćeni da stvaraju zabunu, samim time će ostati potpuno izolirani te će u budućnosti atrofirati.

Za reformu izbornog sustava

Jedna od zadaća koju bi privremeno Svepravaško vijeće trebalo preuzeti, jest pritisak na vlast u smjeru reforme izbornog sustava. U tom smislu treba iskoristiti postojeće nezadovoljstvo tim sustavom, koje pokazuju i drugi dijelovi hrvatskog društva, od političkih stranaka do medijskih kuća, pa i običnih građana.

Zahtjevi za reformu izbornog sustava trebali bi biti najmanje trostruki.

Prvo, potrebno je poticati smanjenje broja političkih stranaka i sudionika na izborima, budući da velika većina njih postoji samo na papiru, pa služi ili izbornim manipulacijama ili stvaranju zabune u biračkome tijelu. Hrvatsko zakonodavstvo već sadrži instrumente za rješavanje takvih ili sličnih teškoća, u obliku nadzora nad poštivanjem stranačkih statutarnih obveza, pa i u obliku nadzora podataka o broju članova. Političku stranku ne bi bilo moguće osnovati bez 2.000 članova, punoljetnih hrvatskih državljana, čiji se identitet utvrđuje na uobičajeni način. Padne li broj članova ispod te granice, stranka koja nije u formaliziranoj koaliciji što kao cjelina ispunjava propisane pretpostavke, po službenoj se dužnosti ili na prijedlog bilo koje zainteresirane osobe, briše iz registra političkih stranaka. Usporedno s time se zakonom propisuje da neovisni kandidati mogu na izborima za Hrvatski sabor sudjelovati ako prikupe najmanje 5.000 glasova punoljetnih građana.

Drugo, zakonom se onemogućuje sudjelovanje na izborima za Hrvatski sabor onim političkim strankama koje su u registar političkih stranaka upisane unutar jedne godine uoči održavanja izbora. Na taj se način onemogućuje manipulacija biračima i sprječava velike stranke da u izbornoj godini stvaraju satelite kojima je jedina svrha izazivanje zabune kod birača.

Treće, smanjuje se broj izbornih jedinica, a D'Hondtov izborni sustav ublažava se ili napušta u korist razmjernoga, dok se ključni prigovor razmjernome sustavu – brojnost stranaka zastupljenih u parlamentu i posljedična nestabilnost vlade – anulira strogim propisima o osnivanju i djelovanju političkih stranaka.

(Politički zatvorenik, br. 237, prosinac 2011.)

HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA: ZBILJA IDEOLOŠKOG BESPUĆA

Kad je usred Domovinskog rata predviđao, pa i priželjkivao da nakon reintegracije okupiranih područja i normalizacije života hrvatska politička scena postane bipolarna, predsjednik Tuđman je vjerojatno imao pred očima primjere koje nam nudi čitav niz država s izgrađenom, stabilnom i višedesetljetnom demokracijom, u kojima se izborno njihalo u uglavnom pravilnim razmacima pomiče s lijeve na desnu stranu i obrnuto, a prosječan birač ne uspijeva ni uočiti u čemu se sastoje razlike između tobožnje ljevice i tobožnje desnice.

Naravno, nije Tuđman planirao da bi suparnički pol previše često dolazio na vlast, nego da bi samo povremeno Hrvatskoj demokratskoj zajednici omogućio da predahne. U osnovi se taj model nije oslanjao samo na inozemne uzore. Njega je bilo lako podvesti i u okvire Tuđmanove programske deklaracije Hrvatske demokratske zajednice, u kojoj nije do izražaja došao samo njegov ideološki eklekticizam, nego i trajna fascinacija radićevsko-mačekovskom Hrvatskom seljačkom strankom u vrijeme kad su razlike između stranke i narodnoga pokreta postale jedva raspoznatljive.

Iako su devedesetih godina prošloga stoljeća prilike i u Hrvatskoj i u Europi bile bitno drugačije, u državi kojoj je trećina teritorija bila okupirana nije se činilo da je taj model nužno loš, jer je najveći dio javnosti i bez velika razmišljanja, skoro instinktivno, osjećao da bi on potkresao krila raznim političkim ekshibicionistima: kako onima što su sa stubišta američkoga Kongresa hitali odjenuti crne odore i dizati ruke u rimski pozdrav (pozdrav koji već svojim nazivom govori da nije hrvatski!), tako i onima koji su do jučer klečali pred ikonama sa Staljinovim ili Maovim likom, a sad su se prividno prometnuli u zagovornike ljudskih prava i tobože neumoljive arbitre demokracije, stvarno ostajući pristašama samo onih ideja u kojima je samostalna Hrvatska bila nezamisliva.

Tuđman je procijenio da će takve pretvoriti u egzotičnu manjinu nevrijednu spomena, dok će sve ostale – i s ljevice i s desnice – privući svojom programskom širinom ili, ne na zadnjem mjestu, osvajanjem vlasti. Bio je previše iskusan da ne bi znao kako je trčanje pod šator pobjednika uobičajena popratna pojava svake, napose političke borbe.

Većini se to, dakle, činilo prihvatljivo, pače i dobro; i većina je, po onome starijemu Ibsenovu paradoksu, kao i uvijek bila u – krivu. Jer, bilo je dovoljno da Tuđman umre, pa da se sva ta prividno moćna i stabilna tvorevina uruši. Nisu ju samo napustili pojedinci i skupine koji su precijenili vlastite mogućnosti i koji nisu shvaćali da politički ne postoje po sebi, nego tek po Tuđmanu, pa se – poput Zemljina satelita – samo pričinjaju kao samostalna svjetlila, dok u stvarnosti reflektiraju tuđe svjetlo. Puno teži udarac HDZ-u bila je i ostala ideološka neprepoznatljivost te stranke, koja je zapravo u nemaloj mjeri izravna posljedica Tuđmanove ambicije da ona ostane nacionalnim pokretom. Upravo ta neprepoznatljivost i ucijepljeni osjećaj poslušnosti stranačkomu vodstvu, doveli su do pobjede Ive Sanadera. A jedva godinu dana nakon njezina povratka na vlast, pravi profil te stranke najpregnantnije je opisao Erhard Busek, rekavši početkom studenoga 2004. u razgovoru za jedan zagrebački tjednik: „Podupirem vladu Ive Sanadera, jer provodi politiku Ivice Račana.“

Umjesto da to doživi kao uvredu, Sanader i vodstvo HDZ-a shvatili su Busekove riječi kao pohvalu, pa se je novi predsjednik HDZ-a počeo zdušno trsiti da dokaže kako je tobožnju pohvalu zaslužio. Uz aplauz tzv. neovisnih medija rasipao se skandaloznim izjavama, od one oksfordske, da je hrvatski nacionalizam napokon u prašini, do one zagrebačke, da je pravomoćna odluka redovitog suda hrvatske države, kojom je Predrag Matvejević proglašen krivim zbog klevete – neprihvatljiva.

No, umjesto da već Busekovu ocjenu shvati kao upozorenje, pače i optužbu stranačkoga vodstva, članstvo HDZ-a se i dalje nastavilo klanjati Sanaderu, tumačeći njegovu aroganciju kao izraz autoriteta (sjetimo se pljuske koju je doživio gradonačelnik Siska kad se usudio samo prozboriti na sjednici vlade održanoj u njegovu gradu!), i previđajući da nema nijednoga obećanja kojega predsjednik HDZ-a nije iznevjerio. Ali, povijest će unatoč tomu zabilježiti da, osim demonstrativnog odlaska Branimira Glavaša i stvaranja HDSSB-a (gdje su važniji bili osobni od ideoloških motiva), članstvo HDZ-a nije poduzelo ni jedan jedini organizirani, spomena vrijedan pokušaj da se promijene odnosi unutar stranke, odnosno da HDZ prestane „provoditi politiku Ivice Račana“.

Ma koliko političko zakonodavstvo, napose propisi u ustroju i djelovanju političkih stranaka, bili jedna od rak-rana hrvatskoga društva, nije samo to zakonodavstvo odgovorno zbog toga što je hrvatski partitokratski sustav odavno poprimio patološke oblike.

To zakonodavstvo i stranački statuti, doduše, omogućuju da se stranke vode čvršćom rukom od ikakva privatnog poduzeća, i da članstvo ima u biti samo tri prava: pravo povlađivati stranačkom vodstvu, pravo klanjati mu se, i napokon, pravo biti isključen iz stranke bez mogućnosti pravnoga lijeka. Ali ni to ne može samo po

sebi dovesti do amputacije osjećaja dostojanstva i odgovornosti, jer u totalitarnim društvima zakoni su vlastodršcima omogućavali još veću vlast, ali su se i pojedinci i skupine bunili i opirali, bar pasivno. Ovdje to nije bio slučaj. Ovdje je stranka identificirana s nacijom, a stranačko vodstvo s državom. Tek uslijed takvoga, vrlo uspješnog apela na savjest vlastitih pristaša i simpatizera, postalo je moguće da se vodstvo više ne obazire na pristaše.

Zato je bilo moguće da Sanader sâm odluči, hoće li biti predsjednik države ili će napustiti politiku; zato je bilo moguće da unutar stranke vodi personalnu (kao i svaku drugu) politiku po miloj volji; zato je bilo moguće da stranku kao kakav lenksi gospodar preda u ruke Jadranki Kosor.

Nitko nije smio ništa pitati, nitko ništa nije ni pitao.

A u jednoj od takvih epizoda Sanader je – faraonski, kako bi se izrazio pokojni Šime Đodan – u ministarske fotelje doveo i sadašnjega predsjednika HDZ-a, Tomislava Karamarka. Nakon čitava niza mafijaških ubojstava, nakon što je na kućnome pragu ubijena kći nekadašnje podpredsjednice vlade i poznatoga zagrebačkog odvjetnika, Sanader je u listopadu 2008. po kratkom postupku instalirao dva nova ministra. Na čelo policije došao je Karamarko, ministrom pravosuđa imenovan je dr. Ivan Šimonović.

Stvar nije samo bila izvanredna, nego je i izgledala izvanredno: iako je već bio na čelu obavještajne agencije, Karamarko se sa Sanaderom pred kamerama pojavio odjeven neformalno, u jeansu, kao komandos koji je skočio padobranom duboko iza neprijateljskih crta, odlučan da po kratkom postupku i bez milosti riješi sve probleme, otpuhne dim s vrha revolverске cijevi pa se onda opet povuče u udobnost svakodnevnе anonimnosti.

U ideološkom smislu ta rekonstrukcija vlade nije značila ništa: HDZ je u koaliciji s HSS-om i srpskim klijentelistima nastavio provoditi Račanovu politiku. U personalnom smislu, bio je to novi šamar članstvu HDZ-a, jer u situaciji koja je vonjala bar na prvi stupanj izvanrednog stanja, najveća stranka u državi nije bila kadra iznjedruti dva čovjeka koji bi preuzeli resore pravosuđa i unutarnjih poslova, nego je kao „stručnjake“ morala angažirati dvije nestranačke osobe. A nijedna od njih ipak nije dojezdila iz anonimnosti. Ako je Šimonovićeva razmjerno istaknuta uloga u ministarstvu vanjskih poslova bila u političkom smislu ipak, bar na prvi pogled, bezbojna, s Karamarkom je stvar bila drugačija: profesor povijesti koji se je u studentsko doba kretao na margini organizirane zagrebačke skupine katoličke mladeži, donekle logično je u vrijeme osnivanja prvih stranaka pristupio HDZ-u, ali je vrlo brzo i prilično nelogično, uskoro postao šefom Manolićeva kabineta.

I oni koji Josipa Manolića nisu pobliže upoznali, znali su da je on temeljito svladao onaj lenjinsko-staljinski poučak prema kojemu je „kadrovska politika jedina prava politika“; oni koji ga znaju iz bližega, pamte da je u prvim godinama hrvatske države brižno skrbio o praktičnoj primjeni tog poučka. Nije zato previše čudno da je Karamarko završio u policijskim vodama: bez ikakva je iskustva postavljen na mjesto načelnika zagrebačke policijske uprave. Tu je pao u nemilost i bio smijenjen prividnim promaknućem na mjesto pomoćnika ministra unutarnjih poslova za kadrovske poslove. Valjda ga je to učinilo „stručnjakom za sigurnost“, pa će ostatak karijere provesti na obavještajno-sigurnosnim poslovima.

A kad su mediji uoči izbora za predsjednika HDZ-a u svibnju 2012. prebirali po utrobama kandidata, potezalo se pitanje prvoga Karamarkova ulaska u politiku na velika vrata (onoga pod Manolićem), pa i njegova trijumfalnog povratka (onoga 2000. pod Mesićem), ali kao da nikoga nisu zanimali ni razlozi niti okolnosti njegove smjene s mjesta šefa zagrebačke policijske uprave. Nitko nije pokazao interes za njegovo uspješno bavljenje privatnim poslom – koje se, dakako, odvijalo u tipično hrvatskim okolnostima, okolnostima što bi ih samo grubi nezahvalnici mogli nazvati nepovoljnima – pa čak ni za razloge raskida s Mesićem, a kamoli njegova možebitna uloga u nastanku, otkrivanju i navodnom nestanku izvornoga „Brijunskoga transkripta“, dokumenta kojemu je u hrvatskoj povijesti nesumnjivo osigurano mitsko mjesto.

Štoviše, Karamarkovoj su pobjedi najviše pridonijeli upravo oni mediji koji su mu bili prividno neskloni, time što su svoje kritike dozirali točno na onaj način i u onoj mjeri koja je stranačkomu izbornom tijelu sugerirala da treba glasovati baš za Karamarka. Jer, za nj bi, recimo, bilo pogubno da su ga izdanja EPH ignorirala, smrtonosno da su ga hvalila: to bi bio put u propast. Kritika je ovdje značila preporuku, tobožnji strah od njegova dolaska na čelo stranke biračko je tijelo iščitavalo kao jamstvo kvalitete.

Nije Karamarko dugo na čelu HDZ-a, ali jest dovoljno dugo da se o njegovoj politici može dati sud koji se ne će svoditi samo na ocjenu dojma koji on ostavlja i na doista neobičan način njegove kako verbalne, tako i neverbalne komunikacije. Zanat se još može i naučiti, naročito onda kad bi bio nužan.

No, pravi problem sastoji se u činjenici da je politička strategija HDZ-a i pola godine nakon Karamarkove izborne pobjede ideološki nerazgovijetna, a politički neprepoznatljiva i anemična. Fascinantno je da se u toj stranci ne događa ništa osim snažnog procesa discipliniranja stranačkih redova i češljanja *nepočešljanih misli*, iako je situacija za jednu oporbenu stranku idealna: sva vladina politika svodi se na kresanje socijalnih prava i jeftino podilaženje marginalnim, ali glasnim društvenim skupinama, dok njezin predsjednik sablažnjava javnost izjavama o Hrvatima kao

paradoksalnoj, jedva postojećoj naciji, istodobno nas uveseljavajući latinskim poštapalicama izgovorenima s indijanskim naglaskom, bolnim preponama, neduhovitim biblijskim prisposodobama i otužno neumjesnom usporedbom pokojnog predsjednika Sabora s mlijekom koje piju rudari u rudnicima olova.

Na Milanoviću bi, kao svojedobno na Miki Špiljku, mogao parazitirati čitav jedan satiričko-humoristički list, a Karamarkov HDZ dopušta da ga takav čovjek izvrgne ruglu u Saboru, pred očima čitave nacije! I onda, krajem ljeta, *taj i takav HDZ* iziđe sa senzacionalnim zahtjevom: vlada je nesposobna, Hrvatska treba vladu stručnjaka! HDZ ne traži raspisivanje izbora, nego traži da odgovornost preuzmu „stručnjaci“! Nema puno primjera u analima parlamentarne demokracije da jedna – i to najjača – oporbena stranka, traži da vladu zamijeni netko drugi, a ne baš ona. Ali nema ni zornijeg dokaza posvemašnjeg nesnalaženja, nedostatka političke vizije i straha od odgovornosti.

A kad krajem rujna kolumnist jednoga dnevnog lista – onaj kojemu je mjesto u povijesti hrvatskog novinarstva osigurano objavljivanjem izmišljenog razgovora s predsjednikom vlade – istakne kako bi HDZ „trebao mobilizirati sve raspoložive nezadovoljne birače, sklone desnim opcijama“, *taj i takav HDZ* odmah zagriže udicu i najavi koalicijsko okupljanje nekoliko malih stranačkih grupacija s desnice i desnoga centra. Ne će do te *antikukuriku-koalicije* doći, naravno. Lideri tih malih stranaka znaju da bi ih u toj kombinaciji HDZ progutao. Njihove stranke bi se utopile u HDZ-u, a oni bi izgubili svoje sinekurice, predsjedničke titule i mogućnost kasnije političke trgovine posredovanjem javnih poduzeća, kojekakvih agencija i nadzornih odbora. Mnogi zapravo i postoje samo s tom svrhom.

Zato ta pripovijest u tehničkom smislu nije važna. Važno je samo to da *taj i takav HDZ* i dalje nastoji progutati male, *državotvorne* odnosno pravaške stranke. A ono što je Hrvatskoj potrebno, nije utapanje tih grupacija u HDZ-u, nego njihovo jačanje i stvaranje stabilne i snažne, umjerene i odmjerene nacionalističke desnice. Tek ona bi mogla spriječiti da HDZ i dalje vodi Račanovu politiku. No, i *taj i takav*, i Karamarkov HDZ, uporno i, nažalost uspješno, nastoji spriječiti takav razvitak. Ostaje samo pitanje, čini li to zbog svoga ideološkoga lutanja po bespućima, ili u svemu tome ipak ima i *sustava* i ideologije...

(*Vijenac*, 20/2012., br. 486, 18. X. 2012.)

MILANOVIĆEVI PRILOZI ZA „POVIJEST LJUDSKE GLUPOSTI“

Na premalom broju stranica i previše rijetko izlazi *Politički zatvorenik* – jednom mjesečno na svega 48 stranica – da bi mogao ažurno pratiti bogate doprinose koje znamenitoj knjizi Paula Taborija prilaže aktualni predsjednik hrvatske vlade, Zoran Milanović. Nema, naime, dana kad nas predsjednik vlade ne razveseli svojim neduhovitim opaskama, nategnutim usporedbama i neumjesnim citatima izgovorenima na *pidgeon-latinskome*, pa se čovjek može samo s nostalgijom sjetiti kako su njegovu umu i naobrazbi svojedobno pjevali hvalospjeve kojekakvi *kuljiši* i *butkovići*.

U sklopu priprema za podmlađivanje partijskih struktura pisali su oni o Milanovićevim kvizovima znanja i o njegovu genijalnom rješavanju matematičkih problema, pa je budući šef Politbiroa prikazan – ladanovski kazano – kao nezajažljiv čitač i bezobziran razmišljač, a što se međunarodnoga prava i diplomatske vještine tiče, nitko mu na svijetu nije bio ravan – kao što smo, uostalom, vidjeli iz činjenice da se nije mogao podičiti baš nijednim spomena vrijednim uspjehom, osim pohvalom izmuzenom od generala Tusa, još jedne u nizu neobičnih kreatura hrvatskoga političkog cirkusa, koja bi bila ridikulozna kad ne bi bila podmukla.

Dok se nalazi u svoja četiri zida, Milanovićevi biseri mogu zabavljati njegovu obitelj i služiti za sprdnju susjedima, a širi krug te viceve može slušati u jednome kružoku na zagrebačkome Britanskom trgu tijekom sunčanih nedjeljnih prijepodnevna (zabava zajamčena!). Dok je na čelu Partije, mogu se nad njegovim doskočicama zgražati partijski mislioci i ideolozi poput Jelene Lovrić ili Ivana Šibera, jer se znade da ga ne će pokuditi rastepeni gojenci *fakovskoga* kvaziliterarnog ceha. Imaju oni trenutno prječeg posla, međusobno se koljući oko jasala moje bivaju sve više.

No, kad je na čelu državne vlade, onda to više nije stvar samo Milanovićeve obitelji i Partije, nego je stvar nacije. A malo kad je hrvatska nacija bila poniženija – ne računajući doba kad su ju predstavljali *osloboditelji* poput Mike Špiljka – od trenutaka kad ju predstavlja Zoran Milanović.

Već svojom pojavom i nastupom čovjek pokazuje da smo kao narod intelektualno i politički inferiorni. Jer, da nismo, zar bi većina birača dala glas Partiji kojoj

je Milanović na čelu? Zar on već ranije nije pokazao što zna i može, i zar nam nije bilo jasno da će upravo on predstavljati Hrvatsku i u domovini i u inozemstvu? Zato se uzalud danas skandaliziramo kad predsjednik vlade uvjerava svijet da su Hrvati narod neradnika i lupeža, i da zapravo i nisu nacija u modernome smislu riječi.

Stoljećima uvjeravamo Europu da imamo pravo na neovisnu državu baš zato što smo narod, što znademo što hoćemo i što zaslužujemo to što hoćemo, pa nam se to samo nasiljem uskraćuje, a onda se pojavi nekakav priučeni *đilkoš*, koji je ne samo intelektualni, nego i moralni vrhunac doživio onda kad je – prije nego što se Tuđman ohladio – dotrčao na korito Račanu, da bi potom (čvrsto privezan užetom za noge, da pri uvlačenju ne bi propao preduboko!) bio postavljen za novog izvršitelja tuđinske volje, pa pljunuo na sva ta stoljeća borbe i stradanja, tvrdeći kako Hrvati i nisu narod. A jesu, doista jesu, i to narod naivčina i budala: Milanović je dokaz...

(*Politički zatvorenik*, br. 247, listopad 2012.)

TRIJUMF KOJI POUČAVA I OPOMINJE

Nakon što su se slegli prvi dojmovi poslije odluke Žalbenog vijeća Međunarodnoga kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ), kojom su preinačene lanjske osuđujuće presude generalima Markaču i Gotovini, moguće je identificirati čitav niz pravnih, etičkih i političkih pouka i poučaka toga događaja što će, bez ikakve sumnje, biti zlatnim slovima upisan u hrvatskoj povijesti.

Bila je to presuda koju je malo tko očekivao. Naviknuti na posve drugačiji odnos tzv. međunarodne zajednice prema Hrvatskoj, mi smo smatrali kako je posve prirodno da svoja očekivanja stegnemo na nadu da će drakonske kazne biti ublažene. Na oslobađajuću odluku nismo ni pomišljali. Zato nas je iznenadila činjenica da je iz Haaga i njemu sličnih instrumenata krojenja novoga političkog poretka u ovome dijelu Europe moguće doživjeti i nešto što je je za Hrvate i Hrvatsku povoljno. One koji su sve do toga 16. studenoga 2012. bili nekritični apologeti, glasnogovornici, formalni i neformalni asistenti haaškoga sudišta, a napose njegova tužiteljstva, izricanje pravorijeka je i prenerazilo.

S kojim stupnjem izvjesnosti se je smatralo da su karte u toj igri odavno podijeljene, govori podatak da je jedan visokonakladni zagrebački dnevnik s vlastitih mrežnih stranica bio ponukan ukloniti komentar kojim se je tog jutra bio počeo naslađivati nad porazom i poniženjem „Tuđmanove“ Hrvatske, pokazujući i tako da mu je prihvatljiva samo ona Hrvatska koja ispunjava njegova ideološko-politička mjerila i koju određuju drugačiji posvojni pridjevi. Dogodilo se upravo suprotno: trijumfirala je Hrvatska. Ne „Tuđmanova“, nego jedina koja postoji, ona koja nema zamjene, a za većinu Hrvata ni alternative.

No, čim su se pribrali od prvoga šoka, odmah su počeli javno nagađati o zakulisnim diplomatsko-političkim kombinacijama i spletkama koje su dovele do obrata, s neskrivenom težnjom da minimiziraju, pa čak i anuliraju nesumnjivo veliki zgoditak koji smo ostvarili kao narod i država. Nije bilo dovoljno tu hrvatsku pobjedu umanjivati ocjenama da se je Tužiteljstvo – nesumnjivo upućeno u mehanizme po kojima funkcionira ono što se naziva međunarodnim kaznenim pravosuđem – nespretno uzelo preveliki zalogaj, previše ležerno se oslanjajući na koncepciju tzv. udruženoga zločinačkog pothvata (*joint criminal enterprise*), koji u svome najek-

stenzivnijem obliku doživljava nepodijeljenu kritiku pravnik, ali zato otvara skoro bezgraničan prostor političke manipulacije.

Dok je u očima razdragane mase, one iste koja je do jučer rezignirano odmahivala rukom na sâm spomen MKSJ-a, predsjednik Žalbenog vijeća, sudac Theodor Meron, odjednom postajao utjelovljenjem pravde, ovdašnji hvalitelji i najamnici institucije kojoj je taj američki Židov s tragičnim životnim iskustvom i sjajnom profesionalnom karijerom već treći put na čelu, odjednom su se pretvorili u njegove oštre kritičare, ni ne primjećujući da time posve otvoreno pokazuju kako instituciju koju već dva desetljeća žele javnosti prikazati kao *instrument zakonitosti i prava*, u prvom redu shvaćaju, prihvaćaju i koriste kao *instrument politike*.

Zato je nerealno očekivati da će iz oslobađajuće presude izvući pouku koja se nameće: ta oslobađajuća presuda ujedno je osuda kvijetizma i bezgranične servilnosti koja već petnaestak godina dominira hrvatskom političkom pozornicom, servilnosti koja se manifestirala u kršenju ustavnopravnog poretka, u zlouporabi zakonskih ovlaštenja, u seriji kaznenih djela i u političkoj puzavosti, što se sve pokrivalo naizgled neutralnim eufemizmom, *kooperativnošću*.

No, dok se iznova oštre koplja oko MKSJ-a (sad s prividno izmijenjenim ulogama), i jedni i drugi, i oni koji danas pjevaju hvalospjeve Meronu, i oni koji ga sada kude kao glasnogovornika političkih interesa, pritom su potpuno u krivu, što se daje i *matematički dokazati*, a što će – bojim se – pokazati i skorašnje izricanje presude tzv. hercegovačkoj šestorici u predmetu koji se u hrvatskoj javnosti posve nezasluzeno i očito sasvim organizirano podcjenjuje i ignorira. Nije, dakle, MKSJ izgubio ona svojstva koja mu se i inače pridaju, nego se je u ovome trenutku, u procesu koji se, valjda slučajno, odvijao za haaške prilike zamjernom brzinom i neuobičajenom elastičnošću, kocka okrenula na hrvatsku stranu.

Pobjeda je takva da nas obvezuje na uživanje i osjećaj ponosa. Ali, tu pravosudnu i političku pobjedu u svakom pogledu nadmašuje sveopći spontani val oduševljenja koji je tog prijepodneva zapljusnuo Hrvate u domovini i iseljeništvu. On je jasnije od ičega posvjedočio da postoje osjećaji i vrijednosti koji se ne daju slomiti ni zatrti nikakvim manipulacijama ni prijetnjama, osobnim teškoćama ili gospodarskom krizom; on je pokazao zašto su i kako su Hrvati opstali kao samosvojan narod u svim burama i olujama povijesti, i zašto su u moderno doba svoju svijest o tome uvijek izražavali na jedini način na koji se ona može valjano izraziti: zahtjevom i borbom za stvaranje samostalne države.

A o toj svijesti i o njezinoj snazi ne svjedoči samo ona eksplozija oduševljenja 16. studenoga, nego i zvižduci kojima su popraćene kratke rečenice generala Gotovine kojima je pohvalio predsjednika države, vladu i aktualne upravno-političke

strukture. Nisu ti zvižduci ništa manje važni, iako je posve izvjesno da nikomu tada nisu bile na umu generalove poruke odašiljane iz Scheveningena uoči važnih političkih događaja, niti njegov davni razgovor za tjednik što je s razlogom smatran pomagalom tadašnjega šefa države.

Oni koji haaški sustav poznaju iznutra, znaju kako je teško boriti se za vlastita prava kad ih guši ne samo optužnica, nego podmetanja dolaze i iz vlastitoga dvorišta (a takvih je slučajeva bilo puno više nego što javnost misli, i u obliku puno drastičnijem od onoga koji se daje zamisliti!).

Takvi su mogli pomisliti da su Gotovinine riječi na Jelačićevu trgu tek izraz pristojnosti i kurtoazna zahvala za tehničku potporu koju su mu pružile državne vlasti u posljednjoj fazi suđenja. Možda ih u tome nije poljuljala činjenica da general Markač za takvu zahvalu nije osjetio potrebu, kao ni činjenica da je Gotovina propustio dva dana kasnije pridružiti se obilježavanju pada Vukovara, makar nije propustio prigodu otići na Pantovčak, u ured predsjednika Republike, gdje je, kao u nekoj modernoj Kaani Galilejskoj, skupa s još nekim svojim prijateljima iz general-skoga zbora, odjednom izgubio atribut *umirovljenoga generala*. A budući da uvijek kad netko gubi, drugi dobiva, posve je jasno da je i iz te epizode netko profitirao.

U svakom slučaju, ohrabruje činjenica da je njegov odvjetnik tri dana kasnije na televiziji ponovio kako se general ne će *baviti politikom*, budući da je to *za nje-ga sama uvijek loše završilo*. Jer, unatoč manjku formalne izobrazbe, Gotovina je previše inteligentan da ne bi znao kako su i spomenuti njegovi koraci, kao i njegova izjava za beogradske novine, itekako *politika*, i kako to mogu postati još više, naročito ako se nastave.

Zato će doista biti najbolje ako general Gotovina pastoralnu djelatnost prepusti svećenicima, a politiku političarima, ostajući tako simbolom hrvatske vojne, političke i pravne pobjede. Jer, bilo je i u novijoj našoj povijesti puno zgoda u kojima smo imali razloga sjećati se onoga znamenitog dvostiha srpskog pjesnika Branka Miljkovića o slobodi i sužnjima.* Pa neka jednom sloboda zapjeva istim onim glasom kojom su sužnji pjevali o njoj...

(*Vijenac*, 20/2012., br. 489, 29. XI. 2012.)

* Bez ikakvih najava ili konzultacija s autorom, uredništvo *Vijenca* je amputiralo završne rečenice članka, kojima se – uostalom u blagoj formi – izražava negodovanje zbog stanovitih izjava generala Gotovine nakon povratka u domovinu, dakle: cenzuriralo tekst (koji je, inače, pret-hodno samo naručilo!), zbog čega sam – nespreman na takve kompromise i vjerujući u jednoga Boga (nemajući, dakle, *kućnih bogova* niti *priručnih božanstava* ni za koje potrebe ili zgode!) – s tim Matičinim časopisom prekinuo svaki oblik suradnje, a urednika počastio pripadajućim mu atributima.

MINISTAR KULTURE ILI MINISTAR SRAMOTE?

Imao je, nema sumnje, dr. Franjo Tuđman prijatelja. No, u doba kad je prvi predsjednik Republike Hrvatske odlučivao o vrataru zagrebačkoga nogometnog prvoligaša, vrsti loptica na zagrebačkome teniskom turniru i o sličnim sudbinskim pitanjima nacionalnog opstanka, većina njih je smatrala kako je nepristojno pozivati se na to prijateljstvo.

Znalo se je u javnosti da u tu kategoriju spadaju, recimo, Suad Rizvanbegović ili ginekolog dr. Velimir Šimunić, a Ruža Pospiš Baldani svoje prijateljstvo s Tuđmanovima nije nikad krila, ali se, čuvajući i svoje i Tuđmanovo dostojanstvo, nikad nije njime razmetala.

Jedini koji je stalno i uporno tražio prigodu da se pohvali osobnim odnosima s Tuđmanom, bio je osrednji zagrebački glumac Zlatko Vitez, svojedobni miljenik Partije, koji je s 32 godine postao predsjednikom tadašnjega Društva dramskih umjetnika Hrvatske, a četiri godine kasnije i predsjednikom Društva jugoslavenkih glumaca i redateljja.

I zgodi se onda da Tuđman, u jednom od svojih inače brojnih dalekovidnih, upravo genijalnih kadrovskih rješenja, baš *toga i takvog* Viteza postavi na mjesto ministra kulture, a kasnije imenuje svojim savjetnikom za kulturu.

Kako u pamćenje nisam mogao iz toga ministarskog mandata prizvati ništa doli Vitezove izjave da je Hrvatski državni sabor običan *kokošinjac*, raspitao sam se među prijateljima, mahom ljudima od pera i knjige. Nitko ništa o tome ministrovanju ne zna, osim spomenutoga *kokošinjca* i neprekidnog Vitezova naricanja nad optužbama koje su se u hrvatskoj javnosti tada mogle povremeno čuti na račun Rade Šerbedžije, hrvatskoga glumca srpskog podrijetla i jugoslavenske inspiracije, koji u kasnijim nastupima pred hrvatskim medijima nije mogao ni odglumiti da govori hrvatski, nego se o trošku hrvatskih poreznih obveznika razmetao naglaskom s kalemegdanske *kaldrme*.

Nitko, dakle, ne pamti tobožnje silno Vitezovo oporbenjaštvo i protivljenje Tuđmanu, o kojem se je on uskokodakao početkom prosinca u razgovoru za zagrebački *Jutarnji list*. Nije ni čudo. Ta, u *Leksikonu hrvatske političke gluposti*, što ga je 2007. objavila Snježana Fridrih, zabilježen je nemali broj ilustracija toga Vitezova *oporbenjaštva*. Recimo, ona u *Studiju* iz svibnja 1997.: „Ako je išta protekli tjedan

bilo važno u Hrvatskoj, ma što tko o tome mislio, bio je to Predsjednikov rođendan. A HTV je poslala u HNK pet-šest kamera iz srednjega vijeka.“ Ili ona iz *Večernjeg lista* u ožujku 1998.: „Mi koji smo savjetnici, presretni smo što možemo svakodnevno biti tako blizu Predsjedniku.“ Ili ona iz *Globusa* u siječnju 1998.: „‘Hrvatsko slovo’ ni sa mnom dok sam bio ministar kulture, ili sad savjetnik, nije objavilo ni jedan intervju. Je li to onda list za kulturu?!“ Ili ona iz *Jutarnjeg lista* u srpnju 2000.: „Neka tog Škaru uhapse, u pizdu materinu, neka ga likvidiraju, ima i taj zakon.“

Ima takvih ilustracija još, i u tom *Leksikonu*, a i mimo njega: govorio je, kokodakao je Vitez puno, malo kad pristojno, nikad pametno. A čak je samoga sebe uspio nadmašiti u spomenutom nedavnom razgovoru za *Jutarnji list*, kad je ustvrdio kako su Srbi u XIX. stoljeću bili „perjanice hrvatskog naroda i kulture. Ponašaju se kao državotvorni Hrvati srpskog podrijetla: Petar Preradović, Gavella, Dimitrije Demetar (sic!) i drugi u ilirskom pokretu. Sve su to bili hrvatski domoljubi, a Srbi“.

Upravo tako! Među mnogim stvarima koje su nam pošle za rukom, pošlo je, dakle, nama Hrvatima za rukom da za ministra kulture imadosmo čovjeka koji i u XXI. stoljeću misli da su svi pravoslavni ujedno Srbi; kazališnog umjetnika koji pojma nema da su Gavella i Demeter grčkoga, a ne srpskoga podrijetla, i da se baš nikad nisu izjašnjavali Srbima, nego – baš naprotiv – Hrvatima.

A kad nam je to pošlo za rukom, zar je čudo da su danas mjere naše kulture kojekakve severine, pa tomići, jurice pavičići i sličan klatež...?

(*Politički zatvorenik*, br. 249, prosinac 2012.)

*PRESUDE KAO SASTAVNI DIO POLITIKE**

Posljednje dane ovogodišnjeg svibnja obilježile su dvije presude Međunarodnoga kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ), koje su ponovno šokirale hrvatsku javnost koja je nakon oslobođenja Gotovine i Markača nakratko počela *kaditi* tom sudištu: 29. svibnja su jednoglasnom odlukom svih članova raspravnog vijeća na ukupno 111 godina zatvora osuđeni Jadranko Prlić i još pet vojno-političkih dužnosnika Hrvatske zajednice Herceg-Bosne odnosno Hrvatskog vijeća obrane, a dan kasnije su većinom glasova tročlanog vijeća svih optužaba oslobođeni Jovica Stanišić i Franko Simatović zv. Frenki, visoko pozicionirani dužnosnici srpske države u Miloševićevo doba.

U ovom trenutku još ne znamo, tko će se, kako i kada žaliti na te presude, jer možda i oko toga bude iznenađenja. Još manje znademo kako će na žalbe gledati drugostupanjsko vijeće (bila riječ o žalbenom vijeću Tribunala, ili o tzv. rezidualnom mehanizmu koji bi na temelju rezolucije Vijeća sigurnosti UN već 1. srpnja 2013. trebao preuzeti neriješene predmete nakon dovršetka rada *ad hoc* sudova za bivšu Jugoslaviju i Ruandu), ali znademo nešto drugo: prvom od tih dviju presuda i Hrvatskoj se stavlja na teret da je putem svoga tadašnjega državno-političkog vrha bila umiješana u „udruženi zločinački pothvat“ kojemu je svrha bilo razbijanje Bosne i Hercegovine te etničko čišćenje područja koja bi imala ući u Hrvatsku; drugom je presudom sličan teret skinut s leđa Srbije.

I Hrvatskoj neskloni komentatori odmah su primijetili da te presude nemaju nikakve veze s pravdom (što i nije tako rijedak slučaj u kaznenom sudovanju), i da bacaju posve iskrivljenu sliku na stvarna zbivanja u ratnim sukobima devedesetih godina. Iz toga kuta promatrano, one su korisne jer pokazuju ono što i najpovršniji povjesničar znade: nikakvo sudište, pa ni MKSJ, ne piše povijest niti prejudicira rezultate historiografskih istraživanja. Zato su samo posve neuki ljudi – pa makar bili i ministri u hrvatskim vladama – mogli misliti da „Haag piše povijest“. U skladu s time, haaški judikati bit će samo fusnota u budućim ozbiljnim historiografskim

* Skraćena verzija ovog teksta objavljena je u *Glasi Koncila*, 52/2013., br. 23 /2033/, 9. VI. 2013. godine, str. 15.: Tomislav VUKOVIĆ, „Tomislav Jonjić, analitičar, o haškoj presudi hrvatskoj šestorci: ‘Štunja je bila previše očita da bi bila slučajna’“.

studijama, a na zaključke vijeća MKSJ-a oslanjat će se samo oni kojima one budu odgovarale iz političkih razloga.

No, ako presudu Stanišiću i Simatoviću u političkom smislu doživljavamo kao nagradu Srbiji za mirno odstupanje Kosova, a u kaznenopravnom pogledu kao svojevrsno naličje drugostupanjske, oslobađajuće presude generalima Gotovini i Markaču, osuda Prlića i družine objektivno je veći problem ne samo u pravnom smislu (jer su gledišta budućega rezidualnog mehanizma na koncept najšireg oblika „udruženoga zločinačkog pothvata“ potpuna nepoznanica), nego još više u političkome.

Tužnu zadovoljštinu dobili su oni malobrojni hrvatski intelektualci, koji već više od devet godina upozoravaju da postupak protiv *šestorice* za Hrvatsku nema manju, a možda ima i veću težinu od postupka protiv trojice generala Hrvatske vojske. No, kako se u Hrvatskoj sve češće na Hrvate iz BiH gleda kao na pripadnike nekoga drugog naroda, ta su upozorenja nailazila na gluhe uši. Zato je u odnosu na ovaj postupak postojala organizirana šutnja. No, prvostupanjska presuda protiv *šestorice* istodobno još jednom razgolićuje politiku službene Hrvatske u doba Ivice Račana, Stipe Mesića, Ive Sanadera, Ive Josipovića, Jadranke Kosor i Zorana Milanovića, pokazujući još jednom da su okapanja oko MKSJ-a u hrvatskoj javnosti bila dio unutarnjopolitičkih previranja pred kojima smo svjesno zatvarali oči.

Hrvatski je narod i nakon uspostave suverene hrvatske države pretrpio toliko nezaslužjenih pljuski i teških uvreda da se čini kako se na njih već naviknuo, pa ne osjeća potrebu izraziti svoje negodovanje.

No, malo je koja uvreda bila tako drska i tako brutalna kao ona iz filma „Carolina lista“, u kome se prije nekoliko godina glavna tužiteljica MKSJ-a, Carla Del Ponte, samodopadno i arogantno izrugivala hrvatskomu državnom vodstvu. U isto vrijeme dok su joj se u Zagrebu pred noge prostirali predsjednici države i vlade, a ministri pravosuđa i državni odvjetnici puni zahvalnog iščekivanja maštali o njezinu dobrohotnu osmijehu (znajući da njezino tapšanje po ramenu znači ostanak u fotelji), ona im se podsmjehivala s prijezirom nadmoćnog skorojevića, usputno dobacujući kako u Zagrebu uvijek dobije i više od onoga što traži.

Čovjek koji drži do svog dostojanstva ne bi odšutio takvu uvredu. Političar i državni dužnosnik koji znade da na svom položaju zastupa interese jednog naroda i predstavlja jednu suverenu državu, znao bi da nema ni pravo šutjeti: njegova uloga i položaj obvezuju ga na prosvjed. No, službena Hrvatska je šutjela. Pustila je da joj se ruga žena koja je čitav hrvatski narod nazvala „podlim kurvinim sinovima“; i gorima od Srba koji su samo „kurvini sinovi“.

Ta šutnja nije bila samo odraz naše objektivne slabosti, nego i našeg neshvaćanja dužnosti koje proizlaze iz državne samostalnosti. Zato je bilo lako stvoriti

uvjerenje da je politika isto što i brbljanje o trivijalnostima, a da je šutnja o bitnim nacionalnim interesima i o nacionalnom dostojanstvu – mudrost.

Nije Hrvatska ni smjela niti mogla izbjeći ono što se naziva „suradnjom s MK-SJ-om“. Toga su svi bili svjesni, pa nije ni bilo neke relevantne društvene snage koja bi se zalagala za potpuno ignoriranje te institucije stvorene rezolucijama Vijeća sigurnosti UN, riskirajući izolaciju države s nesagledivim političkim, gospodarskim, kulturnim i drugim posljedicama.

No, suradnja je jedno, kapitulacija i poniženje su drugo.

Jedno je pristati na ograničeno krnjenje nacionalnog suvereniteta i državnih interesa za potrebe kaznenog postupka protiv pojedinaca osumnjičenih za teške povrede međunarodnoga humanitarnog prava, a nešto posve drugo je dopustiti istražiteljima i *istražiteljima* da se po svojoj volji bane u predsjedničkom uredu, u ministarstvima, obavještajnim službama i državnim arhivima.

Nitko nas nije mogao prisiliti da bez ograničenja i nadzora otvorimo državne pismohrane mimo kriterija koje je postavilo samo Žalbeno vijeće MKSJ-a, ali smo mi učinili i to, svjesno previđajući da na taj način vrijeđamo čak i propise o zaštiti privatnosti, jer su time svim službama koje drže do sebe na raspolaganje stavljene čak i sirovi podatci, tzv. operativna saznanja sigurnosno-obavještajnih službi u kojima su popabirčene pojedinosti iz života tisuća ljudi, koje se na taj način čini ranjivima i zadire se u njihovu privatnost.

Ta tužna stranica naše povijesti ima dugu kronologiju.

Pravni okvir hrvatskog podvrgavanja MKSJ-u definiran je još sredinom devedesetih, kad je donesen *Ustavni zakon o suradnji Republike Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom*. Nitko nije demantirao jednog od pisaca tog propisa, današnjeg predsjednika Republike Ivu Josipovića, da je radna skupina za izradu ustavnog zakona dobila nalog prirediti tekst koji će omogućiti „potpunu suradnju s Haagom“.

Bilo je, doduše, naknadnih opravdavanja, koja su svu odgovornost za to (kao i za granicu kod Neuma i poluotoka Kleka) svaljivala na tadašnjega ministra vanjskih poslova dr. Matu Granića, pri čemu onima koji su tvrdili kako je Granić zaveo i prevario i predsjednika države i njegov saborski glasački stroj očito nije padalo na um, da time vrijeđaju i Tuđmana i čitavu svitu onih koji su sladostrasno puštali da se za njih misli na Pantovčaku, tamo gdje se odlučuje i o njihovim sinekuricama.

Ako svi saborski zastupnici i nisu bili svjesni da se Ustavnim zakonom redefiniira pojam državne suverenosti, niti im je možda padalo na pamet da MKSJ služi dubinskom restrukturiranju političke scene u Hrvatskoj i BiH, saborski stenogrami pokazuju da su mnogi shvaćali kako se tim propisom hrvatska država pretvara u

pukog listonošu MKSJ-a. No, partijska stega prevagnula je nad osjećajem dostojanstva: četvorica pravaških zastupnika koji su glasovali protiv, zbornu su proglašenim lunaticima. A kad je Ustavnom sudu podnesen prijedlog za pokretanje postupka ocjene ustavnosti Ustavnog zakona, on je taj prijedlog jednostavno odšutio. I šuti već sedamnaest godina. O navodnoj neustavnosti zabrane rada nedjeljom odlučio je prije nego što se tinta na prijedlogu stigla osušiti.

I kao što je na vanjskopolitičkoj razini imala pokazati da se Hrvatska odriče prava na samostalno vođenje nacionalne politike (naročito otkad se proklamiralo da je „spremna podnijeti svaku žrtvu za pristup Europskoj uniji“ i da toj politici „nema alternative“), tako je „suradnja s Haagom“ ubrzo pretvorena u instrument unutarnjopolitičkog obračuna. Za državni su vrh neki osumnjičeni generali postali „njihovi“ (Bobetko, Norac, Gotovina, Markač...), dok su drugi (p)ostali „naši“ (Stipetić, Ademi...). Jedni su u medijima unaprijed osuđeni kao ratni zločinci, pljačkaši draguljarnica i puki kriminalci, druge se štitilo i nazivalo uzornim profesionalcima.

Kao što je bio jasan kriterij, ni poruka nije ostavljala dvojbe: MKSJ je trebao poslužiti u *detuđmanizaciji Hrvatske*.

Ako su spontane demonstracije – poput onih na splitskoj rivi u veljači 2001. – postavile granice vladinu paktiranju s Tužiteljstvom, Hrvati iz BiH i nakon njih su ostali bez ikakve zaštite. Najava angažmana tadašnjeg predsjednika Mesića i Račanove trećesiječanjske vlade u žalbenoj fazi postupka protiv Tihomira Blaškića („Oslobodit ćemo Blaškića!“) nije bila slučajna niti je ostala bez uspjeha.

Blaškić nije oslobođen (iako je pravomoćna osuda na višegodišnju kaznu u javnosti prikazana kao oslobođenje, pa kao takva funkcionira do danas), ali je njegovom obranom postignut dvostruki cilj: predsjednik Tuđman pretvoren je u personifikaciju jedne amoralne politike koja se ne usteže žrtvovati ni vlastite generale prikrivanjem navodno ekskulpatornih dokaza, te su on i njegovi pristaše, napose Hrvati iz BiH, obilježeni kao tobožnji nalogodavci i počinitelji strašnih zločina u susjednoj državi.

To što je pravomoćnom sudskom odlukom (čak i odlukom MKSJ-a) dokazano nešto drugo, pa čak i suprotno: da je trećesiječanjska, Račanova vlada u sklopu svog pothvata skrivala dokumente koje su tražile i na koje su imale pravo neke druge obrane (npr. obrana Paške Ljubičića, osumnjičenog za sudjelovanje u zločinu u Ahmićima), ignorirali su i mediji i politička javnost.

Šutnja je bila previše očita da bi bila slučajna.

Dodatnu svrhu nisu vidjeli samo oni koji nisu htjeli gledati otvorenih očiju: budući da se sa zločinima i zločincima nitko razuman ne želi solidarizirati, a kamoli identificirati, bio je time otvoren put i za stvaranje jaza između Hrvata u Republici

Hrvatskoj i onih u Bosni i Hercegovini. Te dvije grane istoga narodnog stabla prvi put u novijoj povijesti žive u odvojenim državama, pa su već samim time izložene opasnosti cijepanja i udaljavanja. Danas je to u velikoj mjeri postignuto: kad ne bi bilo osobnih i obiteljskih veza odnosno vjerskoga, katoličkog tiska, hrvatska bi javnost jedva znala da s onu stranu Save i Une živi i narod s kojim dijelimo ime, povijest, jezik, osjećaje, a donedavno i poglede na budućnost i želju za zajedničkom sudbinom.

U tom smislu su optužnica i prvostupanjska presuda „hercegovačkoj šestorici“ (kako se ne bez tendencije naziva šestoricu optuženih Hrvata) te odnos hrvatske javnosti i hrvatskih političkih struktura prema njima logičan izraz davno zacrtane strategije. Pojedinačni – mjestimice, nažalost, čak i brojni – zločini koji su počinjeni u ime hrvatskog naroda u sukobu s Muslimanima 1993./94. godine, poslužili su ne samo Tužiteljstvu, nego i službenom Zagrebu da demonstrira svoje distanciranje od Hrvata u BiH.

Vidjelo se to, nažalost, i u široj javnosti, koja je na posve drugačiji način dočekivala, pa i komentirala presudu *šestorici* od one koja je u prvom stupnju izrečena Markaču i Gotovini: i za hrvatsku javnost postoje jednaki i *jednakiji* Hrvati. Dugotrajno medijsko i političko stigmatiziranje „Hercegovaca“ neminovno se išćahurilo čak i u nešto više od fatalističkog prepuštanja svih Hrvata u BiH njihovoj sudbini. Poduzeti su i brojni aktivni koraci na cijepanju tamošnjih hrvatskih političkih stranaka i anuliranju političke volje hrvatskih birača, unatoč činjenici da je bjelodano kako oni danas više nisu samo najmalobrojniji konstitutivni narod u toj državi, nego su i narod kojemu se oduzima pravo da o svom položaju i o uređenju BiH pregovara s etički i politički ravnopravnih pozicija.

Potpuno je nemoguće da bi baš svi mediji u Republici Hrvatskoj samoinicijativno zaključili kako dugotrajno suđenje šestorici ljudi koji se, doduše, međusobno po mnogočemu (pa i zavičajno) razlikuju, ali im se u Haagu sudu kao političkim i vojnim predstavnicima jednog dijela hrvatskog naroda, ne zaslužuje nikakvu pozornost.

Tu se ne radi ni o kakvim osobnim simpatijama ili antipatijama, nego o nacionalno-političkoj dimenziji toga suđenja, i o elementarnim pravima optuženika i njihovih obitelji. U tom postupku, koji ih je već svojim maratonskim trajanjem unaprijed pretvorio u osuđenike i dokinuo im praktično sva ljudska prava (što se nisu udostojale primijetiti udruge koje u Hrvatskoj bujaju kao gljive poslije kiše te se profesionalno, za plaću, bave tom problematikom), pred sudom se pojavilo mnoštvo važnih i upućenih svjedoka, a predočene su tisuće dokumenata koji bitno modificiraju sliku koja o tim događajima prevladava u našim medijima.

Ništa od toga nije zanimalo hrvatske medije koji će inače, nema sumnje, i ove godine u Čavoglavima *argusovski* žbiriti, hoće li se pojaviti koji provokator u crnoj odori, ne bi li od toga napravili pripovijest koja će se danima razvlačiti.

Nisu te medije zanimale ni povremene razrožnosti obrana i mjestimično zanimljive političke i politikantske kombinacije sudionika, o kojima je samo uzgredno i s neprikrivenim ustezanjem za jedan dnevni list progovorio Prlićev branitelj Michael Karnavas: „Zajednički zločinački pothvat je demon. Na žalost, neke su se obrane radije bavile zapovjednom odgovornosti, a ne rušenjem ZZP-a. Smatrao sam da treba dokazivati da nema krivnje jer ostane li ZZP, svejedno je tko je koliko kriv jer su kazne svima velike. Na žalost, tako su razmišljale samo obrane Prlića i Praljka, za kojega Hrvatska mora znati da je 80 posto svog vremena za obranu posvetio obrani Republike Hrvatske“.

Nije to primijetila hrvatska javnost, niti je na bilo koji način honorirala generala Praljka koji je u svoj ovoj nevolji doživio bar tu zadovoljštinu, da se s njega skine stigma za rušenje Staroga mosta u Mostaru. Kao kulturna čovjeka i intelektualca, ta je stigma nesumnjivo bila teško breme koje je Praljak napokon skinuo s pleća.

No, to kao da nikoga ne zanima. Ponovno je šutnja previše očita da ne bi bila organizirana.

Zato samo vrlo naivni mogu očekivati da će Republika Hrvatska bez posebnog pritiska javnosti napraviti zaokret i u žalbenoj fazi pružiti neku stvarnu i djelotvornu potporu optuženicima u neravnopravnoj borbi s konceptom „udruženoga zločinačkog pothvata“, koji je – napose u svome trećem, najširem obliku – u potpunom neskladu s postulatima pravne sigurnosti, presumpcijom nevinosti optuženika, pa čak i golom logikom.

I kad bi mogao, službeni Zagreb to sâm od sebe ne bi učinio, jer za nj, čini se, unatoč svim poukama koje nam nude stoljeća iza nas, ulazak Hrvatske u EU predstavlja kraj povijesti...

(*Politički zatvorenik*, br. 252,
svibanj-lipanj 2013.)

OPET: PREDSJEDNIKOVA PORUKA

Nema baš nikakva problema u tome da Dejan Jović smatra Jugoslaviju najboljim rješenjem za male južnoslavenske narode. Čovjek ima pravo misliti što god hoće, i za svoje misli birati argumente, pa i prešućivati i ignorirati one činjenice koje te njegove misli i ocjene ne podupiru.

Pogotovo to pravo ima čovjek kojemu je Jugoslavija – utjelovljena u Stipi Šuvaru, političaru kojemu su, u kontekstu rasprava o književničkim slobodama, na um padale ne samo bijele knjige, nego i kojekakve čete, naoružane što batinama, što strojnicama – u najranijoj mladosti otvorila vrata omladinskih medija, koji su znali biti ne samo neobvezni forum zaljubljenika u umjerene (i odmjerene!) doze zapadnjačke popularne kulture, nego su, uz SUBNOR, nerijetko bili *čelična pesnica revolucije*.

Jer, upravo su u tim medijima, na babunskim njihovim granama, stasali stručnjaci za hrvatski *klerofašizam* poput Nina Pavića i partijski pouzdani eksperti za jednačenje po jugoslavenstvu, poput Denisa Kuljiša, Stipe Oreškovića, Dejana Jovića i njima sličnih.

A kad je Dejan Jović posrijedi, on se i u ljudskome i u akademskom smislu zapravo ponaša korektno i pošteno: nikad nije zatajio da mu je Jugoslavija bila prirasla srcu, i uvijek je pokušavao naći razloge za to svoje uvjerenje. Slično je, uostalom, bilo i sa Šuvarom koji je pokazao da ništa ne zaboravlja, niti je kadar što naučiti.

Zato problem nije u Joviću, nego u činjenici da je predsjednik hrvatske države čovjeka s takvim uvjerenjima imenovao svojim glavnim analitičarom: to je imenovanje već samo po sebi jasna poruka. Jer, činjenice imaju to nezgodno svojstvo da postoje i onda kad ih netko negira.

Jedna od takvih činjenica je i ona, da je hrvatski nacionalni osjećaj u posljednjih stoljeće i pol presudno determiniran odnosom prema jugoslavenstvu.

Ne treba se zavaravati: bilo je među Hrvatima puno pristaša jugoslavenske ideologije, i nisu svi pritom polazili od uvjerenja da time izdaju Hrvatsku. Jedni su u jugoslavenstvu vidjeli primarno jezičnu odnosno kulturnu dimenziju, drugi su – zbog ovih ili onih razloga, nerijetko i zbog prijetnji koje su dolazile s drugih strana – imali i drugačije predodžbe, pa je bilo i onih koji su se odriicali i samoga hrvatskoga imena kao svraba.

Jedni su bili samo budale i slijepci, drugi – izdajice i zločinci. A kao što smo uvijek morali suditi, mi moramo suditi i danas. Ne spada sve u toj našoj etičkoj i nacionalnoj presudi u prostor racionalnoga, ali nam i racionalni čimbenici daju za pravo da svaku jugoslavensku i balkansku koncepciju proglasimo neprijateljskom. Ništa u tom pogledu ne mogu promijeniti tradicionalne prijetnje, koje su doista dolazile s drugih strana, jer i tu su činjenice rječi: hrvatske su granice na zapadu i na sjeveru uglavnom stalne i nepromijenjene već desetak stoljeća, na istoku neprekidno uzmičemo i u državnom pravnom, i u demografskom i u gospodarskom i u kulturnom smislu.

K tome je svaka postaja hrvatske jugoslavenske zablude obilježena nasiljem i krvlju. Do stasanja jugoslavenske ideologije Hrvati su i Srbi živjeli bez sukoba, od tada stalno krvare: od protusrpskih demonstracija 1895. i 1902., preko svjetskoga rata i leševa u Odesi, prosinačkih žrtava 1918. i skoro tri tisuće hrvatskih katolika i muslimana pobijenih od 1918. do travnja 1941., i onda preko strahovitoga krvoprolića u Drugome svjetskom ratu, do Zrina i Španovice, Dakse i Bleiburga, do raseljavanja stotina tisuća, do mnoštva političkih uznika i pobijenih hrvatskih političkih emigranata. I Domovinski je rat izraz borbe između hrvatstva i jugoslovenstva: otvoreno velikosrpstvo nikad na hrvatskoj strani ne bi našlo dovoljno pristaša da nam postane realnom prijetnjom i da nametne Jugoslaviju od koje smo se dva puta u krvi morali oslobađati.

Drugim riječima, posve racionalnim, mjerljivim argumentima, matematičkom se preciznošću može dokazati da je svako jugoslovenstvo smrtna prijetnja hrvatstvu i Hrvatima, pa je takva prijetnja hrvatstvu i suvremeni oblik jugoslovenstva, tobože motiviran strahom od lonca za taljenje naroda i surovoga, doista brutalno nemilosrdnoga kapitalizma koji dolazi s današnjega Zapada. Nijedan od tih problema ne može se riješiti izdajom Hrvatske niti napuštanjem hrvatstva i odricanjem od hrvatske države.

A ne bi bilo nikakvo čudo da predsjednik neke jugoslavenske izbjegličke vlade ili novoga Jugoslavenskog odbora tvrdi drugačije, i da bira savjetnike i suradnike koji će tu njegovu tvrdnju i perom i činom potvrđivati.

Zapanjujuće je da to čini predsjednik hrvatske države, kao što bi bilo zapanjujuće da ukrajinski predsjednik svojim savjetnikom imenuje zagovornika obnove federacije s Rusijom, da se škotski separatisti oslanjaju na želje i procjene unionista ili da kosovska vlada sluša savjete srpskih nacionalista ili jugoslavenskih integralista. Svagdje osim u Hrvatskoj, jedno bi isključivalo drugo.

Zato nije Dejan Jović na krivome mjestu, na krivom je mjestu – Ivo Josipović.

(*Politički zatvorenik*, br. 259, srpanj-kolovoz 2014.)

„MOST“ – STOTINU MANA I JEDNA MOŽDA KLJUČNA VRLINA

U trenutku zaključenja ovoga broja *Političkog zatvorenika* i dalje je potpuno neizvjesno, hoće li na temelju rezultata saborskih izbora od 8. studenoga doći do stvaranja parlamentarne većine i tko će, možda, formirati vladu.

Znademo jedino to da je Milanovićev SDP i formalno odbio prijedlog MOSTA da se formira tripartitna vlada (HDZ s Domoljubnom koalicijom, SDP s koalicijom Hrvatska raste i MOST), čime su odškrinuta vrata većini koju bi tvorili Domoljubna koalicija i MOST. Međutim, lako je uočiti prividnu nelogičnost, da ta mogućnost nije previše razveselila ni sve struje unutar HDZ-a kojemu je, športskim rječnikom kazano, serviran *zicer*. Štoviše, u one koji ne kriju svoje nezadovoljstvo najnovijim raspletom, moglo bi se lako uvrstiti i neke od krugova čiju bi zbuđenost i nelagodu površni promatrači – pa i oni koji sebe ne smatraju površnim, ali misle isključivo u ideološko-političkim kategorijama – na prvi pogled proglasili neočekivanim.

Situacija zaslužuje pomniju raščlambu ne zbog toga što predstavlja ustavnopravni i politički presedan, nego zbog toga što je omogućila da na površinu izbiju silnice koje bi, po svemu sudeći, mogle dugoročno odrediti sudbinu Hrvatske, pa čak i sudbinu „ovih prostora“, što je nama važno ponajprije zbog naše životne zainteresiranosti za sudbinu Bosne i Hercegovine i politički razvitak u susjednoj nam državi. A za pravilno shvaćanje najnovijega političkog razvitka, pa dakle i za pravilno shvaćanje stanja u kome se Hrvatska nalazi, korisno je uočiti nekoliko ključnih elemenata.

Prvo na što valja obratiti pozornost jest kronologija postizbornog raspjeta. Prvi koji je apsolutno otklonio tripartitnu vladu bio je ministar Vrdoljak, aktualni predsjednik Hrvatske narodne stranke, koji je pritom usput ocijenio da bi to bio „novi socijalistički savez radnog naroda“ (jer je taj oblik organiziranja radničke klase u Jugoslaviji, valjda, njemu i Vesni Pusić osobito zazoran!).

HNS je, dakle, ultimativno zatražio sve ili ništa: produžetak mandata postojeće lijeve koalicije ili odlazak u oporbu. Općenito se drži da je to korak kojim su Zoran Milanović i SDP faktično dovedeni pred zid, i da je motiviran tek prizemnom političkom računicom, jer: u tripartitnoj bi vladi jedva bilo mjesta za HNS i njegove kadrove. Ustroj vlade i broj ministarstava, doduše, nije teško izmijeniti, ali bi za HNS

svakako bilo manje prostora nego u dosadašnjoj vladi, a nema nikakve sumnje da bi se prije ili kasnije netko mogao upitati, zar je SDP-u u takvoj konstelaciji uopće potrebna koalicija s HNS-om, pa bi – bez izgleda na skoro priključenje njezinih kadrova na sisu javnih poduzeća, ustanova i državnih sinekura – ta stranka postupno mogla jednostavno usahnuti.

No, takva raščlamba, makar ju ne valja zanemariti, iz vida gubi ono što je stvarni interes Milanovićeve klike, a što je stvarni interes Vrdoljaka i družine. Držati da su ti interesi potpuno podudarni, i da su u njihovoj podlozi primarno ideološki razlozi, može samo netko tko ništa ne razumije. U stvari se između tih dviju grupacija (koje se ideološkim pitanjima, dakako, služe samo kao paravanom), poodavno vodi ozbiljna bitka oko nastojanja da se (dijelom u vlastito, a još više u nečije tuđe ime) uspostavi i održi što snažniji nadzor nad energetske investicijama i postrojenjima, te nad zbrinjavanjem otpada, a u perspektivi i nad crpljenjem pitke vode i upravljanjem šumama. Treba se prisjetiti Linićevih sukobljavanja s MOL-om po cijenu zatezanja odnosa s Mađarima (u kojem je kontekstu kazneni progon Ive Sanadera važna kockica mozaika), a ne smiju se zaboraviti ni Čačićeve termoelektrane i njegov naizgled samo verbalni okršaj s Mirelom Holy kao ministricom zaštite okoliša.

U tome svjetlu valja promatrati Vrdoljakov angažman oko INA-e i sukoba s MOL-om, kao i brojne vijesti o krupnim energetske investicijama diljem Hrvatske, od osječke okolice do srednje Istre, i od Podravine do krajnjega hrvatskog juga, u kojima Vrdoljak nije samo resorni ministar, nego i puno više od toga. Dio istoga konteksta je i politička provokacija s OraH-om, koji je imao poslužiti discipliniranju Milanovića i SDP-a. Novinske i televizijske ankete su mjesecima, zapravo godinama napuhivale izborne izgleda i utjecaj OraH-a, a kad su se izbori primaknuli i činilo se da će HDZ lako nadjačati razmrvljenu ljevicu, istoga je trenutka splasnula medijska potpora Mireli Holy koja se je, dakako, izgubivši taj medijski mostobran, svela u realne okvire odnosno – u političku beznačajnost.

Takozvana ljevica je time prividno konsolidirana, makar ima, poput elipse, dva žarišta: jedno čini SDP, drugo je HNS. Usprkos animozitetima između tih dviju grupacija, one će ostati u čvrstome savezu, jer na vlasti mogu ostati samo u simbiozi. Zbog toga se iz SDP-a nisu mogle čuti javne negativne reakcije zbog HNS-ova istrčavanja protiv tripartitne vlade. Taj korak bi, inače, pristajao starijemu i jačem bratu, SDP-u, ali činjenica da se je na nj odlučio mlađi i slabiji, HNS, jasna je politička poruka čitavu političkom i gospodarskom *establishmentu* u Hrvatskoj. Jer, kao što lava ključa pod prividno hladnom Zemljinom korom, tako pod korom hrvatske politike ključaju plin, nafta, voda, otpad, ruski, njemački i drugi kapital, Srbija i tzv. Republika Srpska, a prelamaju se geopolitički interesi svjetskih velesila i multinacionalnih kompanija.

Svatko od njih ima svoje pijune na hrvatskoj šahovskoj ploči, i svaki od tih pijuna računa na svoje mrvice, mrvice koje se mjere milijunima, nekad i milijardama. O taj kolač otimaju se grupacije kojima je ideološko-politički vokabular tek sredstvo za *obsjeniti prostotu*: kako bi im država mogla i dalje služiti kao krava muzara, skupine koje su vezane tek dijelom vidljivim nitima – a ponekad okupljaju i ljude koje prosječanik jedva može zamisliti i za istim stolom, kamoli na istome poslu – za nos povlače naivne birače, prodajući im jeftine ideološke pripovijesti i nastojeći ostaviti dojam da doista razgovaraju o Hrvatskoj i o njezinim životnim interesima! Zato se te grupacije lako mogu prepoznati i na tobože desnomu dijelu političkog spektra, pa i uz bok pojedinim strujama unutar HDZ-a.

Jer, na to upućuje drugi element koji ne valja previdjeti: svakomu je, naime, očito da se je MOST nakon svega nekoliko dana našao izložen sustavnoj medijskoj i političkoj paljbi kako s tzv. ljevice, tako i s tzv. desnice. Ta je sloga više nego rječita, a iznenađuje samo naivčine koji pred tom činjenicom biraju najlakše rješenje: nojevski guraju glavu u pijesak i prave se da ne primjećuju tu iznenadnu monolitnost cjelokupne političke strukture i njezinih sveučilišnih i medijskih plaćenika i robova. MOST i osobito Božu Petrova napada *Večernji list*, napada ih *Jutarnji list*, napadaju ih *Globus*, *Telegraf*, bilteni oko *24 sata* i velika većina internetskih portala, a prividno u ulozi sekundanata te neravnopravne bitke nastupaju (kao tobožeiskusni političari, a usput – da jad bude veći – malne kao moralni arbitri i etičke okosnice poratne Hrvatske) bivši premijeri Franjo Gregurić, Nikica Valentić i Zlatko Mateša.

Toj kampanji se je posredno, ali zato vrlo aktivno pridružila i predsjednica Republike, čija je uloga nerijetko podcjenjivana, a još češće krivo procjenjivana. Jer, suprotno uobičajenim spekulacijama, od trenutka kad je aterirala na Pantovčak (dakle, nakon što je na svoju ruku i bez konzultacija s hrvatskom vladom i predsjednikom države – ma kakvi oni bili – napustila visoki položaj u hrvatskoj diplomaciji te se i formalno stavila u službu NATO-a, pa za taj čin, po hrvatskome običaju, bila nagrađena položajem predsjednice Republike!), Kolinda Grabar Kitarović ne pokazuje baš nikakvu ambiciju da bude produljenom rukom Hrvatske demokratske zajednice, još manje produljenom rukom Tomislava Karamarka, a ponajmanje pukom činovnicom kojoj je ambicija presijecati vrpce i odobravati pokroviteljstva nad humanitarnim priredbama i svinjogojnim izložbama.

Nije ta ambicija problem sama po sebi (jer zapravo i nema doktrinarnih niti načelnih razloga da čovjek bude protiv jake predsjedničke pozicije); problem može biti tek osoba koja je pokazuje ili način na koji se ona manifestira odnosno cilj koji se iz nje dade prepoznati. Vidjelo se to već pri ustrojavanju predsjedničkog ureda u koji su smješteni uglavnom tehnokratski bezličnjaci, ali i nekolicina pojedinaca

koji su poodavno interesno povezani s krugovima kojima bez velike ispovijedi ne bi valjalo preporučiti odlazak na pričest. A nikad se to nije moglo vidjeti jasnije od trenutka kad je predsjednica Republike oštro napala Angelu Merkel i njemačku politiku u svezi s izbjegličkom krizom. Bilo je to u jeku predizborne kampanje – koju je Milanović vrlo uspješno gradio baš na toj izbjegličkoj krizi! – a neminovno je podkapalo Karamarkov HDZ koji je sustavno stvarao javnu predodžbu o svo- me naslonu na Njemačku kao europskoga gospodarskoga, a sve više i političkoga Golijata.

Je li ona to učinila svjesno, kako bi oslabila Karamarka, ili je to učinila zato što je ocijenila da je Karamarko sâm od sebe slab, može se nagađati. No, nema nika- kve sumnje kako je to pomoglo da ojačaju ionako krupne unutarnje razrožnosti u HDZ-u. I dok ih je Karamarko pothranjivao svojom neodlučnošću ili nesposobno- šću shvaćanja procesa koji bi ga na koncu mogli stajati glave, a svakako nastavkom političkoga kadroviranja u kojima se podobni pretpostavljaju sposobnima a rodbina čestitima, predsjednica Republike je znakovit sastav svoga kabineta odlučila garnirati još izborom Vladimira Šeksa kao svoga ustavnopravnog savjetnika, te ime- novanjem Mate Granića kao *ad hoc* savjetnika u jeku dramatične izbjegličke krize.

Te su odluke bile također rječite i slale su jasnu poruku, a samo ljudi nevični razmišljanju mogu previdjeti da su te dvije ocvale vedete staroga HDZ-a zapravo i dalje vrlo ambiciozni *detuđmanizatori*. Na tome ništa ne mijenja činjenica da će se oni po potrebi zaštititi i ispraznim pohvalama Franje Tuđmana, očekujući da javnost previdi kako su svi njihovi potezi bili i ostali upravljani na podkapanje sim- boličke vrijednosti Tuđmanova imena (pri čemu je Šeks više upravljen na političke spletke i daljnji nadzor pravosuđa; Granića više zanima kako bi se dalo još nešto prigrabiti po standardnome modelu: „polo meni, pola tebi, pola Bagi...“).

I sada, u situaciji kad je HDZ-u potreban čitav ili skoro čitav MOST, a HNS se već očitovao da ni po koju cijenu ne će pristati na tripartitnu vladu, predsjednica Republike nije pustila da stvar dozrije i da zastupnici MOSTA – među kojima ima i iznimno poštenih ljudi, ali i onih koji su *od zla oca i od gore matere* – postupno dozriju do koaliranja s HDZ-om (jer će one među njima koji su slabijega karaktera motivirati težnja da osvojeni mandat pretoče u saborsku, možda i državnu sinekuru, a svakako u poziciju koju prate visoka beriva i mnoštvo povlastica), nego je požu- rila na Pantovčak pozvati „ustavnopravne stručnjake“.

Posve jasno je da ona nema što nova od njih čuti, jer je odreda riječ o ljudima koji su već ranije javno iskazali svoja gledišta o nastaloj pravnoj situaciji. Usprkos tomu je njezin korak rječita politička poruka, jer njezini uzvanici nisu tek proma- trači koje zanima stručni aspekt problema, nego su osobe koje jedva prikrivaju svoje kandidature za upražnjena mjesta sudaca Ustavnog suda, poznatog uhljebi-

šta većinom trećerazrednih pravnika (usput još i kompilatora, plagijatora, poreznih dužnika i ljubavničkih vjerovnika), kojima je ključna zadaća da politička nasilja aktualnih vlada zaodjenu u pravno ruho. Kao što nesuđeni pretendenti na stvarnu, a ne tek formalnu vlast u državi, traže da ih se zaodjene u to ruho, tako zauzvrat „ustavnopravni stručnjaci“ traže da im se odjenu toge. Da je i u prvome i u drugome slučaju riječ o andersenovskomu carevu novom ruhu, Hrvati će – po običaju – spoznati nekoliko desetljeća kasnije.

MOST, dakle, smeta svima i svi bi najradije da ga nema. Time bismo se, kao, vratili u razdoblje blagostanja, sustav bez političke i gospodarske korupcije, bez trgovine mandatima, bez namještenih javnih natječaja i bez organiziranoga kriminala koji je u godinama koje su iza nas sebi lijepo izgradio državu. Zato zapanjuje da su se na tu protumostovsku udicu zakvačili i oni koji su nesumnjivi protivnici te zločinačke zlouporabe institucija hrvatske države.

Jer, ni oni ne primjećuju da je glavna meta te kampanje protiv MOSTA – vjerojatno zametka buduće političke stranke u pravome smislu riječi – predsjednik te inicijative Božo Petrov. Pošteđeni su oni dijelovi MOSTA koji bi po svakoj logici bili ranjiviji (ima tamo i ljudi koji su karijeru gradili i kao „civilna lica na službi u JNA“, ima onih koji su stranke mijenjali kao košulje, a nisu se ustezali ni od promjene imena, a ima i skupina nastalih i na zavičajnoj osnovi koje s mukom kriju ambicije da u poslovnome smislu zagospodare Hrvatskom), ali je Petrov onaj kojega se pokušava diskreditirati i izvana i iznutra.

Na nj je najprije potrošeno ono što je najjeftinije: neskromni i patološki ambiciozni Drago Prgomet, potom mudri i moralni Stipe Petrina („Za razliku od Tuđmana, Tito je Hrvatsku ostavio jedan kroz jedan!“), a nakon toga je pokrenut proces dezavuiranja ostalih suradnika (Podolnjak), kao i samoga Petrova: nakon što su mu pronađene nepostojeće ljubavnice, tek ga čeka optužba da je izvršio atentat na Lincolna i na Kennedyja, a možda bude optužen i za pad Carigrada 1453. godine.

U stvarnosti je Petrov, s najužom skupinom svojih suradnika, moćnicima stao na žulj već u dolini Neretve – ne samo u Metkoviću – a i sada je nepogodan baš zato što je neovisan, i što je svojim, na prvi pogled doista naivnim, inzistiranjem na tripartitnoj vladi prisilio i HDZ i SDP da iziđu na čistinu i pokažu duboke napukline u vlastitim redovima, ali istodobno i čvrste interesne spona između pojedinih vodećih skupina tih naizgled suprotstavljenih grupacija. Ti su interesi „sitnosopstvenički“ samo na prvi pogled; u stvarnosti se radi o milijardama narodnoga i državnog novca koji se je odavno presipao u privatne džepove, a smisao čitave operacije i jest u tome da se to presipanje nastavi u budućnosti.

MOST tomu postaje zapreka, zato što Petrov s najbližim prijateljima možda i može postupiti naivno i neiskusno – iako povijest tom ponašanju možda daje i bitno drugačije ocjene! – ali zasad pokazuje poštenje i neovisnost. Ako je i jedina, to je ključna vrлина koja je tako nedostajala hrvatskoj nacionalnoj politici.

A je li Petrov baš tako naivan i je li doista zagovornik utopije, dalo bi se raspravljati. Za pouzdaniju ocjenu trebalo bi o tome imati više *insajderskih* podataka, ali će pomniji promatrač već sada moći s pouzdanjem zaključiti, da je taj njegov prividni *utopizam* dosad bio vrlo djelotvorno sredstvo protiv cijepanja MOSTA. Da tog *utopizma* u obliku inzistiranja na ekvidistanci i na javnobilježnički ovjerovljenim potpisima nije bilo, MOST bi se već davno raspuknuo, a oni koji su u taj pothvat zalutali ili su se vodili i vode se samo materijalnim interesima ili taštinom, lako bi našli onoga tko će im isplatiti šaku njihovih srebrnjaka. Pojednostavljeno: Zoran Milanović bi imao saborsku većinu i već bi formirao vladu, a u Hrvatskoj demokratskoj zajednici završio bi lovostaj i započeo bi figurativni rat svih protiv sviju, u kojem bi se – pored predsjednice Republike – kao arbitri pojavili već spomenuti *moralni* autoriteti: Gregurić, Vedriš, Valentić *et consortes*.

I zato bi, u svjetlu posvemašnje razmrvljenosti pravaštva koje predvode kojekakvi lunatici, osumnjičeni prijestupnici i likovi nedorasli vođenju omanje mjesne zajednice, u ovim dramatičnim trenucima bilo najbolje kad bi kroz „sustav lijevka“ na čelo vlade došao savez HDZ-a odnosno Domoljubne koalicije i MOSTA. Time bi se bar nakratko pomrsili računi parapolitičkih i kriminalnih kartela (pa i onih koji svoje pokrovitelje traže i nalaze u hadezeovskim frakcijama), kojima je hrvatska nacionalna politika tek lutkarsko kazalište u kojem se lutkama konci povlače po sličnome modelu po kojem su nekad u Americi glave mafijaških obitelji uglavljivale podjelu tržišta i političkog utjecaja. Time bi se stvorio predah za možebitno pročišćenje HDZ-a, a eventualno i za jačanje i zbližavanje pravaških skupina koje bi, uz nešto pameti i poštenja, u perspektivi mogle zauzeti položaj čimbenika koji se ne može zaobići.

Kratkoročno, time bi se također izbjegla opasnost od Milanovićeva ostanka na vlasti, kao i od održavanja novih izbora. Njihovi su rezultati više nego neizvjesni, ali je posve očito da bi pravaške grupacije potonule još dublje (ako se dublje uopće može pasti), a više nego upitno je koja bi struja u HDZ-u uspjela nametnuti svoje kandidate, možda potom i svoga kandidata za predsjednika stranke. Već odavno se ti kandidati biraju po načelu: to bolji, što su opterećeniji hipotekama i što ih se daje lakše voditi na uzici. Nažalost, svjedoci smo da je ponuda na štandu izloženom na Trgu hrvatskih velikana u tom smislu sve bogatija i sve tužnija...

(*Politički zatvorenik*, br. 265, listopad-studeni-prosinac 2015.)

PRESUDA KOJU SE ŽELI ZABORAVITI...

U vrijeme kad je zaključen prethodni broj *Političkog zatvorenika* (pred kraj lipnja 2016.) tek se je naslućivala presuda Višega zemaljskog suda u Münchenu u postupku protiv Zdravka Mustaća i Josipa Perkovića, visokih dužnosnika jugoslavenske tajne službe. Danas, kad zaključujemo ovaj broj, od te je presude proteklo više od mjesec i pol dana. Mjesec i pol dana znademo da su Mustać i Perković osuđeni na doživotnu tamnicu, pa se čini kako danas više i nema smisla podsjećati na tu temu koja je u novinarskom smislu prežvakana.

U novinarskome možda, u nacionalno-političkome ni izbliza!

I bit će da baš u tome počiva razlog da se o toj presudi sve manje govori. Ona je jedva spomenuta i u nedavnoj predizbornoj kampanji: tamo se je Milanoviću i družini (s pravom) predbacivao *lex Perković*, odnosno pokušaj da se i po cijenu sukoba s Europskom komisijom spriječi izručenje optuženika Njemačkoj (na što je on, ne pretjerujući previše, podsjećao kako su ti optuženici od 1990. naovamo, baš kao i neki drugi koje se je moglo progoniti i za teže zločine, i u doba kad SDP nije bio na vlasti imali, figurativno rečeno, status štićenih osoba). No, kakvi se zaključci iz, doduše, zasad još uvijek nepravomoćne presude nameću, o tome kao da nitko nije htio previše govoriti.

Ti su zaključci višestruki.

Prvo, onima koji su imali predodžbe o jugoslavenskome „ružičastome komunizmu“ – a takvih na umiljatome Zapadu i nije bilo baš malo – presuda još jednom jasno pokazuje da između toga režima i istočnoeuropskih boljševika nema nikakve supstancijalne razlike (što, dakako, ne će biti dovoljno da se u to uvjeri, primjerice, Krešo Beljak zv. Pajser, aktualni predsjednik Hrvatske seljačke stranke).

Drugo, ta presuda govori da obavještajne službe i plaćeni ubojice ne djeluju iz vlastita nahoda, nego kao instrumenti jedne jasno identificirane političke volje, koja je u konkretnome slučaju utjelovljena u Savezu komunista Jugoslavije, sa svim njegovim republičko-pokrajinskim podružnicama, filijalama, skladištima i otpadima, a posljedično i s njihovim pravnim i političkim sljednicima.

Treće, da je država koja se sustavno služi zločinačkim sredstvima – zločinačka.

I četvrto, ne najmanje važno, da prikrivanje zločina – skrivanjem i uništavanjem arhivskoga gradiva ili na koji sličan način – nije samo politički neprihvatljivo, nego je etički nedopustivo, a zakonski zabranjeno odnosno kažnjivo. Postoje o tome vrlo jasne zakonske norme, pa je zato, kad bi bilo trunke političke volje, u svjetlu tih normi valjalo razmotriti ugovor sklopljen između Hrvatskoga državnog arhiva i Kompartije (Saveza komunista, poznatog i kao Stranke demokratskih promjena /komunista/). Ne može se jednim ugovorom obeskrijepti prisilna zakonska norma čak ni kad je ona građanskopravnoga značaja, a kamoli kad ju se daje podvesti pod odredbe Kaznenog zakona.

Članak 306. st. 2. Kaznenoga zakona Republike Hrvatske doslovno, naime, glasi: „Tko s ciljem da spriječi ili znatno oteža dokazivanje u postupku pred sudom, međunarodnim sudom čiju sudbenost Republika Hrvatska prihvaća, arbitražom, u prekršajnom postupku, upravnom postupku, postupku pred javnim bilježnikom ili stegovnom postupku sakrije, ošteti ili uništi predmet ili ispravu koji služe dokazivanju, krivotvori dokaz, ili tko podnese takav dokaz znajući da je riječ o krivotvorini, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.“

Druga je stvar, može li se osloncem na tu normu očekivati progon onih koji su skrivali ili uništavali isprave, kad taj progon trebaju poduzeti isti oni koji su u zaštiti sudionika u ubojstvu sudjelovali? I je li realno očekivati osudu pred sudom koji je bio spreman kršiti zakon da ih se neovisnu sudu ne izruči? I je li realno očekivati da će neku sankciju doživjeti državni odvjetnici i sudci, kad su samo postupali po onome što im je naloženo od onih koji su ih i postavili.

To su, otprilike, ona mjesta otkud riba smrdi. I baš zato se njemačku presudu Perkoviću i Mustaću svim silama gura u zaborav.

*(Politički zatvorenik, br. 268,
srpanj-kolovoz-rujan 2016.)*

POVJERENSTVO ZA PRIKRIVANJE POLITIČKOGA KUKAVIČLUKA, ILI NEŠTO JOŠ GORE?

Povijesne činjenice utvrđuju se znanstvenim, historiografskim metodama; društveni prijevori i višedesetljetne nacionalne traume rješavaju se političkim odlukama. Drugačije ne može biti, i nikad ni u utvrđivanju činjenica niti u rješavanju društvenih sukoba nisu mogle pomoći nikakve sekcije, partijske škole i tečajevi, nikakvi centri za idejno-teorijski rad, pa ni komiteti, komisije ili povjerenstva.

Te fantomske tvorbe su mogle poslužiti samo u tome da se izbjegne donošenje odluka i preuzimanje odgovornosti, a samo potpuni naivčine ne vide da je ista svrha namijenjena i Povjerenstvu za suočavanje s prošlošću što ga je Plenkovićeva vlada nedavno osnovala po uzoru na Ministarstvo ruda i gubljenja vremena iz legendarnoga talijanskog stripa o Alanu Fordu, pa ga u skladu s tim povijesnim poučcima čeka i ista sudbina.

Članovi tog Povjerenstva inače su uglavnom potpuni nestručnjaci za posao koji im je povjeren, a da su i imali kakav moralni autoritet, izgubili bi ga već samim time što su se prihvatili zadaće kojoj nisu dorasli. Treba, naime, ozbiljno sumnjati u ljude koji misle da mogu suditi o pojavama i procesima o kojima znaju malo ili ništa, kao i u ljude koji se uvijek ponašaju kao da je svaka vlast doista od Boga, pa se svakom njezinu traženju i potrebi mora udovoljiti.

Misliti, pak, da će to Povjerenstvo „otvoriti arhive“ i na taj način bar posredno provesti lustraciju hrvatskoga društva, mogu samo oni koji ništa ne razumiju i koji nisu kadri shvatiti čak ni to da se arhivi otvaraju zakonom, i da se i lustracija provodi zakonom, dakle – eminentno političkim činom koji u zakonotvornom smislu donosi eminentno političko tijelo: Hrvatski sabor.

Onog trenutka kad saborska većina odluči da se ti arhivi imaju otvoriti, oni će biti otvoreni, bez ikakve veze s ikakvim povjerenstvima, ministarstvima gubljenja vremena i tomu naličnim igrokazima. Kako znamo da se saborska većina uvijek bira po savitljivosti kralješnice odnosno po načelu poslušnosti, a ne po sposobnosti i političkim uvjerenjima, lako je zaključiti da će do otvaranja arhiva i lustracije doći onda kad to odluči vlada odnosno njezin predsjednik: on u Hrvatskoj, naime, dok je na vlasti, tradicionalno ima božanske atribute i božanske prerogative; kad siđe s vlasti onda se obično čudimo vlastitu sljepilu i vlastitoj gluposti.

Zato su i sastav spomenutog Povjerenstva i kvalifikacije njegovih članova u biti trećerazredna stvar, makar bi bilo zanimljivo znati kojim su se političkim i etičkim razlozima oni vodili kad su odlučili poslužiti vladi kao otirač, a još bi zanimljivije bilo znati, koliko je članova tog Povjerenstva (ne uzimajući pritom u obzir one od njih koji i danas prisežu Jugoslaviji ili one koji u službenim predstavništvima hrvatske države na počasnome mjestu drže jugoslavenske i boljševičke simbole!) ikad kazalo odnosno napisalo – ili je sada spremno kazati – ono što je o novijoj hrvatskoj povijesti u veljači 1990., na Prvome općem saboru Hrvatske demokratske zajednice, kazao Franjo Tuđman.

Jer, ako bi rezultat tog raspita bio takav kakav mislim da bi bio, onda bi to nedvojbeno potvrđivalo da je odlukom aktualne vlade, kojom su po nekim čudnovatim mjerilima izabrani članovi Povjerenstva za suočavanje s prošlošću, poslana jasna poruka da je prostor slobode u samostalnoj hrvatskoj državi postao užim od onoga koji je u jednome protuhrvatskom i protudemokratskom poretku sebi hrabro prisvojio umirovljeni general Jugoslavenske armije i hrvatski politički uznik, domalo prvi predsjednik obnovljene hrvatske države.

No, i u jednom i drugom slučaju, i kod Tuđmana i kod Plenkovića, radi se, da parafraziram ondašnjega šefa republičke sekcije jugoslavenske *kompartije*, o pothvatu *opasnih namjera*. Predznak je, dakako, suprotan: Tuđman je najavljivao da će povesti borbu za neovisnost; Plenković pokazuje kako je spreman ne činiti ništa, i pritom biti samodopadno uvjeren kako čini puno.

A to što je njegova vlada našla šaku ljudi da joj posluže kao možebitni gromobran pred kojekakvim brbljavcima, kleveticima i ucjenjivačima, ne može se smatrati osobitom domišljatošću, jer – svaka je vlada u svakom narodu uvijek kadra naći ljude kojima će se poslužiti u svaku svrhu, pa i u svrhu odgode rješenje problema.

Ali, pustiti danas da se svjetina zabavlja uvjerenjem kako je Povjerenstvo postalo vrhovni čuvar i interpretator državnog tumačenja istine, pa će ono kao *deus ex machina* zaliječiti otvorene rane hrvatskoga društva, znači zapravo demonstrirati nedostatak političke volje, spremnosti i odlučnosti da se državne i stranačke pismohrane otvore te da se na taj način omogući utvrđivanje činjenica, posljedično i njihova nacionalno-politička ocjena, sa svim nužnim i logičnim posljedicama, od školskih udžbenika i televizijskih programa do lustracije i uklanjanja simbola jugoslavenstva i komunizma iz javnog života.

Jugoslavija i komunizam bili su i ostali negacija Hrvatske i slobode, i zato im u hrvatskome javnom prostoru nije mjesto. Način na koji je Povjerenstvo stvoreno i njegov sastav, a ponajviše zadaća koja mu je namijenjena, jasno pokazuju da

ono u tom smjeru ne će učiniti ništa. Naprotiv, ono samo po sebi svjedoči kako se stvar ne zadržava tek na uvjerenju da je nikakva politika najbolja politika, niti staje na kunktatorskoj prirodi samog premijera, na bezbojnoj i bezličnoj, tehnokratskoj, apolitičnoj naravi malne cijele vlade, i na nespremnosti činovnika u ministarskim stolicama da preuzmu odgovornost za ono zbog čega politika jedino treba postojati: odgovornost za sudbinu naroda i države, odgovornost koja se manifestira u donošenju odluka i ostvarivanju vizija.

Aktualni hrvatski slučaj, naime, pokazuje odlučnost vlade jedino u tome da se minimizira, prikrije i poštedi jugoslavenski otrov u hrvatskome javnom životu. To se jasno vidi iz *partijske zadaće* koju je Povjerenstvo dobilo: odrediti se „prema oba totalitarizma“. To je okvir u kojem se Povjerenstvo smije kretati; to je brnjica koju su njegovi članovi prihvatili nositi. I samo potpuni politički analfabeti ne vide kako ta podmukla klopka treba sugerirati da je hrvatsko dvadeseto stoljeće obilježio sukob dvaju totalitarizma. A to jednostavno nije istina!

Čitav naš društveni, politički, kulturni i gospodarski život u XX. stoljeću obilježio je sukob između hrvatstva i jugoslavenstva, sukob između ideje neovisne hrvatske države i ideje utapanja hrvatstva u jugoslavenstvu! Sve ostalo je bilo sporedno, akcidentalno, i predstavljalo je samo instrument u toj osnovnoj, elementarnoj borbi. I demokratske krilatice i totalitarizmi ove ili one boje motivirali su tek marginalne skupine; za većinu su te fraze bile tek kulisa ispred koje se vodila borba za Hrvatsku i protiv nje.

Kad su se u Radićevo doba odupirali jugoslavenstvu, Hrvati su optuživani da su komunisti; kad su u Mačekovo i Pavelićevo doba htjeli svoju državu, napadalo ih se da su fašisti; kad su nas boljševici držali pod jugoslavenskom čizmom, opet im je bilo najzgodnije diskreditirati nas tobožnjim fašizmom. Kad smo ustali 1971. i 1990., opet smo optuživani za fašizam. A s druge strane, i mi smo se u svojoj borbi za državu htjeli podjednako služiti ideologemima za koje smo mislili da će nam pomoći, pa smo podilazili svakomu tko je tu pomoć nagovijestio: od Radićeva očijukanja s Mussolinijevom Italijom i Staljinovim Sovjetskim Savezom, do Tuđmanova verbalnog zaklinjanja u liberalnu demokraciju, Europsku zajednicu i „Zapad“.

No, nikad se nije radilo ni o čemu drugome nego o – Hrvatskoj, o hrvatskoj državi!

Svijest o tome je ono što nam pomoću toga nesretnog Povjerenstva hoće zamagliti i oteti (tražeći da pritom usput budemo još i sretni!); to je razlog zbog kojeg je ideolog i kreator te opskurne klopke – inače čudnovat lik, stasao pod okriljem *Jugoslovenske narodne armije*, izvidnica i uzdanica Republičkog sekretarijata za narodnu obranu SR Hrvatske, pa valjda već samim time dio takozvane

nove paradigme (poput Franje Gregurića, Mate Granića, Vladimira Šeksa i njima sličnih mladih nada hrvatske politike!) – posve logično na čelo Povjerenstva doveo akademika Zvonka Kusića.

Akademik je, naime, poznat kao stručnjak jedino za kojekakve žlijezde, bradavice i slične izrasline, a šira će ga javnost pamtiti uglavnom po tome što je mrtav-hladan, onako *iza spuštenijeh trepavica*, na porugu svakomu tko u ovome narodu išta misli, samouvjereno i veleumno priopćio naciji da je Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, taj mračni bastion jugoslavenstva koji u svoje počasne članove i danas ubraja Josipa Broza zvanog Tito, tijekom stoljeća i pol zapravo bila „supstitut hrvatske državnosti“.

A kako se slično sličnomu veseli, nije nikakvo čudo da se nakon tog šamara našem dostojanstvu i našoj inteligenciji, Andrej Plenković, Davor Božinović i Zvonko Kusić, zajedno sa spomenutim počasnim članom Akademije, u hladovini što im ju je namrla Jugoslavija, vesele – na račun Hrvatske...

(*Politički zatvorenik*, br. 270, siječanj-veljača-ožujak 2017.)

POVJERENSTVO ZA ULARE I OKOVE

Kad je prije nešto više od godinu dana ministar Božinović – svojedobno perspektivno *civilno lice na službi u JNA* i u pridruženim joj službama – uspješno obavio partijsku zadaću koju su smislili *kolega* Vladimir Šeks i njegov hrabri borac za oslobođenje Hrvatske Andrej Plenković, pa je osnovano Vijeće za suočavanje s posljedicama nedemokratskih režima, na istome sam se ovom mjestu narugao članovima toga čudnovatog tijela i predvidio da će se plodovi njihova rada ogledati u ograničavanju prostora slobode i u spašavanju obraza jugoslavenstva, Jugoslavije i komunizma („Povjerenstvo za prikrivanje političkoga kukavičluka, ili nešto još gore?“, *Politički zatvorenik*, br. 270, siječanj-veljača-ožujak 2018., str. 6.-7.)

Nije za taj zaključak trebalo puno pameti: nisu *kolega* Šeks (inače, da travestija bude drastičnija, odnedavno – kako i pristoji – visoki dužnosnik Počasnoga bleiburškoga voda!), a s njim Plenković, i s njim Božinović, okupljali stručnjake da ovi donesu ozbiljan, znanstveno dokaziv i etički fundiran nepristrani sud o teškim povijesnim traumama, nego su – posve logično – okupili svitu koja će odgovoriti vladinim političkim potrebama.

Bizantinsku lukavost koja je pritom došla do izražaja, ne valja previdjeti: okupljeni su *tipusi* iz različitih institucija, od *Jugoslovenske akademije* do Matice hrvatske i od raznih fakulteta do raznorodnih znanstveno-stručnih ustanova (pa je šteta što nije uzeta u obzir i spolna ravnopravnost, pa i *rodna perspektiva*, kao i u tome da je formalno zaobideno društvo za uzgoj golubova pismoša, jer je i ono moglo dati svoj ravnopravni doprinos), sve s ciljem da se stvori dojam kako iza tih pojedinaca stoje i te institucije, pa njihove misli – ako to nije pretenciozno nazvati mislima – predstavljaju stajalište njihovih mnogoglavih zaposlenika koji su u zajedničkome umnome i tjelesnom naporu, u impresivnim stvaralačkim grčevima, u jednom trenutku božanskog nadahnuća koje se je, matoševski kazano, provalilo kao zreli čir, iznjedrili ljude koje će uljem pomazati i lovorom ovjenčati nitko manji od moralnoga i intelektualnog autoriteta u zanosnome liku – Davora Božinovića, hvala mu budi i slava!).

Reklo bi se da varka ipak uspjela nije, i da ni posljednja piljarica na zagrebačkom Dolcu ne pomišlja kako iza tih pojedinaca stoje i te ustanove, jer se one tim povodom i s tom svrhom, dakako, nikad nisu ni sastale. A ni izbirače oko *kolege*

Šeksa niti većinu pripadnika izabraničke svite nije brinulo onda, a ne brine ih ni danas, koji su dalekosežni plodovi njihova rada – koji je bio tako intenzivan da se zapravo nisu ni sastajali, osim za potrebe nekolikokratnoga zajedničkog fotografiranja, koje i po tome, a ne samo po intelektualnoj razini tih umiljatih druženja pod šeširom vlasti, podsjeća na osnovnoškolske izlete – pa su dirljiva, da se poslužim eufemizmom, njihova naknadna tumačenja i objašnjenja koja će, kako to obično biva (i kako se to pod dojmom primjereno sniženih jasala obično zaboravlja), i sama jednom biti predmetom historiografske i političke ocjene.

Da sam na tome mjestu, ja bih se, naime, i toga bojao (pa je onda jasno da na tome mjestu nisam, niti sam mogao biti!).

Kao što znamo, u formalnom je smislu glavna ulaznica u taj pomazanički krug bila jednostavna: isključen je bio svatko za koga bi se moglo pokazati da je bilo kada, i u najmaglovitijim aluzijama, pa čak i u snu, u odnosu na tvorevinu *domaćih izdajica* iz 1941.–1945. kazao ono što je 1946. kazao zagrebački nadbiskup i hrvatski metropolit Alojzije Stepinac („*Hrvatski se narod plebiscitarno izjasnio za hrvatsku državu, i ja bih bio ništarija da nisam osjetio bilo svog naroda koji je bio rob u bivšoj Jugoslaviji!*“), i što je na nešto drugačiji i uvijeniji način u veljači 1990., na Prvome općem saboru Hrvatske demokratske zajednice, kazao Franjo Tuđman, govoreći ne samo o fašističkim i drugim zločinima, nego i o težnjama tog naroda za vlastitom državom.

Takav grijeh (*horribile dictu!*) nitko od članova Povjerenstva nije nikad počinio, pa je logično da su njihove *crne mise* počinjale i završila mantrom o „antifašizmu“ koji da je tek koncem 1944. i osobito 1945. sramežljivo pokazao svoja zastrañjenja: one tisuće ranije pobijenih i istrijebljenih Hrvata, i oni milijuni pobijenih i istrijebljenih nehrvata se ne računaju; glavno je da smo mi usprkos njima bili „na pobjedničkoj strani“, plativši to desetkovanim narodom, pokoljem cvijeta hrvatske mladosti i hrvatske inteligencije, padom u višedesetljetno ropstvo.

A onima koji se usude pomisliti drugačije, njima ne ćemo dati da objasne zašto misle drugačije. Ni onda kad možda misle otprilike onako kako je mislio bivši partizanski oficir i jugoslavenski federalist Franjo Tuđman koji je, listajući neke knjige, u svoj intimni dnevnik 7. rujna 1975. zapisao: „U svjetskoj si povijesti prisutan samo kao samostalan čimbenik. (...) Hrvatska se na zemljopisnim kartama pojavljuje kao samostalna srednjovjekovna država, a onda tek kao Jelačićeva Hrvatska 1848. i kao posebna država u II SR [Drugome svjetskom ratu]!“ Tko se, dakle, usudi pomisliti da se ovdje ne radi ni o kakvoj „rehabilitaciji ustaštva“, nego se radi o obrani prava na neovisnost i državnost, o obrani prava da se bude, usprkos svima i usprkos svemu? Jer, ako je to pravo – kako je pred osloboditeljskim sudom podsjetio nadbiskup Stepinac – zajamčeno svim narodima, ako ga svima jamči i

Atlantska povelja, zašto bi se ono smjelo kratiti hrvatskom narodu? Zar zato što ono onemogućuje obnovu Jugoslavije? Je li to Hrvatima doista dovoljan razlog?

A javna je tajna da su Povjerenstvom dominirali Antun Vujić i Jasna Omejec. I to je logično i pravično: današnji ideolog socijaldemokracije *in spe*, a u slobodno vrijeme galantar leksikografskom opremom, pomagalima, abecedarima i sličnom potrošnom i manje potrošnom robom koja se trži po raznim štandovima *naše zemlje ponosne*, Antun Vujić je stasao kao mladi i daroviti pitomac formalno državne, a zapravo partijske Komisije za odnose s vjerskim zajednicama, još koncem 1960-ih budno motreći zbivanja među kleronacionalistima i sličnom *bandom*, nakon čega bi, skroman kakav već jest, ne uzdajući se u vlastito pamćenje, plodove svoje budnosti, ta svoja *zapažanja* pomno bilježio i dostavljao ih *nadležnim odgovornim drugovima*. Jesu li oni nosili kožnate mantile ili nisu, o tome će nas naš leksikograf – dosadašnji, a sad znamo: i budući ravnatelj nekadašnjega Jugoslavenskog leksikografskog zavoda – izvijestiti u svojim uspomenu, kad se obračuna i s posljednjim fašistima.

Njemu je uz bok kao *puškomitraljezac Valter* stajala Jasna Omejec, donedavno predsjednica Ustavnoga suda, ustanove koja nam svojom moralnošću i stručnošću već desetljećima svjetla obraz. Žena, doduše, nije ispunjavala ni formalne pretpostavke da ju metnu na to sudište, ali – u Hrvatskoj se stvari rješavaju *kolegijalno!* – da bi mogla biti metnuta tamo, izmijenjen je zakon, jer: kad Partija pita, ni tog zakona se ne treba držati kao pijan plota, kao što znamo poodavno. I onda je posve logično da nam tamo tako (na)metnuto čeljade dijeli moralne lekcije, jer: kad može svjedok Puhovski, zašto ne bi mogla Jasna Omejec?!

Ali je posve krivo u isti koš trpati one članove toga dičnoga i znamenitog povjerenstva koji su se poigrali demokracijom, pa onda (u džepu pokazujući caru *šipak*) kazali da baš i ne dijele sve ono što nam je *iza spuštenijeh trepavica* svečano priopćio umni akademik Zvonko Kusić, koji je o historiografskim, etičkim i političkim temama objavio onoliko koliko i moj jednogodišnji unuk (s tom razlikom da je dijete, neka mi se oprost i ova neskromnost, prilično napredno, pa već sad pokazuje da pravi elementarnu razliku između dobra i zla, što akademiku bar zasad ne polazi za rukom).

Nazvati sve te ljude *korisnim budalama*, pogrješno je, naivno i nepotrebno. Ima među njima čeljadi koja je doista imala ulogu *korisnih budala*, dajući legitimitet nečemu što legitimiteta nema, a da toga nije bila ni svjesna. Tako je, primjerice, predsjednik Matice hrvatske izvijestio javnost da, otprilike, nema pojma o čemu se je tamo raspravljalo, zašto se je o nečemu raspravljalo, a zašto se o drugome nije raspravljalo, zašto se je nešto zaključilo, a zašto se nešto nije zaključilo.

Siroti akademik Damjanović, dakako, nije prvi put u situaciji da *ne zna puta, ne zna staze* kako je došao tamo gdje je došao, niti znade kako će se i kuda vratiti. Ne zna ni kamo bi krenuo, ali zato pouzdano i nepogrješivo znade da se ne će vraćati uz dlaku vlasti, pa je tako, kako se čini, i kod Istanbulske konvencije mudro odlučio da se Matica ogлуši (jer – što bi tu najstariju našu instituciju trebale brinuti one brige koje more hrvatski narod, budući da njega i tamošnje sinekurce ne plaća narod, nego ih plaća, je li, narodna, demokratski izabrana i u Bruxellesu blagoslovljena vlada?).

Posve druga je pjesma s onim prividno ili stvarno *nedovoljno zadovoljenim* članovima Povjerenstva koji ni izbliza nisu *korisne budale*, nego su u čitav pothvat ušli posve svjesni svih njegovih značenja i implikacija, ali s težnjom da zadovolje svoje osobne, nekad karijerističke, a nekad i političke motive. To je, naravno, legitimno, samo što je to potrebno kazati (ili možda ipak i nije, jer se ipak sve znade i jer je u Hrvatskoj sve legitimno i sve je vrijedno poštovanja bar onoliko koliko je legitiman i poštovanja vrijedan sastav Ustavnog suda). Jedino se može dogoditi da to jednom naglas kaže netko od koga se to i ne želi čuti.

(*Politički zatvorenik*, br. 274,
siječanj-veljača-ožujak 2018.)

*OPET ĆEMO O HRVATSKOM GRBU (!)**

Uskoro će se navršiti petnaest godina otkad smo u 154. broju našega časopisa (u siječnju 2005.) objavili nekoliko desetaka hrvatskih grbova s početnim bijelim poljem, nastalih od XV. do XXI. stoljeća, bez ikakve veze s ustaštvom i ustaškim pokretom.

U međuvremenu je povjesničar Mario Jareb objavio opsežnu knjigu o hrvatskim nacionalnim simbolima, ali – kako vidimo iz predsjednikova uvodnika u ovom broju – sve to je badava. Od nas se traži da kleknemo i da iz društvenog znaka, a time postupno i iz nacionalne memorije, izbacimo jedan od ravnopravnih oblika u kojima se naš grb kroz povijest pojavljuje, baš kao što nas na tzv. demokratskom Zapadu – pročitajte tekst Tihomira Nuića u ovom broju – uporno i bez ikakva temelja proglašavaju fašistima.

Kao i toliko puta do sada, krivi smo što postojimo... No, bit ćemo krivi tek ako popustimo! Bili smo, dakle, za ovaj broj priredili (čak i prelomili) cijeli blok o hrvatskome grbu, s više od 150 primjera njegovog „neustaškog“ pojavljivanja kroz povijest. Taj blok je zbog opsežnosti morao otpasti, pa ćemo ga objaviti u idućemu, uskrsnom broju. Možda do tada, na mjestu sadašnje rashvaćene uskrсне hrvatska Hrvatska?

*(Politički zatvorenik, br. 281,
listopad-studeni-prosinac 2019.)*

---

* Potrebu za ponavljanjem i dopunom ove tužne rasprave – rasprave koja ilustrira koliko smo u hrvatskoj državi poniženi i do koje smo mjere kontaminirani jugoslavenstvom – nisu izazvala samo povremena, a toliko česta i prečesta javljanja *policajaca duha* koji po novinama, časopisima i portalima budno žbire nad svakom pojavom hrvatskoga grba s početnim bijelim poljem kao „ustaškoga“, nego i nevjerojatni *čas istorije* koji je izaslanicama Hrvatskoga društva političkih zatvorenika održala Milana Vuković Runjić, izabranica zagrebačkoga gradonačelnika Bandića na mjestu pročelnice gradskoga ureda za kulturu. Ona je, naime – kao što je javnost u svom uvodniku *Političkog zatvorenika* br. 281 izvijestio predsjednik Društva Marko Grubišić – otklonila potporu Hrvatskom društvu političkih zatvorenika s obrazloženjem da Društvo u svome logotipu ima neprihvatljivi hrvatski grb s početnim bijelim poljem. Ovaj je prilog, dakle, spomenik tom sluganstvu, tom primitivizmu i tom – neznanju.

PROGON HRVATSKOGA GRBA (ZAR OPET)?!

Kad smo u siječnju 2005. na stranicama 154. broja *Političkog zatvorenika* objavili članak o progonu hrvatskoga grba u neovisnoj hrvatskoj državi, ilustrirajući ga s četrdesetak primjera hrvatskoga grba s početnim bijelim poljem od XV. do XXI. stoljeća (ali bez razdoblja Nezavisne Države Hrvatske), htjeli smo pokazati da se u hrvatskoj tradiciji i povijesti (koja znade i za druge grbove, a ne samo za one u obliku šahovskoga polja), ravnopravno pojavljuju grbovi s početnim bijelim (srebrnim) i početnim crvenim (zlatnim) poljem.

To početno polje znalo je biti temom o kojoj su ponekad raspravljali heraldičari i povjesničari, ali skoro nikad, osim u nekoliko zgoda u hrvatskoj političkoj emigraciji nakon Drugoga svjetskog rata, nije predstavljalo predmet političke rasprave: nikad se po tome Hrvati nisu razlikovali niti dijelili!

Tek u najnovije doba nam baštinici jugoslavenskih unitarista i boljševika, danas poznatiji pod samodopadnim imenom *antifašista* – uz korsku pratnju nezalica, budala i spadala raznih sorta, od običnih protuha, skitnica, tradicionalno polupismenih ministara i javnih pravobranitelja do bradatoga Vuka Draškovića – nameću početno polje našega grba kao presudno političko pitanje, kao čimbenik našega razlikovanja i cijepanja, ujedno kao instrument našega progona.

Totalitarni duh nužno proizvodi neprijatelje, pa oni koji danas žale što nemaju snage zabraniti hrvatski grb kao takav, likuju što imaju snage progoniti onu njezovu verziju koja počinje bijelim poljem. Naravno, ne bi ni za to imali snage, da nismo na svakom koraku okruženi kukavštinom i kukaveljima koji jedva čekaju kad će se prostrijeti po podu i lizati tuđe čizme.

Kad smo, dakle, u siječnju 2005. objavili tih četrdesetak grbova s početnim bijelim poljem, bili smo svjesni dosega našega časopisa, pa smo znali da se time ne će zaustaviti protuhrvatska hajka niti će se osokoliti *faktori* kojima nedostaje znanja, dostojanstva i hrabrosti da se osove s poda i odupru joj se.

Nisu to uspjeli ni ambiciozniji pothvati od našega, a – bilo ih je. Bilo je, naime, već tada objavljeno i nekoliko knjiga posvećenih upravo hrvatskomu grbu. Novinar Marijan Grakalić je davne 1990. objavio knjigu *Hrvatski grb – grbovi hrvatskih zemalja*, potom i niz članaka na tu temu. Desetak godina kasnije, 2001. iz pera Ive Banca izišla je knjiga *Grbovi – biljezi identiteta*, a nekoliko godina iza

našega članka (zapravo kolaža koji je pretenciozno nazivati člankom) u *Političkom zatvoreniku*, Dubravka Peić-Čaldarović i Nikša Stančić objavili su opsežnu *Povijest hrvatskoga grba. Hrvatski grb u mijenama hrvatske povijesti od 14. do početka 21. stoljeća* (Zagreb, 2011.).

No, godinu prije spomenute, izišla je knjiga Marija Jareba *Hrvatski nacionalni simboli* (Zagreb, 2010.), studija u kojoj je, prema mome sudu, najtemeljitiije do tada – pa i do danas – obrađena ta problematika. Valja još spomenuti ambiciozan članak Mate Božića i Stjepana Ćosića „Nastanak hrvatskih grbova – podrijetlo, povijest i simbolika od 13. do 16. stoljeća“, koji je osvanuo u zagrebačkom časopisu *Gordogan* koncem 2017. godine. Svi ti članci i knjige pokazuju da je heraldika nešto složenija stvar nego što to zamišljaju kojekakvi priučeni člankopisci s *feralovskih* i sličnih jasala i da bi prije bilo kakve rasprave o toj temi bilo pristojno pročitati bar spomenute članke i knjige.

To, pak, štivo pokazuje u najmanju ruku da – kad je već riječ o početnome polju šahiranoga hrvatskoga grba – grb s početnim bijelim poljem nije nikakav „ustaški grb“. Zato smo oholo pomislili kako se smijemo nadati da negdje ipak ima ljudi koji će konačno početi misliti glavom, a ne onim plemenitim dijelom tijela koji je najčešće u dodiru sa stolicom ili služi kao pomagalo pri pražnjenju crijeva.

Pokazalo se da su i te nade uzaludne, a potvrđuje to i ponižavajuća, upravo sramotna zgoda koju je u broju 281 našega časopisa opisao predsjednik Hrvatskoga društva političkih zatvorenika. Robovi robuju, pa smo bili nakanili već u prethodnome, 282. broju – primjerima iz vlastite zbirke, ali služeći se obilno i spomenutim knjigama, ponajviše Jarebovom – uz pomoć kojih stotinu pedesetak slika pokazati koliko duga je tradicija upotrebe grba s početnim bijelim poljem, jednako hrvatskoga (a ako se baš hoće, i jednako ustaškoga!) kao što je i onaj s početnim crvenim. Najavili smo to na drugoj stranici broja 281 (listopad-studeni-prosinac 2019.).

Zbog nedostatka prostora odnosno zbog opsežnosti priloga, to je moralo biti odgođeno, a ni sada, protivno našoj želji, ne možemo odjednom objaviti cijeli pripremljeni tekst (odnosno sve raspoložive primjere), pa ćemo to učiniti u dva uzastopna broja. Ujedno očekujemo da će poseban osvrt na tu problematiku u idućem broju napisati i dr. sc. Mario Jareb koji je, između ostaloga, u siječnju 2020. imao prigodu o tome napisati i stručno mišljenje za potrebe Općinskoga državnog odvjetništva u Splitu.

Tamo se je, naime, ponovila ona *Sluge zove Smail-aga*: vječno budni pasdarani jugoslavenske komunističke revolucije su se zgrozili nad tzv. ustaškim

---

grbom i – pozvali policiju. Jugoslavija je uvijek sjedila na pendreku i sablji, pa bi sjedila opet. A i sjedit će, ako joj se dopusti.

*(Politički zatvorenik, br. 282,
siječanj-veljača-ožujak 2020.)*

IGROKAZ ZA BUDALE

Već tjednima Hrvatsku trese *afera Janaf*. Nakon veselica s kombinacijama Martine Dalić i honorarima njezina supruga, pa onda s mercedesima Gabrijele Žalac koji su pali iz neba, kućercima Lovre Kuševića i Gorana Marića što su ih naplavili valovi morski, pa s vjetroelektranama, diplomacama i *šibicarenjem* Josipe Rimac, sad se opet zabavljamo plodovima partijskoga kadroviranja i upravljanja državnim jaslama te njihovim pokrajnim rukavcima, popraćenima napadnom šutnjom predsjednika vlade, kojemu su Grubori i Varivode ključna formula briselskog uspjeha i čijim ministrima upravo zbog njihove duhovne skučenosti i političko-etičke bezličnosti imponira pripadanje takozvanoj eliti, potom brbljanjem predsjednika države koji svoju načelno ispravnu ocjenu da tijela kaznenog progona i u ovom slučaju protuzakonito u medije puštaju ulomke iz rane faze dokaznog postupka začinja sve vidljivijim i sve ridikuloznijim nastojanjem da potkopa, obezvrijedi i uništi sve institucije jedne države, sve do medijsko-političkih *paljetkara* koji na svakom koraku pokazuju da ne znaju uglavnom ništa, ali se zato razmeću kao da znaju sve.

U biti, dakle, stvar s Janafom i Draganom Kovačevićem – konobarom blještave znanstvene i poslovne karijere – nije ni nova niti je spektakularna: cijela je povijest suvremene hrvatske države popločana sličnim aferama, s tom razlikom da su one u prvome razdoblju, dijelom zbog rata i neposrednih ratnih posljedica, bile medijski i politički manje eksploatirane od onoga što doživljavamo u kasnijem razdoblju, kad su medijski obračuni i likvidacije zamijenili one fizičke kojima smo svojedobno svjedočili. No, pljačka i korupcija jedina su konstanta našega života, i jedina pojava koja apsolutno nadilazi sve stranačke i ideološke razlike što ionako najčešće služe kao igrokaz za budale, kao kulisa za zabavu naivnoga puka koji najčešće misli da oni koji javno, pred kamerama i fotoaparatom govore, doista misle to što govore, i da im je doista stalo do toga što govore.

Naivnost je to kojoj ne znamo naći bolje uzroke od naše duhovne, etičke i političke zapuštenosti koja je posljedica skoro jednostoljetnoga našega lutanja po balkanskim gudurama i polustoljetnog čamljenja pod boljševičkom čizmom. Narod koji je 1945. izgubio građansku i intelektualnu elitu, od te se *dekapitacije* još nije oporavio, pa logično posrće u vrtlozima konzumerističkoga globalizma kojemu je etički relativizam jedini put, a srebrnjaci krajnji cilj i najviša vrijednost. Zato naša suvremena i takozvana elita pripada polusvijetu, i zato se ona roti na mjestima na

koja pristojan čovjek ne će ni priviriti (pri čemu treba imati na umu da nema razlike između slabo osvijetljena suterenskog ćumeza i naizgled blještave kocke od stakla, čelika, aluminijske i jeftine pozlate koju skorojevići tako obožavaju, jer – uvijek treba imati na umu – suterenski nije građevinsko-arhitektonska, nego moralna kategorija).

Shvatljivo je razočaranje s kojim se susrećemo na svakom koraku. Ono, međutim, jest dokaz bolesti, ali nije lijek: pasivno prepuštanje očaju i mirenje s rezignacijom nikad i nigdje nije dovelo do ozdravljenja, pa i sada treba pozdraviti i poticati svaki trzaj i svaki glas optimizma i volje. Ma koliko slabašni ti grčevi bili, oni su simptom borbe narodnog organizma koji je izdržao i teže udarce i gore poraze, pa će i sada, prije ili kasnije, pokazati da nije spreman na predaju. Prvi je korak na tom putu oslobađanje od totema i idola: i oni su nas doveli ovdje gdje danas jesmo.

*(Politički zatvorenik, br. 284,
srpanj-kolovoz-rujan 2020.)*

SLUGANSKI MENTALITET

Nije sigurno, ali se čini da su američki predsjednički izbori ipak završeni i u Hrvatskoj, gdje su proteklih tjedana – lako je točnost te tvrdnje provjeriti pregledom novinskih stranica i osobito mrežnih portala – Hrvati oko Trumpa i Bidena vodili bitke jednako žestoke kao da je Zagreb kakav grad u Arkansasu ili u Minnesoti, i kao da je sudbina Hrvatske i hrvatskih građana Trumpu i Bidenu prva brigada.

Ništa u toj borbi nije značila činjenica da ni jedan od te dvojice predsjedničkih kandidata, razumljivo, nije Hrvate ni Hrvatsku ni spomenuo, a ne bi bilo nikakvo čudo da im nisu ni na um pali.

Nije mi, naravno, ni na kraj pameti tvrditi da su nama američki predsjednički izbori nebitni, i da prema njihovu rezultatu trebamo biti ravnodušni. Naprotiv: položaj našega naroda i snaga naše države takvi su, da nama nisu irelevantni ni izbori u Portugalu ili u Meksiku, a kamoli u najvećoj svjetskoj velesili, koja se je i u daljoj i u bližoj prošlosti znala posve izravno umiješati – pa se i sad miješa – u ono što bismo ne samo nazvali nego doista jest naš vitalni, životni interes. Zato nas američki predsjednički izbori moraju itekako zanimati, zato je logično, pa i poželjno, da na tim izborima imamo svoje simpatije i makar prikrivene nade i očekivanja.

Nije, dakle, problem u tome.

Problem je u onome što je iz tih izbora doista polariziralo i dijelilo hrvatsku javnost, i problem je *način* na koji nas je to polariziralo i dijelilo.

Jer, hrvatski – jamačno neplaćeni, dakle, dragovoljni i do zapanjujuće mjere fanatizirani – aktivisti Donalda Trumpa i Josepha Bidena nisu se bavili jednim što bi nama trebalo biti bitno: odnosom sadašnje i buduće američke politike prema Hrvatima i hrvatskoj državi (što znači: i prema Bosni i Hercegovini!), nego su, karikaturalnom ambicioznošću i već odavno poslovičnom površnošću, prežvakavali i preživljavali kojekakve tuđe i tuđinske fraze, želje i dojmove, svejedno potjecali oni od američkih kršćanskih fundamentalista ili od homoseksualnih prvoboraca, od ocvalih maoista ili od kvaziekoloških aktivista, od amoralnog polusvijeta s Wall Streeta, holivudskih duhovnih siromaha s hrpama novca ili od koga trećega.

A dodatnu nevolju predstavlja činjenica da su se i ti i takvi tuđi i tuđinski razlozi opet pokazali kadrima mobilizirati i u velikoj mjeri fanatizirati nemale dijelove hrvatske javnosti.

Čovjek i nehotice posegne za povijesnim usporedbama, pa se prisjeti kako su nas u tridesetim godinama XX. stoljeća polarizirali europski i svjetski ideološki sukobi, kako smo usred Zagreba, na stranicama katoličkoga i prokomunističkog tiska, vodili sve glavne bitke iz Španjolskoga građanskog rata, posrtali i padali, ustajali i ginuli, neki za Berlin (ili bar za „posljednjeg viteza Europe, generala Francisca Franca“), neki za Moskvu, a mnogi bogme za London i Pariz, s neminovnom posljedicom da se taj satelitski, idolopoklonički mentalitet uskoro razbije upravo o našu glavu.

Ovogodišnji su američki predsjednički izbori još jednom posvjedočili uporno opstajanje tog mentaliteta, a samo onaj koji malo vidi i slabo pamti, previdjet će da smo vrlo slične hrvatske polemike i hrvatske podjele vidjeli i ranije, ne samo onda kad su birani George W. Bush i Barack Obama. Jer, taj satelitski, idolopoklonički, sluganski mentalitet u svojoj povijesti gledamo neprekidno: i onda kad smo htjeli biti predgrađem Beča, i onda kad smo svoju kljusad pripinjali u beogradskoj kasabi, i onda kad smo bili spremni platiti svaku cijenu da svoju sudbinu predamo u ruke Bruxellesa.

A intimno je najstrašnije od svega kad čovjek shvati koliko su usamljeni oni koji – posve svjesni posljedica – odbijaju zavijati s tim čoporima...

*(Politički zatvorenik, br. 285,
listopad-studeni-prosinac 2020.)*

JOŠ MRTVIH SVJEDOKA...

U više navrata je na ovim stranicama skrenuta pozornost na to u kakvu sve napast čovjek može doći kad ima velike ambicije i bujnu maštu, a mrtvih je svjedoka i inače u izobilju.

Da takvoj napasti desetljećima ne odolijeva nekadašnji naš ministar vanjskih poslova – a sad i formalno tuđi lobist – dr. Mate Granić, također nije tajna (i to smo pisali). No, nedavno je Granić nadmašio samoga sebe, tvrdeći kako ga je na jednome intimnom druženju u uskome, obiteljskom krugu, Tuđman pozvao na stranu – jer konspirativnost je majka mudrosti, zar ne? – pa se onda okomio na takozvanu hrvatsku desnicu kao leglo kratkovidnih nesposobnjaka.

Dvije su stvari nepobitne, bez obzira na te tvrdnje. Prva, da je ono što se predstavljalo i predstavlja kao hrvatska desnica (ma što to značilo, a zapravo nitko ne zna, što zapravo znači, jer ono što se misli da znači, s desnicom uglavnom nema nikakve veze), doista jest pokazalo političku i organizacijsku sposobnost biblijskih razmjera. O tome bjelodano govore činjenice, o tome svjedoči bezidejnost, imitatorstvo i razmrvljenost onoga što se naziva nacionalističkim i državotvornim.

I drugo je nepobitno, naime da je Tuđman tijekom cijele svoje vladavine pokazivao naglašene simpatije prema personalnim rješenjima koja ne dolaze iz redova tih *mutikaša* i *smutljivaca*, nego je svoje izabranike volio pronalaziti među prokušanim drugovima, poput Josipa Boljkovca, Josipa Manolića, Mate Laušića, Vjeke Brajovića, Josipa Perkovića i njima sličnih – zbog čega njegovu *kadrovsku politiku* i danas, na ponos zemlje i naroda, smatramo najsjajnijim dijelom njegove politike.

No, da se je baš ispovijedao Mati Graniću, inače poznatomu i ozbiljnom političkom misliocu i ideologu, teško nam je povjerovati. Osim ako je Granić baš zbog toga – a ne zbog nekih drugih, prozaičnih razloga – u svoje vrijeme preuzeo upravljanje magistrom Antom Đapićem, a i još nekim nazovi „pravašima“ (i „pravašicama“, dakako), koji su se prsili svojim tobožnjim „desničarenjem“ (kao krpe i zakrpe). Zato nestrpljivo čekamo da nam magistar Đapić objasni, što je pjesnik Granić htio reći: je li ga Granić pod svoje skute prigrlio zato što je bio nesposoban, ili zato što je bio *perspektivan*.

I usput, je li zahvaljujući toj i takvoj *perspektivnosti* pravaškim zastupnikom u Hrvatskome saboru postao nedavno umrli Slaven Letica, čovjek koji je, kako znademo, svojedobno naširoko teoretizirao o „četvrtoj Jugoslaviji“, a onda je – nakon onih znamenitih operacija s Marinkom Božićem, čika Jovom Raškovićem i *Slobodnim tjednikom* – godinama kapacitirao protutuđmanovske jurišnike u *Globusu* i oko njega?

(*Politički zatvorenik*, br. 285,
listopad-studeni-prosinac 2020.)

UMIVANJE JUGOSLAVIJE

Pomno osluškujući, kao i uvijek tijekom svoje slavne prošlosti, glasove s političkog Olimpa – svejedno: bio on na Dedinju, u *Kockici*, na Pantovčaku ili na Markovu trgu – zagrebački *Večernji list* svih ovih godina nastavlja sa svojim doprinosom operaciji umivanja Jugoslavije.

Intenzivnije nego ikad, zbiva se taj pothvat u ovim teškim mjesecima, kad su nas, same i skoro nemoćne pred rasnim i klasnim neprijateljem, na historijskoj vjetrometini ostavili naši nezaboravni i neprežaljeni borci i neimari, neumorni branitelji antifašističke revolucije Mira Furlan i Đorđe Balašević (s kojim je jedan naš dični, naobraženi i dostojanstveni predsjednik, uvijek popašan na balkanske specijalitete i primitivne viceve, na jednome zagrebačkom brijegu neumorno tamanio čvarke, zalijevajući ih neizbježnom *stomaklijom*), a umro je – sve bol do bola! – i Milutin Dedić, pa te, blagi Bože, ovako zbunjeni, izgubljeni i preplašeni, molimo da nam na životu ostaviš bar Radeta, a s njim i Uršu Raukar i s njom bar Rajka Grlića i Acu Stankovića.

Jer, teška su vremena osvanula „ovim prostorima“, i zato je pravi melem na ranu kad nas *Večernjak* i vikendom, na svojim prostranim bijelim plahtama, skrbno časti umilnim razmatranjima Mirjane Rakić ili Kornelija Bate Kovača, kad nas svojim širokim osmijehom razdraga dražesni čovjekoljubac Momčilo Bajagić Bajaga koji nam je ne tako davno umiljato poručivao da „lepa vaša bit će groblje“ (jer: „Kreće armija, najjača na svetu, / kreće armija u osvetu, / i jednom zauvek armija srpska, / i jednom zauvek sve će da vas smrska“), ili kad nas olinjali pofuci-potegni o našem trošku kao mlade majmune *farbaju* porfirijskim bojama.

A da stvar bude ljepša i uvjerljivija, u ovim ožujskim danima svoj *obolus* toj ljupkoj misiji umivanja Jugovine dali su i Mate Meštrović, sin znamenitoga srbo-hrvatsko-jugoslovenskog *vajara* (ujedno nadaleko poznati borac protiv američkog imperijalizma), i Miro Kovač, nekadašnji naš ministar vanjskih poslova koji i ovih mjeseci tako čeznutljivo mašta o položaju kojemu su *sigurnjak* i vozač *essentialia negotii* – makar to bila kakva veleposlanička zavjetrina koja bi poput krušne mrvice pala s Plenkovićeve i Milanovićeve stola – da je od te čežnje prestao jesti, pa su liječnici zabrinuti da u već poodmaklu stadiju boluje od sušenja odnosno

atrofije stanovitoga inače vrlo prokrvljenoga i koštanim tkivom sa svih strana okruženog organa.

Izvijestiše nas, naime, njih dvojica, mali Meštrović i veliki poslanik *in spe*, o svojoj učenoj spoznaji – a do nje dođoše posve neovisno jedan o drugome (pa polažu jednaka prava na nagradu čije se dodjeljivanje očekuje na Dorćolu ili na Terazijama, čim se obistine spomenuti Bajagini proročanski stihovi!) – da je stvaranje jugoslavenske države 1918. za Hrvate bilo zapravo blagotvorno, jer je ono većinu hrvatskih zemalja zadržalo na okupu i tako spasilo te, valjda, tijekom *zavnohijade* oplemenjeno avnojskim sjemenom, stvorilo pretpostavke za današnju hrvatsku državu.

Premda je o tome nekad znao zapravo i drugačije misliti – pa i napisati koji vrijedan redak – Kovač se je u toj svojoj veleposlaničkoj groznici čak podičio kako je još u svojim mlađahnim danima o tome podučio Tuđmana, koji da je to tumačenje, nakon ozbiljnijeg promišljanja, svesrdno i prihvatio. (Eto, dakle, na čemu liječnici temelje svoju spomenutu bojazan za Kovačevo zdravlje koje je, kako znademo, ujedno pitanje našega nacionalnog opstanka.)

Zamisao je zanimljiva; jedina je nevolja u tome da nije nova, a nije ni točna. Jer, tu meštrovićevsko-kovačevsku ispriku za Jugoslaviju, njezini svjesni apologeti i njezini nesvjesni branitelji ponavljaju još od Prvoga svjetskog rata; ponavljali su ju i ujesen 1918.; ponavljali su ju i nakon Rapalla 1920. godine, a ponavljao ju je i Franjo Tuđman u svojim ranijim i nešto kasnijim djelima, to jest, koje desetljeće prije nego što je, voljom Svevišnjega i bezgrješnim udjelom Kovačevih tjelesnih roditelja, susreo svog mentora u liku Mira Kovača. Srbohrvatska je formula, naime, bila i ostala sasvim jednostavna: nešto smo, eto, pa i dosta, žrtvovali na jugoslavenskome oltaru; no, dok nas talijanski fašisti mlate i napajaju ricinusom, kajmakčalanci nas malo gaze, gnječe, bičuju i ubijaju, ali je zato „glavnina ostala na okupu“.

Mali sin velikog *vajara* i mali kandidat za prividno veliku (veleposlaničku) udjelbu, dakle, svečano nam otkrivaju toplu vodu odnosno – mlate praznu slamu. Ako je, naime, „okupljenost“ hrvatskih zemalja u jednome državnompravnom okviru najviša vrijednost po kojoj se ocjenjuju politički pokreti i osobe, onda bi već i *naperniji* prvoškolac mogao znati da je zapravo Austro-Ugarska bila jedina država u novije doba koja je doista okupljala sve Hrvate i sve hrvatske zemlje; slijedom čega bi – prema spomenutom mjerilu („okupljenosti“) – svakako ispravnija bila ona politika koja bi težila reformiranju te države (a dakako i stvaranju neovisne hrvatske države!), negoli ona koja je svoje poslanje sažimala u izreku „Ili Jugoslavija ili – ništa!“ (te pritom, kako znademo, izričito dopuštala i davala „kompenzacije“ i Srbima i Talijanima).

A već u drugome razredu osnovne škole bi se – sasvim površnim pogledom na zemljovid jugoistočne Europe – dalo lako vidjeti da Hrvati ulaskom u jugoslaven-sku državu nisu samo (privremeno) izgubili područja koja su ušla u sastav Kraljevine Italije ili su prijelazno tvorila tzv. Riječku Državu, nego su trajno i zauvijek (ne računajući kratkotrajno i nominalno vrhovništvo Nezavisne Države Hrvatske) izgubili istočni Srijem, Boku kotorsku, a bogme i Bosnu i Hercegovinu, u kojoj se nisu proveli niti se danas provode onako kako su se s jednom drugom i drugačijom – dakako, apsolutno protujugoslavenskom – sviješću i politikom mogli provesti.

Te su lekcije, nažalost, mali Meštrović i neveliki Kovač propustili naučiti dok su se požudno ogledali za jaslama...

*(Politički zatvorenik, br. 286,
siječanj-veljača-ožujak 2021.)*

POSTOJI LI HRVATSKA ELITA?

I bez posebnih ispitivanja znademo da pojam elite – riječ smo primili iz francuskoga, a korijen joj je u latinskome glagolu *eligere*, izabrati – u hrvatskome političkome, kulturnom i gospodarskom životu ima danas zapravo negativno određenje i podrugljiv, pejorativan prizvuk: kad se nekoga hoće uvrijediti ili omalovažiti, pred-baci mu se da je elitist, da se svrstava u elitu.

Pojam, naime, vrlo rijetko označava one koji se zbog nečega smatraju boljima od drugih (pa se s takozvanim pukom, plebsom, navodno, i ne žele miješati), a zapravo njome obično mislimo na *nouveaux riches*, novopečene bogataše, skorojeviće, razmetljivce i ariviste koji se – siromašni svačim osim na brzu ruku stečenim novcem i posljedičnim društvenim utjecajem – pokazuju na javnim priredbama i paradama taštine i ispraznosti, vozikajući se u skupim automobilima ili dangubeći šetalistima i *špicama* između alkoholnih i kokainskih seansi, stalno se ponašajući kao da imaju sva prava, a nikakve obveze.

Takvima Hrvatska, nažalost, obiluje: taj plod – u našim prilikama križanac balkanskog lukavstva, boljševičke izopačenosti, zapadnjačkoga relativizma i globalističkoga konzumerizma – već desetljećima cvjeta i množi se poput ambrozije i sličnoga korova, nemilosrdno gušeći zametke svake plemenitije biljke.

One druge, prave elite, one koja – što u *Pobuni masa* reče José Ortega y Gasset – drži da „čovjek elite nije umišljeno biće, koje smatra da je više od drugih, nego ono, koje više zahtijeva od sebe nego od drugih, čak i onda kad ne uspije u sebi ostvariti svoje više težnje“, nje, nažalost – nemamo. Nemamo – ili ih brojimo na prste – onih koji se smatraju slugama i apostolima viših, nacionalnih ciljeva, onih na koje bi se odnosila misao, da „protivno od onoga što se obično misli, elitno stvarenje, a ne masa, živi ‘po svojoj biti’ u podložnosti, službovanju. Njegov mu se život pričinja bez cilja, ako ga ne posvećuje u službu kakve više dužnosti. (...) Plemstvo se poznaje po zahtjevima koje postavlja sebi, po obvezama, a ne po pravima.“

To je jedan od najjasnijih dokaza našega poraza: elitni hrvatski naraštaj u pravome smislu riječi, koji je stasao između dvaju svjetskih ratova, 1945. su bez milosti pokosili jugoslavenski boljševici; onaj koji je iz pepela niknuo i propupao početkom tisuću devetsto devedesetih ubrzo je (s hrvatske strane, pod hrvatskom zastavom i u ime Hrvatske!) marginaliziran i ušutkan, kako bi se – u nedostatku vizije

i u sklopu jedne kvijetističke, kapitulantske, kukavičke politike – omogućila pro-tuhrvatska, *regionska*, *zapadnobalkanska*, *jugosferska*, jugoslavenska rekonkvista.

Njezinu moć i njezinu drskost već godinama promatramo iz dana u dan; njezina objest mogla bi se, izgleda, manifestirati u još drastičnijim oblicima nakon predstojećih lokalnih izbora. To što su, prema sadašnjim raspitima javnoga mnijenja, u glavnome gradu Hrvatske – a možda i još ponegdje – najizgledniji pobjednici izdanci krajnje ljevice, nije nikakvo iznenađenje, nego posve logičan, prirodan i neizbježan rezultat političke strategije kojoj je krajnji cilj slamanje hrvatskog nacionalizma, obezvrjeđivanje i eutanaziranje hrvatskoga nacionalnog osjećaja.

Iz sjemena zasijanog lažima o takozvanim pozitivnim vrijednostima hrvatske ljevice koje bi se, tobože, imale kriti duboko ispod *šinjela* jugoslavenskih boljševika i polit-komesara; iz tog sjemena pognojenog haeselesovskom samodopadnom i sluganskom rehabilitacijom karađorđevskih batinaša, prirodno je izrasla novovjeka hrvatsko-srpska koalicija, kojoj su sadašnji predizborni zagrebački favoriti zakonito čedo. Jer, ono čemu se tepa kao krajnjoj ljevici, nerijetko nije uopće na ljevici, ali uvijek jest na Istoku, i uvijek jest na posluzi tuđinskim interesima, dakle: uvijek je protiv Hrvatske.

I postojat će kao ozbiljna prijetnja sve dok ne stasa prava, autentična hrvatska elita; i sve dok hrvatski birači ne izvuku pouke iz činjenice da i ovih dana, u proljeće 2021., uživaju u hrvatskoj slobodi, blagostanju i zakonitosti, upravo onakvima kakve su sami izabrali, i posve u neskladu s poviješću naroda koji je stoljećima opstao na povijesnoj vjetrometini, pa je i u XX. stoljeću dva puta pokazao svijest, hrabrost i odlučnost da bez obzira na žrtve stvori i obrani vlastitu državu...

(*Politički zatvorenik*, br. 286, siječanj-veljača-ožujak 2021.)

KAZALO OSOBA

- Abramović, Antun 147
Adamović, Branislav 127
Ademi, Rahim 101, 201, 202, 337
Adžić, Blagoje 206, 219, 232, 313
Ahmetović, Lutvo 84
Alaga, Gaja 309
Alajbegović, Mehmed 24, 70
Alighieri, Dante 94, 109
Anđelić, obitelj 107
Andrić, Ivo 70
Anđelinović, Budislav Grga 35, 212
Antičević Marinović Mara (Ingrid) 129
Antonescu, Ion Victor 40, 41
Antunović, Željka 111, 235
Artuković, Andrija 34, 60, 162
Augstein, Rudolf 75
Augustinčić, Antun 142
Avakumović, Aleksandar 300
- B**
Babić, Goran 70
Babić, Milan 123
Babukić, Vjekoslav 145
Badalić, Hugo 115
Badinter, Robert 135-137, 297
Bago, Darinko 345
Bajagić, Momčilo 114, 368, 369
Bajamonti, Antonio (Ante) 143, 164
Bajs, Damir 316
Bajt, Marija 129
Bakarić, Vladimir 34, 216, 240, 250, 270
Balašević, Đorđe 114, 275, 368
- Balin, Vjekoslav 291
Banac, Ivo 359
Bandić, Milan 9, 214, 260, 358
Barač, Neven 196
Barroso, José Manuel 273, 282
Bartulović, Ivo 245
Bassiouni, Mahmoud Cherif 98
Baer, Tommy 68
Bebić, Luka 314
Beckham, David 113
Beethoven, Ludwig van 273
Bekavac, Stjepan 2
Bekić, Darko 239
Belinić, Marko 83, 84, 142
Belošević, Ljubomir 275
Beljak, Krešo zv. Pajser 348
Ben-Gurion, David 112
Benedikt XVI., papa 215
Benigar, Aleksa 146
Berija, Lavrentij 242
Berlusconi, Silvio 170
Bešker, Inoslav 70
Bičanić, Rudolf 118
Biden, Joseph zv. Joe 364
Bilić, Jure 74
Binder, David 70, 71
Bismarck, Otto von 52
Biščević, Hidajet 246
Biškupić, Božo 303
Blair, Anthony (Tony) 140
Blaškić, Tihomir 102, 123, 162, 186, 230, 232-235, 337

- Blažević, Jakov 22, 29, 34
 Bloch, Ernst 273
 Bobak, Jan 68
 Boban, Ljubo 33, 34,
 Boban, Mate 9, 122, 171, 214, 218, 219
 Bobetko, Janko 7, 95, 96, 99, 101, 102,
 159, 337
 Bogdanov, Vaso 53
 Bogner, Rudolf 65
 Bogović, Mile 251, 252
 Bojničić, Ivan 145
 Boljkovac, Josip 142, 314, 366
 Bonacci-Skenderović, Dunja 145
Bond, James 117, 285
 Bonefačić, Kvirin Klement 216
 Bonifačić, Antun 53
 Borošak-Marijanović, Jelena 147
 Bossi, Umberto 200
 Boutros-Ghali, Boutros 98, 99
 Bozanić, Josip 77, 239, 244, 251, 276, 287
 Božić, Marinko 367
 Božić, Mate 36
 Božinović, Davor 353, 354
 Brajković, Vlasta 147
 Brajović, Vjeko 366
 Brammertz, Serge 301
 Brandt, Miroslav 145
 Brandt, Willy 82
 Brežnjev, Leonid Iljič 47
 Bronštajn, Lav Davidovič – v. Trocki
 Broz Tito, Josip 8, 9, 37, 80, 84, 103, 114,
 131, 135, 136, 142, 143, 153, 156,
 166, 169, 171, 180, 182, 187, 188,
 240, 244, 256, 273, 275, 314, 346, 353
 Budak, Mile 41, 70, 143,
 Budak, Pero 147
 Budanović, Lajčo 309
 Budiša, Dražen 102, 220
 Bulajić, Milan 34
 Bulat, Edo 92
 Bulat, Rade 74, 83-85, 129, 130, 244
 Buljovčić, Josip 309
 Bush, George W. 111, 211, 365
 Bušić, Bruno 38, 270
 Bušić, Zvonko 264
 Butković, Davor 125

 Camus, Albert 17
 Canjuga, Zlatko 314, 315
 Car, Pero 216
 Carrington, Peter 136
 Cavour, Camillo Benso di 44
 Ceaușescu, Nicolae 113, 242, 290
 Cerić, Mustafa 205
 Cesarić, Dobriša 241
 Chomsky, Noam 106
 Chrétien, Jean 116, 117
 Ciampi, Carlo Azeglio 93
 Clinton, William (Bill) 109, 117
 Connery, Sean 8, 116, 117
 Crnogorac, Želimir 291
 Crnjanski, Miloš 70
 Curtius, Julius 177
 Cvetković, Mirko 301
 Cviić, Chris (Krstó) 36

 Čačić, Radimir 343
 Čandić, Mustafa 106, 142, 172
 Čerkez, Mario 82
 Čermak, Ivan 159, 196, 201, 202, 236
 Čičak, Ivan Zvonimir 240
 Čović, Dragan 210, 211
 Čović, Ivo 118, 119
 Čubrilović, Vaso 22
 Čule, Petar 62, 216

- Ćosić, Stjepan 360
- Dalić, Martina** 362
- Damjanović, Stjepan 357
- Dannunzio, v. Annunzio, Gabrielle d'
- David, kralj 87
- Dedić, Milutin 368
- Dedijer, Vladimir 34
- De Gaulle – v. Gaulle, Charles de
- Del Ponte, Carla 82, 134, 173, 186, 202, 219, 226, 232, 234, 268, 269, 335
- Demeter, Dimitrije 333
- Despot, Zvonimir 192
- Dimitrović, Drago 10, 242, 290
- Diogen 75
- Dodik, Milorad 9, 10, 60, 237, 238, 245, 306, 307, 309
- Dollfuss, Engelbert 177
- Domanović, Radoje 79, 188, 241, 242
- Domljan, Žarko 146-148, 265
- Dragojević, Rade 193
- Dražković, Vuk 359
- Drinković, Mate 35, 212
- Drobnjak, Vladimir 273
- Dučić, Jovan 70
- Duišin, Viktor Antun 145
- Duka, Zdenko 165
- Dvornik, Boris 196
- Džinić, Ilija** 309
- Džugašvili, Josif Visarionovič – v. Staljin
- Đalski, v. Gjalski, Ksaver Š.**
- Đapić, Anto 210, 259, 260, 265, 317, 319, 366
- Đikić, Ivica 193
- Đodan, Šime 324
- Đujić, Momčilo 7, 70
- Đureković, Damir 161
- Đureković, Stjepan 161, 162, 169, 270, 285
- Eisenhower, Dwight D.** 229
- Elizabeta, kraljica 113
- Evetović, Matija 309
- Ferdinand I. Habsburški** 148
- Ferrero, Guglielmo 44
- Fischer, Joschka 282
- Fisher, Robert James 113
- Flaubert, Gustave 96
- Ford, Alan* 350
- Franco, Francisco 142, 365
- Franić, Frane 62, 216
- Franjo Ferdinand Habsburški 43
- Fridrih, Snježana 332
- Fumić, Ivan 74, 79
- Furlan, Mira 368
- Gabelica, Ivan** 175, 176, 259, 260
- Gabrić, Bela 309
- Gadafi, Moamer 169
- Gaj, Ljudevit 52
- Gašparac, Josip 275
- Gaulle, Charles de 284
- Gavella, Branko 333
- Giovanardi, Carlo 170
- Glavaš, Branimir 9, 199-201, 223, 323
- Glavina, Frano 215
- Gligorov, Kiro 218, 219
- Goldstein, Slavko 275
- Gotovac, Vlado 35, 50, 189
- Gotovina, Ante 101, 140, 141, 143, 159, 183-186, 201, 202, 220, 236, 272, 314, 329-331, 334, 335, 337, 338

- Grabar Kitarović, Kolinda 293, 344
 Grakalić, Marijan 145, 147, 359
 Granić, Goran 9, 220-235,
 Granić, Mate 8, 27, 46, 125, 246, 259,
 314, 336, 345, 353, 366
 Grčić, Marko 125
 Gregurić, Franjo 344, 347, 353
 Grisogono, Prvislav 33
 Grlić, Rajko 368
 Gross, Mirjana 53
 Grubišić, Marko 358
 Gržanić, Josip 23
 Gulin, Ante 147
- H**
 Haider, Jörg 170
 Hartmann, Florence 134, 268
 Hitler, Adolf 37, 40, 41, 56, 76, 177, 178,
 242, 280
 Hlinka, Andrej 68
 Holbrooke, Richard 179, 208, 209
 Holy, Mirela 343
 Horthy, Miklós 41
 Horvat, Joža 34
 Horvat, Rudolf 145
 Hranilović, Marko 37, 41, 118
 Hugo, Victor 117
 Huntington, Samuel 60
- I**
 Irenko, Gallo 62
 Ivanišević Lieb, Đurđica 282, 283
 Ivanković, Nenad 70
 Izetbegović, Alija 36, 108, 205, 206, 208,
 209, 218, 219, 228
- J**
 Jakić, Tomislav 97
 Jakovčić, Ivan 79, 109
 Jakovčić, Jugoslav 109, 170
 Jakovina, Tvrtko 189, 193
 Jandroković, Gordana 263
 Jareb, Mario 145, 358, 360
 Jarrod, Nicholas 141
 Javor, Stjepan (Stipe) 37
 Jelačić, Josip 52, 114, 143, 146, 147, 355
 Jelavić, Ante 210, 211
 Jelić, Branimir 285
 Jelić, Ivan 285
 Jergović, Miljenko 280, 291, 292
 Jonjić, Mislav 5
 Jonjić, Zvonimir 5
 Jonjić, Trpimir 5
 Josipović, Ivo 17, 100, 293, 309, 335,
 336, 341
 Jovanović, Nebojša 192
 Jović, Borisav 74
 Jović, Dejan 293, 340, 341
 Jović, Ivo Miro 211
 Jović, Josip 8, 171-173, 176
 Jurišić, Zvonko 210
 Jurjević, Ante-Baja 22, 290
- K**
 Kadijević, Veljko 232
 Kafka, Franz 86
 Kajin, Damir 79
 Kállay, Béni (Benjamin) 21
 Kaligula 97
 Kamenar, Gjuro 23
 Kandare, Boris 259
 Kangrga, Milan 26, 166, 275
 Kapš, Josip 62
 Karadžić, Radovan 122, 154, 185, 218, 219
 Karadžić, Vuk Stefanović 85
 Karaman, Ljubo 145
 Karamarko, Tomislav 324-326, 344, 345
 Karnavas, Michael 339

- Kasapović, Mirjana 170, 273, 275
Kennedy, John Fitzgerald 346
Khuen-Héderváry, Károly 7, 23, 24, 43
Kikić, Geza 309
Klaić, Vjekoslav 145
Klaus, Václav 276, 277, 279
Ključić, Stjepan 206, 219, 224
Knežević, Veljko 70
Kohl, Helmut 75, 110
Kokić, Aleksa 309
Kolanović, Josip 147
Koljević, Nikola 219
Koren, Snježana 189, 191
Komadina, Zlatko 170
Komšić, Željko 204, 205, 209, 211
Kordić, Dario 47, 82, 235, 246, 269
Kosor, Jadranka 17, 267, 301, 303, 314-316, 324, 335
Kossuth, Ferenc 43
Kostelić, Ante 113
Kostelić, Ivica 113
Kostelić, Janica 113
Koštunica, Vojislav 79
Kotlar, Danijel 260
Kovač, Miro 368, 369, 370
Kovač, Kornelije zv. Bata 368
Kovačević, Dragan 362
Kovačević, Pero 260
Krajišnik, Momčilo 219
Kraljević, Blaž 210
Kraljević, Marko 79
Kranjčević, Silvije Strahimir 134, 166
Krebel, Marcel 62
Krez 210
Križanić, Juraj 52
Križić, Marijan 172
Krlježa, Miroslav 8, 34, 35, 43, 53, 54, 166, 167, 181
Krnješević, Mladen 307
Krnjević, Juraj 134, 284
Kršnjavi, Isidor (Iso) 23
Krupić, Ahmed 291
Kufrin, Milka 84
Kujundžić, Ilija 309
Kujundžić, Ivan 309
Kulenović, Džafer-beg 20
Kuljiš, Denis 274, 340
Kusić, Zvonko 353, 356
Kustić, Živko 216
Kustura, Irena 190, 192
Kuščević, Lovro 362
Kutle, Miroslav 87, 196
Kvaternik, Eugen 13, 52
Laban, Miloš 34
Lagniš, Livio 62
Lagumdžija, Zlatko 209
Lasić-Gorankić, Ivan 162
Laszowski, Emil 145
Laušić, Mate 366
Lenjin, Vladimir Iljič 280
Letica, Slaven 73, 259, 367
Ležaja, Milovan 262
Liković, Mijo 62, 63
Lincoln, Abraham 346
Linić, Slavko 343
Livadić, Branimir 166
Lončar, Budimir 215, 293
Lopušina, Marko 162
Lorković, Mladen 92
Lovrić, Jelena 240, 327
Luburić, Vjekoslav Maks 56
Lučić, Josip 147
Lukas, Filip 265

- Lukić, Nenad 180, 181
 Luks, Silvija 47, 137, 172
- Ljubičić, Paško** 184, 186, 233-235, 337
 Ljubić, Božo 211
- Maček, Vladko** 20, 21, 29, 52, 134, 352
 Madonna 116
 Magdić, Milivoj 70
 Maksimović, Boža 22
 Malcolm, Noel 36
 Mandić, Dominik 145
 Mandić, Igor 81
 Manolić, Josip 76, 120, 122, 126, 142, 163, 168, 218, 260, 314, 324, 325, 366
 Maradona, Diego Armando 113
 Marčinko, Marko 196
 Marčinko, Mato 145
 Margetić, Domagoj 172
 Marić, Goran 362
 Marijačić, Ivica 172
 Markač, Mladen 159, 201, 202, 236, 329, 331, 334, 335, 337, 338
 Marković, Ante 192
 Marković, Sima 135
 Matasović, Josip 145
 Mateša, Zlatko 344
 Matijanić, Vladimir 144
 Matković, Marijan 166
 Matković, Stjepan 192
 Matoš, Antun Gustav 17, 19, 309
 Matvejević, Predrag 9, 180, 182, 213, 244, 323
 Mazza, Gabrielle 191
 Mažuranić, Ivan 146
 Mečiar, Vladimir 86
 Menem, Carlos S. 58
- Merćep, Tomislav 125
 Merkel, Angela 345
 Merković, Lazar 309
 Meron, Theodor 330
 Mesić, Jasen 350
 Mesić, Stjepan 8, 10, 17, 72-79, 81, 82, 93, 96, 97, 102, 112-114, 120-128, 133, 137, 148, 154, 168, 170, 188, 192, 197, 200, 211, 215, 217, 221, 224, 233, 240, 245, 249, 253, 257, 260, 263, 265, 272, 285, 286, 290, 314, 325, 335, 337
 Meštrović, Mate 368, 369, 370
 Mihailović, Dragoljub (Draža) 29, 70, 284
 Mihovilović, Ivo 34
 Miklenić, Ivan 251
 Milanović, Bože
 Milanović, Zoran 10, 17, 245, 249, 251, 256, 302, 316, 318, 326-328, 335, 342, 343, 345, 347, 348, 368
 Milas, Ivan 109, 208
 Milić, pukovnik 23
 Milić, Goran 47, 172
 Miloš, Edi
 Miloš, Ljubo
 Milošević, Slobodan 49, 86, 95, 106, 114, 123, 142, 217-219, 229, 242, 243, 268, 286, 290, 297, 313, 334
 Miljković, Branko 331
 Miljuš, Sima 34
 Missoni, Ottavio 79, 93
 Mladić, Ratko 154, 185
 Mlivončić, Ivica 70
Moloh 221
 Molotov, Vjačeslav M. 23
 Monnet, Jean 157
 Montgomery, William 64, 65, 69
 Mortigijija, Tias 70, 288
 Mozart, Wolfgang Amadeus 76, 178
 Mujagić, Kemal 291

- Mussolini, Benito 79, 280, 352
Mustać, Zdravko 163, 270, 348, 349
- Najbar-Agičić, Magdalena 189
Napoleon I. Bonaparte 77
Ness, Eliot 275
Neumann, Franz 103
Nice, Geoffrey 268, 269
Nikolić, Kosta 191, 192
Nikolić, Vinko 56
Nobilo, Anto 60, 162, 233
Norac, Mirko 82, 84, 85, 185, 201, 202, 223, 232, 285, 337
Novak, Slobodan 194
Novak, Viktor 34
Nuić, Tihomir 358
- Obama**, Barack 365
Obranić, Alfred 291
Omejec, Jasna 356
Orešković, Stipe 340
Ortega y Gasset, José 279, 371
Ortynski, Radovan 129
Ostojić, Ranko 140, 141
Ostojić, Stevo 70
Owen, David 73, 88
- Pađen**, Ivan 142
Palavršić, Ante 13
Pančić, Ivan 309
Pandžić, Miljenko 147
Paradžik, Ante 145
Paraga, Dobroslav 259, 260, 291
Parlov, Mate 114
Paro, Joško 140, 141
Pašalić, Ivić 199
Pašić, Nikola 44
- Pašić, Rade 196
Patten, Chris 248, 250
Pavelić, Ante (poglavnik) 21, 29, 56, 352
Pavelić, Krešimir 259
Pavić, Nino 340
Pavlinović, Mihovil 13
Peić-Čaldarović, Dubravka 360
Perčić, Vinko 309
Pereković, Kaja (Katica) 74
Perica, Đuro 105
Perković, Aleksandar zv. Saša 168, 286
Perković, Josip 8, 10, 162, 163, 168, 169, 233, 264, 270, 285, 286, 348, 349, 366
Perković, Marko zv. Thompson 113, 273
Pešelj, Branko 29
Pešorda, Mile 180
Pétain, Philippe 40, 41, 228
Petrač, Hrvoje 196
Petrina, Stipe 346
Petrov, Božo 344, 346, 347
Petrović, Rastislav 34
Pezelj, Vlado 62
Picula, Tonino 114, 140
Pilar, Ivo 17
Piskač, Petar 105
Planinc, Milka 216, 270
Plavšić, Biljana 60, 232
Podbevšek, Joško 132
Podolnjak, Robert 346
Poljaković, Matija 309
Popović, Koča 70
Pospiš Baldani, Ruža 332
Praljak, Slobodan 339
Prates, Krunoslav 10, 161-163, 270, 285
Praunsperger, Milan 145
Prčić, Ive 309
Preradović, Petar 333

- Prgomet, Drago 346
 Primorac, Dragan 157, 189, 190, 274
 Prlić, Jadranko 202, 334, 335, 339
 Puhovski, Žarko 356
 Puljić, Vinko 21, 107, 204, 304,
 Pupovac, Milorad 10, 189, 265, 294, 295,
 302, 303, 315
 Pusić, Vesna 10, 81, 249, 251, 254, 275,
 282, 294, 295, 301, 302, 342

 Quisling, Vidqun 40, 41

 Račan, Ivica 7-10, 17, 51, 95-97, 101-103,
 114, 133, 134, 140, 141, 164, 165, 172,
 186, 190, 197, 202, 209, 215, 216, 220,
 232-235, 239-243, 249, 251, 268, 270,
 290, 323, 324, 326, 328, 335, 337
 Radić, Stjepan 37, 52, 55, 118, 148, 352
 Radoš, Jozo 220, 234, 235
 Radošević, Dubravko 124
 Rajić, Blaško 309
 Rajić, Suzana 191, 192
 Rakić, Mirjana 368
 Ranković, Aleksandar 22, 168, 286
 Raos, Ivan 213
 Rašković, Jovan 367
 Rau, Johannes 89
 Raukar, Urša 368
 Razum, Stjepan 192, 193
 Remeta, Zvonimir 70
 Rengjeo, Ivan 145
 Ribbentrop, Joachim 23
 Ricov, Joja 22
 Riefenstahl, Leni 280
 Rizvanbegović, Suad 332
 Rudec, Ivan 139
 Ružman, Mladen 220, 234

 Sanader, Ivo 8, 9, 17, 132-134, 138-141,
 143, 144, 154, 156, 172, 173, 176, 181,
 182, 186, 190, 199, 200, 202, 211, 213,
 240, 241, 244, 245, 248-250, 253, 254,
 257, 264, 265, 267, 275, 290, 311, 314,
 323, 324, 335, 343
 Sardelić, Celestin 242
 Sarkozy, Nicolas 263
 Schober, Johann 177
 Schuman, Robert 157
 Sekulić, Ante 309
 Sever, Zorka 145
 Sharon, Ariel 110
 Silajdžić, Haris 108
 Simatović, Franko zv. Frenki 334, 335
 Simurdić, Milan 299
 Sindičić, Vinko 270
 Skerlić, Jovan 53
 Smajović, Fadil 304
 Smodlaka, Josip 35, 212
 Softa, Ivan 70
 Sokol, Smiljko 101, 242
 Soldin, Matija 41, 118
 Spahić, Ismet 252
 Spaski, Boris 113
 Squicciarò, Michele 104
 Srakić, Marin 251
 Srb, Danijel 317
 Srebrić, Zorislav 139, 140
 Srkulj, Stjepan 145
 Staljin, Josif Visarionovič 103, 157, 193,
 242, 260, 280, 287, 322, 352
 Stančić, Nikša 148, 149, 360
 Stanimirović, Vojislav 189, 265, 303, 315
 Stanišić, Jovica 334, 335
 Stanković, Aleksandar 368
 Starčević, Ante 7, 13, 15, 16, 31, 52-54,
 79, 85, 134, 205, 212, 240, 259, 260

- Starčević, David 23
 Starčević, Mile ml. 53
 Stepinac, Alojzije 24, 29, 33, 34, 40, 52, 62, 95, 216, 282, 287, 355
 Stipetić, Petar 186, 337
 Stojčević, Stanko 22, 216
 Strasser, Gregor 242
 Strauss, Franz Josef 201
 Strossmayer, Josip Juraj 52
 Strugar, Vladimir 190
 Supek, Ivan 84
Superman 275
 Supilo, Frano 42-45, 52, 212
 Swoboda, Hannes 282

 Šakić, Dinko 7, 58-60
 Šamšalović, Gustav 145
 Šeks, Vladimir 154, 199, 201, 240, 241, 251, 290, 314, 345, 353, 354, 355
 Šenoa, August 16, 89
 Šentija, Josip 166
 Šeparović, Zvonimir 294
 Šerbedžija, Rade 332, 368
 Šešelj, Stjepan 172
 Šešelj, Vojislav 246
 Šetić, Nevio 190
 Šiber, Ivan 327
 Šimonović, Ivan 301, 324
 Šimunić, Velimir 332
 Škaljić, Abdulah
 Škare-Ožbolt, Vesna 134, 202
 Škaro, Damir 303
 Škrabalo, Ivo 220
 Šnajder, Ivica 132
 Šoja, Deneš 265
 Šoljan, Antun 59
 Špegelj, Martin 197
 Špiljak, Mika 270, 285, 326, 327
 Štambuk, Zdenko 34, 283
 Šubašić, Ivan 35
 Šubić-Zrinski, v. Zrinski
 Šufflay, Milan 37, 41, 118
 Šušak, Gojko 46, 159, 168, 231
 Šutej, Juraj 35
 Šutej, Miroslav 148
 Šušvar, Stipe 7, 51-54, 216, 274, 340

 Tabori, Paul 327
 Tadić, Boris 306, 309
 Tadić, Tonći 134
 Tadijanović, Dragutin 166, 167
 Thallóczy, Lajos (Lujó) 145
 Tiso, Jozef 68
 Tito – v. Broz, Josip
 Tolstoy, Nikolai 36
 Tomac, Zdravko 29, 51, 98, 107, 316
 Tomašić, Ruža 260, 319
 Tomljenović, Tomislav 35
 Toth, Željko 36, 37
 Traživuk, Branko 162
 Trkanjec, Željko 246
 Trocki, Lav Davidovič 215, 260
 Truhelka, Ćiro 145
 Trumbić, Ante 43, 44, 92, 212
 Trump, Donald 364
 Tuđman, Franjo 17, 26, 27, 31, 38, 39, 52, 64, 65, 68, 72-78, 81, 83, 88, 98, 103, 107, 112, 114, 121-123, 125, 133, 134, 142, 146, 148, 149, 159, 168, 170-172, 181, 192, 196, 197, 200, 206-209, 211, 217-219, 231, 232, 242, 243, 249, 258, 268, 270, 286, 315, 316, 322, 323, 328, 329, 332, 336, 337, 345, 346, 351, 352, 355, 366, 369
 Tuđman, Miroslav 315, 316

- Tus, Anton 327
 Tuškan, Grga 23
- Uljanov, Vladimir Iljič – v. Lenjin
 Uvanović, Danijel 70
 Uzelac, Slobodan 262, 303, 316
- Valentić, Mirko 63, 145
 Valentić, Nikica 344, 347
 Vance, Cyrus 88
 Vedriš, Mladen 347
 Vereš, Tomo 309
 Veselica, Marko 260
 Vidaković, Albe 309
 Vidaković, Mirko 309
 Visković, Nikola 8, 159, 160
 Visković, Velimir 181
 Vitez, Zlatko 332, 333
 Vitezović Ritter, Pavao 52, 145
 Vokić, Ljilja 191
 Vranjican, Pavle 274
 Vrdoljak, Ivan 342, 343
 Vučemil, Andrija 42
 Vujić, Antun 356
 Vujkov, Balint 309
 Vukelić, Branko 264
 Vuković, Josip zv. Đido 309
 Vuković, Tomislav 334
 Vuković Runjić, Milana 358
 Vukušić, Bože 162
 Vurušić, Vlado 193
- Walesa, Lech 282
 Washington, George 52
 Wells, Herbert George
 Wielgus, Stanisław Wojciech 215
 Wilson, Woodrow 177
- Zagorec, Vladimir 196, 249
 Zec, obitelj 125
 Zelić, Benedikta 13
 Zlovečera, Baldo 291
 Zmajić, Bartol 145, 147
 Zrinski, Nikola Šubić 115
 Zubak, Krešimir 210
 Zulfikarpašić, Adil 47, 206
 Zuroff, Efraim 68, 256
 Zwerger, Branko 275
- Žalac, Gabrijela 362
 Živojinović, Dragoljub 34
 Živojinović, Velimir zv. Bata 196
 Žužul, Miomir 65, 293

BILJEŠKA O PISCU

Tomislav Jonjić rođen je 1965. u Imotskom. Osnovnoškolsku naobrazbu stekao u više škola na području Imotske krajine, srednju školu završio 1983. u rodnome gradu. Nakon odsluženja vojnog roka (1983./84.), od listopada 1984. studirao pravo u Zagrebu te diplomirao početkom lipnja 1988. godine. Od ljeta 1988. radio kao odvjetnički vježbenik, od prosinca 1989. i kao sudski tumač za njemački jezik, a od 1991. kao odvjetnik i sudski tumač u Imotskom te od 1997. u Zagrebu.

Kao odvjetnik radio i u inozemstvu, a u dva je postupka bio glavni branitelj pred Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju u Den Haagu. Sudionik Domovinskog rata 1991.–1992., ugovorni diplomat u veleposlanstvu Republike Hrvatske u Bernu 1992.–1995. te savjetnik za međunarodne odnose u Uredu za međunarodne odnose u Ministarstvu unutarnjih poslova 1995.–1997. godine. Od sredine 2017. zastupnik u Gradskoj skupštini grada Zagreba.

U lipnju 2015. obranio doktorat iz suvremene povijesti. Objavljuje od 1990., a od 1997. do danas, s devetomjesečnim prekidom, glavni urednik *Političkog zatvorenika*, časopisa Hrvatskog društva političkih zatvorenika. Uredio oko 220 brojeva tog časopisa, a bio član uredništva više drugih, k tome uredio petnaestak knjiga i suuredio jedan zbornik radova. Sudjelovao na više znanstvenih i stručnih skupova u domovini i inozemstvu. Objavio nekoliko knjiga i četrdesetak znanstvenih i stručnih radova s područja historiografije, prava, sociologije, antropologije i književnosti te više od tisuću novinskih i publicističkih tekstova. Izabran u znanstveno zvanje znanstvenog suradnika.

Popis radova dostupan je na Hrvatskoj znanstvenoj bibliografiji (CROSBI): <https://www.bib.irb.hr/pregled/znanstvenici/374441>.

Iz bibliografije:

Knjige:

- *Hrvatska vanjska politika 1939.–1942.*, Libar, Zagreb, 2000., 944 str.
- *Hrvatski nacionalizam i europske integracije*, Naklada Trpimir, Zagreb, 2008., 216 str.
- *Iz korespondencije dr. Mile Budaka (1907.-1944.)*, u suautorstvu s dr. Stjepanom Matkovićem, Hrvatski državni arhiv, Zagreb, 2012., 766 str.
- *Antun Gustav Matoš - Pod Starčevićevim barjakom*, AGM, Zagreb, 2019., 886 str.
- *Ivo Pilar: pisac, političar, ideolog (1898.-1918.)*, AGM, Zagreb, 2020., 899 str.
- *Hrvatska kronika. Minijature o hrvatskoj politici 1996.-2020.*, Naklada Trpimir, Zagreb, 2020., 400 str.
- *Sto knjiga i jedan film*, Naklada Trpimir, Zagreb, 2020., 551 str.
- *Trgovci hrvatskim kožama. Polemike iz nacionalne povijesti XX. stoljeća*, Naklada Trpimir, Zagreb, 2021., 395 str.

Članci i rasprave (izbor):

- „Pitanje priznanja Nezavisne Države Hrvatske od Švicarske Konfederacije“, *Časopis za suvremenu povijest*, XXXI/1999., br. 2, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 1999., 261.-278.
- „Jedno izvješće o prilikama u Splitu i Dalmaciji u prvim mjesecima nakon uspostave Nezavisne Države Hrvatske“, *Časopis za suvremenu povijest*, XXXIII/2001., br. 3, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2001., 819.-836.
- „Povijesno-politički okvir postanka ustaškog pokreta“, *Hrvatska obzorja*, I. (br. 2/2001., 373.-406.), II. (br. 3/2001., 653.-690.), III. (br. 4/2001., 939.-968.), IV. (br. 1/2002., 33.-58.), Matica hrvatska Split, Split, 2001.-2002.
- „Nezavisna Država Hrvatska 1941.-1945.“, u: Antun Dabinović, Rudolf Horvat, Tomislav Jonjić, Lovre Katić, Ivan Mužić, Slavko Pavičić, Franjo Perše: *Hrvatska povijest* (ur. Ivan Mužić), Naklada Bošković, Split, 2002.¹, 2003.², 229.-266.

- „Makarski franjevci u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj i komunističkoj Jugoslaviji“, *Zbornik Kačić*, XXXVI–XXXVIII/2004–2006., Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja, Split, 2004.-2006., 175.-230.
- „Dr. Ivo Pilar - odvjetnik u Tuzli /1905.–1920./“, *Pilar: Časopis za društvene i humanističke studije*, II/2007., br. 3/1/, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2007., 11.-45.
- „Sudbina švicarske imovine u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj 1941.–1945.“, *Časopis za suvremenu povijest*, XXXIX/2007., br. 2, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2007., 385.-418.
- „Organised Resistance to the Yugoslav Communist Regime in Croatia in 1945–1953“, *Review of Croatian History*, III/2007., No. 1, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2007., 109.-145.
- „Novi prilozi za životopis Mile Budaka uoči Drugoga svjetskog rata“ (suautor Stjepan Matković), *Časopis za suvremenu povijest*, XL/2008., br. 2, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2008., 425.-453.
- „Jadranske teme u *Hrvatskom narodu* od travnja 1941. do rujna 1943.“, *Časopis za suvremenu povijest*, XL/2008., br. 3, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2008., 911.-932.
- „Proces Hranilović - Soldin. Prilog poznavanju postanka ustaškog pokreta“, *Zbornik radova Hrvatska između slobode i jugoslavenstva*, Naklada Trpimir, HVIDR Zagreb, Zagreb, 2009., 167.-196.
- „Kako je stvarana negativna slika o nadbiskupu Stepincu i Crkvi“, *Zbornik radova Kardinal Alojzije Stepinac - Svjedok vremena i vizionar za treće tisućljeće*, Biskupski ordinarijat Varaždin, Glas Koncila, Zagreb, 2009., 49.-103.
- „Hrvatska pred sudom“, *Hrvatska revija*, 9/2009., br. 3, rujan 2009., Matica hrvatska, Zagreb, 2009., 4.-15.
- „Politički pogledi dr. Ive Pilara 1918.–1933. *Uvijek iznova Srbija* - radikalni zaokret ili dosljedni nastavak Pilarove političke misli?“, *Pilar: Časopis za društvene i humanističke studije*, V/2010., br. 9 (1), Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2010., 9.-74.
- „From Bias to Erroneous Conclusions“, *Review of Croatian History*, VI/2010., No. 1, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2010., 227.-250.

- „Pitanje državnosti Nezavisne Države Hrvatske“, *Časopis za suvremenu povijest*, XLIII/2011., br. 3, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2011., 667.-698.
- „Pokolj širokobrijeških franjevaca u kontekstu uspostave jugoslavenske komunističke vlasti“, *Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa Hum i Hercegovina kroz povijest*, sv. II., Hrvatski institut za povijest, Sveučilište u Mostaru, Zagreb, 2011., 459.-490.
- „Bartulin’s Tilting at Windmills: Manipulation as a Historiographic Method“, *Review of Croatian History*, VIII/2012., No. 1, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2012., 207.-268.
- „Pogledi Antuna Gustava Matoša na hrvatsko-srpske odnose“, *Pilar. Časopis za društvene i humanističke studije*, VII/2012., br. 13 (1), Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2012., 9.-76.
- „O pokušaju osnivanja Hrvatskoga komiteta u Švicarskoj 1943. godine: Diplomatska izvješća Senjanina Josipa Milkovića“, *Senjski zbornik*, 38/2012., Senjsko muzejsko društvo, Gradski muzej Senj, Senj, 2012., 217.-332.
- „Drugdje je Rod, tamo treba skakati! (Ili: nekoliko ganutljivih opaski o ispitnom gradivu na katedri hrvatske državne i pravne povijesti Pravnoga fakulteta u Zagrebu)“, *Časopis za suvremenu povijest*, XLIV/2012., br. 1, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2012., 167.-187.
- „Zakonske osnove i mogućnosti istraživanja zločina i žrtava u Hrvatskoj“, *Hrvatski mučenici i žrtve komunističke vladavine. Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa*, Glas Koncila, Zagreb, 2013., 171.-181.
- „Razaranje Vukovara i Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju“, *Zbornik radova Vukovar '91 – istina i/ili osporavanje (Između znanosti i manipulacije)*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Ogranak Matice hrvatske Vukovar, Zagreb – Vukovar, 2013., 217.-238.
- „Presuda protiv Mile Budaka i družine pronađena je i objavljena“, *Društvena istraživanja*, XXII/2013., br. 2, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2013., 369.-375.
- „Mandićevo hrvatstvo i jugoslavenstvo“, *Dr. fra Dominik Mandić (1889.-1973.). Zbornik radova sa znanstvenog simpozija održanog u prigodi 40. obljetnice njegove smrti*, Hercegovačka franjevačka provincija Uznesenja Blažene Djevice Marije, Hrvatski institut za povijest, Mostar-Zagreb, 2014., 425.-476.

- „Dnevnik Kerubina Šegvića 1943.-1945.“ (suautor Stjepan Matković), *Croatica Christiana Periodica*, sv. 77, Institut za crkvenu povijest Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2016., 197.-230.
- „Rasno učenje i eugenika u hrvatskim zemljama do sredine 1930-ih godina“, *Pilar. Časopis za društvene i humanističke studije*, X/2015., br. 19 (1)-20 (2), Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2015., 9.-160.
- „Ivo Pilar prema rasnom učenju i eugenici“, *Pilar. Časopis za društvene i humanističke studije*, XI/2016., br. 21 (1), Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2016., 45.-111.
- „Ante Starčević u ideološko-političkim previranjima uoči Drugoga svjetskog rata“, *Zbornik radova sa znanstvenog kolokvija u povodu 120. godišnjice smrti*, Društvo hrvatskih književnika, Zagreb, 2017., 11.-32.
- „Ustavni amandmani (1971.) i Ustav iz 1974.: pokušaj spašavanja države osuđene na propast“, *Hrvatska i Hrvatsko proljeće. Zbornik radova sa znanstvenog skupa u organizaciji Matice hrvatske, Hrvatskog instituta za povijest i Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, Matica hrvatska, Zagreb, 2017., 415.-501.
- „Kaznionica u Lepoglavi“, *Enciklopedija Hrvatskoga zagorja*, Leksikografski zavod Miroslava Krleže, Zagreb, 2017., 399.
- „Nepoznati Matoševi radovi“, *Republika*, LXXV/2019., br. 3-4, Društvo hrvatskih književnika, Zagreb, 2019., 83.-93.
- „Jedan razgovor i dva članka Ive Pilara o aneksiji Bosne i Hercegovine“, *Pilar. Časopis za društvene i humanističke studije*, XIV/2019., br. 27 (1), Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, 2019., 163.-184.
- „Organiziranje prvih političkih stranaka u hrvatskome iseljeništvu nakon Drugoga svjetskog rata“, *Društveno-povijesni kontekst političkog djelovanja u iseljeništvu: organizacije, stranke, pokreti (zbornik radova)*, Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, 2020., 48.-71.
- „Nepoznate bilješke o Ivi Pilaru u ostavštini Vjekoslava Spinčića“ (suautor Stjepan Matković), *Historijski zbornik*, LXXIII/2020., br. 1, Društvo za hrvatsku povijesnicu, Zagreb, 2020., 89.-107.

Tiskanje dovršeno u ožujku 2021.

TOMISLAV JONJIĆ

Objavljene knjige:

Hrvatska vanjska politika 1939.-1942. (2000.)

Hrvatski nacionalizam i europske integracije (2008.)

Iz korespondencije dr. Mile Budaka 1907.-1944.
(suautor dr. Stjepan Matković) (2012.)

*Antun Gustav Matoš – Pod Starčevićevim
barjakom* (2019.)

*Ivo Pilar – pisac, političar, ideolog (1898.-
1918.)* (2020.)

*Hrvatska kronika. Minijature o hrvatskoj
politici 1996.-2020.* (2020.)

Sto knjiga i jedan film (2020.)

*Trgovci hrvatskim kožama. Polemike o
nacionalnoj povijesti XX. stoljeća* (2021.)

Sateliti, lakaji & janjičari (2021.)

U pripremi:

Dnevnik čitanja

*Uz dlaku. Protuustavna zabadanja jednog
outsajdera*

Jugoslavenski rasizam

Ivo Pilar i Jugoslavija 1918.-1933.

Milosrdna giljotina (polemike)

Hrvatskom uzvodno

Rimski ugovori 1941.

